Кыргыз Республикасынын
Улуттук статистика комитети

Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттарынын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги

2014-2018

Статистикалык жыйнак

Бишкек 2020

юнисеф
ар бир бала үчүн

УДК 311:351/354
ББК 60,55
К 97

Редакциялык-басмалык кеңеш:
Төрага: - А. Султанов
Мүчөлөр: - Н. Чуйков
- А. Оросбаев
- К. Исалиев
- А. Шакулов
- Ч. Турдубаева
- В. Бирюкова
- Э. Исенкулова

К 97 Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттарынын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги. Кыргыз Республикасынын Улутстаткому, - Б.: 2020 – 168 б.

ISBN 978-9967-11-717-4

Бул жыйнакта 2010, 2014-2018-жылдарга калктын жашоосунун негизги социалдык-экономикалык көрсөткүчтөрүн мүнөздөгөн, Туруктуу өнүгүүнүн 16 максатына жетүүнүн статистикалык маалыматтары камтылган. Жыйнак ишканалардан, уюмдардан, калктан, ошондой эле, административдик булактардан мамлекеттик статистика органдары алуучу маалыматтардын негизинде даярдалды.

ТӨМдүн көрсөткүчтөрү боюнча кененирээк маалыматты ТӨМдүн отчеттуулук платформасынан төмөнкү дарек боюнча табууга болот: https://sustainabledevelopment-kyrgyzstan.github.io/.

Мамлекеттик башкаруу органдарынын кызматкерлери, эл аралык уюмдар, илимий-изилдөө чөйрөлөр, социалдык-экономикалык жана экологиялык көйгөйлөрдү изилдеген эксперттер, ишканалар, студенттер жана башка кызыкдар тараптар үчүн.

Статистикалык маалыматтарды жалпыга маалымдоо каражаттарында жана илимий эмгектерде пайдаланган учурда маалыматтык тармактарда, кагазда, магниттик жана башка алып жүрүүчүлөргө таратканда пайдалануучулар алардын булагын көрсөтүүгө милдеттүү (“Мамлекеттик статистика жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамынын 17-беренеси).

Ушул жыйнактагы маалыматтардын жаңыртылган акыркы күнү: 2020-жылдын июну

Бул басылма менен байланыштуу маалыматты алуу үчүн төмөнкү дарек боюнча кайрылыңыздар:

Бишкек ш., Фрунзе көч., 374
телефон: 996 (312) 32-46-91, 62-56-07
Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети;
Туруктуу өнүгүү жана айлана-чөйрө статистикасы башкармалыгы.

Жыйнакта төмөнкү шарттуу белгилер кабыл алынган:

- \- кубулуш болгон эмес;
- ... маалымат жок;
- 0,0 көрсөткүчтүн мааниси өлчөөнүн бирдигинен аз.

Айрым учурларда жыйынтыктын кошулган суммалардан бир аз айырмасы алардын тегеректелиши менен түшүндүрүлөт.

УДК 311:351/354

ISBN 978-9967-11-717-4

ББК 60,55

©Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, 2020

факс: 996 (312) 66-01-38
интернет: www.stat.kg
e-mail: nsc_mail@stat.kg

Кыргыз Республикасындагы БУУнун Балдар фондусунун (ЮНИСЕФ) финансылык жана техникалык колдоосу менен басылып чыккан. Бул басылмада айтылган пикирлер сөзсүз түрдө ЮНИСЕФтин саясатын же позициясын чагылдырбайт жана уюм алар үчүн жооп бербейт.

МАЗМУНУ

Сөз башы		9
Кыскартуулар жана аббревиатуралар		12
Кириш сөз		13
	1 - МАКСАТ. КЕДЕЙЧИЛИКТИН БАРДЫК ТҮРҮН БИРГЕЛИКТЕ ЖОЮУ	16
1.1.1	Кедейчиликтин эл аралык чегинде жашаган калктын үлүшү	19
3-график	Улуттук кедейчиликтин чегинен төмөн жашаган калктын үлүшү	20
1.2.1	Улуттук кедейчиликтин чегинен төмөн жашаган калктын үлүшү	20
4-график	Улуттук аныктамаларга ылайык, кедейчиликтин бардык көрүнүшүндө жашаган бардык курактагы эркектердин, аялдардын жана балдардын үлүшү	22
1.2.2	Улуттук аныктамаларга ылайык, кедейчиликтин бардык көрүнүшүндө жашаган бардык курактагы эркектердин, аялдардын жана балдардын үлүшү	22
1.3.1	Социалдык коргоонун минималдуу деңгээли/системасы менен камтылган калктын жынысы, балдарды белгилөө менен, жумушсуз, карылар, майыптар, кош бойлуу аялдар, жаңы төрөлгөн балдар, эмгек жаракатын алган, ошондой эле кедей жана аялуу адамдардын үлүшү	23
1.4.1	Базалык кызматтарды пайдаланууга мүмкүнчүлүгү бар үй чарбаларында жашаган калктын үлүшү	24
1.5.1	Кырсыктардын натыйжасында өлгөндөрдүн аймагы жана жынысы боюнча саны	25
1.5.2	Кырсыктардан түз экономикалык жоготуулар, улуттук ИДПга карата пайыздык катышы	26
1.a.2	Негизги кызмат көрсөтүүлөрдүн чыгымдарынын үлүшү	26
	2 - МАКСАТ. АЧКАЧЫЛЫКТЫ ЖЕҢҮҮ, ТАМАК-АШ КООПСУЗДУГУН КАМСЫЗДОО, ТАМАКТАНУУНУ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА АЙЫЛ ЧАРБАСЫН ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ	28
2.1.1	Жетишсиз тамактануунун жайылышы	31
5-график	Беш жашка чейинки жаштагы балдардын арасында боюнун өспөй калуусунун жайылышы	32
2.2.1	Беш жашка чейинки жаштагы балдардын арасында боюнун өспөй калуусунун жайылышы (Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан <-2 аныкталган балдардын өсүү ченемдерине ылайык, баланын боюнун жаш курагына карата өсүүнүн медиалык көрсөткүчүнөн орточо квадраттык артта калуу)	32
2.2.2	Түрү боюнча (арык же семиз) бөлүнүшүндө беш жашка чейинки балдардын арасындагы жетишсиз тамактануунун жайылышы (Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан <-2 же <+2 аныкталган балдардын өсүү ченемдерине ылайык, баланын салмагынын жаш курагына карата өсүүнүн медиалык көрсөткүчүнөн орточо квадраттык артта калуу)	34
2.a.1	Мамлекеттик чыгымдардын түзүмү боюнча аныктала турган айыл чарбасына багыттоочулук индекси	35

3 - МАКСАТ. ДЕНИ САК ЖАШОО МҮНӨЗҮН КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫК КУРАКТАГЫ АР БИР АДАМДЫН БАКУБАТТУУЛУГУ ҮЧҮН КӨМӨКТӨШҮҮ 36

6-график 100 000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы энелердин өлүмүнүн коэффициенти 39
3.1.1 100 000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы энелердин өлүмүнүн коэффициенти 39
3.1.2 Квалификациялуу медицина кызматкерлери кабыл алган төрөттөрдүн үлүшү 40
7-график 1000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы балдардын өлүмүнүн коэффициенти 40
3.2.1 1000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы балдардын өлүмүнүн коэффициенти 41
3.2.2 Тирүү төрөлгөндөрдүн 1000не неонаталдык өлүм 42
3.3.1 Жынысы жана аймагы боюнча инфекцияга кабылбаган калктын 1000не АИВдин жаңы учурларынын саны 43
8-график Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не кургак учук оорусу 44
3.3.2 Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не кургак учук оорусу 44
3.3.3 Калктын 1000не безгек оорусу 45
3.3.4 Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не В гепатити оорусу 45
9-график Жүрөк-кан тамыр ооруларынан, жаңы пайда болгон (шишик), кант диабети, өнөкөт респиратордук оорулардан келип чыккан өлүм 47
3.4.1 Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не жүрөк-кан тамыр ооруларынан болгон өлүм 47
3.4.1 Аймагы боюнча калктын 100 000не шишик ооруларынан болгон өлүм 48
3.4.1 Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не кант диабети ооруларынан болгон өлүм 48
3.4.1 Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не өнөкөт респиратордук оорулардан болгон өлүм 49
3.4.2 Аймагы боюнча калктын 100 000не өз өмүрүн кыюдан болгон өлүм 50
10-график 2018-жылы аймагы боюнча калктын 100 000не жол-транспорт кырсыгынан болгон өлүм 51
3.6.1 Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не жол-транспорт кырсыгынан болгон өлүм 51
3.7.1. Үй-бүлөнү пландаштыруу боюнча муктаждыктары заманбап ыкмалар менен канааттандырылган репродуктивдүү жаш курактагы (15 жаштан 49 жашка чейинки) аялдардын үлүшү 52
11-график 15-19 жаштагы өспүрүмдөр арасында аймагы боюнча төрөлүү 53
3.7.2 15-19 жаштагы өспүрүмдөр арасында аймагы боюнча төрөлүү 54
3.9.2 Аймагы боюнча калктын 100 000не коопсуз суунун, коопсуз санитариянын жана гигиенанын жоктугунан болгон өлүм 54
3.9.3 Аймагы боюнча калктын 100 000не уулуу заттардан кокусунан уулануудан жана алардын таасиринен келип чыккан өлүм 55
3.b.1. Улуттук программаларга киргизилген бардык вакциналардын иммунизациясы менен камтылган калктын максаттуу тобунун үлүшү 55
3.c.1. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 1000не медицина кызматкерлеринин саны 56

4 - МАКСАТ. АР ТАРАПТУУ ЖАНА АДИЛЕТТҮҮ, САПАТТУУ БИЛИМ БЕРҮҮНҮ КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫГЫ ҮЧҮН ОКУУ МҮМКҮНЧҮЛҮГҮН ТҮЗҮҮ 60

4.1.1 2018-жылы жынысы боюнча бөлүнүшүндө балдардын жана жаштардын үлүшү: а) 2-/3-класста, b) аз дегенде төмөнкүлөрдүн минималдуу деңгээлине жеткен башталгыч мектептердин бүтүрүүчүлөрү c) орто мектептердин бүтүрүүчүлөрү i) сабаттуулук жана ii) эсептөө көндүмдөрүнүн 62

4.2.1 Аймагы боюнча бөлүнүшүндө ден-соолугу, окуусу жана психикалык бакубатчылыгы жактан четтөөсүз өсүп жаткан 36-59 ай курактагы балдардын үлүшү 64

4.2.2 Уюштурулган окутуулардын түрлөрүнө катышуунун деңгээли (мектепке кире турган расмий жаш куракка чыкканга чейинки бир жыл үчүн) 65

4.4.1. 2018-жылы көндүмдөрдүн түрлөрү боюнча бөлүнүшүндөгү маалыматтык-коммуникациялык технологиялар (МКТ) жаатында көндүмдөргө ээ болгон чон адамдардын жана жаштардын үлүшү 65

4.c.1 Диплому бар мугалимдердин үлүшү 66

5 - МАКСАТ.
ГЕНДЕРДИК ТЕҢДҮҮЛҮККӨ ЖЕТҮҮ ЖАНА БАРДЫК АЯЛДАРДЫН ЖАНА КЫЗДАРДЫН УКУКТАРЫН ЖАНА МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮН КЕҢЕЙТҮҮ 67

5.1.1. Жынысы боюнча теңдикди жана басмырлабоону камсыз кылуу жана жайылтуу үчүн жана бул чөйрөдөгү кырдаалга байкоо жүргүзүү үчүн ченемдик укуктук базанын болушу 70

5.3.1 15 жаштан жана 18 жашка чейин никеге же бирликке турган 20 жаштан 24 жашка чейинки аялдардын үлүшү 70

5.5.1 Парламенттеги аялдар ээлеген орундардын үлүшү 71

5.5.2 Жетекчилик кызмат орундарындагы аялдардын үлүшү 72

5.6.2. 15 жаштан жогору аялдар менен эркектерге жыныстык жана тукум улоого ден-соолугу жана маалымат боюнча кызмат көрсөтүүлөргө толук жана бирдей жеткиликтүүлүктү кепилдик кылган жана бул тармакта билим берген, мыйзамдары жана нормативдик актылары иштеген өлкөлөрдүн саны 72

12-график Уюлдук телефону бар адамдардын үлүшү 73

5.b.1 Уюлдук телефону бар адамдардын үлүшү 73

6 - МАКСАТ.
СУУ РЕСУРСТАРЫН САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУНУ ЖАНА БАРДЫГЫ ҮЧҮН САНИТАРИЯНЫ КАМСЫЗ КЫЛУУ 75

6.1.1. Коопсуздук талаптарына ылайык уюштурулган суу менен камсыз кылуу кызматтарын пайдаланган калктын үлүшү 77

6.2.1 Санитариялык, самын жана суу менен колду жуучу түзүлүштөрдүн коопсуздук талаптарын сактоо менен уюштурулган, кызмат көрсөтүүлөрүн пайдаланган калктын үлүшү 77

6.2.1.1 Санитардык курулмаларга туруктуу мүмкүнчүлүгү бар калктын үлүшү 78

6.3.1 Коопсуз тазаланган агып чыкма суулардын үлүшү 79

6.4.1.2 Аймак боюнча ташуу үчүрунда суу чыгымдары 79

7 - МАКСАТ.
ИШЕНИЧТҮҮ, АРЗАН, ТУРУКТУУ ЖАНА ЗАМАНБАП ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЫНА БОЛГОН ЖАЛПЫ ЖЕТКИЛИКТҮҮЛҮКТҮ КАМСЫЗ КЫЛУУ 80

13-график Электр энергияны алууга мүмкүндүгү бар калктын үлүшү 81

7.1.1 Электр энергияны алууга мүмкүндүгү бар калктын үлүшү 82

7.1.2 Негизинен отундун таза түрлөрүн жана технологияларын пайдаланган калктын үлүшү 83

7.2.1.1 Энергия керектөөсүнүн жалпы көлөмүндө энергияны кайра жаратуучу булактардын үлүшү 84
7.3.1.1 Учурдагы рыноктук бааларда ИДПнын энергия сыйымдуулугу 84
7.3.1.2 ИДПнын электр сыйымдуулугу 85

8 ДОСТОЙНАЯ РАБОТА И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ

8 - МАКСАТ.
ТУРУКТУУ, АР ТАРАПТУУ ЭКОНОМИКАЛЫК ӨСҮШКӨ, БАРДЫГЫ ҮЧҮН ТАТЫКТУУ ЖУМУШ ЖАНА ӨНДҮРҮШТҮК ИШ МЕНЕН КАМСЫЗ КЫЛУУГА КӨМӨКТӨШҮҮ 86
8.1.1 Калктын киши башына карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү (төмөндөө) темпи 88
8.2.1 Бир иштеген адамга карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү темпи 88
14-график Жалпы жумушсуздуктун жыныс боюнча деңгээли 89
8.5.2 Жынысы, аймагы жана куррактык топтору боюнча жалпы жумушсуздуктун деңгээли 89
8.6.1 Иштебеген, окубаган жана кесиптик көндүмдөрдү үйрөнбөгөн (15 жаштан 24 жашка чейинки) жаштардын үлүшү 90
8.7.1 Жынысы жана жашы боюнча, эмгектенген балдардын 5 тен 17 чейинки жаштагы балдардын саны жана үлүшү 91
8.8.1 Өлүмгө алып келген жана өлүмгө алып келбеген өндүрүштүк травматизм 92
8.9.1.1 ИДПга туризмдин түздөн-түз салымы ИДПнын жалпы пайызына карата 93
8.10.1 а) 100 000 чоң адамдарга карата коммерциялык банктардын филиалдарынын жа-на б) Кыргыз Республикасында 100 000 чоң адамдарга карата банкоматтардын саны 94

9 ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ, ИННОВАЦИИ И ИНФРАСТРУКТУРА

9 - МАКСАТ.
ИЙИЛМЕ ИНФРАСТРУКТУРАНЫ ТҮЗҮҮ, АР ТАРАПТУУ ЖАНА ТУРУКТУУ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯГА КӨМӨКТӨШҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯГА ТҮРТКҮ БОЛУУ 95
9.1.2 Транспорттун түрү менен жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү ташуунун көлөмү 97
15-график Иштетүүчү өнөр жайда иштегендердин жынысы жана аймагы боюнча үлүшү 98
9.2.2 Иштетүүчү өнөр жайда иштегендердин жынысы жана аймагы боюнча үлүшү 98
9.3.1 Өнөр жайдын таза продукциясынын жалпы көлөмүндөгү чакан ишканалардын үлүшү 99
9.4.1.1 1 кв.км стационардык булактардан чыккан булгоочу заттардын көлөмү 99
9.5.2 1 000 000 калкка алгандагы илимий-изилдөөлөрдө жана иштелмелерде иштеген изилдөөчү адистердин саны 99
9.c.1 Мобилдик тармдар менен камтылган калктын үлүшү 100

10 УМЕНЬШЕНИЕ НЕРАВЕНСТВА

10 - МАКСАТ.
ӨЛКӨ ИЧИНДЕ ЖАНА АЛАРДЫН ОРТОСУНДА ТЕҢСИЗДИКТИ АЗАЙТУУ 101
10.1.1 40 пайыздан аз камсыздалган калктын жана жалпы калктын арасындагы үй чарбалардын кирешелеринин калктын киши башына алгандагы өсүү темпи 103
16-график Медиандык кирешеси 50 пайыздан төмөн кирешеси бар калктын үлүшү 104
10.2.1 Жаш курагы жана жынысы боюнча медиандык кирешеси 50 пайыздан төмөн кирешеси бар калктын үлүшү 104

10.3.1 Акыркы 12 ай ичинде эл аралык укук менен тыюу салынган дискриминациянын негизинде жеке өзүнүн башынан өткөн дискриминация көрүнүштөрү же куугунтуктар жөнүндө алар өздөрү маалымдаган адамдардын үлүшү 105

10.4.1 Жумушчулардын ИДПдагы кирешелеринин үлүшү, анын ичинде эмгек акы жана социалдык коргоо линиялары боюнча төлөмдөр 106

11 - МАКСАТ.
ШААРЛАРДЫ ЖАНА КАЛКТУУ КОНУШТАРДЫ АЧЫК, КООПСУЗ, ТИРИЧИЛИККЕ ТУРУКТУУ ЖАНА ЭКОЛОГИЯЛЫК ТУРУКТУУЛУГУН КАМСЫЗ КЫЛУУ 107

17-график Коомдук транспортко ыңгайлуу жеткилиги бар калктын үлүшү 109

11.2.1 Коомдук транспортко ыңгайлуу жеткилиги бар калктын үлүшү 109

11.5.1 Кырсыктардын натыйжасында өлгөндөрдүн саны 110

11.5.2 Улуттук ИДП карата пайыздык катыш менен кырсыктардан түздөн-түз экономикалык жоготуулар 110

11.6.1.1. Ташылып чыгарылган катуу тиричилик таштандылардын көлөмү 112

11.7.1.1а. Калктуу конуштардагы жашыл көчөттөрдүн жана массивдердин аянты 112

12 - МАКСАТ.
КЕРЕКТӨӨНҮН ЖАНА ӨНДҮРҮҮНҮН САРАМЖАЛДУУ МОДЕЛДЕРИНЕ ӨТҮҮНҮ КАМСЫЗДОО 113

18-график Кооптуу калдыктардын пайда болушу (1-3-кооптуулук классы) 115

19-график 1 адамга эсептегенде коркунучтуу калдыктардын пайда болушу килограмм / адам 115

12.4.2 Калктын киши башына карата коркунучтуу калдыктардын түзүлүшү 115

13 - МАКСАТ.
КЛИМАТТЫН ӨЗГӨРҮШҮ ЖАНА АНЫН КЕСЕПЕТТЕРИ БОЮНЧА КҮРӨШҮҮНҮН ШАШЫЛЫШ ЧАРАЛАРЫН КАБЫЛ АЛУУ 117

13.1.1 Жынысы жана аймагы боюнча кырсыктын натыйжасында каза болгондордун саны 119

13.1.2 2015–2030 –жылдарга карата кырсыктардын тобокелдигин төмөндөтүү боюнча Сендай алкагына ылайык кырсыктардын тобокелдигин азайтуу боюнча улуттук стратегияларды кабыл алган жана жүзөгө ашырган өлкөлөрдүн саны 120

14 - МАКСАТ.
ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫГЫНДА ОКЕАНДАРДЫ, ДЕҢИЗДЕРДИ ЖАНА ДЕҢИЗ РЕСУРСТАРЫН САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУ ЖАНА САКТОО 121

15 - МАКСАТ.
КУРГАКТЫКТАГЫ ЭКОСИСТЕМАНЫ КАЛЫБЫНКА КЕЛТИРҮҮ ЖАНА САКТОО ЖАНА АЛАРДЫ САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУГА КӨМӨКТӨШҮҮ, ТОКОЙЛОРДУ САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУ, ЧӨЛГӨ АЙЛАНЫП КАЛУУ МЕНЕН КҮРӨШҮҮ, ЖЕРДИН ДЕГРАДАЦИЯ ПРОЦЕССИН АРТКА КАЙТАРУУ ЖАНА БИОАРТҮРДҮҮЛҮКТҮН ЖОГОЛУУ ПРОЦЕССИН ТОКТОТУУ 123

15.1.1.1	Токойлордун аянты	125
15.1.2	Корголуучу жаратылыш аймактар менен камтылган кургак жерлердин жана тузсуз аймактардын маанилүү биологиялык объектилеринин үлүшү	125
15.3.1.1	Пайдаланбаган себептер боюнча айдоо аянты	126
15.7.1.1	Браконьерликтин же мыйзамсыз жүгүртүүнүн объектиси болгон жапайы жаныбарлардын үлүшү	126
15.a.1.1	Айлана-чөйрөнү коргоого мамлекеттик бюджеттин чыгымдары	126

16 - МАКСАТ.
ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА СОЦИАЛДЫК ТОСКООЛДУКТАРДАН ТЫНЧТЫККА УМТУЛГАН ЖАНА ЭРКИН КООМДУ ТҮЗҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ, БАРДЫГЫ ҮЧҮН АДИЛЕТТҮҮ СОТКО БОЛГОН ЖЕТКИЛИКТҮҮЛҮГҮН КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫК ДЕҢГЭЭЛДЕРДЕ НАТЫЙЖАЛУУ, ОТЧЕТТУУ МЕКЕМЕЛЕРДИ ТҮЗҮҮ 128

20-график	Өз районундагы көчөлөрдө жалгыз баратканда өзүн коопсуз сезген адамдардын үлүшү	130
16.1.4	Өз районундагы көчөлөрдө жалгыз баратканда өзүн коопсуз сезген адамдардын үлүшү	130
16.2.1	Акыркы айда аны багуучу адам тарабынан кандайдыр бир физикалык жазага жана/же психологиялык агрессияга кабылган 1 жаштан 14 жашка чейинки балдардын үлүшү	131
16.3.1	Акыркы 12 ай ичинде компетенттүү органдарга же чыр-чатактарды жөнгө салуу механизмдери расмий таанылган башка органдарга тийиштүү даттануу арызын берген, зомбулук курмандыктарынын үлүшү	132
16.7.1	Мамлекеттик мекемелердеги кызматтардын үлүшү	133
16.9.1	Алардын төрөлгөндүгү жарандык органдарда катталган беш жашка чейинки балдардын үлүшү	133
16.b.1	Эл аралык укук тарабынан тыюу салынган дискриминациянын негизинде акыркы 12 айда жеке өзүнүн башынан өткөн дискриминация көрүнүштөрү же куугунтуктар жөнүндө билдирген калктын үлүшү	134

17 - МАКСАТ.
ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ ЖЕТҮҮНҮН КАРАЖАТТАРЫН БЕКЕМДӨӨ ЖАНА ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА ГЛОБАЛДУУ ӨНӨКТӨШТҮК МЕХАНИЗМ ИШТЕРИН АКТИВДЕШТИРҮҮ 136

17.1.1	Булактар боюнча бөлүнүшүндө ИДПга карата пайыздык катышта мамлекет-тик кирешелердин жалпы көлөмү	140
17.1.2	Ички салыктар менен каржыланган мамлекеттик бюджеттин үлүшү	140
17.6.2	Ылдамдык боюнча бөлүнүштө, кеңири тилкелүү Интернеттин стационардык абоненттеринин саны	141
21-график	Интернет колдонгон адамдардын үлүшү	141
17.8.1	Интернет колдонгон адамдардын үлүшү	142

Тиркеме 143

Урматтуу окурмандар!

Сиздердин назарыңыздарга БУУ системасынын Туруктуу координаторунун офисинин жана БУУнун Балдар фондусунун финансылык жана техникалык колдоосу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан даярдалган «Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттардын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги» статистикалык жыйнактын биринчи басылышын сунуштайбыз.

Тарыхий саммитте кабыл алынган туруктуу өнүгүү жаатындагы Күн тартиби 2030 алкагында, дүйнөнүн 193 өлкөсүнүн, анын ичинде Кыргызстандын жогорку саясий жетекчилери тарабынан 2015-жылы туруктуу өнүгүүгө карата курсу расмий түрдө жарыяланган.

Биздин өлкө Кыргыз Республикасынын 2040-жылга чейинки Улуттук Өнүгүү Стратегиясында БУУнун Туруктуу өнүгүү максаттарына берилгендигин тастыктады: «Кыргызстан Бириккен Улуттар Уюму тарабынан кабыл алынган Туруктуу Өнүгүү Максаттарына жетишүүгө аракет кылат».

Биз коом үчүн статистикалык маалыматтын маанилүүлүгүн түшүнөбүз, анткени биз санариптештирүү кылымында жашап жатабыз, өлкөнүн туруктуу өнүгүүсү үчүн саясий жана башкаруучулук чечимдерди кабыл алууда анын ролу күч алууда.

Туруктуу өнүгүү максаттарга жетишүү мониторингин жүргүзүү, расмий статистиканын салыштырмалуулук, жеткиликтүүлүк, өз убагында болуучулук жана купуялуулук сыяктуу принциптеринин негизинде иштелип чыккан, салыштырмалуу жана стандартташтырылган расмий статистиканын маалыматтарынын негизинде жүргүзүү керек экендигин эске алганда, көрсөткүчтөрдүн отчеттуулугуна жана мониторинг системасын киргизүүгө жоопту орган болуп Улутстатком саналат.

Бул басылманын максаты - коомчулукка өлкөдөгү туруктуу өнүгүүнүн учурдагы абалы жана прогресси жөнүндө маалымат берүү, ошондой эле ТӨМдү ишке ашырууда ийгиликке жетишүү үчүн андан аркы артыкчылыктуу кадамдарды аныктоого көмөктөшүү.

Сөзүмдүн аягында, Туруктуу өнүгүү максаттарга жетүү үчүн мониторинг системасын иштеп чыгууга көрсөткөн колдоосу үчүн БУУнун Системасына өзгөчө ыраазычылык билдиргим келет.

Кыргыз Республикаснын
Улуттук статистика комитетинин
төрагасы Султанов А. Ш .

«Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттардын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги» статистикалык жыйнагынын биринчи басылмасын көрсөтүү мен үчүн чоң сыймык, бул республикада ушул максаттарга жетүүдөгү прогрессти чагылдырган көрсөткүчтөрдү камтыйт. ТӨМгө жетишүү – бул марафондун бир түрү, анда пландаштыруу, ишке ашыруу, мониторинг жүргүзүү жана далилдерге негизделген прогрессти жакшыртуу боюнча үзгүлтүксүз иштер аркылуу ийгиликке жетишүүгө болот.

Бириккен Улуттар Уюмунун Туруктуу өнүгүү боюнча он жылдык иш-аракети дүйнө үчүн чечүүчү учур болуп саналат. Ошол эле учурда, өз убагында, актуалдуу жана бөлүштүрүлгөн маалыматтарга жетүү, кемчиликтер жана кошумча күч-аракеттер талап кылынган жетишкендиктер кайда бараткандыгын аныктоодо маанилүү болот.

Бул жыйнакта ТӨМдүн бардык жетишкендиктери, анын ичинде 100дөн ашык глобалдык жана улуттук көрсөткүчтөр боюнча убактылуу катарлары берилген, бул терең талдоого мүмкүндүк берет. Мониторингди үзгүлтүксүз өркүндөтүү жана жакшыртуу боюнча мындай аракеттер Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин ТӨМгө системалуу мониторинг жүргүзүүдөгү негизги ролун айгинелейт.

Эч кимди артта калтырбоо Туруктуу өнүгүү максаттарынын күн тартибиндеги негизги билдирүү. УСКнын социалдык жана аймактык теңсиздикти мүнөздөгөн бөлүштүрүлгөн маалыматтардын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу боюнча аракеттерине карабастан, расмий статистиканы өндүрүүчүлөрдүн жана колдонуучулардын, айрыкча жарандык коомдун жана жеке сектордун өкүлдөрү менен өз ара аракеттенүүнү жана диалогду өркүндөтүү үчүн байланыш жана статистикалык сабаттуулук маселелери бирдей маанилүү болуп саналат. УСК мындай өз ара аракеттенүүнү өркүндөтүү үчүн жигердүү чараларды көрүп жаткандыгын айта кетүү жагымдуу.

Мындан тышкары, УСК Улуттук глобалдык платформаны түзүү жана ишке ашыруу боюнча олуттуу иштерди жүргүздү, ал ТӨМдүн глобалдык жана улуттук көрсөткүчтөрүнө, ошондой эле башка булактардан алынган маалыматтарга жетүүгө мүмкүндүк берет.

Басылма ТӨМ мониторинги жөнүндө толук маалыматты, айрым көрсөткүчтөрдүн мүнөздөмөсүн жана тииштүү мета-маалыматтар жана бөлүштүрүлгөн маалыматтар менен жетишкендиктердин кыскача баяндамасын камтыйт. Бул басылма мамлекеттик башкаруу кызматкерлери үчүн саясий жана башкаруучулук чечимдерди кабыл алууда, кийинки иш-аракеттерге көңүл буруу керек болгон негизги багыттарды аныктоодо абдан пайдалуу болот.

Кыргыз Республикасындагы Бириккен Улуттар Уюмунун атынан Улуттук статистика комитетти жана анын жамаатын күч-аракеттери жана берилгендиги үчүн, «Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттардын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги» статистикалык жыйнагын өз убагында даярдоодо лидерлик кылуу үчүн, ишенимдүү, ар тараптуу статистикалык маалымат базасын жана мониторингин иштеп чыгуу үчүн куттуктайм, бул Кыргыз Республикасы тарабынан ТӨМ ыктыярдууУлуттук сурамжылоонун алдын ала болтуруусун билдирет. Кыргыз Республикасындагы Бириккен Улуттар Уюму Улуттук статистика комитетти ТӨМгө жетишүүнүн маалыматтарынын негизинде чечимдерди кабыл алуу үчүн мониторингдин ишенимдүү тутумун түзүү боюнча аракеттерин колдоп келет жана мындан ары да колдойт.

БУУнун
Кыргыз Республикасындагы Туруктуу
координатору Озонния Ожиело

2015- жылы дүйнөлүк лидерлер 2030-жылга чейинки мезгил аралыгында туруктуу өнүгүү жаатында күн тартибин кабыл алганда, алар туруктуу өнүгүү жаатында 17 комплекстүү жана бөлүнбөс максаттарды жана 169 милдетти атайын белгилешкен.

Мындай кеңири масштабдуу күн тартибин аткаруу үчүн кандай прогресс жетишилгендигин жана кайсы тармактар артта калгандыгын так көрсөтүү үчүн мониторинг жүргүзүүнүн абдан натыйжалуу тутумунун болушу талап кылынат. Ушул себептен ТӨМ көрсөткүчтөрү боюнча Эксперттердин мекемелер аралык тобу 2017-жылдын март айында Бириккен Улуттар Уюмунун Статистикалык Комиссиясынын 48-сессиясында макулдашылган ТӨМ көрсөткүчтөрүнүн глобалдык тутумун иштеп чыгышты.

Улуттук деңгээлде бул көрсөткүчтөр боюнча так статистикалык маалыматтын болушу чечүүчү мааниге ээ. Бул маалыматтар Улуттук өнүктүрүү стратегиясында каралган улуттук артыкчылыктарга жана ТӨМгө жетишүү үчүн стратегиялык чечимдерди кабыл алуу үчүн чоң мааниге ээ.

Улуттук статистика комитети тарабынан ЮНИСЕФтин колдоосу менен даярдалган «Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттардын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги» статистикалык жыйнагы бул абдан маанилүү керектөөлөргө жооп берээрине ишенем.

Мен УСК менен ЮНИСЕФтин ортосундагы узак мөөнөттүү жана жемиштүү кызматташуу менен сыймыктанам. Үй чарбаларында балдардын жана аялдардын абалын иликтеген эң ири эл аралык сурамжылоолордун бири болгон Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик изилдөөнүн (КККИ) үч айлампасы биргелешип өткөрүлдү. 2018-жылдагы КККИнин акыркы айлампасы ушул басылмада келтирилген жынысы, жаш курагы, кирешеси, этностук таандыктыгы, миграциялык абалы, майыптыгы жана географиялык жайгашуусу боюнча бөлүштүрүлгөн 80 глобалдык көрсөткүчтөн 31 боюнча маалыматтарды берди.

Мен УСКны, өлкө Туруктуу өнүгүү боюнча жогорку деңгээлдеги саясий форумда өзүнүн Улуттук ыктыярдуу серебин (УЫС) сунуштоодо, салыштырмалуу жана стандартташтырылган маалыматтардын бай топтомун камтыган бул басылманы даярдагандыгы үчүн куттуктайм.

Бул басылма бир чоң команданын ишинин натыйжасы. Мен УСКнын, ЮНИСЕФтин жана БУУнун Туруктуу координаторунун Кеңсесинин салым кошкон адистер тобуна ыраазычылык билдиргим келет. Кыргыз Республикасында ТӨМгө жетүүдө прогресске мониторинг жүргүзүү үчүн улуттук ишенимдүү тутумду түзүүдө ЮНИСЕФтин колдоосу токтотулбайт. Биз эч кимди артта калтырбоо үчүн Күн тартиби 2030 боюнча тиешелүү маалыматтарды чогултууга жана жайылтууга жардам беребиз.

ЮНИСЕФтин
Кыргыз Республикасындагы
өкүлү Кристин Жольм

КЫСКАРТУУЛАР ЖАНА АББРЕВИАТУРАЛАР

АЧТАӨЖжММ	Кыргыз Республикасынын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлиги
БУУ	Бириккен улуттар уюму
МКТ	Маалыматтык-коммуникациялык технологиялар
ДМЧА	Ден-соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдар
ДССУ	БУУнун Дүйнөлүк Саламаттыкты Сактоо Уюму
ККИ	Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик изилдөө
КРӨА	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Аппараты
КРУБ	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
МТБМК	Кыргыз Республикасынын Маалыматтык технологиялар жана байланыш мамлекеттик комитети
КЧКТЧМА	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Курчап турган чөйрөнү кор-гоо жана токой чарбасы мамлекеттик агенттиги
СРМА	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Суу ресурстары мамлекеттик агенттиги
ӨКМ	Кыргыз Республикасынын Өзгөчө кырдаалдар министрлиги
ТӨМ	Туруктуу өнүгүү максаттары
ИДП	Ички дүң продукт
ТӨУС	Туруктуу өнүгүүнүн Улуттук стратегиясы
УСК, Улутстатком	Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
ҮЧИИ	Үй чарбаларын интеграциялуу изилдөө

КИРИШ СӨЗ

2015-жылдын сентябрь айында дүйнөлүк лидерлер Бириккен Улуттар Уюмунун тарыхый саммитинде глобалдык иш-аракеттер планын кабыл алышкан: ***Биздин дүйнөнүн кайра түзүлүшү: 2030-жылга чейинки мезгилде туруктуу өнүгүү жаатындагы күн тартиби.***

Туруктуу Өнүгүү Максаттары- кедей, бай жана орто деңгээлде өнүккөн бардык өлкөлөрдүн аракеттерине чакырык болуп саналат. Ал планетабыздын жыргалчылыгын жакшыртууга жана коргоого багытталган. Мамлекеттер кедейчиликти жоюу боюнча иш-чаралар экономикалык өсүштү күчөтүүгө жана билим берүү, саламаттыкты сактоо, социалдык коргоо, ошондой эле климаттын өзгөрүшүнө каршы күрөшүү жана айлана-чөйрөнү коргоо маселелерин чечүүгө багытталган аракеттер менен катар эле кабыл алынышы керектигин түшүнүшөт. Алынган милдеттенмелерге ылайык, кийинки 10 жылдын ичинде өлкөлөр кедейчиликтин бардык түрлөрүн түп-тамырынан жок кылуу, теңсиздикке каршы күрөшүү жана климаттын өзгөрүүсүнө байланыштуу көйгөйлөрдү чечүү боюнча аракеттерин күчөтүшөт жана эч кимдин унутулбоосун камсыздашат. «Биздин дүйнөнүн кайра түзүлүшү: 2030- Күн тартиби» жыйыктыктоо документи 17 глобалдык максаттарды, 169 тиешелүү милдеттерди жана 232 көрсөткүчтөрдү камтыйт[1].

Кыргыз Республикасы, башка мамлекеттер менен катар, глобалдуу ТӨМгө жетишүүгө көмөк көрсөтүү боюнча, ошондой эле ТӨМгө жетишүүнүн индикаторлорун көзөмөлдөп турууга өзүнө милдет алды. Ошентип, 2018-2040-жылдарга карата Кыргыз Республикасынын Улуттук өнүгүү стратегиясына ылайык, өлкө, 2030 Күн тартибинин кабыл алынган Туруктуу Өнүгүү Максаттарына жетишүүгө аракет кылат.

Улутстатком, Кыргыз Республикасында 2030-жылга чейин ТӨМдү мониторингдөө, ишке ашыруу жана адаптацяилоо боюнча Координациялык комитеттин мүчөсү жана Туруктуу Өнүгүү Максаттарга жетүүнүн жүрүшү боюнча Улуттук мазмунду даярдоо боюнча «Мониторингдөө жана баалоо» жумушчу тобунун жетектөөчү органы катары, ошондой эле расмий статистиканын Фундаменталдык принциптерине ылайык өндүрүлгөн салыштырмалуу жана стандартташтырылган расмий статистиканын негизинде ТӨМ глобалдык көрсөткүчтөрүн чогултуу жөнүндө БУУнун Статистикалык Комиссиясынын 47-сессиясынын чечимине ылайык, ТӨМгө байланыштуу маалыматтарды чогултуу жана далилдөө иш-аракеттерин жетектөө жана көзөмөлдөө укугуна ээ.

2017-жылы Кыргыз Республикасында туруктуу өнүгүү максаттарынын глобалдык көрсөткүчтөрүн ыңгайлаштыруу максатында, улуттук артыкчылыктарды эске алуу менен, ТӨМдүн максаттуу индикаторлорун инвентаризациялоосу жүргүзүлгөн. 232 глобалдык индикаторлордун ичинен 140 индикаторлор боюнча иштеп чыгуу учурунда, милдеттерге карата улуттук аналог-көрсөткүчтөр иштелип чыккан жана ТӨМгө жетишүүгө мониторинг жүргүзүүгө көмөк көрсөтө турган, милдеттерге карата 157 кошумча улуттук аналог-көрсөткүчтөр иштелип чыккан.

ТӨМ глобалдык көрсөткүчтөрүнүн жеткиликтүүлүгү. Статистикалык потенциалды баалоо, Кыргызстан тез арада 102 көрсөткүчтөр боюнча же ТӨМ глобалдык көрсөткүчтөрүнүн 50 пайызы боюнча отчет берүүгө даяр экендигин көрсөттү. 102 жеткиликтүү жана оңой жете турган көрсөткүчтөрдүн ичинен 71 көрсөткүч (70 пайыз) УСК тарабынан өндүрүлүнөт, 28 көрсөткүч (27 пайыз) министрликтер менен ведомстволор, жана 3 көрсөткүч (3 пайыз) УСК менен чогуу министрликтер менен ведомстволор тарабынан өндүрүлүүдө.[2]

[1] «Кыргыз Республикасында 2030-жылга чейин Туруктуу өнүгүү максаттарын адаптациялоо, ишке ашыруу жана мониторинг жүргүзүү боюнча Координациялык комитет жөнүндө» КРӨАнын 2015-жылдын 22-декабрындагы № 867 токтому менен бекитилген.

[2] Кыргыз Республикасынын учурдагы статискалык потенциалын баалоо СОООН-ДФИД «ТӨМгө мониторинг жүргүзүү» долбоорунун алкагында жүргүзүлдү.

1–график. Кыргыз Республикасында ТӨМ глобалдык көрсөткүчтөрүнүн жеткиликтүүлүгүн талдоо

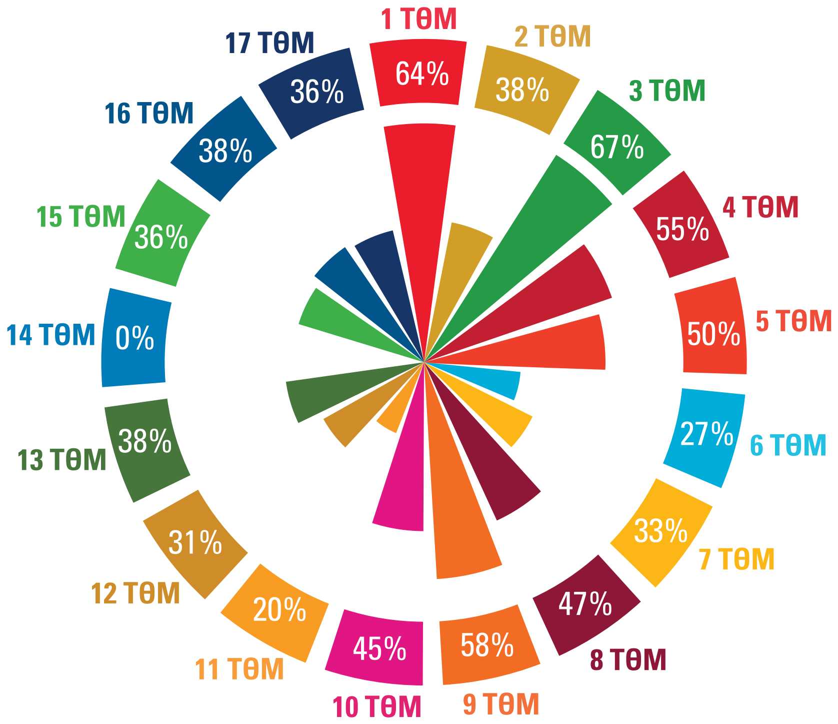

Кыргыз Республикасы 2030 Күн тартибинин "Эч кимди артта калтырбоо" негизги билдирүүсүн аткарат, ушуга байланыштуу ТӨМ көрсөткүчтөрүн бөлүштүрүүгө көп көңүл бурулат. Глобалдык көрсөткүчтөрдүн жеткиликтүүлүгүн талдоо, 2020-жылдын 1-январына карата географиялык жайгашуусу боюнча 55 көрсөткүч, жынысы боюнча 42, жаш-курагы боюнча 29, кирешеси боюнча 19 жана билим боюнча 18 көрсөткүч бөлүштүрүүгө жеткиликтүү экендигин көрсөттү. Миграциялык статусу жана майыптыгы бар адамдар жөнүндө бөлүштүрүлгөн маалыматтарды даярдоодо кемчиликтер бар.

2–график. ТӨМ көрсөткүчтөрү үчүн маалыматтарды дезагрегациялоо боюнча талдоо

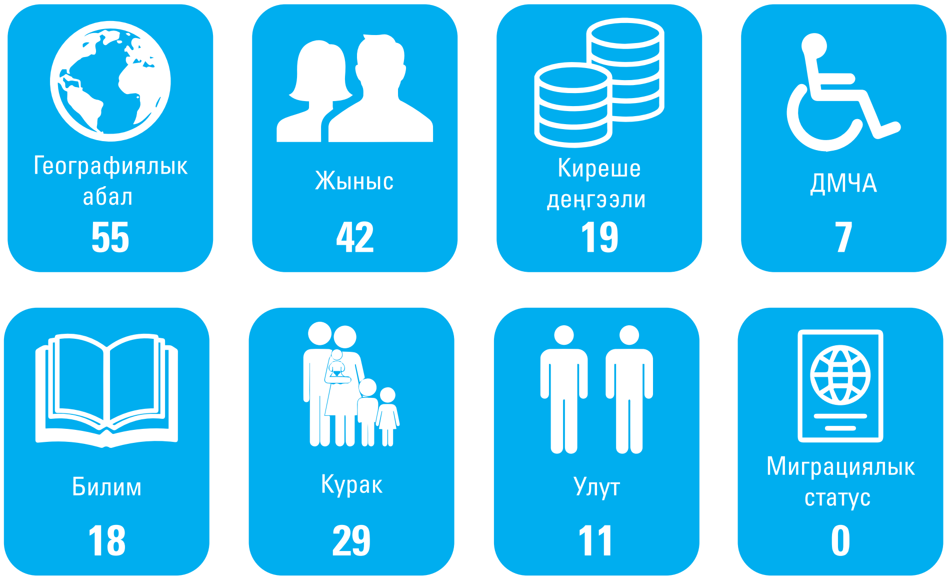

ТӨМгө мониторинг жүргүзүү үчүн маалымат булактардын бири болуп үй чарбаларын изилдөө, ошондой эле эл аралык деңгээлде салыштырыла турган Кыргыз Республикасындагы аялдар менен балдардын абалы боюнча адистештирилген изилдөө – КККИ болуп саналат[3]. Кыргыз Республикасы изилдөөлөрдүн үч раундун өткөрдү.

КККИ - 2018 өткөрүү учурунда ТӨМгө мониторинг жүргүзүүнүн 31 көрсөткүчтөрү үчүн маалыматтар топтолгон, алар негизги мүнөздөмөлөргө бөлүнгөн (жынысы, курагы, географиялык жайгашуусу, билими, кирешеси, улуту жана функционалдык чектөөлөрү).

Бул жыйнак 16 Туруктуу өнүгүү максаттары боюнча 106 көрсөткүчтү (80 глобалдык көрсөткүчтү, 13 улуттук көрсөткүчтү) бөлүштүрүү мүмкүндүгү менен камтыйт. ТӨМ 14 бөлүмү «Туруктуу өнүгүүнүн кызыкчылыгында океандарды, деңиздерди жана деңиз ресурстарын сарамжалдуу пайдалануу жана сактоо» көрсөткүчтөрдүн Кыргыз Республикасына ылайыксыздыгына байланыштуу маалыматтарды камтыбайт. Берилген маалыматтар статистикалык жана административдик булактар системасынан чогултулган. ТӨМ көрсөткүчтөрү боюнча толук маалыматты ТӨМдүн Улуттук отчеттук платформасынан табууга болот[4].

Жыйнактагы маалыматтар акыркы беш жыл ичинде келтирилген, ошондой эле тенденцияларды талдоо үчүн 2010-жылдын маалыматтары берилген.

2030 күн тартибинин максаттары жана милдеттери тууралуу маалыматтын булагы БУУнун төмөнкү расмий сайты болду: https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/sustainable-development-goals/.

[3] 2005, 2014 жана 2018-жылдары Кыргыз Республикасында аялдардын жана балдардын абалы жөнүндө көптөгөн көрсөткүчтөр боюнча кластердик изилдөө (КККИ) жүргүзүлгөн.

[4] ТӨМдүн Улуттук отчеттук платформасы: https://sustainabledevelopment-kyrgyzstan.github.io/

1 КЕДЕЙЧИЛИКТИ ЖОЮУ

КЕДЕЙЧИЛИКТИН БАРДЫК ТҮРҮН БИРГЕЛИКТЕ ЖОЮУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

ӨТӨ КЕДЕЙЧИЛИК ШАРТЫНДА ЖАШАГАН КЫРГЫЗСТАНДЫКТАР

35 600

УЛУТТУК СТАНДАРТТАР БОЮНЧА

2 000

КЕДЕЙЧИЛИКТИН ЭЛ АРАЛЫК ЧЕГИ БОЮНЧА

ӨТӨ КЕДЕЙЧИЛИКТЕ ЖАШАГАН АДАМДАРДЫН САНЫ КЫЙЛА ТӨМӨНДӨГӨН

2018-ж. 35,6 миң

2000-ж. 1,6 миллион

УЛУТТУК КЕДЕЙЧИЛИКТИН ЧЕГИНЕН ТӨМӨН 22,4%

эркектер 22,2%

аялдар 22,5%

2018-ж. АЙМАК БОЮНЧА КЕДЕЙЛЕРДИН САНЫ (адам)

Кыргыз Республикасы 1 429 621 адам

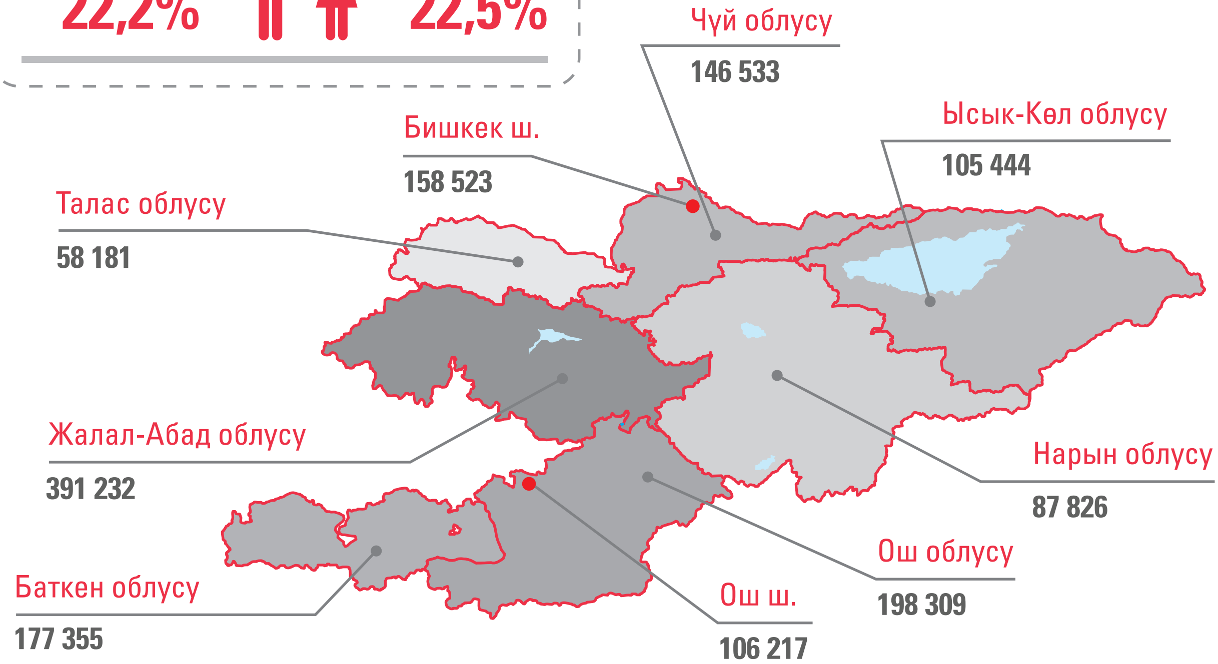

1 КЕДЕЙЧИЛИКТИ ЖОЮУ

КЕДЕЙЧИЛИКТИН БАРДЫК ТҮРҮН БИРГЕЛИКТЕ ЖОЮУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

КЕДЕЙЧИЛИК БАЛДАРГА БИРДЕЙ ТААСИР ЭТПЕЙТ

ар бир **4** бала кедейчиликтин шартында жашайт

1000 баланын **ичинен 8** өтө кедейчиликтин шартында жашайт

ИШТИН БОЛУШУ ТАТЫКТУУ ЖАШООГО КЕПИЛДИК БЕРБЕЙТ

ЖУМУШ МЕНЕН КАМСЫЗ БОЛГОН КАЛКТЫН

16% ЖАКЫНЫ

КЕДЕЙЧИЛИКТИН ШАРТЫНДА ЖАШАГАН

КАЛКТЫН ЖАЛПЫ САНЫНАН **КЕДЕЙЧИЛИКТИН УЛУТТУК ЧЕГИНЕН ТӨМӨН КАРАЙ**

1,4 миллион адам жашайт

ЭҢ КӨП САНДАР ТӨМӨНКҮ ОБЛУСТАРГА ТУУРА КЕЛЕТ:

ЖАЛАЛ-АБАД 391 232

ОШ 198 309

Пенсия жана жөлөкпул түрүндөгү социалдык колдоо өлкө калкынын

16,6%

камтыйт

КЕДЕЙЧИЛИКТИН БАРДЫК КӨРҮНҮШТӨРҮНДӨ **ЖАШАГАНДАРДЫН ҮЛҮШҮ**

45,9% (аялдар)

45,8% (эркектер)

18 жашка чейин 56%

18-64 жаш 39,3%

65 жана андан улуу 38,6%

Кыргыз Республикасы 45,8%

шаарларда 52,4%

айылдарда 33,8%

1-МАКСАТ. КЕДЕЙЧИЛИКТИН БАРДЫК ТҮРҮН БИРГЕЛИКТЕ ЖОЮУ

Дүйнөлүк кедейчиликтин деңгээли 2000-жылдан бери эки эсеге азайганына карабастан, өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн ар бир он кишиси эл аралык кедейчиликтин чегинен (күнүнө 1,90 АКШ доллары) төмөн турат жана миллиондогон адамдар андан бир аз көбүрөөк акча табышат. Кедейчилик бул - туруктуу жашоого каражаттарды камсыздоо үчүн киреше жана ресурстардын жетишсиздиги гана эмес. Бул ачкачылык жана жетишсиз тамактануу, билим алууга жана башка негизги социалдык кызматтарга жетүүнүн чектелгендиги, социалдык басмырлоо жана обочолонуу, ошондой эле чечим кабыл алууга катышуу мүмкүн эместигинен көрүнөт.

Милдеттер:

1.1. 2030-жылга карата бүткүл дүйнөдөгү бардык адамдар үчүн өтө оор кедейчиликти жоюу (азыркы убакта өтө оор кедейчилик күнүнө 1,25 АКШ долл. аз суммага жашоо катары аныкталат).

1.2. 2030-жылга карата кедейчиликте жашаган бардык курактагы эркектердин, аялдардын жана балдардын үлүшүн, улуттук аныктамаларга ылайык, жок эле дегенде жарымга кыскартуу.

1.3. Улуттук деңгээлде бардыгы үчүн социалдык коргоонун талаптагыдай тутумдарын жана чараларын киргизүү, анын ичинде минималдуу деңгээлдерди белгилөө жана 2030-жылга карата калктын кедей жана аярлуу катмарларын олуттуу камтууга жетишүү.

1.4. 2030-жылга карата бардык эркектер жана аялдар, өзгөчө аз камсыз болгон жана аярлуу эркектер жана аялдар экономикалык ресурстарга тең укукка ээ болушун, ошондой эле базалык кызмат көрсөтүүлөргө жетүү мүмкүндүгүн, жерге жана менчиктин башка формаларына, мурасталган мүлккө ээлик кылуу жана тескөө, жаратылыш ресурстарына, тиешелүү жаңы технологияларга жана финансылык кызмат көрсөтүүлөргө, анын ичинде микрокаржылоого укугун камсыздоо.

1.5. 2030-жылга карата аз камсыз болгондордун жана аярлуу абалда турган адамдардын жашоого чыдамдуулугун камсыздоо жана алардын климаттын экстремалдык көрүнүштөрү жана башка экономикалык, социалдык жана экологиялык көрүнүштөр жана кырсыктар менен пайда болгон корголбогондугун жана аярлуулугун азайтуу.

1.a Өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө, өзгөчө азыраак өнүккөн өлкөлөргө бардык түрдөгү кедейчиликти жоюу боюнча программаларды жана стратегияларды ишке ашыруу үчүн жетиштүү жана болжолдуу каражаттарды берүү үчүн, ар кандай булактардан олуттуу ресурстарды мобилизациялоону, анын ичинде өнүктүрүү максатында кызматташтыкты активдештирүүнүн негизинде камсыздоо.

1.b Кедейчиликти жоюу боюнча иш-чараларга тез инвестициялоого көмөктөшүү үчүн, кедейчилик жана гендердик аспект кызыкчылыктарын эске алган өнүктүрүү стратегиялары негизин түзгөн улуттук, аймактык жана эл аралык деңгээлдерде ишенимдүү стратегиялык механизмдерди түзүү.

1.1.1. Кедейчиликтин эл аралык чегинде жашаган калктын үлүшү[5]
(күнүнө 1,9 АКШ доллардан төмөн киреше алган калк, пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**0,28**	**0,07**	**0,06**	**0,21**	**0,31**	**0,28**
Баткен облусу	0,21	0,00	0,34	0,32	1,08	0,45
Жалал-Абад облусу	0,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ысык-Көл облусу	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,89
Нарын облусу	3,46	0,20	0,74	0,70	0,66	1,70
Ош облусу	0,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Талас облусу	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Чүй облусу	0,16	0,42	0,00	1,01	1,27	0,32
Бишкек ш.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,33
Ош ш.	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Сатып алуу жөндөмдүүлүгүнүн паритети- бул эки же андан ашык акча бирдигинин, ар кайсы өлкөлөрдүн валюталарынын товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн белгилүү бир топтомуна карата сатып алуу жөндөмдүүлүгү менен аныкталган катышы, б.а. дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндө улуттук валютадагы учурдагы курсу боюнча конвертацияланган ошол эле көлөмдөгү акчага товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү бирдей көлөмдө сатып алууга болот.

Кедейчиликтин мониторинги глобалдык өнүгүүнүн күн тартиби үчүн, ошондой эле мамлекеттин улуттук өнүгүүсүнүн күн тартиби үчүн маанилүү. Өлкөдөгү кедейчиликти жана аны азайтуу жолдорун баалоо, албетте, өлкө үчүн эң ылайыктуу болгон кедейчилик чегине бурулат. Ар түрдүү өлкөлөрдүн кедейчилик чеги, аларды сатып алуу жөндөмү боюнча бири-биринен айырмаланат жана күчтүү экономикалык градиентке ээ. Андан тышкары, бай мамлекеттер кедейчиликти аныктоодо жашоо деңгээлин жогорулатууга умтулушат. Бирок, глобалдык абсолюттук кедейчиликти керектөө жагынан ырааттуу өлчөө үчүн эки адам товарларды бирдей сатып алуу мүмкүнчүлүгү менен каралат – кедей да, кедей эмес да - ар башка өлкөлөрдө жашашса дагы. 1990-жылкы Дүйнөлүк Өнүктүрүү Отчетунан баштап, Дүйнөлүк Банк жетектеген эл аралык институттар дүйнөдөгү эң кедей өлкөлөрдө кедейлик деген эмне экендигин түшүндүрүп, өзгөчө кедейчиликти өлчөөдө бирдиктүү стандартты колдонууга аракет кылышты. Ар кайсы өлкөлөрдө жашаган адамдардын жетиштүүлүгүн жалпы масштабда валюталардын сатып алуу жөндөмдүүлүгүндөгү айырмачылыктарды жөнгө салуу менен өлчөөгө болот. 2018-жылы эл аралык кедейчилик чеги (1.9 АКШ доллары), сатып алуу жөндөмүнүн паритетин эске алганда, улуттук өтө кедейчиликтин акыркы чегинин болжол менен 50 пайызын жана 2018-жылдын кедейчилигинин улуттук чегинин 26 пайызын түзгөн.

Ушул жылдар аралыгында, өтө кедейчиликти мүнөздөгөн эл аралык кедейчилик чегинен төмөн жашаган калктын үлүшү өлкө боюнча 0,4 пайыз деңгээлине жеткен жок. Ошол эле учурда, Нарын облусунун калкынын 1,7 пайызы жана Ысык-Көл облусунун калкынын бир пайызы өтө кедейчиликтин шартында жашашкан (1.1.1).

[5] Сатып алуу жөндөмдүүлүгүнүн паритети боюнча эсептелинет (САЖП).

3–график. Улуттук кедейчиликтин чегинен төмөн жашаган калктын үлүшү
(пайыз менен)

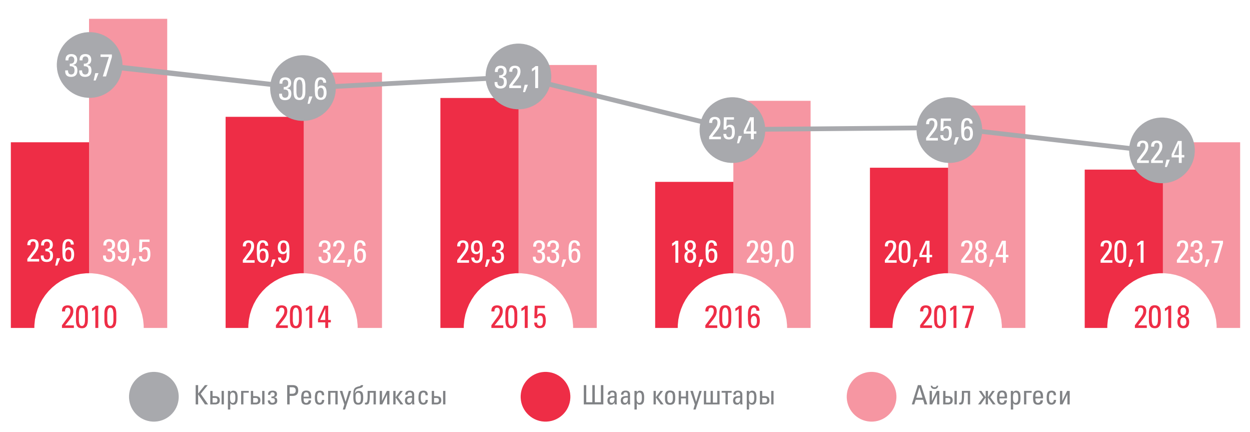

1.2.1. Улуттук кедейчиликтин чегинен төмөн жашаган калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**33,7**	**30,6**	**32,1**	**25,4**	**25,6**	**22,4**
Жашаган жери боюнча						
Шаар конуштары	23,6	26,9	29,3	18,6	20,4	20,1
Айыл жергеси	39,5	32,6	33,6	29,0	28,4	23,7
Жынысы боюнча						
Аялдар	32,7	29,7	31,5	25,0	25,0	22,5
Эркектер	34,8	31,5	32,7	25,7	26,3	22,2
Куррактык топтор боюнча						
0-17 жаштагы балдар	-	37,9	40,5	31,5	32,0	28,3
14-28 жаштагы жаштар	-	28,5	29,0	23,0	22,9	20,9
Эмгекке жарамдуу курактагы калк (16-57 жаштагы аялдар, 16-62 жаштагы эркектер)	-	27,0	27,9	21,8	22,0	19,3
Эмгекке жарамдуу курактан улуу калк	-	21,3	21,8	19,9	18,9	14,8
Аймак боюнча						
Баткен облусу	**33,6**	**40,7**	**41,2**	**37,0**	**40,5**	**33,8**
Аялдар	31,9	39,0	40,9	36,1	39,6	33,7
Эркектер	35,6	42,4	41,4	38,0	41,5	33,9
Жалал-Абад облусу	**44,7**	**46,4**	**45,1**	**32,2**	**32,6**	**32,2**
Аялдар	43,7	47,0	45,2	33,1	34,0	33,4
Эркектер	45,8	45,8	44,9	31,4	31,1	30,9
Ысык-Көл облусу	**38,0**	**26,0**	**28,9**	**24,7**	**24,2**	**21,5**
Аялдар	39,0	26,4	29,1	24,7	24,3	21,5
Эркектер	36,9	25,7	28,7	24,7	24,1	21,6
Нарын облусу	**53,5**	**30,6**	**38,0**	**37,8**	**29,2**	**30,6**
Аялдар	53,4	32,4	39,5	39,6	31,2	31,6
Эркектер	53,7	28,6	36,4	35,9	27,1	29,5

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Ош облусу	**41,9**	**31,7**	**28,9**	**22,0**	**14,3**	**14,8**
Аялдар	40,6	30,5	28,4	21,8	12,9	15,3
Эркектер	43,2	33,1	29,5	22,3	15,7	14,3
Талас облусу	**42,3**	**19,0**	**21,5**	**18,1**	**20,7**	**22,1**
Аялдар	44,3	19,7	22,6	19,1	21,4	23,8
Эркектер	40,1	18,4	20,4	17,1	19,9	20,3
Чүй облусу	**21,9**	**21,6**	**24,8**	**30,3**	**33,3**	**15,6**
Аялдар	21,8	20,8	24,2	29,8	32,3	15,5
Эркектер	21,9	22,4	25,4	30,9	34,4	15,7
Бишкек ш.	**7,9**	**17,6**	**23,5**	**9,8**	**15,9**	**15,4**
Аялдар	7,3	15,8	22,2	8,9	14,3	14,7
Эркектер	8,7	19,9	25,2	10,9	17,9	16,3
Ош ш.	**-**	**33,4**	**38,3**	**24,6**	**33,5**	**35,5**
Аялдар	-	32,0	35,8	23,2	30,9	33,9
Эркектер	-	35,0	41,0	26,2	36,4	37,3

ҮЧИИ маалыматтары боюнча.

Кедейчиликти баалоонун улуттук концепциясы эл аралык кедейчиликти баалоодон айырмаланат. Ар бир өлкөдө кедейчиликтин улуттук деңгээли белгилүү бир мамлекетте жергиликтүү валютада кабыл алынган кедейчилик чегине жараша аныкталат. Кедейчиликтин бул чектери экономикалык өнүгүүсүнө жараша ар кайсы өлкөлөрдө нарк жагынан олуттуу айырмачылыктарга ээ. Кедейчиликтин улуттук сызыктары эл аралык кедейчиликтин чегинен күнүнө $ 1,90 өлчөмүндө айырмаланат. Ошентип, улуттук кедейликти өлкөлөр боюнча салыштырууга же кедейчиликтин бир күндүк 1,90 доллар денгээли менен салыштырууга болбойт.

Кыргызстанда кедейчиликти баалоолор үй чарбаларынын бюджетин жана жумушчу күчүн интегралдык тандалма изилдөөнүн негизинде калыптанышат (ҮЧИИ). Кедейчиликтин көрсөткүчүн эсептөө үчүн эки көрсөткүч нарктык мааниде эсептелет: жетиштүүлүк көрсөткүчү жана кедейчиликтин чеги. Жетиштүүлүк көрсөткүчү болуп керектөөнүн агрегаты саналат, анын ичинде тамактануунун наркын баалоо, үй чарбасынын карамагында турган узак мөөнөттүү товарларды пайдалануунун шарттуу наркын эсептөө, үй чарбасынын мүчөлөрүнүн жеке керектөөгө жана пайдаланууга багытталган азык-түлүк эмес товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө кеткен чыгымдары камтылган. «Кепилденген минималдуу социалдык стандарттар жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык, кедейчиликтин эки чеги бар: кедейчиликтин акыркы чеги (азык-түлүк) жана жалпы кедейчилик чеги. Кедейчиликтин акыркы чеги аз кирешелүү максаттуу калктын иш жүзүндө тамактануусуна негизделип, киши башына күнүнө 2100 ккал энергияны камсыз кылган тамак-аштын наркын чагылдырат (жетиштүүлүк денгээли боюнча III-V дефилдик топтор). Жалпы кедейчиликтин чеги азык-түлүк эмес товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө чыгымдарды кошуу жолу менен эсептелет. Кийимге, турак жайга же транспортко болгон минималдуу муктаждык жөнүндө негизсиз чечим чыгарбоо үчүн үй чарбаларын изилдөө маалыматтары колдонулат. Максаттуу топ катары, азык-түлүк товарларын керектөөнүн чыгымдары кедейликтин азык-түлүк чегинен 30 пайызга жогору болгон калктын 75 пайызы (жетиштүүлүк денгээли боюнча 1,2 жана 3 квартилдер) каралат [6].

Кедейчиликтин улуттук көрсөткүчүнүн динамикалык катары өлкөдө кедей адамдардын үлүшүнүн жана санынын төмөндөө тенденциясын мүнөздөйт. Ага карабастан, 2018-жылы 1,43 миллион адам жакырчылыктын чегинде жашашкан, алардын ичинен 391,2 миң адам - Жалал-Абад облусунун тургундары, 198,3 миң адам- Ош облусунун, 177,4 миң адам- Баткен облусунун, 146,5 миң адам- Чүй облусунун жана 158,5 миң адам Бишкек шаарынын жашоочулары.

[6] Жакырчылык чегин аныктоонун методикасы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 25-мартындагы № 115 токтому менен бекитилген.

4–график. Улуттук аныктамаларга ылайык, кедейчиликтин бардык көрүнүшүндө жашаган бардык курактагы эркектердин, аялдардын жана балдардын үлүшү *(пайыз менен)*

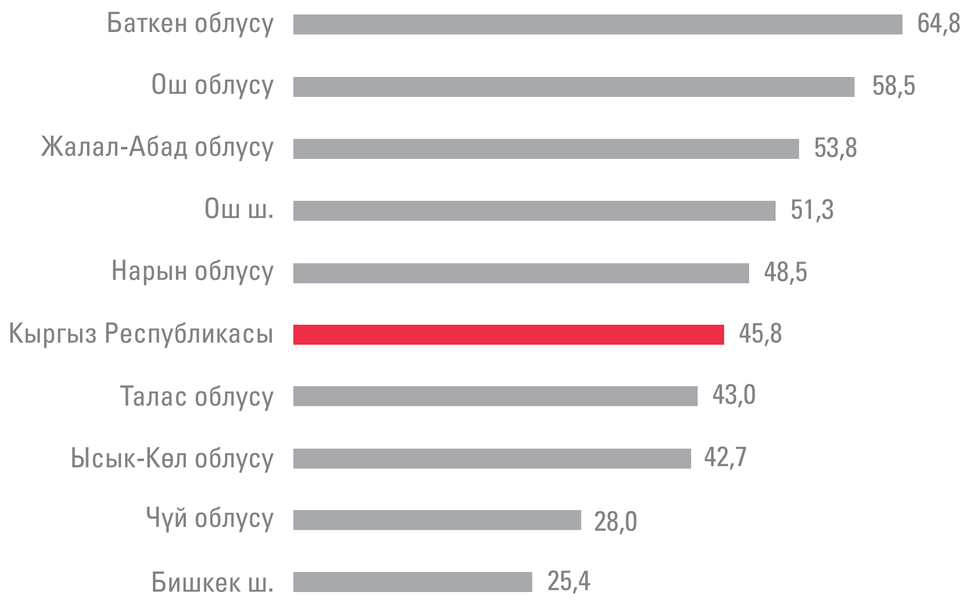

1.2.2. Улуттук аныктамаларга ылайык, кедейчиликтин бардык көрүнүшүндө жашаган бардык курактагы эркектердин, аялдардын жана балдардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	50,2	50,5	45,8
Жашаган жери боюнча			
Шаар конуштары	36,9	38,7	33,8
Айыл жергеси	57,4	56,8	52,4
Жынысы боюнча			
Эркектер	50,3	50,3	45,8
Аялдар	50,1	50,6	45,9
Курактык топтор боюнча			
Балдар (18 жашка чейинки)	59,7	60,0	56,0
Чоң адамдар (18-64 жаш)	43,7	44,1	39,3
Улгайган адамдар (65 жаш жана андан жогору)	49,2	46,4	38,6
Аймак боюнча			
Ысык-Көл облусу	45,2	47,0	42,7
Жалал-Абад облусу	59,6	61,5	53,8
Нарын облусу	58,3	50,0	48,5
Баткен облусу	64,9	66,0	64,8
Ош облусу	57,5	52,1	58,5
Талас облусу	49,8	39,8	43,0
Чүй облусу	45,4	48,7	28,0
Бишкек ш.	26,8	29,9	25,4
Ош ш.	47,3	58,6	51,3

Көп өлчөмдүү кедейчилик түшүнүгүнүн негиздөөчүлөрүнүн бири болуп экономика боюнча Нобель сыйлыгынын ээси Амартия Сен (1998) саналат, ал кедейчилик статистикасынын индекстеринин жаңы системасын, ошондой эле коомдун жыргалчылыгынын деңгээлин өлчөгөн башка көрсөткүчтөрдү иштеп чыккан. Сабина Алкире (кедейчиликь жана адамдын өнүгүүсү жаатында Оксфорд демилгеси (OPHI)) жана Джеймс Фостер (Джордж Вашингтон Университети) көп өлчөмдүү кедейчиликти өлчөө үчүн методдорду жана концептуалдык көйгөйлөрдү иштеп чыгууга чоң салымын кошушту. Алар иштеп чыккан көп өлчөмдүү кедейчиликти өлчөө методу Алкире-Фостер методу деп аталды.

Кыргыз Республикасында көп өлчөмдүү кедейчиликти өлчөөнүн беш аспектисине (акчалай кедейчилик, ден-соолук, турак-жай шарттары, азык-түлүк коопсуздугу жана билим берүү) басым жасайт, ал 11 индикаторду камтыйт, бул чыныгы кедейчиликти жана анын көрүнүштөрүн терең чагылдырууга мүмкүндүк берет.

Өлчөө аспектилери жана тиешелүү ажыроо көрсөткүчтөрү бир нече жетектөөчү принциптерге ылайык тандалып алынган: көп өлчөмдүү жетиштүүлүк индекстеринин алкагында белгиленген практика, Кыргыз Республикасынын контексти үчүн актуалдуулук, Туруктуу өнүгүү максаттарынын контекстиндеги актуалдуулук жана маалыматтардын жеткиликтүүлүгү.

2018 - 2040-жылдарга карата Кыргыз Республикасынын Улуттук өнүгүү стратегиясында көп өлчөмдүү кедейликти өлчөөнүн ар бир аспектине 2040-жылга чейин жетүүнүн максаттары коюлган.

2018-жылдын жыйынтыгы боюнча көп өлчөмдүү кедейчиликтин таралышы 46 пайызды түзгөн. Көпчүлүк ажыроого дуушар болгон үй чарбаларында жашоо ыктымалдуулук айыл калкынын (52,4 пайыз), ошондой эле 0-17 жаштагы балдардын арасында (56,0 пайыз) жогору.

1.3.1. Социалдык коргоонун минималдуу деңгээли/системасы менен камтылган калктын жынысы, балдарды белгилөө менен, жумушсуз, карылар, майыптар, кош бойлуу аялдар, жаңы төрөлгөн балдар, эмгек жаракатын алган, ошондой эле кедей жана аялуу адамдардын үлүшү

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Пенсия жана жөлөкпулдарды алган калктын саны, миң адам	1 004,5	1 022,5	1 031,7	1 021,4	1 052,0	1 060,1
Пенсия жана жөлөкпулдарды алган калктын үлүшү, пайыз	18,5	17,3	17,1	16,6	16,8	16,6

Социалдык коргоонун минималдуу деңгээли - бул, социалдык камсыздандыруунун негизги кепилдиктеринин улуттук аныкталган жыйындысы болуп саналат, ал жашоо мезгилинде бардык муктаж болгондордун медициналык тейлөөгө жана кирешенин базалык деңгээлине жетүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылат, алар биргелешип товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө улуттук деңгээлде зарыл деп аныкталган кепилденген натыйжалуу жетүүнү камсыз кылат. Бул, жок эле дегенде, негизги медициналык кызматтарга, анын ичинде кош бойлуу аялдарга кам көрүү, балдарга алгачкы коргоону камсыз кылуу, оору, жумушсуздук, эне болуу жана майыптуулук боюнча жетиштүү киреше ала албаган эмгекке жарамдуу адамдарды камсыз кылуу; карыларга кам көрүү.

2018-жылы Кыргыз Республикасынын Социалдык фондунун, Эмгек жана социалдык өнүгүү министрлигинин жана башка министрликтер менен ведомстволордун пенсиялык органдарында катталган пенсия жана жөлөкпул алуучулардын саны 1 060,1 миң адамды түзгөн. Беш жылдын ичинде бул көрсөткүч 3,7 пайызга көбөйгөн. Акыркы беш жылдын ичинде Кыргызстандын калкынын жалпы санында пенсия жана жөлөкпулдарды алуучулардын үлүшү 2014-жылдагы 17,3 пайыздан 2018-жылы 16,6 пайызга чейин же 0,7 пайыздык пунктка төмөндөгөн.

1.4.1. Базалык кызматтарды пайдаланууга мүмкүнчүлүгү бар үй чарбаларында жашаган калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	Өзүнүн үйүндө / короосунда / өз участогунда жайгашкан же сууга барып келүү 30 мүнөттөн ашык эмес убакыт кеткен жакшыртылган ичүүчү суу булактарын пайдаланган үй чарбасынын мүчөлөрүнүн пайыздык үлүшү	Суу жана самын же башка жуугуч каражаты менен кол жуучу жайлары бар үй чарбаларынын пайыздык үлүшү	Жакшыртылган санитариялык-гигиеналык шаймандарын башкалар менен бөлүшпөгөн үй чарбасынын мүчөлөрүнүн пайыздык үлүшү
Кыргыз Республикасы	**92,6**	**96,3**	**98,2**
Жашаган жери боюнча			
Шаар конуштары	99,6	96,1	96,6
Айыл жергеси	88,7	96,5	99,1
Үй чарбасынын башчысынын билим деңгээли боюнча			
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	83,0	92,1	99,7
Жалпы негизги	93,2	94,7	98,6
Жалпы орто	89,7	97,4	97,8
Кесиптик башталгыч / Орто	94,4	96,6	98,3
Жогорку	97,2	95,1	98,6
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча			
Эң жакыр	76,9	97,2	97,9
Экинчи	92,7	95,9	99,2
Орто	94,8	96,5	98,6
Төртүнчү	98,7	96,4	97,0
Эң бай	100,0	95,7	98,4
Аймак боюнча			
Баткен облусу	72,2	99,6	99,4
Жалал-Абад облусу	86,0	93,4	99,1
Ысык-Көл облусу	98,3	99,1	99,0
Нарын облусу	97,1	99,4	97,6
Ош облусу	88,1	99,1	98,4
Талас облусу	98,4	99,8	99,3
Чүй облусу	98,9	91,6	99,3
Бишкек ш.	100,0	95,7	95,3
Ош ш.	98,8	96,8	98,3

ККК маалыматтары боюнча.

Коопсуз суу менен жабдуу, санитария жана гигиена (КСЖСГ) жакшы ден-соолук, жетиштүүлүк, өндүрүмдүүлүк үчүн маанилүү жана ал адамдын жалпыга таанылган укугу болуп саналат. Туура эмес КСЖСГ холера, диарея, дизентерия, А гепатити, ич келте жана полиомиелит сыяктуу оорулардын жайылышына алып келет. Диарея оорулары тамак-аштын

жетишсиздигин күчөтүп, балдардын өлүмүнүн глобалдуу алдыңкы себеби бойдон калууда. Кыргызстандыктардын 93 пайызы суу менен камсыз кылуунун төмөнкү түрлөрүн камтыган жакшыртылган ичүүчү суунун булактарын колдонушат: түтүктөгү суу (турак жайда, аймакта, короодо же жер участогунда, кошунаныкында, коомдук чоргодо/колонкада), түтүк кудугу / тешиги, корголгон казылган кудук, корголгон булак, жамгыр суусу, ошондой эле упаковкаланган же алынып келинген суу.

Колду самындап жуу – бул, беш жашка чейинки балдардын ич өткөк оорусун азайтуучу ден-соолуктун эң үнөмдүү чарасы. Кол жууганга түздөн-түз байкоо жүргүзүү оңой иш эмес. Байкоо жүргүзүүнүн ишенимдүү варианты болуп колду жууп жаткан жерди текшерүү, суу жана самындын (же башка жергиликтүү кол жуугуч материалдардын) бар-жогун байкоо саналат.

КККИ - 2018 изилдөөсүнүн маалыматтары боюнча, калктын 96 пайыздан көбү кол жуу үчүн туруктуу же көчмө жери бар, бир эле учурда суу жана самыны бар үй чарбаларында жашашкан.

Жакшыртылган санитария жана гигиена ич өткөк ооруларынын үчтөн бир бөлүгүн азайта алат жана топуракаркылуу жуккан гельминттердин инфекциясын кескин төмөндөтө алат. Кыргыздардын 98 пайыздан ашыгы, жакшыртылган санитардык-техникалык жабдууларды башка үй чарбаларынан бөлөк колдонушат (агызуучу ажатканалар жана жакшыртылган казылган чуңкурлар), алар ТӨМдүн «негизги» санитардык шарттардын болуусу критерийлерине жооп берет, жана канализациянын канчалык деңгээлде уюштурулганына жараша коопсуздук талаптарын сактоо менен канализация уюштурулган деп эсептесе болот.

1.5.1. Кырсыктардын натыйжасында өлгөндөрдүн жынысы жана аймагы боюнча саны *(адам)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**158**	**62**	**53**	**47**	**141**	**18**
Эркектер	106	39	33	37	85	14
Аялдар	52	23	20	10	56	4
Баткен облусу	**15**	**3**	**1**	**9**	**-**	**-**
Эркектер	11	3	1	7	-	-
Аялдар	4	-	-	2	-	-
Жалал-Абад облусу	**32**	**17**	**11**	**13**	**43**	**4**
Эркектер	21	11	5	9	29	4
Аялдар	11	6	6	4	14	-
Ысык-Көл облусу	**15**	**25**	**6**	**2**	**6**	**2**
Эркектер	10	16	5	1	6	1
Аялдар	5	9	1	1	-	1
Нарын облусу	**7**	**2**	**9**	**1**	**2**	**-**
Эркектер	4	2	6	1	2	-
Аялдар	3	-	3	-	-	-
Ош облусу	**19**	**-**	**10**	**1**	**35**	**1**
Эркектер	12	-	7	1	17	1
Аялдар	7	-	3	-	18	-
Талас облусу	**4**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Эркектер	3	-	-	-	-	-
Аялдар	1	-	-	-	-	-
Чүй облусу	**46**	**13**	**15**	**14**	**55**	**10**
Эркектер	32	7	8	11	31	7
Аялдар	14	6	7	3	24	3

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бишкек ш.	**14**	**2**	**-**	**7**	**-**	**-**
Эркектер	9	-	-	7	-	-
Аялдар	5	2	-	-	-	-
Ош ш.	**6**	**-**	**1**	**-**	**-**	**1**
Эркектер	4	-	1	-	-	1
Аялдар	2	-	-	-	-	-

ӨКМ маалыматтары боюнча.

Кыргыз Республикасы, өзүнүн географиялык жайгашуусу менен, көптөгөн табигый кырсыктарга дуушар болгон мамлекет. Олуттуу геологиялык, техногендик, климаттык коркунучтар жана климаттын глобалдык өзгөрүшү республиканын калкына жана экономикасына туруктуу терс таасирин тийгизип келет. Калк жана инфраструктура кырсык тобокелдигине сезимтал.

Сейсмикалык коркунучтуу категорияга кирген 80ден ашык ири калктуу конуштар жер титирөөнүн мүмкүн болуу очокторунда жайгашышкан, алардын интенсивдүүлүгү 8- 9 же андан ашык баллга жетиши мүмкүн. Аларда республика калкынын 75% жашайт.

2014-жылдан 2018-жылга чейинки мезгилде Кыргыз Республикасынын Өзгөчө кырдаалдар министрлиги республиканын аймагындагы ар кандай мүнөздөгү 1 092 өзгөчө кырдаалдарды каттаган, алардын кесепетинен 321 адам каза болгон. Өзгөчө кырдаалдардан келтирилген материалдык чыгым 6 миллиард сомду түзгөн.

1.5.2. Кырсыктардан түз экономикалык жоготуулар, улуттук ИДПга карата пайыздык катышы

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**0,23**	**0,11**	**0,53**	**0,21**	**0,19**	**0,21**
Баткен облусу	0,33	0,25	3,44	2,21	0,75	1,04
Жалал-Абад облусу	1,15	0,07	0,17	0,44	0,20	0,11
Ысык-Көл облусу	0,00	0,69	0,02	0,17	0,13	0,11
Нарын облусу	1,65	0,04	0,21	0,16	0,09	0,01
Ош облусу	0,20	0,00	4,30	0,05	0,70	0,03
Талас облусу	0,30	0,01	0,06	0,52	0,09	0,00
Чүй облусу	0,01	0,03	0,03	0,12	0,23	0,01
Бишкек ш.	-	-	0,03	0,05	0,01	0,37
Ош ш.	-	-	0,62	0,00	0,20	-

ӨКМ маалыматтары боюнча.

1.а.2. Негизги кызмат көрсөтүүлөргө чыгымдарынын үлүшү

(мамлекеттик чыгымдардын жалпы суммасынан пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**42,8**	**47,6**	**46,8**	**45,3**	**45,3**	**48,9**
Билим берүү	17,4	18,5	18,9	20,0	19,4	21,2
Саламаттыкты сактоо	9,3	9,9	9,5	8,8	9,7	8,6
Социалдык коргоо	16,1	19,2	18,4	16,5	16,2	19,1

Мамлекеттик бюджеттин чыгашаларына, алар кайтарымдуу (б.а. бир нерсенин ордуна төлөнөт) же кайтарымсыз жана кандай максатта- операциялык иш-аракеттерди жүргүзүү же финансылык эмес активдерди сатып алуу үчүн берилгендигине карабастан, кайтарылбай турган бардык төлөмдөр кирет. Чыгымдар төмөнкү багыттар боюнча түзүлөт: экономикалык

иш-аракеттерге байланышкан мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөргө (өнөр жай, айыл чарба, курулуш, байланыш ж.б.); социалдык-маданий чөйрөнү каржылоого (билим берүү, эс алуу, маданият жана дин, саламаттыкты сактоо, социалдык коргоо, турак жай жана коммуналдык кызматтар); жалпы максаттагы мамлекеттик кызматка, коргонуу, коомдук тартип жана коопсуздук, айлана-чөйрөнү коргоо; финансылык эмес активдерди сатып алууга.

Белгилей кетсек, Кыргызстандын Мамлекеттик бюджети бир нече жылдан бери социалдык багытта болуп келе жатат. Мамлекеттик бюджеттин билим берүү, саламаттыкты сактоо жана социалдык коргоо сыяктуу негизги кызматтарга чыгымдары 2018-жылы 77,2 млрд. сом өлчөмүндө аныкталып, 2014-жылга салыштырмалуу 1,3 эсеге өскөн. Бул кызмат көрсөтүүлөргө нарк жагынан бөлүнгөн мамлекеттик каражаттардын көлөмүнүн өсүшү, алардын мамлекеттик чыгымдардын жалпы суммасында салыштырма салмагынын көбөйүшүнө алып келген. Эгерде 2014-жылы мындай кызматтар мамлекеттик бюджеттин жалпы чыгашаларынын 48 пайызын түзсө, 2018-жылы ал дээрлик 49 пайызга чейин өскөн. 2018-жылы негизги кызмат көрсөтүүлөргө бөлүнгөн каражаттардын эң чоң үлүшү билим берүү тармагына бөлүнгөн (мамлекеттик бюджеттин жалпы чыгашаларынын 21,2 пайызы).

2 АЧКАЧЫЛЫКТЫ ЖОЮУ

АЧКАЧЫЛЫКТЫ ЖЕҢҮҮ, ТАМАК-АШ КООПСУЗДУГУН КАМСЫЗДОО, ТАМАКТАНУУНУ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА АЙЫЛ ЧАРБАСЫН ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

ТАМАКТАНУУ

калктын **46,4%**

Тамактануу рационунун калориялуулугу күнүнө **2100 ккалдан** төмөн

ТАМАКТАНУУ РАЦИОНУНУН КАЛОРИЯЛУУЛУГУ ЖЕТИШСИЗ БОЛГОН КАЛКТЫН ҮЛҮШҮ

ЭҢ ТӨМӨНКҮ: Талас облусу — **36,1%**

ЭҢ ЖОГОРКУ: Ош ш. — **70,1%**

Беш жашка чейинки

ар бир **8-чи** баланын бою өзүнүн курагына карата **төмөн өсүшкө** ээ

БАЛДАРДЫН ҮЛҮШҮ

АЧКАЧЫЛЫКТЫ ЖЕҢҮҮ, ТАМАК-АШ КООПСУЗДУГУН КАМСЫЗДОО, ТАМАКТАНУУНУ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА АЙЫЛ ЧАРБАСЫН ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

АЗЫК-ТҮЛҮК КООПСУЗДУГУ

АЙЫЛ ЧАРБАСЫ

эң ири жумуш берүүчү болуп саналат

иш менен камсыз болгон калктын

айыл жергесинде иш менен камсыз болгон калктын

430 миң

майда дыйкан (фермердик) чарбасы

айыл чарба продукцияларын өндүрүүнү **камсыз кылат**

ЧАКАН ФЕРМЕРДИК ЧАРБАЛАРГА ИНВЕСТИЦИЯ КЫЛУУ кедей адамдардын азык-түлүк коопсуздугун бекемдөөнүн, ошондой эле **жергиликтүү жана дүйнөлүк рыноктордо азык-түлүк өндүрүшүн көбөйтүүнүн маанилүү жолу болуп саналат.**

Кыргызстанда айыл чарбасына багыт берүү индекси **он жылдан бери төмөн деңгээлде бойдон калууда**

Керектөөнүн орточо физиологиялык ченемдерине карата

ТАМАК-АШ АЗЫКТАРЫ МЕНЕН КАМСЫЗ БОЛУУ

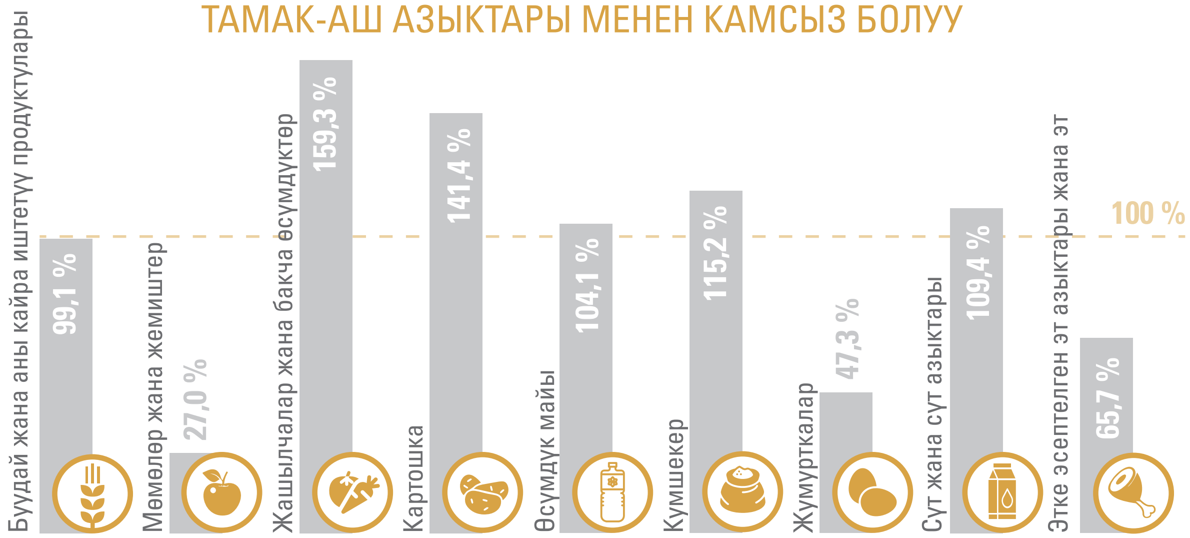

2-МАКСАТ. АЧКАЧЫЛЫКТЫ ЖЕҢҮҮ, ТАМАК-АШ КООПСУЗДУГУН КАМСЫЗДОО, ТАМАКТАНУУНУ ЖАКШЫРТУУ ЖАНА АЙЫЛ ЧАРБАСЫН ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ

Тамак-аш продуктуларын кантип өстүрүү, бөлүштүрүү жана керектөө боюнча мамилелерибизди кайрадан карап чыгуунун мезгили келди. Идеалдуу шарттарда айыл чарбасы, токой чарбасы жана балык чарбасы бардыгын толук тамак-аш менен камсыз кылып, ошол эле учурда айыл чарбасын өнүктүрүү жана айлана-чөйрөнү коргоо иш-аракеттеринде адамдардын кызыкчылыктарын колдоо менен кирешенин жетиштүү деңгээлин камсыз кыла алышат. Бирок, азыркы учурда, биздин жерлер, таза суу запастары, океандар, токойлор жана биологиялык ар түрдүүлүк тез азайып баратат жана тез бузулууда. Климаттын өзгөрүшү биз көз каранды болгон ресурстарга күч алууда.

Азык-түлүк жана айыл чарба тармагы, бир эле учурда ачарчылыкты жоюуга жана жакырчылык менен күрөшүүнүн борборунда турган өнүгүүнүн негизги чечимдерин сунуш кылат.

Милдеттер:

2.1. 2030-жылга карата ачкачылыкты жок кылуу жана баарына, өзгөчө калктын аз камсыз болгон жана аярлуу топторуна, анын ичинде ымыркайларга коопсуз, азыктык жана жетиштүү тамакка жыл бою жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

2.2. 2030-жылга карата чала тоюунун бардык түрлөрүн жок кылуу, анын ичинде 2025-жылга карата эл аралык деңгээлде макулдашылган, беш жашка чейинки курактагы балдарда өсүүнүн кармалышы жана арыкташы менен күрөшүүгө тиешелүү максаттуу көрсөткүчтөргө жетүү жана өспүрүм курактагы кыздардын, кош бойлуу аялдардын жана бала эмизген аялдардын жана улгайган адамдардын тамакка болгон керектөөлөрүн канааттандыруу.

2.3. 2030-жылга карата айыл чарбасынын өндүрүмдүүлүгүн жана майда азыктүлүк өндүрүүчүлөрдүн кирешелерин, атап айтканда аялдардын, түпкү элдердин өкүлдөрүнүн, фермердик үй-бүлөлүк чарбалардын, малчылардын жана балыкчылардын кирешелерин эки эсе көбөйтүү, анын ичинде жерге, башка өндүрүштүк ресурстарга жана айыл чарба өндүрүшүнүн факторлоруна, билимге, финансылык кызмат көрсөтүүлөргө, рынокторго жана кошумча наркты жана айыл чарба эмес сектордогу жумуштулукту көбөйтүү үчүн мүмкүнчүлүктөргө карата кепилденген жана тең жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо аркылуу көбөйтүү.

2.4. 2030-жылга карата тамак-аш азыктарын өндүрүүнүн туруктуу тутумдарын түзүүнү камсыздоо жана жашоого чыдамдуулукту жана өндүрүмдүүлүктү жогорулатууну, өндүрүштүн көлөмүн көбөйтүүнү шарттаган, экотутумдарды сактоону шарттаган, климаттын өзгөрүүлөрүнө, экстремалдуу аба-ырайынын көрүнүштөрүнө, кургакчылыкка, суу ташкынына жана башка кырсыктарга ыңгайлашуу жөндөмдүүлүгүн бекемдеген жана акырындык менен жерлердин жана кыртыштардын сапатын жакшырткан айыл чарбасын жүргүзүү методдорун киргизүү.

2.5. 2020-жылга карата уруктардын жана өстүрүлүүчү өсүмдүктөрдүн генетикалык ар түрдүүлүгүн, ошондой эле айыл чарба жана үй жаныбарларынын жана алардын тиешелүү жапайы түрлөрүн сактоо, анын ичинде улуттук, аймактык жана эл аралык деңгээлдерде уруктардын жана өсүмдүктөрдүн ар кандай банктарын кармоо аркылуу сактоо

жана генетикалык ресурстарга жана алар менен байланыштуу салттуу билимге жетүү мүмкүндүгүн кеңейтүүгө жана эл аралык деңгээлде макулдашылган шарттарда аларды колдонуудан түшкөн пайданы адилеттүү жана бирдей негизде биргеликте пайдаланууга көмөктөшүү.

2.a Айылдык инфраструктурага, айыл чарба изилдөөлөрүнө жана агрардык пропагандага инвестиция жумшоону көбөйтүү, анын ичинде эл аралык кызматташтыкты активдештирүү аркылуу көбөйтүү, технологияларды өнүктүрүү жана өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн, өзгөчө азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн айыл чарба өндүрүшү жаатындагы дараметин чыңдоо максатында өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын генетикалык банктарын түзүү.

2.b Айыл чарба продукцияларынын дүйнөлүк рынокторунда соода чектөөлөрүн киргизүүнү жана бурмалоолордун пайда болушун, анын ичинде өнүгүү маселелери боюнча сүйлөшүүлөрдүн Дохин раундунун мандатына ылайык, айыл чарба продукцияларынын экспортун субсидиялоонун бардык формаларын жана ушундай эле кесепеттерге ээ болгон бардык экспорттук чараларды параллелдүү жок кылуу аркылуу чектөө жана алдын алуу.

2.c Азык-түлүк товарларынын жана аларды кайра иштетүү продукцияларынын рынокторунун талаптагыдай иштөөсүн камсыздоо үчүн чараларды көрүү жана азык-түлүккө баалардын ашыкча өзгөрүлмөлүүлүгүн чектөөгө жардам берүү максатында, рыноктук маалыматтарга, анын ичинде азык-түлүк резервдери жөнүндө маалыматтарга өз убагында жетүү мүмкүндүгүнө көмөктөшүү.

2.1.1. Жетишсиз тамактануунун жайылышы

(күнүнө 2100 ккалдан аз тамактанган элдин үлүшү, пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**42,3**	**47,9**	**51,0**	**45,6**	**50,0**	**46,4**
Жашаган жери боюнча						
Шаар конуштары	44,5	53,0	58,5	48,7	55,5	51,6
Айыл жергеси	41,1	45,1	46,8	43,9	47,0	43,5
Аймак боюнча						
Баткен облусу	42,7	53,6	49,8	53,0	52,5	54,6
Жалал-Абад облусу	45,6	54,8	55,9	48,2	41,2	44,0
Ысык-Көл облусу	43,5	42,6	46,3	45,0	51,8	49,4
Нарын облусу	54,0	54,1	50,0	52,6	41,3	42,5
Ош облусу	46,2[7]	33,1	37,9	39,4	42,8	41,5
Талас облусу	38,1	27,4	28,7	27,4	34,9	36,1
Чүй облусу	30,9	51,0	52,4	43,6	58,4	41,2
Бишкек ш.	39,8	54,0	65,2	49,2	60,3	51,8
Ош ш.	…	67,2	67,7	54,4	72,2	70,1

ҮЧИИ маалыматтары боюнча.

Тамактануунун жетишсиздиги (PoU) - нормалдуу, активдүү жана дени сак жашоо үчүн тамак-аштын энергиясына болгон муктаждыкты канааттандырууга мүмкүн болбогон калктын үлүшүн эсептөө. Начар тамактануу - бул адамдын тамак-аштан келип чыккан энергияга болгон муктаждыгын эске алуу менен, нормалдуу, дени сак жана активдүү жашоо үчүн керектүү энергия менен камсыз кылуу үчүн жетишсиз болгон тамак-аштын көлөмүнө туруктуу жетишүү шарты деп аныкталат, бул курактык жана жыныстык мүнөздөмөлөрүн, жумушунан, боюнан жана салмагынан түздөн-түз көз каранды.

[7] 2013-жылга чейин Ош ш.кошкондо

Кыргызстан, башка мамлекеттер сыяктуу эле, босоголук мааниси катары 2100 ккалды колдонот, бул дүйнө жүзүндө орточо минималдуу мааниге ээ. ФАОнун эксперттеринин корутундусуна ылайык, бул Кыргызстандын калкы үчүн өтө жогорулатылган чондук, демек 2.1.1 көрсөткүчү. күнүнө 2100 ккалдан аз керектеген калктын үлүшүн мүнөздөйт жана жетишсиз тамактануунун таркашын чагылдырбайт.

5–график. Беш жашка чейинки жаштагы балдардын арасында боюнун өспөй калуусунун жайылышы *(пайыз менен)*

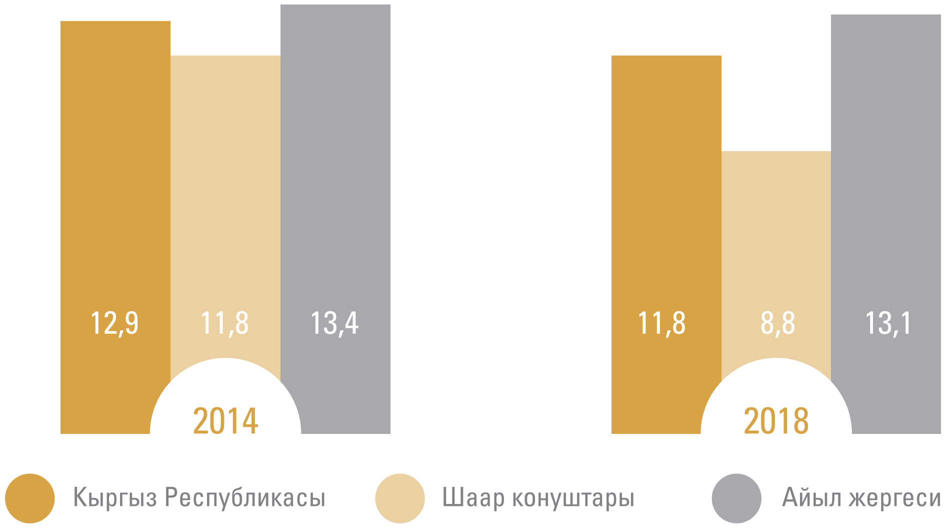

2.2.1. Беш жашка чейинки жаштагы балдардын арасында боюнун өспөй калуусунун жайылышы (Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан <-2 аныкталган балдардын өсүү ченемдерине ылайык, баланын боюнун жаш курагына карата өсүүнүн медиалык көрсөткүчүнөн орточо квадраттык артта калуу) *(пайыз менен)*

	2014	2018
Жетишсиз өсүш (-2SD)		
Кыргыз Республикасы	12,9	11,8
Жашаган жери боюнча		
Шаар конуштары	11,8	8,8
Айыл жергеси	13,4	13,1
Жынысы боюнча		
Эркектер	13,8	12,5
Аялдар	12,0	10,9
Курагы боюнча		
0-5 ай	5,3	5,4
6-11 ай	7,2	9,3
12-17 ай	11,2	12,1
18-23 ай	18,2	17,2
24-35 ай	18,6	13,2
36-47 ай	14,6	11,2
48-59 ай	10,5	12,7

	2014	2018
Эненин билим деңгээли боюнча		
Жок/баштапкы	(26,5)	(*)
Жалпы негизги	17,1	14,8
Жалпы толук	13,5	12,0
Кесиптик башталгыч / Орто	11,8	12,2
Жогорку	9,8	10,0
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча		
Эң жакыр	17,7	14,0
Экинчи	14,2	13,8
Орто	10,1	12,0
Төртүнчү	10,7	8,2
Эң бай	10,7	9,2
Аймак боюнча		
Баткен облусу	13,6	11,9
Жалал-Абад облусу	21,3	15,5
Ысык-Көл облусу	14,1	14,2
Нарын облусу	16,4	6,5
Ош облусу	10,6	13,7
Талас облусу	11,0	10,0
Чүй облусу	7,6	10,1
Бишкек ш.	7,6	5,9
Ош ш.	12,1	10,9

ККИ маалыматтары боюнча.

*SD – стандарттык четтөө.

Балдардын тамактануу абалы алардын ден-соолугунун жалпы абалында чагылдырылат. Жетиштүү тамактануу мүмкүнчүлүгүнө ээ болгон, жакшы кам көрүлгөн жана туруктуу ооруларга кабылбаган балдар, потенциалдык өсүшкө жетишишет. Жакшы тамактанган калк үчүн, 5 жашка чейинки балдардын бою боюнча салмактын жана бойдун эталондук бөлүштүрүүсү бар. Бул эсептөөлөрдө колдонулган эталондук калк ДССУнун өсүү стандарттарына негизделген. Калктын тамактануусунун төмөндөшүн балдарды ушул эталондук калк менен салыштыруу аркылуу баалоого болот. Тамактануу абалынын үч көрсөткүчүнүн ар бирин - жашка карата салмагы, жашка карата бою жана бою боюнча салмагы - стандарттык четтөө бирдиктеринде (z-мааниси) эталондук калктын медианасынын негизинде билдирсе болот.

Баланын өсүшү - баланын тамак-ашынын деңгээлине жараша эл аралык денгээлде кабыл алынган баланын өнүгүүсүнүн мүнөздөмөсү болуп саналат. Боюнун өсүшү боюнча артта калган балдарга өз курагы үчүн боюнун өсүшү төмөн болгон балдар кирет, бул өнөкөт же мезгил-мезгили менен кайталанып туруучу тамактануунун натыйжасы. Бойдун өсүшүнүн басаңдашы балдардын өлүмүнүн тобокелдик фактору болуп саналат, ошондой эле бул адамдын өнүгүүсүндөгү теңсиздиктин белгиси. Боюнун өсүшү боюнча артта калган балдар өзүнүн физикалык жана таанып-билүү потенциалына жете алышпайт. Бойдун өсүшүнүн артта калуу көрсөткүчү Дүйнөлүк Саламаттыкты сактоо Ассамблеясынын тамактануунун максаттуу көрсөткүчтөрүнүн бири болуп саналат.

2018-жылы 5 жашка чейинки сегиз баланын ар биринде бойдун өсүшүнүн артта калуу көрсөткүчү байкалган. Бойдун өсүшү боюнча артта калган балдардын үлүшүн төмөндөтүү боюнча олуттуу прогресс Нарын (10 пайыздык пунктка жакын) жана Жалал-Абад (6 пайыздык пунктка жакын) облустарында байкалган.

2.2.2. Түрү боюнча (арык же семиз) бөлүнүшүндө беш жашка чейинки балдардын арасындагы жетишсиз тамактануунун жайылышы (Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан <-2 же <+2 аныкталган балдардын өсүү ченемдерине ылайык, баланын салмагынын жаш курагына карата өсүүнүн медиалык көрсөткүчүнөн орточо квадраттык артта калуу)

(пайыз менен)

	Арыктоо(-2SD)		Ашыкча салмак (+2SD)	
	2014	2018	2014	2018
Кыргыз Республикасы	**2,8**	**2,0**	**7,0**	**6,9**
Жашаган жери боюнча				
Шаар конуштары	2,6	1,8	8,2	7,0
Айыл жергеси	2,9	2,1	6,5	6,9
Жынысы боюнча				
Эркектер	2,8	2,0	7,8	6,8
Аялдар	2,9	2,1	6,1	7,1
Курагы боюнча				
0-5 ай	6,5	5,1	9,0	9,4
6-11 ай	3,1	3,0	11,5	10,5
12-17 ай	2,3	3,2	11,1	7,3
18-23 ай	2,2	0,9	6,8	8,5
24-35 ай	1,6	2,1	6,8	7,2
36-47 ай	2,9	1,3	5,0	4,6
48-59 ай	2,7	0,6	3,3	5,1
Эненин билим деңгээли боюнча				
Жок/баштапкы	(1,3)	(*)	(8,3)	(*)
Жалпы негизги	3,2	2,8	4,9	7,4
Жалпы толук	3,2	1,8	6,7	6,1
Кесиптик башталгыч / Орто	2,1	2,4	7,2	8,5
Жогорку	2,5	1,8	8,3	6,9
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча				
Эң жакыр	3,1	1,5	6,2	7,0
Экинчи	3,6	2,9	4,4	6,2
Орто	2,4	2,2	7,0	7,0
Төртүнчү	1,6	0,9	9,2	8,1
Эң бай	3,3	2,6	9,2	6,5
Аймак боюнча				
Баткен облусу	2,2	2,3	3,4	6,9
Жалал-Абад облусу	7,9	3,8	8,7	8,9
Ысык-Көл облусу	1,7	2,1	7,8	4,6
Нарын облусу	0,5	1,1	6,2	4,4
Ош облусу	1,1	1,6	4,7	5,3
Талас облусу	1,0	2,9	7,3	2,9
Чүй облусу	1,5	1,5	9,0	11,7
Бишкек ш.	2,1	0,6	9,5	7,4
Ош ш.	2,4	1,8	4,3	3,3

КККИ маалыматтары боюнча.

*SD – стандарттык четтөө

Арыктоону же ашыкча салмакты баалоо үчүн тамактануу абалынын үч көрсөткүчүнүн бири – бойго карата салмак колдонулат. Эгерде баланын боюна карата салмагы эталондук калктын медианасынан төмөн эки стандарттуу четтөөдөн көп болсо, анда ал орточо же аябай арыктыкка кирет, үчтөн ашык стандарттык четтөө аябай арыктыкты билдирет. Арыктап кетүү, адатта, тамак- аш заттардын аз кабыл алынышынын же оорунун натыйжасы. Арыктоонун жайылышы, тамак-аш жеткиликтүүлүгөнө жана / же оорунун жайылышына байланыштуу мезгилге жараша өзгөрүлүп турушу мүмкүн.

5 жашка чейинки балдардын эки пайызында дене салмагынын төмөндүгү байкалган. Мындан тышкары, бир жарым жашка чейинки балдарга дене салмагынын төмөндүгү көйгөйү мүнөздүү.

Эгерде баланын боюна карата салмагы эталондук калктын медианасынан жогору эки стандарттуу четтөөдөн (SD) көп болсо, анда ал аябай же чоң ашыкча салмактуу балдарга кирет. 5 жашка чейинки балдардын арасында ашыкча салмак дене салмагынын төмөндүгүнө караганда көп кездешет жана балдардын 7 пайызында байкалган. Ашыкча салмактанган балдардын эң жогорку үлүшү үч жашка чейинки балдардын арасында байкалган.

2.a.1. Мамлекеттик чыгымдардын түзүмү боюнча аныктала турган айыл чарбасына багыттоочулук индекси

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Мамлекеттик айыл чарба чыгымдарына тармактык саясатка жана программаларга чыгымдар, кыртыштын сапатын жакшыртуу жана кыртыштын деградациясын контролдоо чыгымдары, айыл чарба муктаждыктары үчүн сугат жана суу менен камсыздоо, жаныбарлардын ден-соолугуна байкоо жүргүзүү, мал чарбасын изилдөө жана мал чарбачылыгына окутуу, деңиздеги же таза суудагы биологиялык изилдөөлөр, токой өстүрүү жана башка токой чарбалар долбоорлорунун иш-чаралары кирет.

Мамлекеттик чыгымдардагы айыл чарба чыгымдарынын үлүшүнүн айыл чарбасынын ИДПдагы үлүшүнө карата катышы менен аныкталган айыл чарба багытындагы индекстин мааниси акыркы он жылдыкта мамлекеттин айыл чарбасына болгон төмөн багытты чагылдырган 0,1 деңгээлинде сакталып калган.

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

БАЛДАРДЫН ДЕН-СООЛУГУ

бардык региондордо 5 жашка чейинки балдардын **ӨЛҮМҮНҮН**

көрсөткүчүнүн **ТУРУКТУУ ТӨМӨНДӨӨСҮ** белгиленүүдө

5 жашка чейинки

3 000

бала

ЖЕ

1000

төрөлгөнгө

17,6 бала

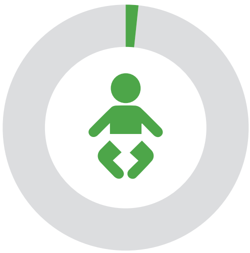

АР КАНДАЙ ООРУЛАРДАН, УУЛАНУУДАН ЖАНА ЖАРАКАТТАН

каза болушкан

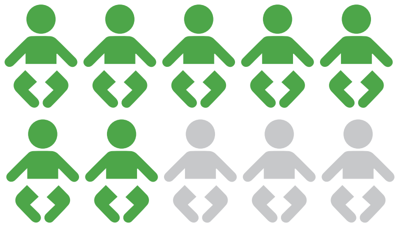

беш жашка чейинки балдардын өлүмүнүн

70%

жакыны **жашоосунун биринчи айына** туура келет

Тирүү төрөлгөн ар бир

1 000 балага

алганда

12 бала

өмүрүнүн биринчи айында өлөт

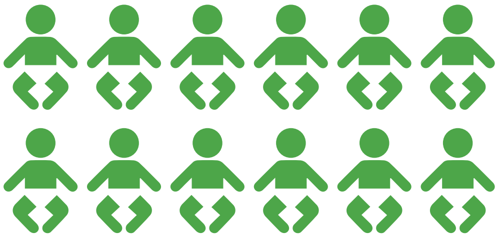

3 ЧЫҢ ДЕН-СООЛУК ЖАНА БАКУБАТЧЫЛЫК

ДЕНИ САК ЖАШОО МҮНӨЗҮ КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫК КУРАКТАГЫ АР БИР АДАМДЫН БАКУБАТТУУЛУГУ ҮЧҮН КӨМӨКТӨШҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

ЭНЕНИ КОРГОО

ЭНЕЛЕРДИН ӨЛҮМҮ

ар бир **100 000** тирүү төрөлгөнгө алганда

28,6

өлүмгө чейин төмөндөгөн

ТӨРӨТКӨ ЧЕЙИНКИ КАМКОРДУК

99,8%

алардын ичинен

4 же андан көп байкоолор аялдардын

94,3%

белгиленген

АКЫРКЫ 5 ЖЫЛДЫН ИЧИНДЕ

15-19 жаштагы энелердин төрөтүнүн төмөндөшү **1000** аялга алганда

43төн **36**

ымыркайка чейин кыскарган

Төрөттүн 99,3%

квалификациялуу адистер тарабынан кабыл алынган

АИВ / КЖИС, безгек жана башка оорулар

АИВ-инфекциясы менен

820

адам аныкталган

эркектер арасында

АИВ-инфекциянын жаңы учурлары

аялдардыкына караганда

2 эсеге көп

2018-жылдын акырына карата

"КЖИС" РБнын каттоосунда АИВ-инфекциясы менен жашаган

6 379 адам

болгон, **анын ичинен** АИВ-инфекциясынын төртүнчү стадиясы менен

422 адам

күн сайын **14 адам** кургак учук менен оорушат

100 000 калкка алгандагы

КУРГАК УЧУК ООРУСУ

69 **97**

3-МАКСАТ. ДЕНИ САК ЖАШОО МҮНӨЗҮ КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫК КУРАКТАГЫ АР БИР АДАМДЫН БАКУБАТТУУЛУГУ ҮЧҮН КӨМӨКТӨШҮҮ

Дени сак жашоо мүнөзүн камсыздоо жана бардык курактагы ар бир адамдын бакубаттуулугу үчүн көмөктөшүү туруктуу өнүгүүнүн маанилүү компоненттери болуп саналат.

Өмүрдүн узактыгын жогорулатуу жана энелердин жана балдардын өлүмүнүн жалпы себептерине каршы күрөшүү боюнча маанилүү кадамдар жасалды. Бирок, энелердин өлүмүнүн глобалдык коэффициентин 100000 тирүү төрөлгөнгө 70тен аз учурга чейин кыскартуу максатына жетүү үчүн, бул жаатта медициналык кызмат көрсөтүүнү жакшыртуу керек.

Алдын алуу жана дарылоо жана психикалык саламаттыкты жана бейпилдикти сактоо аркылуу жугуштуу эмес оорулардан эрте өлүмдүн үчтөн бирин азайтуу максаты тамак жасоодо зыяндуу заттарды колдонууну азайтуу жана тамекиге каршы чараларды күчөтүү үчүн технологияларды киргизүүнү талап кылат.

Оорулардын ар кандай түрлөрүн толугу менен жок кылуу үчүн жана ар кандай жаңы жана эскирген саламаттык сактоо көйгөйлөрүн чечүү үчүн көп күч-аракет талап кылынат. Миллиондогон адамдардын өмүрүн сактап калуучу санитария жана гигиена, медициналык кызматтарга жетүү, абанын булганышына каршы билим берүү тармактарында каржылоону күчөтүү керек.

Милдеттер:

3.1. 2030-жылга карата энелердин өлүмүнүн глобалдык коэффициентин 100 000 тирүү төрөөгө карата 70 учурдан кем эмес деңгээлге чейин төмөндөтүү.

3.2. 2030-жылга карата ымыркайлардын жана 5 жашка чейинки курактагы балдардын алдын алууга боло турган өлүмдүүлүгүнө чекит коюу, мында бардык өлкөлөр неонаталдык өлүмдү 1000 тирүү төрөлүүгө карата 12 учурдан көп эмес деңгээлге чейин, ал эми 5 жашка чейинки курактагы өлүмдүүлүктү 1000 тирүү төрөлүүгө 25 учурдан көп эмес деңгээлге чейин азайтууга умтулушу керек.

3.3. 2030-жылга карата тийиштүү көңүл бурулбай келе жаткан ЖИКС, кургак учук, безгек жана тропикалык оорулардын эпидемияларын токтотуу жана гепатит, суу менен берилүүчү оорулар жана башка жугуштуу оорулар менен күрөштү камсыздоо.

3.4. 2030-жылга карата алдын алуу жана дарылоо аркылуу жугуштуу эмес оорулардан эрте өлүмдү үчтөн бирге азайтуу жана психикалык саламаттыкты жана бакубатчылыкты колдоо.

3.5. Психоактивдүү заттардан, анын ичинде баңги каражаттарын жана алкоголду көп пайдалануудан көз карандылыктын алдын алууну жана дарылоону жакшыртуу.

3.6. 2020-жылга карата дүйнө жүзү боюнча жол-транспорт кырсыктарынын жыйынтыгындагы өлүмдүн жана жаракаттардын санын эки эсе кыскартуу.

3.7. 2030-жылга карата сексуалдык жана репродуктивдик саламаттыкты коргоо боюнча кызмат көрсөтүүлөргө, анын ичинде үй-бүлөнү пландоо, маалымдоо жана агартуу боюнча кызмат көрсөтүүлөргө жалпы жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо жана улуттук стратегияларда жана программаларда репродуктивдик саламаттыкты коргоо маселелерин эсепке алуу.

3.8. Саламаттыкты сактоо кызмат көрсөтүүлөрү менен жалпы камтууну, анын ичинде финансылык тобокелдиктерден коргоону, сапаттуу негизги медициналык-санитардык кызмат көрсөтүүлөргө жетүү мүмкүндүгүн жана коопсуз, натыйжалуу, сапаттуу жана арзан негизги дары каражаттарын жана эмдөөлөргө жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

3.9. 2030-жылга карата кооптуу химиялык заттардын жана булгануулардын жана абанын, суунун жана кыртыштын ууланышынын таасиринин жыйынтыгында өлүмдүн жана оорулардын санын олуттуу кыскартуу.

3.a Зарыл болгондо, Бүткүл дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун тамекиге каршы күрөшүү боюнча Алкактык конвенциясын бардык өлкөлөрдө активдештирүү.

3.b Жугуштуу жана жугуштуу эмес ооруларды дарылоо үчүн вакциналарды жана дары каражаттарын изилдөөлөргө жана иштеп чыгууларга көмөк көрсөтүү, бул биринчи кезекте өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө тиешелүү, «ТРИПС жана коомдук саламаттыкты сактоо боюнча макулдашуу» Дохин декларациясына ылайык арзан негизги дары каражаттарынын жана вакциналарынын жеткиликтүүлүгүн камсыздоо, анда өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн Макулдашуунун калктын саламаттыгын коргоо максаттары үчүн ийкемдүүлүктү көрсөтүүгө карата интеллектуалдык менчик укуктарынын соода аспектттери боюнча жоболорун толук көлөмдө пайдалануу жана атап айтканда, бардыкадамдар үчүн дары каражаттарына жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо укугун ырастайт.

3.c Өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө, анын ичинде азыраак өнүккөн өлкөлөрдө жана өнүгүп келе жаткан чакан арал мамлекеттерде саламаттыкты сактоону каржылоону олуттуу көбөйтүү жана медицина кадрларын топтоо, өнүктүрүү, кесиптик даярдоо жана кармап калуу.

3.d Бардык өлкөлөрдүн, өзгөчө өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн саламаттык үчүн улуттук жана глобалдык тобокелдиктерди эрте алдын алуу, тобокелдиктерди төмөндөтүү жана жөнгө салуу жаатындагы дараметин өстүрүү.

6–график. 100 000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы энелердин өлүмүнүн коэффициенти
(100 000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы кош бойлуулуктун, төрөттүн жана төрөттөн кийинки мезгилде төрөттүн кесепеттеринен каза болгон аялдардын саны)

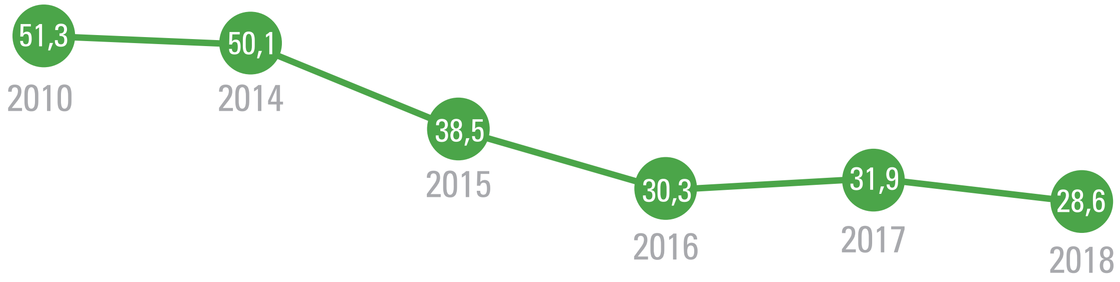

3.1.1. 100 000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы энелердин өлүмүнүн коэффициенти
(100 000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы кош бойлуулуктун, төрөттүн жана төрөттөн кийинки мезгилде төрөттүн кесепеттеринен каза болгон аялдардын саны)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**51,3**	**50,1**	**38,5**	**30,3**	**31,9**	**28,6**
Баткен облусу	59,7	108,7	26,1	41,9	51,9	33,6
Жалал-Абад облусу	31,1	53,7	53,3	33,5	53,6	38,2
Ысык-Көл облусу	70,4	55,3	26,7	34,7	37,0	71,2
Нарын облусу	69,6	135,7	30,6	43,7	-	105,7
Ош облусу	78,6	43,4	43,4	24,9	25,6	19,5
Талас облусу	87,0	44,6	15,1	-	-	-
Чүй облусу	49,5	44,4	40,3	47,9	22,9	16,1
Бишкек ш.	19,4	16,4	30,5	17,6	13,4	18,0
Ош ш.	-	-	40,9	13,5	64,9	8,3

Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун аныктамасына ылайык, энелердин өлүмү - аялдын кош бойлуулуктан улам каза болгонун (узактыгына жана жайгашкан жерине карабастан) жана кош бойлуулук мезгилинде же ал бүткөндөн кийин 42 күндүн ичинде кош бойлуулукка

байланыштуу, ага оордук келтирүү же аны башкаруу себептерден улам, бирок кырсыктан же кокустук себептерден эмес келип чыккан өлүмдү билдирет.

Энелердин өлүмүнүн туруктуу төмөндөшүнө карабастан, 2018-жылы анын деңгээли тирүү төрөлгөн 100 000 балага 28,6 өлгөн аялды түзгөн. Кош бойлуулуктун, төрөттүн жана төрөттөн кийинки мезгилдин татаалдыгынан, тирүү төрөлгөн 100 000 балага 49 аялдын өлүмү катталды. Энелердин өлүмүнүн жогорку деңгээли Нарын (105,7) жана Ысык-Көл (71,2) облустарында белгиленген. Энелердин өлүмүнүн жалпы санынын 67 пайыздан көбү айыл жеринде катталган.

Акыркы жылдарда энелердин өлүмүнүн негизги медициналык себептери төрөттөн кийинки мезгилдеги жана кош бойлуулук мезгилиндеги гипертониялык оорулар менен байланыштуу.

3.1.2. Квалификациялуу медицина кызматкерлери кабыл алган төрөттөрдүн үлүшү

(пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**98,3**	**99,2**	**99,2**	**99,2**	**99,3**	**99,3**
Баткен облусу	96,9	99,4	99,3	99,0	99,2	99,4
Жалал-Абад облусу	98,9	99,2	99,3	99,3	99,4	99,4
Ысык-Көл облусу	99,4	99,5	99,4	99,4	99,5	99,5
Нарын облусу	97,8	98,8	98,8	98,8	99,0	99,2
Ош облусу	96,5	98,9	99,1	99,1	99,1	99,1
Талас облусу	99,5	99,7	99,7	99,7	99,5	99,7
Чүй облусу	99,2	99,2	99,2	99,2	99,2	99,2
Бишкек ш.	99,6	99,6	99,5	99,5	99,5	99,6
Ош ш.	97,4	99,4	99,3	99,3	99,5	99,7

Ден-соолукту чыңдоочу мекемелерде төрөлүүлөрдүн үлүшүнүн өсүшү эненин да, баланын да ден-соолугуна тийгизген коркунучун төмөндөтүүдө маанилүү фактор болуп саналат. Төрөт учурунда туура медициналык жардам жана гигиена энеге же ымыркайга оорунун жана өлүмдүн алып келиши мүмкүн болгон оорулардын жана инфекциялардын коркунучун төмөндөтөт.

Көпчүлүк учурда (99% ашык) төрөт учурунда жардамды квалификациялуу адистер (дарыгерлер жана акушерлер) көрсөтүштү жана бул республиканын бардык региондоруна мүнөздүү.

7–график. 1000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы балдардын өлүмүнүн коэффициенти

(1000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы 0-4 жаштагы өлгөн балдардын саны)

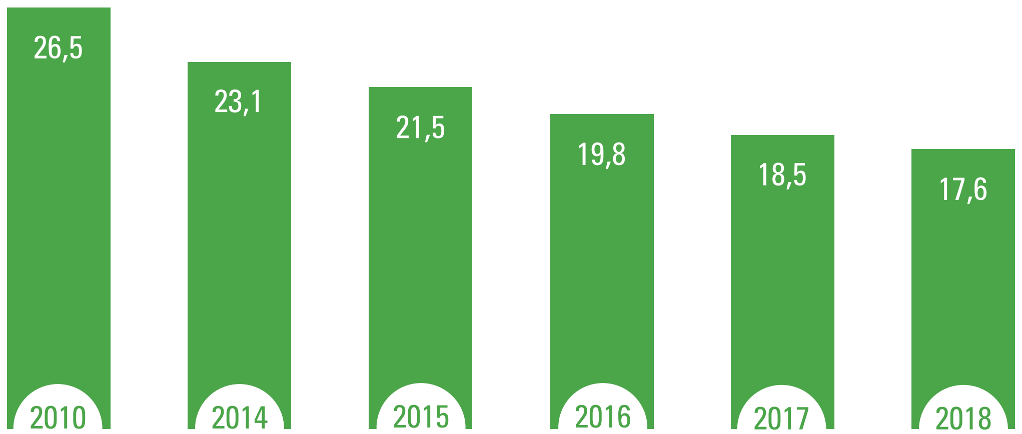

3.2.1. 1000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы балдардын өлүмүнүн коэффициенти

(1000 тирүү төрөлгөнгө алганда 0-4 жаштагы каза болгон балдардын саны)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**26,5**	**23,1**	**21,5**	**19,8**	**18,5**	**17,6**
Аялдар	23,6	21,2	19,6	18,4	16,6	15,6
Эркектер	29,2	24,9	23,2	21,1	20,3	19,4
Баткен облусу	**34,3**	**23,6**	**21,8**	**18,8**	**18,6**	**14,9**
Аялдар	30,5	20,8	20,1	18,4	17,7	13,7
Эркектер	38,0	26,2	23,3	20,0	19,5	16,0
Жалал-Абад облусу	**21,9**	**21,9**	**21,1**	**19,8**	**17,2**	**15,7**
Аялдар	19,9	20,3	19,6	18,4	15,4	15,0
Эркектер	23,8	23,3	22,5	21,0	18,9	16,3
Ысык-Көл облусу	**22,3**	**16,9**	**18,8**	**17,8**	**15,2**	**14,3**
Аялдар	18,3	13,1	16,7	16,8	12,0	12,3
Эркектер	26,2	20,6	20,7	12,8	18,1	16,3
Нарын облусу	**25,0**	**22,6**	**16,8**	**17,9**	**18,2**	**15,1**
Аялдар	22,3	23,0	12,1	15,5	16,5	13,5
Эркектер	27,3	22,2	21,2	20,2	19,8	16,6
Ош облусу	**24,1**	**15,0**	**14,3**	**12,2**	**11,7**	**11,0**
Аялдар	20,0	13,4	13,3	11,2	10,8	9,2
Эркектер	28,2	16,5	15,2	13,2	12,7	12,7
Талас облусу	**29,5**	**24,1**	**17,8**	**19,7**	**17,1**	**22,8**
Аялдар	27,0	20,1	11,8	19,3	16,7	17,9
Эркектер	32,0	27,8	23,3	20,0	17,5	27,5
Чүй облусу	**24,2**	**18,6**	**17,1**	**16,5**	**12,9**	**12,7**
Аялдар	21,6	17,6	14,2	16,2	12,7	11,7
Эркектер	26,7	19,4	19,7	16,7	13,2	13,7
Бишкек ш.	**28,2**	**28,6**	**26,6**	**25,7**	**26,4**	**25,0**
Аялдар	27,4	26,7	25,6	22,8	23,0	22,6
Эркектер	29,1	30,4	27,6	28,5	29,6	27,2
Ош ш.	**52,9**	**72,4**	**70,3**	**60,0**	**53,1**	**39,0**
Аялдар	49,0	70,0	70,2	52,3	44,9	34,1
Эркектер	56,7	74,5	70,4	67,0	60,4	43,6

Балдардын өлүмү жаатында ТӨМдүн максаттуу көрсөткүчтөрүнө (3.2) ылайык, эл аралык коомчулук жаңы төрөлгөн ымыркайлардын жана 5 жашка чейинки балдардын өлүмүн алдын алууга мүмкүн болгон түрүндө кыскартуу максатын көздөйт. Глобалдык максат - беш жашка чейинки балдардын өлүмүн 1 000 тирүү төрөлгөнгө максималдуу 25 өлүмгө чейин кыскартуу. Балдардын өлүмүн төмөндөтүү бардык өлкөлөрдүн улуттук пландарынын жана программаларынын маанилүү максаттарынын бири бойдон калууда.

Беш жашка чейинки өлүмдүн коэффициенти 1 000 тирүү төрөлгөнгө өлүмдүн саны катары көрсөтүлөт.

Акыркы жылдары республиканын бардык региондорунда 5 жашка чейинки балдардын өлүмүнүн туруктуу төмөндөшүнүн көрсөткүчү белгиленүүдө. 2018-жылы 5 жашка чейинки 3 миң бала же 1000 төрөлгөнгө 17,6 бала ар кандай оорулардан, уулануудан жана жаракаттан каза болушкан. Ымыркайлардын өлүмүнүн көрсөткүчү наристелердин өлүмүн (жашоонун биринчи жылындагы балдардын өлүмү) камтыйт. Кыргызстан, балдардын өлүмүн азайтуу боюнча миң жылдыктын өнүгүү максаттарынын 4-максатына жетишкен өлкөлөрдүн катарына кирген.

3.2.2. Тирүү төрөлгөндөрдүн 1000не неонаталдык өлүм

(1000 тирүү төрөлгөнгө алгандагы 0-27 күнгө чейин өлгөн балдардын саны)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**16,4**	**15,6**	**14,0**	**12,7**	**11,8**	**12,0**
Аялдар	14,4	14,3	12,5	11,9	10,4	10,7
Эркектер	18,3	16,9	15,4	13,4	13,1	13,2
Баткен облусу	**17,9**	**12,5**	**11,2**	**10,6**	**10,6**	**9,3**
Аялдар	16,3	10,1	10,3	10,8	9,4	8,2
Эркектер	19,5	14,7	12,1	10,4	11,7	10,4
Жалал-Абад облусу	**11,4**	**14,4**	**12,7**	**11,5**	**9,9**	**8,5**
Аялдар	10,1	13,2	11,9	11,0	9,3	8,0
Эркектер	12,7	15,6	13,4	11,9	10,5	8,9
Ысык-Көл облусу	**15,9**	**9,3**	**12,2**	**8,4**	**9,4**	**10,2**
Аялдар	12,4	7,7	10,4	9,5	7,4	9,9
Эркектер	19,3	10,9	13,9	7,4	11,2	10,5
Нарын облусу	**12,3**	**12,2**	**8,7**	**11,2**	**10,0**	**8,2**
Аялдар	11,7	12,2	5,7	11,0	7,7	8,0
Эркектер	12,8	12,2	11,6	11,4	12,1	8,3
Ош облусу	**10,7**	**5,0**	**4,3**	**3,5**	**3,1**	**3,4**
Аялдар	8,4	4,6	3,5	3,1	2,7	2,6
Эркектер	12,9	5,4	5,1	3,9	3,5	4,1
Талас облусу	**19,1**	**16,7**	**12,7**	**12,3**	**12,3**	**16,7**
Аялдар	16,1	13,7	7,8	13,4	12,1	13,8
Эркектер	22,2	19,3	17,3	11,3	12,4	19,5
Чүй облусу	**16,1**	**13,4**	**12,6**	**10,4**	**6,7**	**6,8**
Аялдар	13,6	12,7	10,5	9,7	6,5	6,1
Эркектер	18,4	13,9	14,6	11,0	6,8	7,5
Бишкек ш.	**25,1**	**26,0**	**23,0**	**22,8**	**23,2**	**22,9**
Аялдар	24,6	24,3	21,3	20,2	20,2	20,7
Эркектер	25,7	27,6	24,6	25,3	26,0	25,0
Ош ш.	**42,1**	**64,0**	**62,0**	**50,2**	**46,9**	**34,2**
Аялдар	37,6	60,2	61,1	45,0	40,0	29,4
Эркектер	46,2	67,4	62,8	55,1	53,1	38,7

Неонаталдык өлүм (НӨ): өмүрдүн биринчи айында өлүмдүн ыктымалдуулугу. Глобалдык максат - неонаталдык өлүмдөрдү 1000 тирүү төрөлгөндөргө максималдуу 12 өлүмгө чейин кыскартуу.

Балдардын өлүмүнүн 70 пайызга жакыны жашоонун биринчи айында болот. Акыркы он жылдын ичинде неонаталдык өлүмдүн коэффициенти 2018-жылы 1000 тирүү төрөлгөнгө 12 өлүмдү түзүү менен 1,4 эсеге төмөндөгөн. Бул, бир жашка чейинки өлүмдөрдүн көпчүлүгү неонаталдык мезгилде болот деп болжолдойт.

3.3.1. Жынысы жана аймагы боюнча инфекцияга кабылбаган калктын 1000не АИВдин жаңы учурларынын саны

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Баткен облусу	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,0**	**0,1**	**0,0**
Аялдар	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Эркектер	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
Жалал-Абад облусу	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
Эркектер	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ысык-Көл облусу	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Аялдар	-	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
Эркектер	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Нарын облусу	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
Аялдар	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Эркектер	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Ош облусу	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Талас облусу	**0,0**	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Аялдар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Эркектер	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Чүй облусу	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,3**	**0,3**	**0,2**
Аялдар	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Эркектер	0,4	0,3	0,2	0,4	0,4	0,3
Бишкек ш.	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,3**
Аялдар	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Эркектер	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,4
Ош ш.	**0,3**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Аялдар	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2
Эркектер	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Оорунун деңгээли АИВтин андан аркы жугушунун алдын алуудагы прогресстин көрсөткүчү болуп саналат. Көпчүлүк өлкөлөрдө чоңдор арасында АИВ инфекциясын жаңы жуктуруунун жарымынын көбү 15-24 жаштагы жаш адамдарда кездешет, ошондуктан бул куржактык топто жүрүм-турумдун өзгөрүшү инфекциянын жайылышын азайтуу үчүн өзгөчө маанилүү. Өзүңдү коргоо, башка адамдардын инфекцияга чалдыгышына жол бербөө үчүн, АИВти алдын алуу жана анын жугушу жөнүндө, АИВке тесттен өтүү жана бул кызматты кантип колдонуу жөнүндө билүү керек. Андан тышкары, өзүңдүн АИВ-абалыңды билүү дарылануунун чечүүдө маанилүү фактор болуп саналат.

2018-жылы Кыргыз Республикасында АИВ-инфекциясын жуктурган 820 адам аныкталды, алардын 94үнө АИВ- инфекциясынын төртүнчү баскычы диагнозу коюлган. Акыркы жылдары жыныстык жол менен жугуучу инфекциялардын саны көбөйүүдө (2018-жылы аныкталган адамдардын жалпы санынын 67,0 пайыз, 2014-жылы 62,3 пайызга каршы), ошондой эле АИВ-инфекциянын энеден балага жуккандыгы (2018-жылы 3,1 пайыз, 2014-жылы 2,4 пайызга каршы). Муну менен катар парентералдык жол менен инфекциянын берүү учурларынын төмөндөшү белгиленди (17,1 пайыз, 2014-жылы 30,7 пайызга каршы).

Ар бир 1000 инфекцияланбаган калкка карата эркектер арасындагы оору аялдарга караганда 2 эсе жогору.

2018-жылдын аягында Республикалык КЖИС борборунда катталган 6 379 адам АИВ-инфекциясын жуктурган, алардын 422 АИВтин төртүнчү баскычы болгон бейтаптар.

8–график. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не кургак учук оорусу

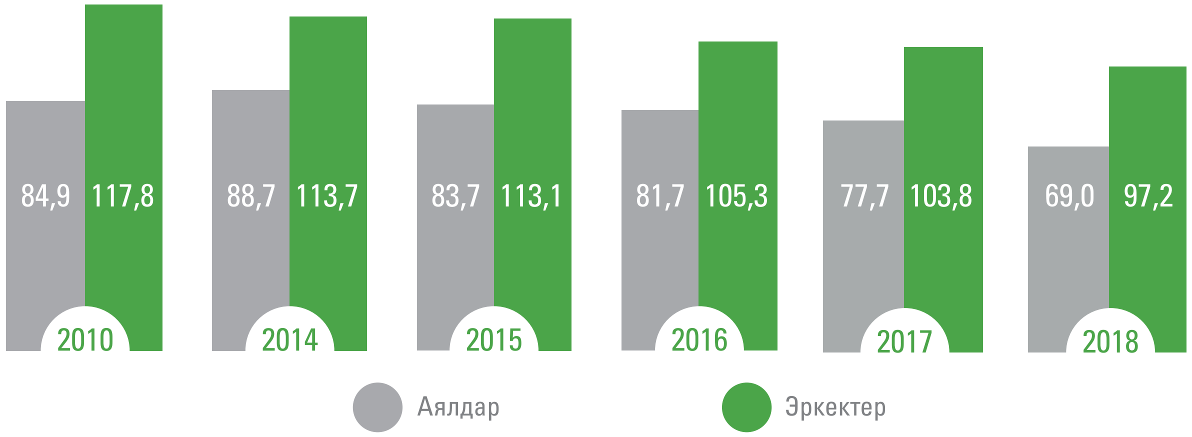

3.3.2. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не кургак учук оорусу

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**101,1**	**101,1**	**98,2**	**93,4**	**90,6**	**83,0**
Аялдар	84,9	88,7	83,7	81,7	77,7	69,0
Эркектер	117,8	113,7	113,1	105,3	103,8	97,2
Баткен облусу	**81,8**	**86,1**	**72,7**	**67,1**	**70,8**	**64,9**
Аялдар	62,3	78,8	63,1	66,6	65,7	60,4
Эркектер	100,8	93,2	82,0	67,5	75,7	69,2
Жалал-Абад облусу	**85,9**	**85,3**	**76,5**	**84,9**	**80,2**	**73,3**
Аялдар	74,3	81,8	66,2	79,5	72,8	64,1
Эркектер	97,6	88,8	86,7	90,3	87,5	82,5
Ысык-Көл облусу	**67,3**	**64,0**	**58,5**	**60,4**	**48,6**	**48,9**
Аялдар	55,0	51,3	48,5	53,8	34,8	34,8
Эркектер	79,8	76,8	68,5	67,1	62,4	63,2
Нарын облусу	**103,9**	**98,2**	**84,8**	**77,3**	**59,5**	**68,0**
Аялдар	85,5	87,0	75,0	63,3	49,0	47,1
Эркектер	121,9	109,0	94,2	91,0	69,6	88,1
Ош облусу	**90,3**	**90,7**	**91,2**	**83,9**	**84,4**	**75,0**
Аялдар	83,3	82,7	83,8	78,4	73,3	68,8
Эркектер	97,1	98,5	98,5	89,2	95,3	81,1
Талас облусу	**105,9**	**101,9**	**95,9**	**83,7**	**73,9**	**59,7**
Аялдар	87,0	89,6	81,0	67,0	66,0	46,4
Эркектер	124,6	114,1	110,5	100,1	81,6	72,7
Чүй облусу	**154,5**	**129,2**	**141,7**	**135,2**	**136,2**	**124,2**
Аялдар	125,0	108,3	118,6	111,0	108,3	99,2
Эркектер	185,1	150,8	165,4	160,2	165,0	150,0

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бишкек ш.	**113,1**	**133,5**	**132,9**	**114,6**	**113,1**	**102,6**
Аялдар	91,9	141,9	103,1	92,2	91,3	75,0
Эркектер	137,6	123,9	167,0	140,2	137,8	133,9
Ош ш.	**85,4**	**103,1**	**89,7**	**92,5**	**89,7**	**84,3**
Аялдар	68,0	92,2	78,5	77,6	98,3	83,0
Эркектер	104,4	114,8	101,8	108,5	80,5	85,7

Кургак учук ДССУ тарабынан аныкталган 27 мамлекеттин арасында кургак учукка карата дары-дармектин көп түрүнө ээ болгон өлкө катары Кыргыз Республикасынын саламаттыкты сактоо чөйрөсүндө кургак учук негизги көйгөй болуп саналат (ДССУ, 2012).

Күн сайын орто эсеп менен 14 адам кургак учук менен оорушат. 2018-жылы 5,2 миң бейтап биринчи белгиленген диагноз менен катталган. 100 000 калкка кургак учук менен чалдыгуунун көрсөткүчү 2014-жылы 101,1 учурдан 2018-жылы 83,0 чейин төмөндөгөн. Кыргыз Республикасында кургак учукка каршы күрөштү күчөтүү максатында 1998-жылдан 2016-жылга чейин улуттук «Кургак учук - I - IV» программалары ишке ашырылган. Учурда 2017-2021-жылдарга «Кургак учук - V» программасы ишке ашырылууда, анын артыкчылыктуу багыттары профилактикалоо, кургак учукту аныктоону жакшыртуу жана диагностикалоо, кургак учукту дарылоонун натыйжалуулугун жогорулатуу болуп саналат.

3.3.3. Калктын 1000не безгек оорусу

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**0,0**	**-**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Баткен облусу	-	-	-	-	-	-
Жалал-Абад облусу	0,0	-	-	-	-	-
Ысык-Көл облусу	-	-	-	-	-	-
Нарын облусу	-	-	-	-	-	-
Ош облусу	-	-	-	-	-	-
Талас облусу	-	-	-	-	-	-
Чүй облусу	-	-	-	0,0	0,0	0,0
Бишкек ш.	-	-	0,0	0,0	0,0	-
Ош ш.	-	-	-	0,0	0,0	-

Безгек оорусу жыл сайын коркунучка кабылган 1000 калкка безгектин жаңы учурларынын саны катары аныкталат. Безгек оорулары адамда безгек инфекциясынын келип чыгышы деп аныкталат, диагностикалык тесттин жардамы менен тастыкталган кандагы безгек паразиттери бар экендигин билдирет.

Кыргызстанда безгек оорусу боюнча абал туруктуу бойдон калууда. Жыл сайын безгек оорусунун бир нече учурлары катталат, 2018-жылы безгек оорусунун бир учуру катталган.

3.3.4. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не В гепатити оорусу

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**9,2**	**7,5**	**5,9**	**6,0**	**5,3**	**5,1**
Аялдар	6,6	5,5	4,2	4,5	4,3	3,5
Эркектер	11,8	9,5	7,5	7,5	6,2	6,8
Баткен облусу	**4,6**	**5,7**	**4,9**	**8,6**	**2,6**	**3,1**
Аялдар	3,3	5,1	4,2	9,0	2,8	2,7
Эркектер	5,8	6,2	5,7	8,3	2,3	3,4

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Жалал-Абад облусу	**5,9**	**5,8**	**4,4**	**2,6**	**3,3**	**2,7**
Аялдар	4,1	3,3	3,5	2,4	2,7	1,7
Эркектер	7,8	8,3	5,3	2,8	3,9	3,6
Ысык-Көл облусу	**9,3**	**6,9**	**5,4**	**4,4**	**4,6**	**6,2**
Аялдар	4,9	5,2	4,7	2,5	5,4	2,9
Эркектер	13,7	8,7	6,0	6,4	3,8	9,5
Нарын облусу	**7,7**	**4,4**	**2,2**	**4,3**	**2,8**	**3,2**
Аялдар	4,7	2,2	1,5	1,5	3,6	2,9
Эркектер	10,6	6,5	2,9	7,1	2,1	3,4
Ош облусу	**8,4**	**6,3**	**3,5**	**4,6**	**5,9**	**4,4**
Аялдар	6,5	5,0	2,6	2,4	5,3	3,0
Эркектер	10,2	7,7	4,5	6,8	6,5	5,8
Талас облусу	**11,3**	**6,5**	**5,2**	**6,3**	**3,9**	**2,7**
Аялдар	13,1	5,8	2,4	5,6	1,6	3,1
Эркектер	9,5	7,3	8,0	7,0	6,2	2,3
Чүй облусу	**6,5**	**6,5**	**5,8**	**5,4**	**4,8**	**6,3**
Аялдар	6,1	3,9	4,7	4,2	2,6	4,9
Эркектер	7,0	9,2	6,9	6,6	7,1	7,8
Бишкек ш.	**17,5**	**9,5**	**7,9**	**10,1**	**10,1**	**9,0**
Аялдар	9,8	7,1	4,6	7,0	7,6	5,9
Эркектер	26,3	12,3	11,8	13,7	12,9	12,4
Ош ш.	**13,6**	**24,7**	**22,3**	**14,0**	**4,9**	**7,5**
Аялдар	11,9	20,9	14,9	12,5	4,1	4,0
Эркектер	15,4	28,7	30,4	15,6	5,8	11,2

Курч вирустук гепатит В (КВГВ) – бул жаңы аныкталган инфекция, анда сарыктын пайда болушу же болбошу же оорунун белгилери менен коштолушу мүмкүн. Көрсөткүч оорунун коркунучу жогору болгон жерди аныктоо үчүн В гепатити оорусуна чалдыгуу тенденциясын өлчөйт. Бул маалыматтын жардамы менен программалар эпидемия сыяктуу башкача тенденцияларга таасирдене алышат жана ресурстарды калктын муктаж топторуна багыттай алышат.

2018-жылы республикада В вирустук гепатитинин (ВВГ) 325 учуру катталган. Ошол эле учурда, 100 000 калкка оорунун көрсөткүчү 5,1 түзгөн, бул 2010-жылдын деңгээлинен 44,6 пайызга, 2014-жылы - 32,0 пайызга төмөн. Эркектер арасындагы ооруу аялдар арасындагы оорудан эки эсеге ашып кеткен.

9–график. Жүрөк-кан тамыр ооруларынан, шишик, кант диабети, өнөкөт респиратордук оорулардан болгон өлүм *(100 000 калкка алганда)*

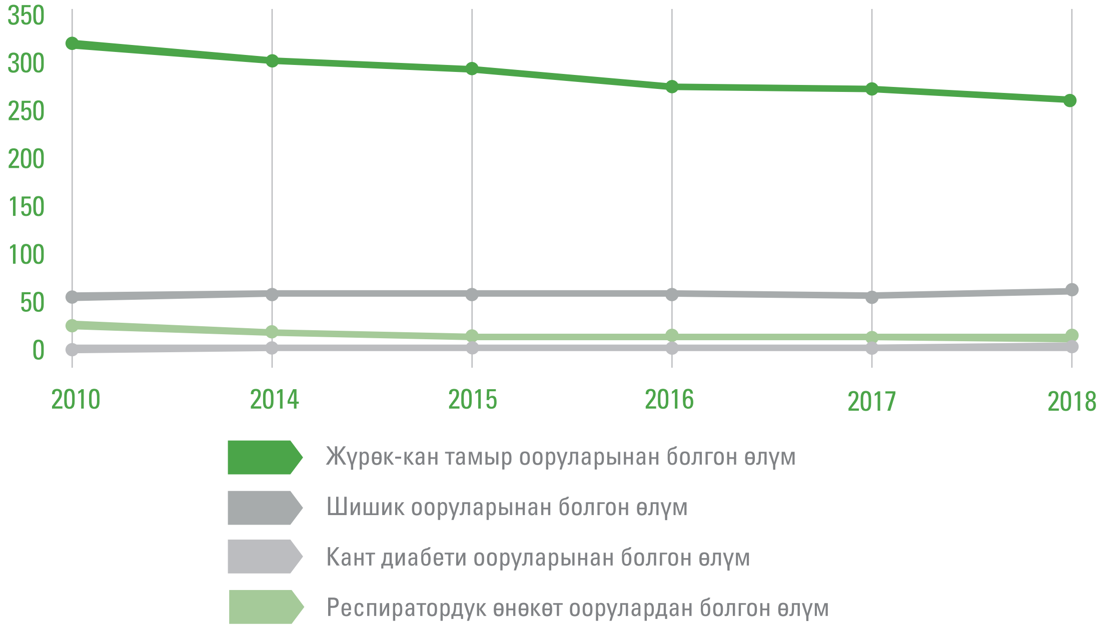

3.4.1. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не жүрөк-кан тамыр ооруларынан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**323,9**	**307,0**	**297,0**	**279,7**	**276,0**	**265,7**
Аялдар	319,6	296,3	290,7	275,0	267,7	257,8
Эркектер	328,3	317,8	303,5	284,6	284,3	273,8
Баткен облусу	**285,1**	**283,0**	**284,8**	**292,3**	**267,5**	**257,2**
Аялдар	277,1	266,7	260,6	274,2	230,7	231,5
Эркектер	292,8	298,8	308,3	309,8	302,9	282,0
Жалал-Абад облусу	**266,2**	**264,6**	**268,3**	**249,0**	**244,0**	**237,8**
Аялдар	262,2	251,0	256,7	241,7	235,8	227,6
Эркектер	270,2	278,0	279,7	256,2	252,2	248,0
Ысык-Көл облусу	**391,1**	**363,0**	**361,0**	**328,7**	**325,9**	**302,0**
Аялдар	393,8	346,7	351,5	323,1	317,3	294,4
Эркектер	388,2	379,5	370,7	334,3	334,6	309,7
Нарын облусу	**301,1**	**317,6**	**310,0**	**312,8**	**302,7**	**308,0**
Аялдар	301,5	267,7	291,9	290,7	293,0	280,3
Эркектер	300,8	366,1	327,6	334,3	312,0	334,7
Ош облусу	**285,1**	**273,0**	**265,7**	**239,0**	**240,8**	**229,3**
Аялдар	268,8	254,6	262,0	234,9	229,7	214,6
Эркектер	301,2	291,2	269,3	243,1	251,7	243,7
Талас облусу	**333,8**	**332,7**	**322,5**	**288,7**	**301,9**	**261,5**
Аялдар	284,6	295,0	294,7	273,7	274,4	239,9
Эркектер	382,7	369,7	349,8	303,4	329,0	282,6
Чүй облусу	**484,0**	**430,2**	**400,8**	**381,3**	**377,7**	**377,1**
Аялдар	490,8	443,8	407,3	379,2	378,9	386,8
Эркектер	476,9	416,1	394,2	383,6	376,4	367,0

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бишкек ш.	**298,3**	**272,6**	**253,2**	**242,5**	**242,4**	**232,8**
Аялдар	310,8	275,7	261,9	252,9	247,2	235,7
Эркектер	283,9	269,2	243,2	230,7	237,1	229,5
Ош ш.	**268,0**	**270,1**	**253,5**	**248,9**	**240,4**	**223,4**
Аялдар	245,0	260,8	231,3	241,3	237,3	220,2
Эркектер	292,9	280,1	277,4	257,1	243,7	226,8

Калктын улгайгандыгына байланыштуу, өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө чоң кишилер арасында жугуштуу эмес оорулардан келип чыккан оорулардын саны ылдам өсүп жатат. Жүрөк-кан тамыр оорулары, жаңы пайда болгон (шишик) оорулары, кант диабети жана өнөкөт респиратордук оорулар жугуштуу эмес оорулардын төрт негизги себеби болуп саналат. Ушул төрт негизги себептен өлүм коркунучун өлчөө калктын жугуштуу эмес оорулардан эрте каза болгондорунун оорчулук деңгээлин баалоодо маанилүү.

КМШга мүчө бардык мамлекеттердей эле, Кыргызстан үчүн, жыл сайын өлүмдүн жарымынан көбүн алып келген кан айлануу системасынын ооруларынан өлүмдөр (2018-жылы өлгөндөрдүн жалпы санынын 51 пайызы) жалпы өлүмдүн өзгөрүшүнө эң чоң таасирин тийгизгени мүнөздүү. Жүрөк-кан тамыр ооруларынан каза болгондордун басымдуу бөлүгү (78 пайызы) эмгекке жарамдуу курактан улуу адамдар. Бирок бул оорулар ошондой эле эмгекке жарамдуу курактагы калктын өлүмүнүн себептеринин түзүмүндө негизги орунду ээлейт (2018-жылы эмгекке жарамдуу курактагы каза болгондордун жалпы санынын 32 пайызы).

3.4.1. Аймагы боюнча калктын 100 000не шишик ооруларынан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**59,4**	**64,3**	**64,5**	**64,4**	**62,2**	**65,6**
Баткен облусу	33,8	35,6	42,3	38,6	32,6	43,3
Жалал-Абад облусу	46,3	51,0	52,9	54,2	50,9	49,5
Ысык-Көл облусу	73,4	85,2	89,1	83,9	80,9	90,5
Нарын облусу	66,7	82,4	89,5	88,1	81,8	87,9
Ош облусу	40,1	50,7	50,6	49,9	49,1	51,0
Талас облусу	66,0	68,9	60,6	70,7	62,6	59,7
Чүй облусу	89,6	92,7	82,6	94,3	91,3	97,5
Бишкек ш.	78,1	73,1	76,6	66,5	69,1	69,3
Ош ш.	46,2	52,3	51,3	54,9	53,3	65,3

Көп жылдар бою өлүмдүн себептеринин түзүмүндө шишик оорулары (онкологиялык оорулар) маанилүү орунду ээлеп, 2018-жылы каза болгондордун жалпы санынын 13 пайызын түзгөн. 2018-жылы шишик ооруларынан көз жумгандардын эң жогорку деңгээли Чүй жана Ысык-Көл облустарында байкалган (бул республика боюнча орточо деңгээлден 1,5 жана 1,4 эсе жогору).

3.4.1. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не кант диабети ооруларынан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**5,7**	**7,2**	**6,0**	**6,7**	**6,8**	**7,3**
Аялдар	6,4	7,6	6,8	8,0	7,4	8,3
Эркектер	4,9	6,7	5,2	5,4	6,2	6,4

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Баткен облусу	**4,1**	**5,9**	**6,2**	**7,0**	**6,1**	**5,4**
Аялдар	7,0	4,7	5,9	6,5	6,4	4,7
Эркектер	1,3	7,0	6,5	7,5	5,8	6,0
Жалал-Абад облусу	**7,7**	**10,6**	**9,0**	**8,6**	**8,8**	**10,4**
Аялдар	8,6	11,4	9,6	11,1	10,2	13,4
Эркектер	6,8	9,9	8,4	6,0	7,4	7,4
Ысык-Көл облусу	**8,1**	**8,9**	**6,2**	**7,0**	**10,4**	**13,2**
Аялдар	8,9	9,9	7,7	8,0	7,9	15,2
Эркектер	7,3	7,9	4,7	5,9	13,0	11,1
Нарын облусу	**4,2**	**7,0**	**4,7**	**5,0**	**3,9**	**7,4**
Аялдар	7,0	6,7	5,1	2,9	5,8	9,3
Эркектер	1,5	7,2	4,3	7,1	2,1	5,5
Ош облусу	**5,2**	**5,1**	**5,7**	**5,5**	**6,1**	**6,6**
Аялдар	5,4	5,3	6,5	6,8	6,4	6,2
Эркектер	4,9	4,9	4,9	4,2	5,8	7,0
Талас облусу	**5,2**	**4,9**	**0,8**	**2,8**	**3,5**	**3,1**
Аялдар	5,2	4,9	0,8	4,0	3,1	4,6
Эркектер	5,2	4,9	0,8	1,6	3,9	1,5
Чүй облусу	**5,7**	**9,5**	**7,4**	**8,6**	**6,6**	**7,2**
Аялдар	5,1	10,3	9,6	10,3	7,8	8,7
Эркектер	6,3	8,7	5,1	6,8	5,3	5,7
Бишкек ш.	**4,0**	**3,8**	**3,2**	**5,0**	**4,3**	**3,4**
Аялдар	4,6	4,2	3,4	5,6	4,7	3,9
Эркектер	3,3	3,2	2,9	4,2	3,9	2,7
Ош ш.	**6,2**	**7,8**	**6,2**	**9,0**	**11,9**	**9,5**
Аялдар	8,2	10,1	8,5	12,5	14,9	11,2
Эркектер	4,0	5,4	3,8	5,2	8,7	7,9

Дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун маалыматы боюнча, кант диабети өлүмдүн деңгээлин 2-3 эсеге көбөйтөт жана өмүрдүн узактыгын кыйла кыскартат. Акыркы жылдары республикада кант диабетинен каза болгондордун көбөйүү тенденциясы белгиленүүдө. 2018-жылы эң жогорку көрсөткүчтөр Ысык-Көлдө (100 миң калкка 13,2 өлгөн адамдар) жана Жалал-Абадда (10,4 өлгөн адамдар), ошондой эле Ош шаарында (9,5 өлгөн адамдар) катталган.

3.4.1. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не өнөкөт респиратордук оорулардан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**30,4**	**21,6**	**18,9**	**19,0**	**17,6**	**16,3**
Аялдар	25,5	17,8	16,2	16,4	13,8	13,3
Эркектер	35,5	25,6	21,7	21,6	21,4	19,4
Баткен облусу	**31,1**	**15,6**	**17,3**	**16,5**	**16,9**	**14,2**
Аялдар	32,1	14,1	16,3	15,1	14,4	12,6
Эркектер	30,1	17,0	18,2	17,8	19,3	15,9

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Жалал-Абад облусу	**27,0**	**22,9**	**20,4**	**15,9**	**16,0**	**16,2**
Аялдар	23,7	20,8	18,1	14,4	14,7	14,4
Эркектер	30,3	25,0	22,7	17,4	17,4	18,0
Ысык-Көл облусу	**70,2**	**46,2**	**40,9**	**45,8**	**43,8**	**34,5**
Аялдар	52,7	34,0	32,8	34,9	32,8	24,6
Эркектер	88,0	58,5	49,1	56,9	54,9	44,6
Нарын облусу	**83,6**	**75,5**	**63,4**	**61,9**	**47,4**	**40,3**
Аялдар	88,6	71,4	60,3	68,3	45,4	37,1
Эркектер	78,8	79,4	66,4	55,7	49,4	43,4
Ош облусу	**35,1**	**22,2**	**17,9**	**20,3**	**17,2**	**18,6**
Аялдар	30,6	20,3	17,2	19,0	12,7	16,6
Эркектер	39,5	24,0	18,7	21,5	21,6	20,6
Талас облусу	**15,2**	**17,5**	**14,4**	**13,8**	**12,1**	**13,0**
Аялдар	16,5	10,7	15,4	11,2	15,7	16,3
Эркектер	13,9	24,3	13,5	16,4	8,5	9,8
Чүй облусу	**21,7**	**13,5**	**12,7**	**14,2**	**14,7**	**13,6**
Аялдар	12,6	8,5	7,8	9,5	9,3	8,2
Эркектер	31,1	18,6	17,8	19,0	20,2	19,2
Бишкек ш.	**7,6**	**6,5**	**5,2**	**4,8**	**4,3**	**5,0**
Аялдар	4,2	3,0	3,2	3,5	1,7	3,0
Эркектер	11,6	10,4	7,5	6,4	7,3	7,4
Ош ш.	**17,1**	**10,1**	**9,9**	**11,1**	**13,0**	**7,1**
Аялдар	14,9	10,1	8,5	6,9	9,5	5,3
Эркектер	19,4	10,1	11,4	15,6	16,7	9,1

Дем алуу органдарынын оорулары Кыргызстандагы оорунун жана өлүмдүн түзүмүндө алдыңкы орунду ээлеп, негизги медициналык жана социалдык көйгөйлөрдүн бири бойдон калууда. Республикада өнөкөт респиратордук оорулардан келип чыккан өлүмдөрдүн жалпы төмөндөшүнө карабастан, эркектердин өлүмгө учуроо деңгээли аялдардыкына караганда бир кыйла жогору (дээрлик 1,5 эсе).

3.4.2. Аймагы боюнча калктын 100 000не өз өмүрүн кыюдан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**9,2**	**7,9**	**7,0**	**6,9**	**6,3**	**6,0**
Баткен облусу	6,4	6,1	8,2	5,8	6,1	7,5
Жалал-Абад облусу	1,5	3,9	2,7	2,9	1,4	1,5
Ысык-Көл облусу	23,0	21,0	17,6	15,6	15,0	19,5
Нарын облусу	19,2	17,2	13,8	13,2	15,2	10,2
Ош облусу	4,2	5,8	4,4	3,9	3,8	2,9
Талас облусу	7,8	6,1	8,4	4,3	3,1	3,8
Чүй облусу	20,1	14,4	13,8	16,7	15,2	13,7
Бишкек ш.	8,6	3,2	2,5	2,8	2,4	1,8
Ош ш.	1,6	2,2	1,8	2,5	2,5	1,7

Калктын психикалык бузулуулар менен оорусу дүйнөнүн бардык аймактарында жана маданияттарында кездешет. Бул оорулардын эң көп кездешкени депрессия жана тынчсыздануу болуп саналат, алар болжол менен 10 кишинин 1ине таасир этет. Эң болбогондо, депрессия өзүн өзү

өлтүрүүгө алып келиши мүмкүн. Жол кырсыгынан кийин 15-29 жаштагы жаштардын арасында өзүн-өзү өлтүрүү мааниси боюнча өлүмдүн экинчи себеби болуп саналат.

Изилдөөчүлөрдүн айтымында, бүгүнкү күндө өз өмүрүнө кол салуу - калктын психикалык саламаттыгынын жана социалдык бакубаттуулугунун көрсөткүчү болгон адамзаттын глобалдуу жана курч көйгөйлөрүнүн бири. Ысык-Көлдө (100 миң калкка 19,5 өлүм), Чүй (13,7), Нарын (10,2) жана Баткен (7,5) облустарында өзүн-өзү өлтүрүү көрсөткүчү туруктуу бойдон калууда.

10–график. 2018-жылы аймагы боюнча калктын 100 000не жол-транспорт кырсыгынан болгон өлүм

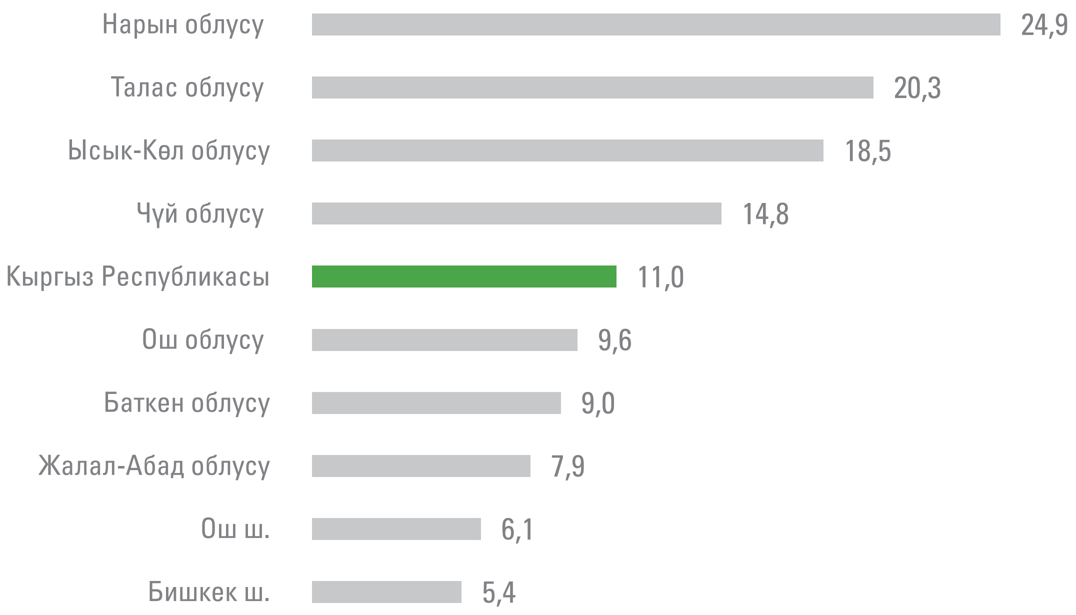

3.6.1. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 100 000не жол-транспорт кырсыгынан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**16,1**	**15,3**	**15,6**	**13,4**	**13,7**	**11,0**
Аялдар	7,6	7,3	8,3	6,9	6,9	5,8
Эркектер	24,7	23,3	23,1	19,9	20,7	16,3
Баткен облусу	**13,0**	**12,0**	**15,8**	**11,0**	**13,6**	**9,0**
Аялдар	4,6	4,3	6,3	4,9	6,0	3,5
Эркектер	21,1	19,5	25,1	17,0	20,9	14,4
Жалал-Абад облусу	**12,9**	**11,8**	**12,7**	**11,1**	**8,6**	**7,9**
Аялдар	6,2	4,7	6,9	5,4	4,4	5,0
Эркектер	19,6	18,8	18,4	16,7	12,8	10,7
Ысык-Көл облусу	**27,3**	**23,9**	**27,8**	**22,8**	**25,8**	**18,5**
Аялдар	11,2	12,5	13,2	9,2	10,4	7,4
Эркектер	43,8	35,4	42,7	36,5	41,5	29,7
Нарын облусу	**27,6**	**28,9**	**30,8**	**19,7**	**26,5**	**24,9**
Аялдар	10,9	17,1	19,1	8,7	16,6	12,1
Эркектер	43,9	40,4	42,1	30,3	36,2	37,2
Ош облусу	**14,7**	**15,5**	**12,4**	**11,7**	**11,8**	**9,6**
Аялдар	7,0	6,1	7,0	5,5	7,1	4,9
Эркектер	22,2	24,7	17,7	17,7	16,3	14,3

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Талас облусу	19,1	21,6	16,0	17,4	15,6	20,3
Аялдар	8,7	6,6	8,1	8,0	3,1	10,8
Эркектер	29,4	36,4	23,8	26,6	2,7	29,5
Чүй облусу	19,7	20,0	20,5	18,2	19,9	14,8
Аялдар	10,2	10,5	11,2	9,7	11,0	9,1
Эркектер	29,6	29,7	30,0	27,0	29,1	20,7
Бишкек ш.	10,1	7,8	9,1	8,5	8,6	5,4
Аялдар	6,1	5,3	5,5	7,0	4,0	3,3
Эркектер	14,7	10,7	13,1	10,2	13,8	7,8
Ош ш.	14,4	10,5	12,5	10,0	7,7	6,1
Аялдар	7,5	7,9	5,0	7,6	3,4	2,6
Эркектер	21,8	13,2	20,5	12,6	12,3	9,8

Жолдогу транспорт кырсыгынын (ЖТК) натыйжасынан болгон өлүмдүн деңгээли 100 000 калкка карата ушундай кырсыктардан каза болгондордун саны катары аныкталат.

Өлүмдүн тышкы себептеринин жалпы санынын ичинен 27 пайызы транспорт кырсыгына туура келет. 2018-жылы жол-транспорт кырсыктарынан 695 каза болгон учурлар ЖААК органдарында катталган же 100000 калкка 11 адам. Белгилей кетүүчү нерсе, жол кырсыктарынан эркектердин өлүмү аялдардын өлүмүнө караганда 3 эсе жогору. Региондордун ичинен эң жогорку көрсөткүч Нарын (100 миң кишиге 24,9 өлүм), Талас (20,3) жана Ысык-Көл (18,5) облустарында катталган.

3.7.1. Үй-бүлөнү пландаштыруу боюнча муктаждыктары заманбап ыкмалар менен канааттандырылган репродуктивдүү жаш курактагы (15 жаштан 49 жашка чейинки) аялдардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2018
Кыргыз Республикасы	67,4
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	68,6
Айыл жергеси	66,7
Курагы боюнча, жаш	
15-19	31,7
20-24	53,8
25-29	59,9
30-34	76,2
35-39	74,5
40-44	68,7
45-49	66,0
Билими боюнча	
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	(*)
Жалпы негизги	67,8
Жалпы орто	62,9
Кесиптик башталгыч / Орто	66,2
Жогорку	74,3
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң жакыр	66,5
Экинчи	60,7
Орто	69,2

	2018
Төртүнчү	69,3
Эң бай	71,4
Аймак боюнча	
Баткен облусу	48,6
Жалал-Абад облусу	56,2
Ысык-Көл облусу	65,1
Нарын облусу	79,8
Ош облусу	71,1
Талас облусу	79,1
Чүй облусу	70,7
Бишкек ш.	69,6
Ош ш.	71,3

ККИ маалыматтары боюнча.

Заманбап ыкмалар менен канааттандырылган үй-бүлөнү пландаштырууга талаптын үлүшү, үй бүлөнү пландоо боюнча программалардын жана кызматтардын камтылышынын жалпы деңгээлин чагылдыруу үчүн пайдалуу. Кош бойлуулукту болтурбоонун натыйжалуу каражаттарын пайдалануу жана жеткиликтүүлүгү аялдарга жана алардын өнөктөштөрүнө балдардын санын жана алардын төрөлүүлөрүнүн ортосундагы аралыкты эркин жана жоопкерчилик менен чечүүгө жана маалыматка, билимге жана ушундай каражатка ээ болуу мүмкүнчүлүгүн берет. Заманбап ыкмаларды колдонуп үй-бүлөнү пландаштырууга болгон талапты канааттандыруу, начар акушердик натыйжалар үчүн жогорку тобокелдикке ээ болгон каалабаган кош бойлуулукту жана тез-тез кош бойлуулукту алдын алуу аркылуу эне менен баланын ден-соолугун чыңдайт. Үй-бүлөнү пландаштырууга 75 пайыз же андан көп заманбап ыкмалар менен канааттандырарлык суроо-талаптын деңгээлдери көбүнчө жогору деп эсептелет, ал эми 50 пайыз же андан аз маанилер, адатта, өтө төмөн деп эсептелет.

11–график. 15-19 жаштагы өспүрүмдөр арасында аймагы боюнча төрөлүү
(ушул курактык топтогу 1000 аялга алгандагы төрөгөндөрдүн саны)

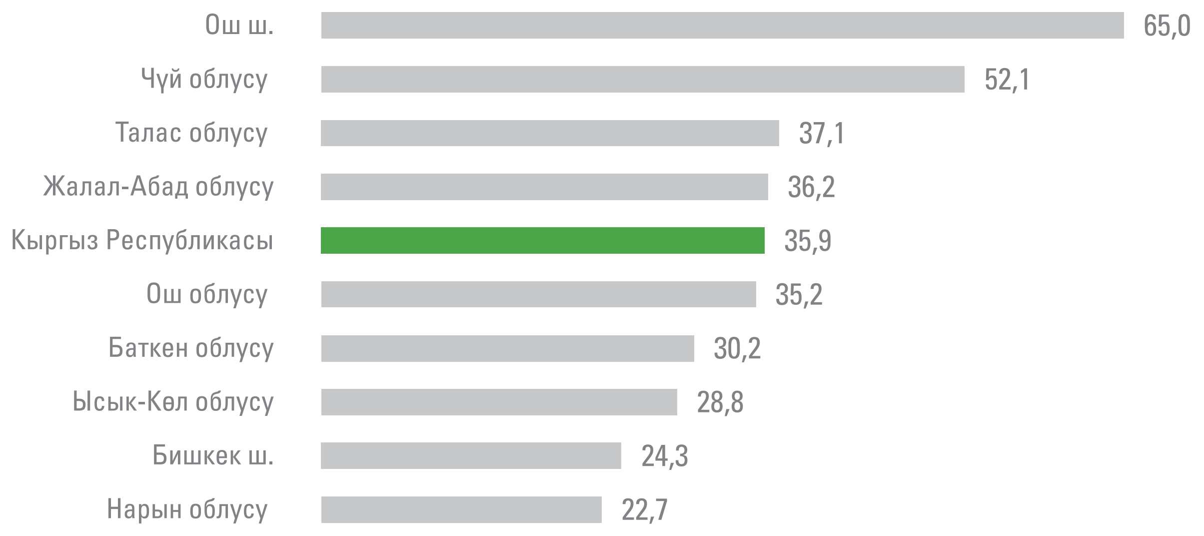

3.7.2 15-19 жаштагы өспүрүмдөр арасында аймагы боюнча төрөлүү
(ушул курактык топтогу 1000 аялга алгандагы төрөгөндөрдүн саны)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**34,1**	**43,3**	**42,3**	**38,1**	**33,9**	**35,9**
Баткен облусу	36,1	43,3	42,5	36,5	31,2	30,2
Жалал-Абад облусу	38,8	47,7	46,8	39,3	34,7	36,2
Ысык-Көл облусу	30,2	31,8	33,3	32,8	25,5	28,8
Нарын облусу	29,7	29,2	27,6	29,1	20,2	22,7
Ош облусу	32,9	45,8	49,1	41,6	38,5	35,2
Талас облусу	48,5	58,2	49,0	41,9	34,9	37,1
Чүй облусу	44,0	50,8	47,2	47,8	46,4	52,1
Бишкек ш.	20,4	26,5	22,0	21,4	17,4	24,3
Ош ш.	27,0	54,9	50,7	52,6	51,6	65,0

Өспүрүмдөрдүн фертилдүүлүгүн кыскартуу жана ага негизделген көптөгөн факторлорду жок кылуу өспүрүмдөрдүн жыныстык жана репродуктивдик ден-соолугун жана социалдык-экономикалык абалын жакшыртууда маанилүү. Адабиятта, репродуктивдүү жашында кош бойлуу болгон жана өтө эрте төрөгөн аялдардын кош бойлуулук жана төрөт учурунда ооруларга же атүгүл өлүмгө дуушар болуу коркунучу жогору экендиги, балдары дагы аялуу болуп калаары кеңири айтылат. Демек, аялдын жашоосунун башталышында бала төрөөнүн алдын алуу энелердин ден-соолугун чыңдоо жана наристелердин өлүмүн азайтуу үчүн маанилүү чара болуп саналат. Мындан тышкары, жаш балдары бар аялдар социалдык-экономикалык өнүгүү мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелүү болушуна туш болушат, айрыкча, жаш энелердин окуусун улантууга мүмкүнчүлүгү жок жана эгер алар иштеши керек болсо, үй-бүлөө жана эмгек милдеттерин бириктирүү айрыкча кыйын болушу мүмкүн. Өспүрүмдөрдүн төрөө коэффициенти тийиштүү медициналык кызматтарга жетүүнүн кыйыр далилдерин берет.

Акыркы беш жылдын ичинде 15-19 жаштагы курактык топтогу жаш энелердин арасындагы төрөт 1000 аялга 43төн 36га чейин төмөндөгөнү белгиленген. Төрөттүн эң жогорку көрсөткүчү Чүй облусунда жана Ош шаарында байкалат, анда 2018-жылы республикалык көрсөткүчтөн 1,5-1,8 эсеге ашып, 15-19 жаштагы 1000 аялга 52 жана 65 жаңы төрөлгөндөрдү түзгөн.

3.9.2 Аймагы боюнча калктын 100 000не коопсуз суунун, коопсуз санитариянын жана гигиенанын жоктугунан болгон өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**2,5**	**1,7**	**1,9**	**1,3**	**1,2**	**0,8**
Баткен облусу	7,8	7,6	5,3	3,6	3,1	1,5
Жалал-Абад облусу	2,8	1,4	2,2	0,9	1,3	0,7
Ысык-Көл облусу	0,9	0,9	1,1	0,6	0,6	0,6
Нарын облусу	3,1	1,5	2,2	0,7	1,4	1,1
Ош облусу	3,2	2,2	2,6	2,2	1,6	1,5
Талас облусу	1,7	1,2	2,4	2,4	0,4	0,8
Чүй облусу	1,0	0,6	0,8	0,7	0,8	0,1
Бишкек ш.	0,8	0,4	0,8	0,6	0,6	0,4
Ош ш.	1,6	1,1	0,4	0,4	0,7	0,7

Суу менен камсыз кылуу, санитария жана гигиена жаатында сапатсыз тейлөө кызматтарынын таасиринен улам өлүмгө учуроону, бул кызматтардын сапатын жана алардын практикасын жакшыртуу менен алдын алууга болот.

Таза эмес суу, антисанитардык шарттар жана гигиенанын начардыгы менен байланышкан өлүмдөргө ич өтүү (МКБ -10 коду А00, А01, А03, А04, А06-А09), ичеги-карын нематодунун инфекциясы (код В76-В77, В79 МКБ-10) жана белок жетишсиздиги (МКБ-10 коду Е40-Е46) оорулары кирет.

3.9.3 Аймагы боюнча калктын 100 000не уулуу заттардан кокусунан уулануудан жана алардын таасиринен келип чыккан өлүм

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**9,0**	**6,8**	**7,0**	**6,0**	**5,9**	**6,3**
Баткен облусу	3,0	2,1	1,4	1,2	3,3	1,2
Жалал-Абад облусу	2,4	2,1	2,9	1,9	2,5	2,4
Ысык-Көл облусу	33,0	30,6	31,3	19,4	23,5	26,7
Нарын облусу	11,5	5,5	7,2	7,2	8,1	10,9
Ош облусу	2,5	2,7	4,0	3,4	2,3	3,4
Талас облусу	3,5	4,1	6,8	6,3	2,3	5,7
Чүй облусу	11,1	7,9	6,3	7,9	7,9	7,1
Бишкек ш.	16,3	10,0	8,1	8,1	6,6	6,5
Ош ш.	3,9	1,9	4,4	6,1	3,5	2,7

Мурда ниеттебеген уулануудан келип чыккан өлүмдүн көрсөткүчү кооптуу химиялык заттардын жана булгануунун жетишсиз башкаруу деңгээлин көрсөтүп турат, ошондой эле кокусунан уулануудан жана уулуу заттардын таасиринен болгон өлүмдү алдын алуу үчүн өлкөнүн саламаттык сактоо системасынын профилактикалык иш-чараларынын натыйжалуулугун баалоого мүмкүндүк берет.

Акыркы жылдары, кокусунан уулануудан жана уулуу заттардын таасиринен болгон өлүмдүн төмөндөө тенденциясы белгиленүүдө. Эң жогорку көрсөткүчтөр Ысык-Көл жана Нарын облустарында туруктуу белгиленүүдө. Ошентип, 2018-ж. кокусунан уулануудан жана уулуу заттардын таасиринен каза болгондор Ысык-Көл облусунда республика боюнча көрсөткүчтөн 4 эседен көп ашты.

3.b.1. Улуттук программаларга киргизилген бардык вакциналардын иммунизациясы менен камтылган калктын максаттуу тобунун үлүшү *(максаттуу топко пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
АКДС (DTP) вакцинасынын камтылышы (дифтерия, көк жөтөл сыздагы үчүн) (3 доза)						
Кыргыз Республикасы	**96,5**	**95,8**	**96,6**	**96,1**	**93,4**	**94,5**
Баткен облусу	96,8	98,9	98,6	98,1	96,7	96,6
Жалал-Абад облусу	95,9	94,8	96,1	95,8	93,8	96,1
Ысык-Көл облусу	97,2	91,3	98,0	95,9	96,1	95,0
Нарын облусу	96,8	97,6	97,2	96,8	97,0	94,8
Ош облусу	95,5	98,3	97,1	98,5	96,6	95,8
Талас облусу	96,8	93,4	96,8	95,2	93,1	95,3
Чүй облусу	96,3	96,0	97,0	97,5	91,8	92,5
Бишкек ш.	96,8	93,7	94,0	90,5	86,5	90,3
Ош ш.	95,7	96,0	97,6	96,7	98,0	95,2

Кызамыкка каршы вакцинаны камтуу (MCV) (2 доза)						
Кыргыз Республикасы	**98,3**	**95,6**	**99,1**	**97,0**	**94,7**	**96,2**
Баткен облусу	97,2	98,9	97,6	99,9	98,7	92,5
Жалал-Абад облусу	98,3	91,7	100,0	95,7	88,8	93,5
Ысык-Көл облусу	99,2	95,6	98,9	97,7	95,1	96,5
Нарын облусу	99,5	97,7	98,1	98,1	97,0	97,6
Ош облусу	99,7	96,1	99,0	99,2	96,8	98,1
Талас облусу	97,1	94,3	97,1	97,0	95,6	98,4
Чүй облусу	96,4	96,5	98,6	95,0	96,3	97,4
Бишкек ш.	99,0	95,6	99,8	95,1	91,7	96,3
Ош ш.	97,4	99,9	99,7	96,8	97,7	99,4
Пневмококктуу бириктирилген вакцинаны (PCV) камтуу (акыркы пландалган доза)						
Кыргыз Республикасы	-	-	**96,8**	**97,2**	**94,2**	**92,0**
Баткен облусу	-	-	97,3	99,3	96,3	94,6
Жалал-Абад облусу	-	-	97,3	95,9	94,5	93,8
Ысык-Көл облусу	-	-	98,2	96,4	96,3	95,0
Нарын облусу	-	-	96,8	96,7	97,0	95,1
Ош облусу	-	-	96,3	98,8	97,2	92,1
Талас облусу	-	-	97,2	96,1	94,0	96,0
Чүй облусу	-	-	97,6	98,7	92,6	92,1
Бишкек ш.	-	-	95,0	94,8	90,4	83,4
Ош ш.	-	-	97,9	96,8	90,0	93,9

Көрсөткүч улуттук деңгээлде эмдөөлөргө, анын ичинде жакында эле колдонулган же пайдаланылбай калган эмдөөлөргө жетүүнү өлчөөгө багытталган. Оорулардын жана эмдөөлөрдүн таасирине байкоо жүргүзүү үчүн ар бир эмдөөнүн камтылышын улуттук камтуу графигинде өлчөө керек.

Улуттук эмдөө календарына ылайык, бардык эмдөөлөр камтылган калктын үлүшүн түздөн-түз өлчөө камтуунун улуттук электрондук реестрин киргизгенден кийин мүмкүн болот.

Медициналык изилдөөнү жана саламаттык сактоонун негизги секторлорун өнүктүрүү максатындагы жалпы расмий жардам, өнүктүрүү максатындагы расмий жардамдын жана бардык донорлордун саламаттык сактоо тармагына расмий агымдарынын жалпы суммасы катары аныкталат.

3.c.1. Жынысы жана аймагы боюнча калктын 1000не медицина кызматкерлеринин саны

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Дарыгерлердин саны						
Кыргыз Республикасы	**2,2**	**2,1**	**2,1**	**2,1**	**2,0**	**2,0**
Аялдар	2,9	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7
Эркектер	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3
Баткен облусу	**1,4**	**1,5**	**1,5**	**1,5**	**1,5**	**1,5**
Аялдар	1,3	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6
Эркектер	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Жалал-Абад облусу	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Аялдар	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Эркектер	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
Ысык-Көл облусу	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
Аялдар	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0
Эркектер	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7
Нарын облусу	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Аялдар	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Эркектер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ош облусу	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Аялдар	1,4	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Эркектер	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Талас облусу	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2
Аялдар	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Эркектер	1,0	0,9	1,0	0,8	0,8	0,8
Чүй облусу	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
Аялдар	2,1	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Эркектер	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Бишкек ш.	3,0	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4
Аялдар	4,4	3,9	3,8	3,7	3,7	3,6
Эркектер	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Ош ш.	2,4	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5
Аялдар	3,1	3,6	3,5	3,3	3,2	3,2
Эркектер	1,6	1,8	1,8	1,7	1,8	1,7
Тиш дарыгерлердин саны						
Кыргыз Республикасы	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Аялдар	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Эркектер	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5
Баткен облусу	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
Жалал-Абад облусу	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
Ысык-Көл облусу	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Аялдар	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Эркектер	0,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Нарын облусу	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ош облусу	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Талас облусу	**0,2**	**0,2**	**0,1**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Аялдар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Эркектер	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Чүй облусу	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,3**
Аялдар	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Эркектер	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Бишкек ш.	**0,3**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Аялдар	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Эркектер	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ош ш.	**0,4**	**0,5**	**0,4**	**0,5**	**0,6**	**0,6**
Аялдар	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4
Эркектер	0,6	0,7	0,5	0,7	0,8	0,8
Акушер жана медайымдардын саны						
Кыргыз Республикасы	**4,4**	**4,6**	**4,6**	**4,6**	**4,5**	**4,5**
Аялдар	8,5	8,9	9,0	9,0	8,9	8,7
Эркектер	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Баткен облусу	**5,7**	**6,4**	**6,4**	**6,6**	**6,6**	**6,4**
Аялдар	11,6	12,9	12,8	13,2	13,3	12,9
Эркектер	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Жалал-Абад облусу	**4,3**	**4,3**	**4,3**	**4,3**	**4,3**	**4,3**
Аялдар	8,5	8,7	8,6	8,7	8,6	8,5
Эркектер	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Ысык-Көл облусу	**3,3**	**3,5**	**3,5**	**3,6**	**3,5**	**3,5**
Аялдар	6,4	6,9	6,9	7,0	6,9	6,9
Эркектер	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Нарын облусу	**4,4**	**4,1**	**4,2**	**4,2**	**4,1**	**4,1**
Аялдар	8,9	8,2	8,3	8,3	8,3	8,3
Эркектер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ош облусу	**4,6**	**4,9**	**5,0**	**5,0**	**4,9**	**4,7**
Аялдар	9,1	9,9	10,0	10,0	9,8	9,4
Эркектер	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Талас облусу	**3,9**	**4,1**	**4,0**	**4,0**	**3,9**	**3,8**
Аялдар	7,8	8,1	8,1	8,0	7,9	7,7
Эркектер	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Чүй облусу	**2,6**	**2,7**	**2,7**	**2,7**	**2,7**	**2,6**
Аялдар	5,0	5,3	5,3	5,3	5,2	5,2
Эркектер	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0
Бишкек ш.	**3,1**	**3,0**	**3,1**	**3,1**	**3,0**	**2,9**
Аялдар	5,6	5,6	5,7	5,6	5,5	5,4
Эркектер	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Ош ш.	**3,9**	**4,8**	**4,8**	**4,9**	**4,6**	**4,7**
Аялдар	7,5	9,2	9,0	9,4	8,9	9,0
Эркектер	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1

Адатта, бул көрсөткүч эки позициядан бааланган: дарыгерлер жана медайымдар жана акушердик кызматкерлер менен камсыз кылуу. ТӨМ күн тартибинин контекстинде, көрсөткүч дарыгерлерди, медайымдарды, акушерлерди, стоматологиялык жана фармацевттик кызматкерлерди камтыйт. Маалыматтар акырындык менен медициналык кызматкерлердин бардык категорияларын камтуусу пландалууда.

Дарыгерлердин санын эсептөө методу (анын ичинде кеңири профилдүү дарыгерлер жана адис-дарыгерлер) бардык практика жасаган дарыгерлерди камтыйт. Медицина кызматкерлеринин орто санына медайымдар жана акушердик кызматкерлер кирет. Тиш дарыгерлеринин санына тиш дарыгерлер, тиш техниктери жана жардамчылары кирет.

2018-жылы республикада бардык адистиктердин 12,9 миң дарыгери болгон (тиш дарыгерлерин эсепке албаганда) же 1000 калкка алганда эки адамдан келген. Дарыгерлердин 19 пайызы Бишкек шаарындагы медициналык уюмдарда, 22 пайызга жакыны саламаттык сактоо системасынын республикалык мекемелеринде иштеген.

2 миңден ашык медицина кызматкерлери стоматологиялык кызматтарда иштешет, бул 1000 калкка карата 0,3 адамды түзөт.

2018-жылы акушердик жана медайымдык кызматкерлердин саны 28,5 миң адамды же 1000 калкка алганда 4,5 адамды түзгөн.

4 САПАТТУУ БИЛИМ БЕРҮҮ

АР ТАРАПТУУ ЖАНА АДИЛЕТТҮҮ, САПАТТУУ БИЛИМ БЕРҮҮНҮ КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫГЫ ҮЧҮН ОКУУ МҮМКҮНЧҮЛҮГҮН ТҮЗҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

Башталгыч же орто мектепке барган
БАШТАЛГЫЧ КУРАКТАГЫ БАЛДАРДЫН КАМТЫЛЫШЫ

91,3%

7-14 жаштагы балдар

негизги **сабаттуулук** жөндөмдөрдүн **жетишпестигине** дуушар болууда **42,1%**

негизги **математика** жөндөмдөрдүн **жетишпестигине** дуушар болууда **48,7%**

МЕКТЕПКЕ ЧЕЙИНКИ БИЛИМ БЕРҮҮДӨ

6 жашка чейинки балдардын үлүшү көбөйгөн

10% — 2010-ж.

85% — 2018-ж.

2018/2019 - окуу жылында

башталгыч жана орто мектептердеги **дипломду бар мугалимдердин** үлүшү

2013/2014 - окуу жылына салыштырмалуу

3,2% өскөн

15-24 жаштагы

кыз-келиндердин

30% жакыны

маалыматтык жана коммуникациялык технологиялар жаатында көндүмдөргө ээ

4-МАКСАТ. АР ТАРАПТУУ ЖАНА АДИЛЕТТҮҮ, САПАТТУУ БИЛИМ БЕРҮҮНҮ КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫГЫ ҮЧҮН ОКУУ МҮМКҮНЧҮЛҮГҮН ТҮЗҮҮ

Сапаттуу билим алуу адамдардын жашоо шартын жакшыртууга жана туруктуу өнүгүүнү камсыз кылууга негиз болот. Бардык деңгээлдерде билим алуу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүдө жана мектепте билим алууну айрыкча аялдар менен кыздарга көбөйтүүдө чоң ийгиликтер жасалды.

Ага карабастан, бүгүнкү күндө 265 миллиондон ашык бала мектепке барбайт, алардын 22 пайызы башталгыч курактагы.

Базалык сабаттуулуктун деңгээли кескин жогорулагандыгы байкалууда, бирок жалпыга бирдей билим берүүнүн максаттарына жетүү үчүн андан да катуу чараларды көрүү керек. Мисалы, дүйнөдө эркек балдар жана кыздар үчүн башталгыч билим берүү үчүн бирдей шарттар түзүлгөн, бирок билим берүүнүн бардык деңгээлдеринде бир нече өлкө гана жетишкен. Билим берүүгө тоскоол болгон себептер - квалификациялуу мугалимдердин жана тийиштүү билим берүү мекемелерине жетүүнүн жетишсиздиги. Айылдык окуучуларга стипендия берүү, мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу, заманбап билим берүү мекемелерин куруу, суу менен камсыздоону жакшыртуу жана мектептерди электрлештирүүгө инвестициялар талап кылынат.

Милдеттер:

4.1. 2030-жылга карата бардык кыздардын жана балдардын окуунун талап кылынган жана натыйжалуу жыйынтыктарына жетүүнү шарттаган, акысыз, тең укуктуу жана сапаттуу баштапкы жана орто билим алууну аяктоосун камсыздоо.

4.2. 2030-жылга карата кыздар менен балдардын баары башталгыч билим алууга даяр болсун үчүн кенже курактагы балдарды сапаттуу өнүктүрүү, кам көрүү жана мектепке чейинки окутуу тутумуна жетүүсүн камсыздоо.

4.3. 2030-жылга карата бардык аялдар жана эркектер үчүн арзан жана сапаттуу кесиптик-техникалык жана жогорку билим берүүгө, анын ичинде университеттик билим берүүгө тең жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

4.4. 2030-жылга карата ишке орношуу, татыктуу ишти алуу жана ишкердик ишмердиги менен алектенүү үчүн талап кылынган көндүмдөргө, анын ичинде кесиптик-техникалык көндүмдөргө ээ болгон жаштардын жана чоң адамдардын санын олуттуу көбөйтүү.

4.5. 2030-жылга карата билим берүү чөйрөсүндөгү гендердик теңсиздикти жоюу жана калктын аярлуу топтору, анын ичинде майыптар, түпкү элдин өкүлдөрү жана аярлуу абалдагы балдар үчүн бардык деңгээлдеги билим берүүгө жана кесиптик-техникалык даярдоого тең жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

4.6. 2030-жылга карата бардык жаштардын жана чоң калктын олуттуу үлүшүнүн, эркектердин дагы, аялдардын дагы окуп, жазып жана эсептей алуусун камсыздоо.

4.7. 2030-жылга карата бардык окуучулар туруктуу өнүгүүгө көмөктөшүү үчүн зарыл билим жана көндүм алуусун камсыздоо, анын ичинде туруктуу өнүгүү жана туруктуу жашоо

образы, адам укуктары, гендердик теңдик, дүйнө маданиятын жана зомбулуксуздукту, дүйнө жарандуулугун жана маданий ар түрдүүлүктүн баалуулуктарын жана маданияттын туруктуу өнүгүүгө салымын түшүнүүнү пропагандалоо маселелери боюнча окутуу аркылуу камсыздоо.

4.a Балдардын кызыкчылыктарын, майыптардын өзгөчө муктаждыктарын жана гендердик аспекттерди эске алуучу окуу жайларын түзүү жана өркүндөтүү жана окуунун коопсуз, зомбулук жана социалдык тоскоолдуктар жок жана натыйжалуу чөйрөсүн камсыздоо.

4.b 2020-жылга карата бүткүл дүйнөдө өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө, өзгөчө азыраак өнүккөн өлкөлөргө, өнүгүп келе жаткан майда арал мамлекеттерге жана африка өлкөлөрүнө көрсөтүүлүүчү жогорку билим алуу, анын ичинде кесиптиктехникалык билим алуу үчүн стипендиялардын санын кыйла жогорулатуу жана өнүккөн өлкөлөрдө жана башка өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө маалыматтыккоммуникациялык технологиялар, инженердик жана илимий программалар маселелери боюнча окутуу.

4.c 2030-жылга карата квалификациялуу мугалимдердин санын кыйла көбөйтүү, анын ичинде өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө, өзгөчө азыраак өнүккөн өлкөлөрдө, өнүгүп келе жаткан майда арал мамлекеттерде мугалимдерди даярдоодо эл аралык кызматташтык аркылуу көбөйтүү.

4.1.1. 2018-жылы жынысы боюнча бөлүнүшүндө балдардын жана жаштардын үлүшү: а) 2-/3-класста, b) аз дегенде төмөнкүлөрдүн минималдуу деңгээлине жеткен баштапгыч мектептердин бүтүрүүчүлөрү c) орто мектептердин бүтүрүүчүлөрү i) сабаттуулук жана ii) эсептөө көндүмдөрүнүн *(пайыз менен)*

	Окуунун негизги жөндөмдөрүнө жана күндөмдөрүнө тапшырмалар	Эсеп чыгаруунун жөндөмдөрүнө жана күндөмдөрүнө тапшырмалар
Үч тапшырманы ийгиликтүү аткарган 7 жаштан 14 жашка чейинки балдардын пайыздык үлүшү	57,9	51,3
Жашаган жери боюнча		
Шаар конуштары	66,7	56,4
Айыл жергеси	53,8	49,0
Жынысы боюнча		
Балдар	55,8	49,3
Кыздар	60,1	53,5
Курагы боюнча		
2/3-класска барган курагында	47,4	41,8
8 жаш	43,0	32,6
9 жаш	52,3	52,0
2/3-класска баргандар	38,7	30,1
2-класс	28,9	14,9
3-класс	48,5	45,3
Эненин билими боюнча		
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	(*)	(*)
Жалпы негизги	51,7	40,3
Жалпы орто	55,2	51,3
Кесиптик башталгыч / Орто	59,6	49,5
Жогорку	64,0	58,2

	Задания на основополагающие умения и навыки чтения	Задания на основополагающие умения и навыки счета
Балада функционалдык кыйынчылыктардын болушу		
Бар	42,3	39,0
Жок	59,4	52,6
Энесинде функционалдык кыйынчылыктардын болушу		
Бар	43,4	47,9
Жок	57,8	52,0
Маалымат жок	61,0	49,1
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча		
Эң жакыр	53,1	50,8
Экинчи	52,1	42,6
Орто	52,9	52,1
Төртүнчү	60,3	50,1
Эң бай	76,6	64,4
Аймак боюнча		
Баткен облусу	65,8	66,7
Жалал-Абад облусу	50,3	42,9
Ысык-Көл облусу	65,4	54,5
Нарын облусу	39,1	41,4
Ош облусу	54,9	49,2
Талас облусу	65,3	49,3
Чүй облусу	48,5	46,0
Бишкек ш.	73,7	64,5
Ош ш.	72,4	54,2

КККИ маалыматтары боюнча.

Жөнөкөй текстти окуу жана түшүнүү – бул бала ээ болуп кетүүчү эң фундаменталдуу көндүмдөрүнүн бири. Бирок, көптөгөн өлкөлөрдө, мектептерде 6 жылдан бери окуган окуучулар жөнөкөй тексттерди окуп, түшүнө алышпайт. Башталгыч класста окуу жана жазуу көндүмдөрүн өздөштүрүү өтө маанилүү, анткени келечекте аны аткаруу кыйыныраак болот.

2018-жылы 7 жаштан 14 жашка чейинки балдардын 58 пайызы гана негизги окуу көндүмдөрү жана окуу чеберчилиги боюнча үч тапшырманы ийгиликтүү аткарышты. Ошол эле учурда кыздардын үлүшү эркек балдарга салыштырмалуу 4 пайызга жогору жана балдар арасындагы негизги окуу көндүмдөрү жана окуу чеберчилиги айылдарга караганда шаарларда 7 пайызга жогору.

Баштапкы класстарда математикалык сабаттуулук боюнча негизги көндүмдөрдүн өнүгүшү кийинки жылдары математикада ийгиликке жетүү үчүн маанилүү. Математика - бул өтө талап кылынган көндүм, андыктан жогорку атаандаштыктагы жумуш орундарынын көпчүлүгү математикалык көндүмдөрдү талап кылат. Эрте жашында математикалык билимге ээ болуу окуудагы андан аркы жетишкендиктердин негизги көрсөткүчү болуп саналат, ал эми математика боюнча келечектеги ийгиликтер бала кезинен алган жакшы базалык даярдыгы менен байланыштуу.

2018-жылы 7 жаштан 14 жашка чейинки балдардын 51,3 пайызы гана негиз болуучу көндүмдөр жана эсептөө жөндөмдөрү боюнча үч тапшырманы ийгиликтүү аткарышты.

4.2.1. Аймагы боюнча бөлүнүшүндө ден-соолугу, окуусу жана психикалык бакубатчылыгы жактан четтөөсүз өсүп жаткан 36-59 ай курактагы балдардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2014	2018
Кыргыз Республикасы	78,3	71,7
Жынысы боюнча		
Балдар	76,1	68,2
Кыздар	80,6	75,0
Эненин билим деңгээли боюнча		
Билими жок / Башталгыч	(*)	(*)
Жалпы негизги	70,1	71,0
Жалпы толук	77,2	73,8
Кесиптик башталгыч / Орто	80,8	70,6
Жогорку	81,8	69,6
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча		
Эң жакыр	76,5	72,5
Экинчи	80,3	70,6
Орто	73,0	67,2
Төртүнчү	79,3	71,0
Эң бай	84,3	78,0
Аймак боюнча		
Баткен облусу	81,2	83,3
Жалал-Абад облусу	87,1	63,9
Ысык-Көл облусу	81,6	79,8
Нарын облусу	80,6	72,4
Ош облусу	69,6	65,8
Талас облусу	84,9	65,1
Чүй облусу	73,5	72,0
Бишкек ш.	87,4	81,3
Ош ш.	52,0	71,5

КККИ маалыматтары боюнча.

Эрте жаш курагындагы өнүгүү (ЭЖӨ) өмүр бою гүлдөп өнүгүү үчүн негиз берет. ЭЖӨгө инвестиция салуу - бул адам капиталын түзүү жана туруктуу өнүгүүнү камсыз кылуу үчүн чоң кишилердин ден-соолугун, билимин жана өндүрүмдүүлүгүн жакшыртуу үчүн жасай турган эң маанилүү жана экономикалык жактан натыйжалуу инвестициялардын бири.

Эрте жаш курагындагы өнүгүү көптөгөн аспекттерге ээ жана жашоонун биринчи жылдарында моторикалык, таанып-билүүчүлүк, тилдик, социалдык-эмоционалдык жана нормативдик көндүмдөрдү жана жөндөмдүүлүктөрдү ырааттуу өнүктүрүүнү камтыйт. Физикалык өсүү, окуу жана эсептөө жөндөмдүүлүктөрү, социалдык - эмоционалдык өнүгүү жана окууга даярдануу баланын жалпы өнүгүүсүнүн маанилүү багыттары болуп, андан ары жашоо үчүн негиз түзүп, ден-соолугун, билимин жана бакубаттыгын аныктайт.

2018-жылы 36-59 айлык балдардын болжол менен 72 пайызы саламаттыкты сактоо, билим алуу жана психосоциалдык бейпилдик жагынан жок дегенде төмөндөгү төрт тармактын үчүнчүсүндө четтөөсүз өнүккөн: сандык сабаттуулук, физикалык, социалдык - эмоционалдык тарбия жана окутуу.

4.2.2. Уюштурулган окутуулардын түрлөрүнө катышуунун деңгээли (мектепке кире турган расмий жаш куракка чыкканга чейинки бир жыл үчүн)

(6 жаштагы туруктуу калктын санына пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Мектепке чейинки даярдоо менен камтуу (мектепке кирүүнүн расмий курагына жеткенге чейин бир жыл мурда)	10,0	51,1	55,0	74,4	75,9	84,9

Мектепке расмий кабыл алынганга бир жыл калганда уюшкан окутууга катышуунун деңгээли бир же бир нече уюштурулган билим берүү, анын ичинде билим берүү жана кам көрүү айкалышын сунуштаган программаларга катышкан курактагы балдардын пайызы катары аныкталат. Жыл сайын мектепке чейинки даярдоодон өткөн балдардын саны өсүүдө.

2018/2019- окуу жылында 6 жаштагы туруктуу жашаган калктын санынын 85 пайызы (же 128 миңден ашык) балдар мектепке чейинки билим берүүгө кабыл алынган, ал эми 2013/2014- окуу жылында- 12 пайыз (7 эсеге көбөйүү).

4.4.1. 2018-жылы көндүмдөрдүн түрлөрү боюнча бөлүнүшүндөгү маалыматтык-коммуникациялык технологиялар (МКТ) жаатында көндүмдөргө ээ болгон чоң адамдардын жана жаштардын үлүшү8 (пайыз менен)[8] *(пайыз менен)*

	15-24 жаштагы аялдар	15-49 жаштагы аялдар
Көндүмдөрдүн түрлөрү боюнча бөлүнүшүндөгү маалыматтык-коммуникациялык технологиялар (МКТ) жаатында көндүмдөргө ээ болгон 15-49 жаштагы аялдардын үлүшү	**29,7**	**21,0**
файлды же папканы көчүрүп алышкан же башка жерге жылдырышкан	23,8	17,1
документтин ичиндеги маалыматты көчүрүп алуу же башка жерге жылдыруу үчүн «көчүрүү-коюу» функциясын колдонушкан	23,4	16,9
тиркелген файл, мисалы, документ, сүрөт же видео менен электрондук кат жөнөтүшкөн	21,2	15,4
электрондук таблицада базалык арифметикалык формула менен колдонушкан	13,6	9,7
жаңы түзүлүштү, мисалы, модем, камера же принтерди туташтырышкан же орнотушкан	7,3	6,2
программалык камсыздоону издешкен, жүктөшкөн, орнотушкан жана ырасташкан	7,5	5,8
өзүнө тексттерди, сүрөттөрдү, аудио, видео, же графиканы камтыган презентацияларды түзүү үчүн программанын жардамы менен электрондук презентация түзүшкөн	13,2	8,9
компьютер жана башка түзүлүштүн ортосунда файл өткөрүшкөн	12,1	8,4
кайсы бир программалоо тилинде компьютердик программа жазышкан	3,2	2,0

КККИ маалыматтары боюнча.

[8] Сурамжылоо 15-49 жаштагы аялдар арасында жүргүзүлгөн

МКТ - көндүмдөрү маалыматтык-коммуникациялык технологияларды натыйжалуу пайдаланууну аныктайт. Мындай көндүмдөрдүн жоктугу дагы деле болсо адамдардын, айрыкча аялдардын маалыматтык-коммуникациялык технологияларынын потенциалынан толук пайдаланышына бөгөт болгон негизги тоскоолдуктардын бири болуп саналат.

Жаш аялдар үчүн (15-24 жаштагы) МБТ жөндөмүнө ээ жаштар менен чоңдордун үлүшү 30 пайызды, 15-49 жаштагы аялдарда 21 пайызды түзгөн.

4.c.1. Дипломy бар мугалимдердин үлүшү *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
a) мектепке чейинки билим берүү уюмдарында	87,9	89,8	94,7	91,6	93,4	93,5
b) башталгыч мектепте (1-4- класс),	93,6	94,4	95,0	95,4	96,0	96,4
c) негизги мектепте (5-9- класс) жана d) орто мектепте (10-11 - класс)	92,9	95,3	95,9	96,9	97,9	98,0

Билим берүүнүн сапатын камсыз кылууда мугалимдер негизги ролду ойношот. Идеалында, бардык мугалимдер тандалган билим деңгээлинде педагогикалык иш-аракеттерди жүзөгө ашыруу үчүн адекваттуу, ылайыктуу жана өз убагында педагогикалык даярдыктан өтүшү керек жана алар окуткан предмет (тер) боюнча жогорку квалификациялуу адис болууга тийиш. Бул көрсөткүч педагогикалык жактан жакшы даярдалган окутуу жумушчу күчүнүн үлүшүн өлчөйт.

Көрсөткүч иш-аракеттер башталганга чейин жок дегенде минималдуу уюштурулган педагогикалык даярдыктан өткөн жана педагогикалык ишти тиешелүү деңгээлде жүзөгө ашыруу үчүн талап кылынган минималдуу талаптарга жооп берген билим деңгээли боюнча (мектепке чейинки, башталгыч, орто жана орто кесиптик билим) мугалимдердин пайызын мүнөздөйт.

2018-жылдын аягында республиканын мектепке чейинки мекемелеринде 11 миңден ашык мугалимдер иштешкен, алардын ичинде башчылар, методисттер, тарбиячылар, музыка жетекчилери, дефектологдор, логопед-мугалимдер жана башка мугалимдер. Алардын ичинен 66 пайыздан ашыгы жогорку билимге, 27 пайыздан ашыгы орто кесиптик билимге ээ. 2010-жылга салыштырмалуу мектепке чейинки билим берүү уюмдарындагы дипломy бар мугалимдердин үлүшү 5,6 пайызга, 2013-жылга салыштырмалуу 4,7 пайызга көбөйгөн.

Эң көп таралган жана талап кылынган кесиптердин бири - бул мугалимдик кесип, анын көпчүлүгүн мектеп мугалимдери түзүшөт. Педагогикалык курамдын профессионалдык деңгээли өтө жогору. Ошентип, 2018/2019 - окуу жылынын башталышында башталгыч мектептердин мугалимдерининин жалпы санынын (1-4 - класстар) 96 пайыздан ашыгы жогорку жана атайын орто билимге, ал эми орто мектепте (5–11-класстар) 98 пайызы ээ болушкан. Башталгыч жана орто мектептерде 2013/2014 - окуу жылына салыштырмалуу дипломдуу мугалимдердин үлүшү 3,2 пайызга өскөн.

5 ГЕНДЕРДИК ТЕҢЧИЛИК

ГЕНДЕРДИК ТЕҢДҮҮЛҮККӨ ЖЕТҮҮ ЖАНА БАРДЫК АЯЛДАРДЫН ЖАНА КЫЗДАРДЫН УКУКТАРЫН ЖАНА МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮН КЕҢЕЙТҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

Жынысы боюнча теңчилик жана басмырлабоо **Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана** «Эркектер менен аялдар үчүн бирдей укуктар менен бирдей мүмкүнчүлүктөрдүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө» **Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен** камсыздалат (ТӨМ 5.1.1).

20-24 жаштагы аялдар арасында никеге тургандардын

18 жашка толо электе турмушка чыгышкан

Жетекчилик кызматтардагы аялдардын үлүшү

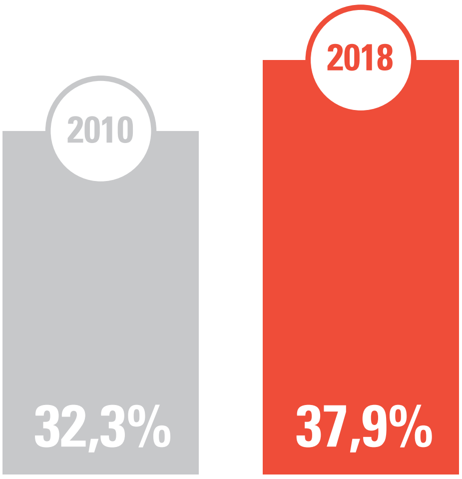

Кыргызстандын саясий турмушунда аялдардын жигердүү катышуусуна карабастан, **Жогорку Кеңеште аялдардын үлүшүнүн төмөндөгөнү** белгиленүүдө

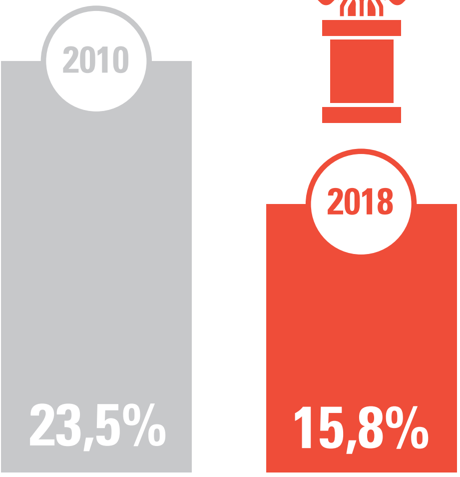

5 ГЕНДЕРДИК ТЕҢЧИЛИК

ГЕНДЕРДИК ТЕҢДҮҮЛҮККӨ ЖЕТҮҮ ЖАНА БАРДЫК АЯЛДАРДЫН ЖАНА КЫЗДАРДЫН УКУКТАРЫН ЖАНА МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮН КЕҢЕЙТҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

2018-жылы

15 жаштагы жана андан улуу

93% 91%

калктын арасында жеке уюлдук телефондору болгон

Коомдук турмушка аялдардын катышуусу өсүп жаткандыгына карабастан,

алар эркектерге караганда

3 эсе

көп убакыт коротуп, акы төлөнбөгөн үй жумуштары менен алектенип жатышат

Жасалган зомбулук фактылары боюнча калкка социалдык психологиялык жардам көрсөткөн КРИЗИСТИК БОРБОРЛОРГО ЖАНА МЕКЕМЕЛЕРГЕ КАЙРЫЛГАНДАРДЫН САНЫ

никеге турууга мажбурлоо, никеге туруу үчүн ала качуу, жашы жете элек курактагы нике, көп аял алуу

340

133 сексуалдык зомбулук

95 адамдарды сатуу

1 526 ажырашуу, мүлк бөлүштүрүү

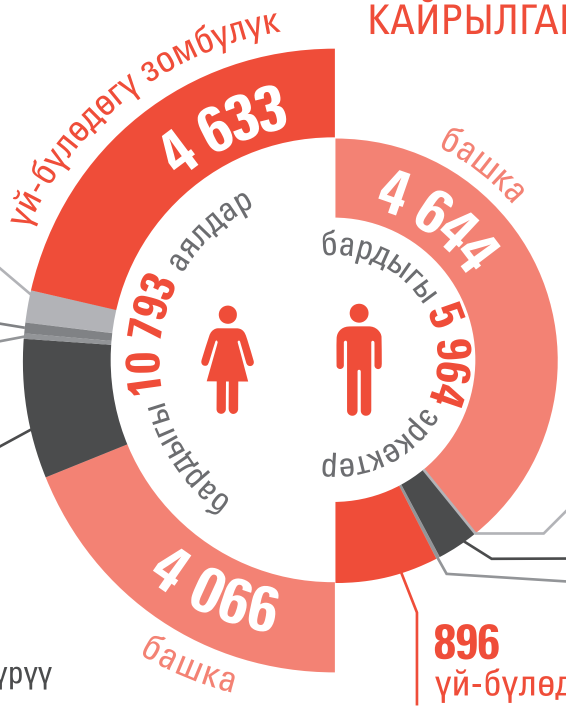

никеге турууга мажбурлоо, никеге туруу үчүн ала качуу, жашы жете элек курактагы нике, көп аял алуу

12

377 ажырашуу, мүлк бөлүштүрүү

35 адамдарды сатуу

896 үй-бүлөдөгү зомбулук

5-МАКСАТ. ГЕНДЕРДИК ТЕҢДҮҮЛҮККӨ ЖЕТҮҮ ЖАНА БАРДЫК АЯЛДАРДЫН ЖАНА КЫЗДАРДЫН УКУКТАРЫН ЖАНА МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮН КЕҢЕЙТҮҮ

Миң жылдык Декларациясында түзүлгөн Өнүгүү максаттарынын алкагында гендердик теңчиликти камсыз кылуу жаатында бир катар жетишкендиктер болду (анын ичинде эркек балдар үчүн дагы, кыздар үчүн дагы башталгыч билим алууга бирдей мүмкүнчүлүк берилген), бирок дүйнө жүзү боюнча аялдар менен кыздар басмырлоодон жана зомбулуктан жапа чегип келишет.

Гендердик теңчилик адамдын негизги укуктарынын бири гана эмес, ошондой эле тынчтык, гүлдөп өнүгүү жана туруктуу өнүгүү үчүн зарыл негиз болуп саналат. Тилекке каршы, айрым маалыматтар боюнча, 15-49 жаштагы ар бир бешинчи аял жана кыз жашоосунда жок дегенде бир жолу физикалык же сексуалдык зомбулукка кабылышат.Дүйнө жүзүнүн 49 мамлекетинде үй-бүлөдөгү зомбулукту кылмыш кылуучу мыйзамдар дагы деле жок. Аялдардын жыныс органдарынын жабыркашына байланыштуу учурлардын саны 30 пайызга төмөндөгөн, бирок дагы көп иш аткарылышы керек.

Аялдарга жана кыздарга билим алууга, медициналык жардамга, татыктуу иштөөгө жана саясий жана экономикалык чечимдерди кабыл алуу процесстерине катышууга бирдей мүмкүнчүлүктү берүү – бул туруктуу экономикага жетишүүгө, коомго жана жалпы адамзатка пайда алып келет. Гендердик теңчиликти камсыз кылуу жана аялдар менен кыздардын мүмкүнчүлүктөрүн жана укуктарын кеңейтүү үчүн, анын ичинде патриархалдык мамилелердин жана ага байланыштуу социалдык мамилелердин натыйжасы болгон гендердик дискриминациянын терең тамырланган тажрыйбасына каршы күрөшүү максатында ченемдик укуктук базаны чыңдоо үчүн дагы көп күч-аракеттер талап кылынат.

Милдеттер:

5.1 Бардык аялдарга жана кыздарга карата басмырлоонун бардык формаларын биргеликте жоюу.

5.2 Коомдук жана жеке чөйрөлөрдө бардык аялдарга жана кыздарга карата зомбулуктун бардык формаларын, анын ичинде адам сатууну жана сексуалдык жана башка түрдөгү эксплуатацияны жоюу.

5.3 Балдардын, эрте жана мажбурлаган нике жана аялдардын жыныстык органдарына майып кылуучу операциялар сыяктуу практиканын бардык зыяндуу түрлөрүн жоюу.

5.4 Улуттук шарттарды эске алуу менен, коммуналдык кызмат көрсөтүүлөрдү, инфраструктураны жана социалдык коргоо тутумун берүү менен жана чарба жүргүзүүдөгү жана үй-бүлөдөгү жалпы жоопкерчилик принцибин колдоо менен, кам көрүү жана үй чарбасын жүргүзүү боюнча иштер боюнча акы төлөнбөөчү эмгекти таануу жана баалоо.

5.5 Аялдардын саясый, экономикалык жана коомдук жашоого чечимдерди кабыл алуунун бардык деңгээлдеринде лидерлик үчүн ар тараптуу жана реалдуу катышууну жана алар үчүн тең мүмкүнчүлүктөрдү камсыздоо.

5.6 Эл жана өнүктүрүү боюнча эл аралык конференциянын аракеттер программасына, Пекин иш-аракеттер платформасына жана алардын аткарылышын кароо боюнча конференциялардын жыйынтыктоочу документтерине ылайык, сексуалдык жана репродук-

тивдик ден-соолукту коргоо чөйрөсүндөгү кызмат көрсөтүүлөргө жана репродуктивдик укуктарды ишке ашырууга карата жалпы жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

5.a Улуттук мыйзамдарга ылайык, аялдарга экономикалык ресурстарга тең укуктарды, ошондой эле жерге жана менчиктин башка түрлөрүнө ээлик кылууга жана тескөөгө, финансылык кызмат көрсөтүүлөргө, мурасталган мүлккө жана жаратылыш ресурстарына жетүү мүмкүндүгүн берүү максаттарында реформаларды жүргүзүү.

5.b Аялдардын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүгө көмөктөшүү үчүн жогорку натыйжалуу технологияларды, атап айтканда маалыматтыккоммуникациялык технологияларды активдүү пайдалануу.

5.c Гендердик теңчиликти колдоо жана бардык деңгээлдерде бардык аялдардын жана кыздардын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү максаттарында акылга сыярлык стратегияларды жана аткарылуучу мыйзамдарды кабыл алуу жана өркүндөтүү.

5.1.1. Жынысы боюнча теңдикди жана басмырлабоону камсыз кылуу жана жайылтуу үчүн жана бул чөйрөдөгү кырдаалга байкоо жүргүзүү үчүн ченемдик укуктук базанын болушу

Конституцияга ылайык, Кыргыз Республикасында эркектер менен аялдар бирдей укуктарга жана эркиндиктерге ээ, аларды жүзөгө ашыруу үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөр бар, жынысы боюнча эч кимди басмырлоого болбойт (16-берене). Ушул конституциялык ченемдин аткарылышы «Эркектер менен аялдар үчүн бирдей укуктар менен бирдей мүмкүнчүлүктөрдүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен камсыздалат (2008-жылдын 4-августундагы № 184). 1-беренеге ылайык, «Гендердик басмырлоо (тикелей, кыйыр)» деген термин «жынысы боюнча адамдардын укуктарын жана кызыкчылыктарын чектеген ар кандай айырмалоо, өзгөчөлөө же артыкчылык берүү; коомдук турмуштун саясий, экономикалык, маданий, жарандык же ар кандай башка жааттарында эркектердин жана аялдардын тең укуктуулугун таанууну, пайдаланууну, же жүзөгө ашырууну солгундатууга, же ажыратууга багытталган».

5.3.1. 15 жаштан жана 18 жашка чейин никеге же бирликке турган 20 жаштан 24 жашка чейинки аялдардын үлүшү

	2018	
	15 жашка чейин	**18 жашка чейин**
Расмий (эмес) никеге турган аялдардын пайыздык үлүшү	**0,3**	**12,9**
Жашаган жери боюнча		
Шаар конуштары	0,6	8,4
Айыл жергеси	0,1	15,7
Билим денгээли боюнча		
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	…	…
Жалпы негизги	0,6	30,3
Жалпы орто	0,8	21,3
Кесиптик башталгыч / Орто	0,0	6,0
Жогорку	0,0	2,6
Функционалдык кыйынчылыктардын болушу (курагы: 18-49 жаш)		
Бар	…	…
Жок	0,3	12,7
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча		
Эң жакыр	0,0	11,8
Экинчи	0,4	19,7

	2018	
	15 жашка чейин	18 жашка чейин
Орто	0,0	14,4
Төртүнчү	0,0	12,5
Эң бай	1,1	6,4
Аймак боюнча		
Баткен облусу	0,0	14,4
Жалал-Абад облусу	0,0	13,6
Ысык-Көл облусу	0,0	11,5
Нарын облусу	0,0	18,4
Ош облусу	0,0	18,3
Талас облусу	(2,8)	(16,5)
Чүй облусу	0,0	11,6
Бишкек ш.	1,0	5,3
Ош ш.	0,0	13,2

КККИ маалыматтары боюнча.

18 жашка чыга электе никеге туруу адам укугунун фундаменталдуу бузулушу болуп саналат. Балдардын никеси көбүнчө кыздын өнүгүүсүнө коркунуч туудурат, ал эрте кош бойлуулукка жана социалдык обочолонууга алып келет, анын билимин алуусун үзүп, мансаптык өсүш жана кесиптик өсүү мүмкүнчүлүктөрүн чектеп, өнөктөштөрдүн жыныстык зордук-зомбулук коркунучун жогорулатат. Көпчүлүк маданияттарда бойго жеткен кыздар аялдардын жашоосуна байланыштуу гендердик ролдорду аткарышы күтүлөт. Буларга нике бирлигине туруу жана эне болуу кирет.

Эрте / баланын никеси гендердик теңсиздиктин түздөн-түз көрүнүшү. 2018-жылы 20-24 жаштагы никеде/нике бирлигине турган кыз-келиндердин 13 пайызы 18 жашка толо электе эле никеге же нике бирлигине турган.

5.5.1. Парламентте аялдар ээлеген орундардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Парламентте аялдар ээлеген орундардын үлүшү	23,5	21,7	21,7	15,8	16,7	15,8

Парламент- Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши.

Бул көрсөткүч аялдардын парламенттик чечимдерге бирдей жетүү деңгээлин өлчөйт. Аялдардын парламенттерге катышуусу аялдардын саясий жана коомдук турмушка катышуу мүмкүнчүлүгүнүн негизги аспектиси, ошондуктан аялдардын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү менен байланыштуу.

Парламенттеги аялдардын кыйла үлүшү саясий күн тартибиндеги жаңы көйгөйлөрдү аныктоого, чечимдерди кабыл алуу жана жаңы мыйзамдарды жана тажрыйбаларды киргизүү жолу менен иш жүзүндө жаңы артыкчылыктуу багыттарды жүзөгө ашырууга мүмкүндүк берет. Аялдардын келечектүү багыттарын жана кызыкчылыктарын эске алуу демократиянын жана гендердик теңчиликтин өбөлгөсү болуп саналат жана сапаттуу башкарууну шарттайт. Өкүл парламент эркектердин жана аялдардын тажрыйбасы коомдун социалдык, саясий жана экономикалык келечегине таасир берүүсүнө мүмкүндүк берет.

Кыргызстандын мыйзамына ылайык, талапкерлердин тизмесин аныктоодо саясий партия төмөнкү өкүлчүлүктү эске алууга милдеттүү: бир жыныстагы талапкерлердин 70 пайыздан ашпоосун, мында саясий партиялардан көрсөтүлгөн аял жана эркек талапкерлердин тизмесиндеги кезектешүү айырмасы үч позициядан ашпоосун. Иш жүзүндөгү динамика өлкөнүн парламентиндеги аялдардын үлүшү төмөндөгөнүн көрсөтүп турат.

5.5.2. Жетекчилик кызмат орундарындагы аялдардын үлүшү

(жетекчилердин жалпы санына пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Жетекчилик кызмат орундарындагы аялдардын үлүшү	32,3	33,4	36,1	34,9	36,2	37,8

Бул көрсөткүч жогорку жана орто жетекчилик кызматтардагы аялдардын, анын ичинде мамлекеттик, ири ишканалардагы жана мекемелердеги жетекчи кызматтардагы аялдардын, башкаруучулардын жалпы санындагы үлүшүн чагылдырат. Бул аялдардын саясий жана экономикалык чечимдерди кабыл алуудагы ролу жөнүндө түшүнүк берет (жана бул ролду эркектин ролу менен салыштырууга мүмкүнчүлүк берет).

Ишканалардын, мекемелердин жана уюмдардын (жана алардын түзүмдүк бөлүмдөрүнүн) жетекчилеринин курамына министрлер, губернаторлор, администрация башчылары, президенттер, директорлор (башкы директорлор), ректорлор, начальниктер, жетекчилер, башкаруучулар, төрагалар, командирлер, менеджерлер, чеберлер, башкы бухгалтерлер, башкы диспетчерлер, башкы инженерлер, башкы дарыгерлер, башкы редакторлор ж.б., ошондой эле алардын орун басарлары кирет.

Үй чарбаларынын бюджетин жана жумушчу күчүн интеграциялуу изилдөө маалыматтары боюнча, 2018-жылы жетекчилик кызматтарда иштеген аялдардын үлүшү жалпы жетекчилердин санынын 37,8 пайызын түзгөн жана 2017-жылга салыштырмалуу 1,6 пайыздык пунктка көбөйгөн.

5.6.2. 15 жаштан жогору аялдар менен эркектерге жыныстык жана тукум улоого ден-соолугу жана маалымат боюнча кызмат көрсөтүүлөргө толук жана бирдей жеткиликтүүлүктү кепилдик кылган жана бул тармакта билим берген, мыйзамдары жана нормативдик актылары иштеген өлкөлөрдүн саны

«Жарандардын репродуктивдик укуктары жана аларды ишке ашыруудагы кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 4-июлундагы № 148 Мыйзамы жарандардын сексуалдык жана репродуктивдик укуктарын адам укуктарынын ажырагыс бөлүгү катары тааныйт, алардын мазмунун ачып берет жана аларды жүзөгө ашыруунун кепилдигин камсыз кылат. Мыйзам Кыргыз Республикасынын жарандарынын сексуалдык жана репродуктивдүү ден-соолугун коргоо жаатында кызматтарды алуу үчүн мамлекеттин кепилдиктерин белгилейт жана укуктук негизди түзөт.

График 12. Уюлдук телефону бар адамдардын үлүшү

(15 жана андан жогорку жаштагы калктын санына карата пайыз менен)

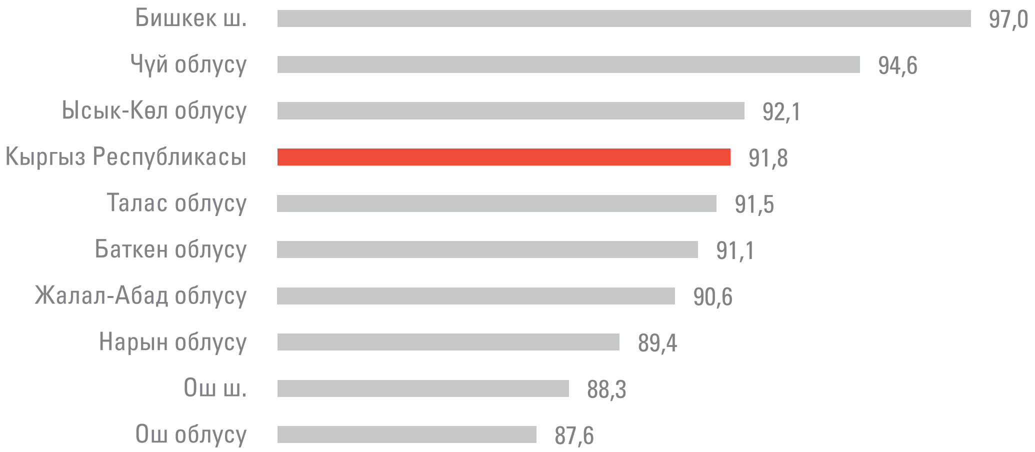

УЧИИ маалыматтары боюнча.

5.b.1. Уюлдук телефону бар адамдардын үлүшү

(15 жана андан жогорку жаштагы калктын санына карата пайыз менен)

	2018
Кыргыз Республикасы	**91,8**
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	94,9
Айыл жергеси	89,9
Жынысы боюнча	
Эркектер	92,8
Аялдар	91,0
Курагы боюнча	
0-6 жаштагы балдар	
7-14 жаштагы балдар	
Жаштар, 15-28 жаш	90,9
Эмгекке жарамдуу курактагы чоң адамдар (29 жаштан жогору)	95,9
Эмгекке жарамдуу жаштан улуу	78,8
Билим деңгээли боюнча	
Баштапкы жана төмөнкү	58,1
Жалпы негизги	84,0
Жалпы орто	92,8
Кесиптик орто /жалпы	96,4
Жогорку кесиптик	98,1
Аймак боюнча	
Баткен облусу	91,1
Жалал-Абад облусу	90,6
Ысык-Көл облусу	92,1
Нарын облусу	89,4
Ош облусу	87,6
Талас облусу	91,5
Чүй облусу	94,6
Бишкек ш.	97,0
Ош ш.	88,3

УЧИИ маалыматтары боюнча.

Акыркы он жылдын ичинде мобилдик телефондордун тармактары тездик менен жайылды, уюлдук телефондордун катталган эсептеринин саны жер бетинде жашаган адамдардын санына дээрлик барабар. Бирок, бардыгы эле мобилдик уюлдук телефонду колдоно бербейт же ээлик кылбайт. Уюлдук телефонго ээ болуу, айрыкча, гендердик теңчиликти көзөмөлдөө үчүн маанилүү, анткени уюлдук телефон аялдарга белгилүү бир деңгээлде көз карандысыздыкты жана автономияны, анын ичинде кесиптик максаттарды камсыз кылган жеке курал.

2018-жылы Кыргыз Республикасынын 15 жана андан жогорку жаштагы калкынын 92 пайызы жеке уюлдук телефонго ээ болушкан. Ошол эле учурда, уюлдук телефон менен калктын эң чоң үлүшү (98 пайыздан ашык) жогорку кесиптик билимге ээ.

6 ТАЗА СУУ ЖАНА САНИТАРИЯ

СУУ РЕСУРСТАРЫН САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУНУ ЖАНА БАРДЫГЫ ҮЧҮН САНИТАРИЯНЫ КАМСЫЗ КЫЛУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

Калктын **91,8%** ичүүчү суунун коопсуз булактарына туруктуу жеткилиги бар

Калктын **70%** жакыны канализацияга туруктуу жеткилиги жок

Калктын **96,3%** коопсуздук талаптарына ылайык уюштурулган санитардык кызматтарды,

анын ичинде самын жана суу менен кол жуу үчүн түзүлүштөрдү колдонушат.

Дарыялардан, көлдөрдөн жана суу сактагычтардан алынган суунун **95%** сугатка жумшалат

Ташуу учурунда СУУНУН ЧЫГЫМЫ

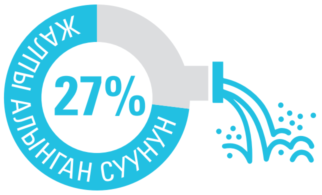

Жалпы алынган суу **7758,0** млн м³

Чыгымдар **2085,2** млн м³

6 - МАКСАТ. СУУ РЕСУРСТАРЫН САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУНУ ЖАНА БАРДЫГЫ ҮЧҮН САНИТАРИЯНЫ КАМСЫЗ КЫЛУУ

Бардыгы үчүн таза жана жеткиликтүү суу - бул биз жашагыбыз келген дүйнөнүн ажырагыс бөлүгү болуп саналат. Бул кыялга жетүү үчүн планетада таза суулардын запасы жетиштүү. Бирок экономиканын начардыгы жана инфраструктуранын начардыгынан улам, жыл сайын миллиондогон адамдар, алардын көпчүлүгү балдар, суу менен жабдуу, санитария жана гигиенанын жетишсиздиги менен байланышкан оорулардан көз жумат.

Суунун тартыштыгы, суунун начар сапаты жана талаптагыдай эмес санитария дүйнө жүзүндөгү жакыр үй-бүлөлөрдүн азык-түлүк коопсуздугуна, жашоо мүмкүнчүлүктөрүнө жана билим алуу мүмкүнчүлүктөрүнө терс таасирин тийгизет. Кургакчылык ачкачылыкка жана начар тамактанууга байланыштуу дүйнөдөгү эң жакыр өлкөлөргө таасирин тийгизет. Бүгүнкү күндө дүйнөдө эки миллион адам таза ичүүчү сууга жетиштүү мүмкүнчүлүгү жок жашашат. 2050-жылга карата, планетанын дээрлик ар бир төртүнчү жашоочусу таза суунун өнөкөт же үзгүлтүксүз тартыштыгына туш болгон өлкөдө жашашы мүмкүн.

Абалды жакшыртуу үчүн суу ресурстарын башкарууга, айрыкча өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө инвестиция талап кылынат.

Милдеттер:

6.1 2030-жылга карата бардык адамдар үчүн коопсуз жана арзан ичүүчү сууга жалпы жана тең укуктуу жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

6.2 2030-жылга карата талаптагыдай санитардык-гигиеналык каражаттарга жалпы жана тең укуктуу жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо жана аялдардын жана кыздардын жана аярлуу абалдагы адамдардын керектөөлөрүнө өзгөчө көңүл буруу менен, ачык дефекацияга чекит коюу.

6.3 2030-жылга карата бүткүл дүйнөдө булганууну азайтуу, калдыктарды таштоону жоюу жана коопту химиялык заттардын жана материалдардын чыгындыларын азайтуу, тазаланбаган агынды суулардын үлүшүн эки эсе кыскартуу жана агынды сууларды рециркуляциялоонун жана коопсуз кайра пайдалануунун масштабдарын жогорулатуу аркылуу суунун сапатын жогорулатуу.

6.4 2030-жылга карата бардык секторлордо суу пайдалануунун натыйжалуулугун олуттуу жогорулатуу жана суунун тартыштыгынын көйгөйүн чечүү жана суунун тартыштыгынан жабыркаган адамдардын санын кыскартуу үчүн тузсуз сууну туруктуу топтоону жана берүүнү камсыздоо.

6.5 2030-жылга карата бардык деңгээлдерде суу ресурстарын комплекстүү башкарууну, анын ичинде, зарыл болгондо, чек аралар аралык кызматташтыктын негизинде камсыздоо.

6.6 2020-жылга карата суу менен байланыштуу экотутумду, анын ичинде тоолорду, токойлорду, суу-саз жерлерди, дарыяларды, суулуу катмарларды жана көлдөрдү коргоону жана калыбына келтирүүнү камсыздоо.

6.a 2030-жылга карата суу менен камсыздоо жана санитария, үстүңкү агымды топтоо, сууну тузсуздандыруу, суу пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатуу, агынды сууларды тазалоо, рециркуляциялоо жана кайра пайдалануу технологияларын колдонуу жаатын-

да ишмердикти жана программаларды ишке ашырууда өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн дараметин чыңдоо ишинде эл аралык кызматташтыкты жана колдоону кеңейтүү.

6.b Жергиликтүү жамааттардын суу чарбасын жана санитарияны жакшыртууга катышуусун колдоо жана чыңдоо.

6.1.1. Коопсуздук талаптарына ылайык уюштурулган суу менен жабдуу кызматтарын пайдаланган калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**88,9**	**89,1**	**89,9**	**91,1**	**91,8**
Баткен облусу	74,3	73,3	74,1	79,0	83,6
Жалал-Абад облусу	89,5	87,7	87,3	91,2	86,4
Ысык-Көл облусу	96,8	96,4	97,3	97,0	96,0
Нарын облусу	84,4	90,3	95,9	95,8	96,3
Ош облусу	72,9	74,5	76,4	77,3	83,2
Талас облусу	99,7	99,2	100,0	99,4	99,4
Чүй облусу	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Бишкек ш.	99,8	100,0	100,0	100,0	100,0
Ош ш.	96,5	96,7	96,6	95,7	96,5

Коопсуз ичүүчү суу менен жабдуу инфраструктурасын пайдаланган калктын үлүшү ичүүчү суунун жакшыртылган негизги булактарын пайдаланган, имарат ичинде жана эркин жеткиликтүүлүктө фекалдык (өзгөчө химиялык) булгоочу заттары жок болгон калктын бөлүгү катары өлчөнөт. "Жакшыртылган" булактар ошондой эле Миң жылдыктын Максаттарына ылайык аныкталат, атап айтканда: үйгө же жерге чейин суу түтүктөрдүн болушу; коомдук агын суулардын же суу аккыч түтүктөрдүн болушу; тешиктердин же түтүкчө кудуктардын болушу; корголуучу кудуктар; корголуучу булактар жана жамгыр суусу.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитети өткөргөн үй чарбаларынын жылдык интеграциялуу тандоо сурамжылоосунун жыйынтыгы боюнча, 2018-жылы калктын 92 пайызы жакшыртылган ичүүчү суу булактарына ээ болушкан. Эгерде сууга карата жеткиликтүүлүктү региондор боюнча карасак, анда Чүй облусунун жана Бишкек шаарынын калкы сууга дээрлик толук мүмкүнчүлүктөрү бар.

6.2.1. Санитариялык, самын жана суу менен колду жуучу түзүлүштөрдүн коопсуздук талаптарын сактоо менен уюштурулган, кызмат көрсөтүүлөрүн пайдаланган калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	2018
Кыргыз Республикасы	**96,3**
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	96,1
Айыл жергеси	96,5
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң жакыр	97,2
Экинчи	95,9
Орто	96,5
Төртүнчү	96,4
Эң бай	95,7
Үй чарбасынын башчысынын билим деңгээли боюнча	
Мектеп чейинки / Баштапкы	92,1

	2018
Жалпы негизги	94,7
Жалпы орто	97,4
Орто кесиптик	96,6
Жогорку	95,1
Аймак боюнча	
Баткен облусу	99,6
Жалал-Абад облусу	93,4
Ысык-Көл облусу	99,1
Нарын облусу	99,4
Ош облусу	99,1
Талас облусу	99,8
Чүй облусу	91,6
Бишкек ш.	95,7
Ош ш.	96,8

КККИ маалыматтары боюнча.

Коопсуз сууга жана санитарияга жетүү жана таза суу экосистемаларын сарамжалдуу пайдалануу адамдын ден-соолугуна, экологиялык туруктуулукка жана экономикалык өсүшкө шарт түзөт.

Коопсуздук талаптарына ылайык уюштурулган санитардык кызматтарга кол үчүн самын жана колду жуучу түзүлүштөр, канализация тутумуна туташкан ажатканалар, септик, казылган чуңкурлар, желдетилип казылган чункурлар, жабык чуңкурлар, компостирленген ажатканалар жана үй чарбалары бул негизги жабдууларды башкалар менен бөлүшүшпөйт, ал эми үй чарбалары жана эксперименттер коопсуз алынып салынат же жайдан тышкары жерде иштетилет.

Калктын 96 пайыздан көбү коопсуздук талаптарына жооп берген санитардык кызматтарды, анын ичинде колду самын жана суу менен жууп-тазалоо кызматтарын колдонушат.

6.2.1.1. Санитардык курулмаларга туруктуу мүмкүнчүлүгү бар калктын үлүшү
(пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**26,4**	**28,1**	**28,6**	**30,2**	**31,3**	**31,5**
Баткен облусу	3,2	5,2	6,7	6,3	12,0	9,1
Жалал-Абад облусу	9,4	5,6	5,6	8,3	14,4	9,0
Ысык-Көл облусу	13,2	24,2	27,1	30,0	38,7	41,4
Нарын облусу	5,3	14,2	13,7	17,0	17,8	20,4
Ош облусу	9,1[9]	0,7	0,5	0,4	0,0	0,5
Талас облусу	3,7	5,5	6,5	6,5	6,1	6,0
Чүй облусу	48,7	49,2	48,7	51,0	48,9	56,8
Бишкек ш.	84,9	99,4	98,6	99,7	97,4	96,5
Ош ш.	...	27,9	28,2	29,5	25,4	25,5

ҮЧИИ маалыматтары боюнча.

ҮЧИИ маалыматтарына ылайык, өлкөнүн калкынын 31,5 пайызы суу кетирүүчү борборлоштурулган (канализация) тутумун камтыган, тийиштүү санитардык курулмаларына ээ.

[9] (анын ичинде Ош ш.)

6.3.1. Коопсуз тазаланган агып чыкма суулардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Агымдын жалпы көлөмүндөгү ченемдик-тазаланган суулардын үлүшү	94,8	94,6	93,5	93,9	95,1

АЧТАӨЖжММ маалыматтары боюнча.

Кыргыз Республикасында чогулган агып чыкма суулардын 95 пайыздан көбү стандарттуу тазалоодон өтөт, ал биологиялык, физика-химиялык жана механикалык тазалоону камтыйт.

6.4.1.2. Аймак боюнча ташуу учурунда суу чыгымдары

	2014	2015	2016	2017	2018
Млн. куб.метр					
Кыргыз Республикасы	2 029,80	2 092,30	1 841,60	2 128,30	2 085,20
Баткен облусу	4,3	114,7	114,5	105,8	101,1
Жалал-Абад облусу	350,0	208,1	200,6	214,7	186,3
Ысык-Көл облусу	198,9	157,8	165,3	184,9	193,6
Нарын облусу	197,1	189,2	182,0	186,8	194,3
Ош облусу	232,6	232,6	246,6	299,4	292,4
Талас облусу	257,8	309,7	294,0	300,7	299,1
Чүй облусу	764,2	856,3	614,8	804,6	786,3
Бишкек ш.	24,9	23,9	23,8	24,6	25,3
Ош ш.	...	...	...	6,8	6,8
Суунун жалпы көлөмүн алууга карата пайыз менен					
Кыргыз Республикасы	26,5	27,6	25,1	27,8	26,9
Баткен облусу	0,7	17,8	17,7	16,7	15,6
Жалал-Абад облусу	44,8	21,1	21,1	22,9	20,1
Ысык-Көл облусу	31,6	27,3	31,5	29,6	31,2
Нарын облусу	32,4	30,5	29,9	30,4	30,3
Ош облусу	20,5	19,5	21,9	25,3	25,6
Талас облусу	29,2	30,6	31,1	30,3	31,1
Чүй облусу	27,0	36,2	26,0	32,2	29,9
Бишкек ш.	21,0	21,0	21,0	20,9	20,8
Ош ш.	...	...	...	12,0	12,0

АЧТАӨЖжММ маалыматтары боюнча.

Белгилей кетүүчү нерсе, жерлерде чарбалык арыктардын көп болушу менен шартталган фильтирлөө жоготууларынан улам, 2018-жылы ташылып келүүдө суунун 27 пайызы жоголуп кеткен.

ИШЕНИЧТҮҮ, АРЗАН, ТУРУКТУУ ЖАНА ЗАМАНБАП ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЫНА БОЛГОН ЖАЛПЫ ЖЕТКИЛИКТҮҮЛҮКТҮ КАМСЫЗ КЫЛУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

КЫРГЫЗСТАНДЫН ДЭЭРЛИК БАРДЫК КАЛКЫ

электр тармактарына туташкан, ал эми анын

76% гана

электр энергиясына туруктуу жеткилиги бар

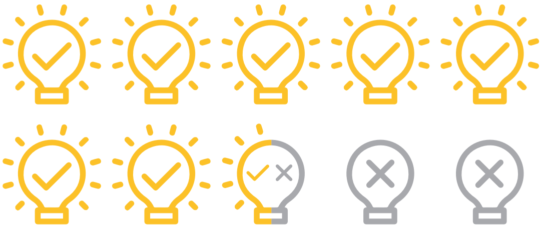

КАЛКТЫН БЕШТЕН БИР ГАНА БӨЛҮГҮ

негизинен тамак-аш даярдоо жана жылытуу үчүн отундун таза түрлөрүн жана технологияларды колдонгон үй чарбаларда жашайт

2018-ЖЫЛЫ КАЙРА ЖАРАЛУУЧУ БУЛАКТАРДАН ЭНЕРГИЯНЫН ҮЛҮШҮ

энергияны керектөөнүн жалпы көлөмүндө

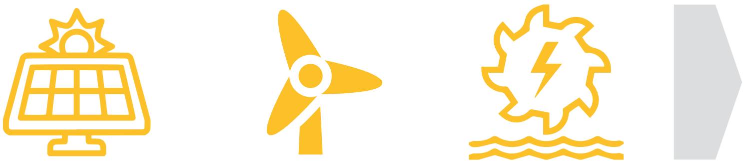

33,9% түзгөн

Шарттуу отун тонна менен 1 млн.сомго алганда

УЧУРДАГЫ РЫНОКТУК БААЛАРДА ИДПНЫН ЭНЕРГИЯ СЫЙЫМДУУЛУГУ

7 – МАКСАТ. ИШЕНИЧТҮҮ, АРЗАН, ТУРУКТУУ ЖАНА ЗАМАНБАП ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЫНА БОЛГОН ЖАЛПЫ ЖЕТКИЛИКТҮҮЛҮКТҮ КАМСЫЗ КЫЛУУ

Бүгүнкү күндө дүйнө жүзү туш болгон бардык кыйынчылыктардын жана мүмкүнчүлүктөрдүн борборунда энергия турат. Жумуш орундары, коопсуздук, климаттын өзгөрүшү, тамак-аш өндүрүү же кирешенин өсүшү болобу, бардыгы үчүн энергияга жетүү бул аныктоочу фактор болуп саналат. Туруктуу энергетика экономиканы чыңдоо, экосистемаларды коргоо жана акыйкаттыкка жетишүү үчүн керек.

Бардыгына энергиянын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу жана энергиянын натыйжалуулугун жогорулатуу жана энергиянын натыйжалуулугун жогорулатуу менен байланышкан көйгөйлөрдү чечүү үчүн, туруктуу энергия менен камсыздоодо жетишкендиктерге жетишилген жок. Айрым жакшыртуулар каржылоону жана олуттуу саясий милдеттенмелерди талап кылат, ал эми өлкөлөр жаңы технологияларды кеңири масштабда колдонууга даяр болушу керек.

Милдеттер:

7.1 2030-жылга карата арзан, ишенимдүү жана заманбап энергия менен камсыздоого жалпы жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

7.2 2030-жылга карата дүйнөлүк энергетикалык баланста кайра жаралуучу булактардан энергиянын үлүшүн кыйла көбөйтүү.

7.3 2030-жылга карата энергиялык майнаптуулукту жогорулатуунун глобалдык көрсөткүчүн эки эсе көбөйтүү.

7.а 2030-жылга карата экологиялык таза энергетика, анын ичинде кайра жаралуучу энергетика, энергиялык майнаптуулукту жогорулатуу жана казылып алынуучу отунду пайдалануунун алдыңкы жана таза технологиялары жаатындагы изилдөөлөргө жана технологияларга жетүү мүмкүндүгүн жеңилдетүү максаттарында эл аралык кызматташтыкты активдештирүү жана энергетикалык инфраструктурага жана экологиялык таза энергетика технологияларына инвестицияларды колдоо.

7.b 2030-жылга карата бардык өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө, өзгөчө азыраак өнүккөн өлкөлөрдө, өнүгүп келе жаткан майда арал мамлекеттерде жана деңизге чыга албаган өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө алардын тиешелүү колдоо программаларын эске алуу менен, заманбап жана туруктуу энергия менен камсыздоо үчүн инфраструктураны кеңейтүү жана технологияларды модернизациялоо.

13–график. Электр энергияны алууга мүмкүндүгү бар калктын үлүшү *(пайыз менен)*

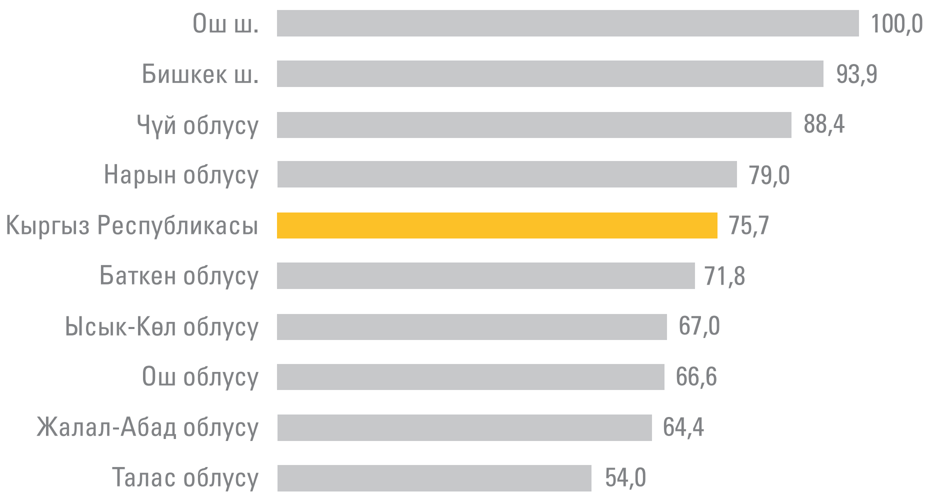

7.1.1. Электр энергияны алууга мүмкүндүгү бар калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**76,7**	**79,6**	**75,7**
Жашаган жери боюнча			
Шаар конуштары	86,9	88,4	88,6
Айыл жергеси	71,1	74,8	68,7
Жынысы боюнча			
Эркектер	76,1	79,2	74,7
Аялдар	77,2	80,0	76,6
Курагы боюнча			
0-6 жаштагы балдар	75,9	77,9	75,3
7-14 жаштагы балдар	76,3	78,4	75,8
Жаштар, 15-28 жаш	77,1	81,3	74,3
Эмгекке жарамдуу куравктагы чоң адамдар (29 жаштан жогору)	76,8	79,6	76,5
Эмгекке жарамдуу жаштан улуу	76,8	80,9	75,8
Билим деңгээли боюнча			
Баштапкы жана төмөнкү	75,2	78,3	75,1
Жалпы негизги	80,2	79,0	76,5
Жалпы орто	75,0	78,4	72,1
Кесиптик орто /жалпы	78,4	83,9	80,2
Жогорку кесиптик	79,9	83,9	82,1
Аймак боюнча			
Баткен облусу	75,8	70,8	71,8
Жалал-Абад облусу	76,7	74,4	64,4
Ысык-Көл облусу	47,3	57,5	67,0
Нарын облусу	77,4	79,3	79,0
Ош облусу	74,6	79,0	66,6
Талас облусу	73,7	74,1	54,0
Чүй облусу	72,3	82,9	88,4
Бишкек ш.	92,0	95,1	93,9
Ош ш.	100,0	99,4	100,0

УЧИИ маалыматтары боюнча.

Электр энергиясына жетүү мүмкүнчүлүгү туруктуу өнүгүүнүн бардык аспектилеринде маанилүү маселелерди чечет. Максат үй шартында киреше алып келүүчү иш-чараларды өнүктүрүүгө көмөктөшүү жана үй чарбаларынын жүгүн жеңилдетүүнү камтыган кеңири социалдык жана экономикалык натыйжаларды камтыйт.

Үй чарбасындагы электр тармактарына туташуу, бул берилген энергиянын сапатына жана ишенимдүүлүгүнө же баасы боюнча жеткиликтүү болуусуна кепилдик бербейт.

Кыргызстандын калкынын негизги үлүшү электр тармактарына туташат, ал эми анын дээрлик 76 пайызы гана электр энергиясына жетүүгө туруктуу мүмкүнчүлүк алат. Электр энергиясына туруктуу жетүү - бул электр энергиясын үзгүлтүксүз берүү (жылына бир нече жолу өчүрүүнүн жол берилгендиги).

7.1.2. Негизинен отундун таза түрлөрүн жана технологияларын пайдаланган калктын үлүшү
(пайыз менен)

	2018
Бардыгы	**19,2**
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	47,5
Айыл жергеси	3,2
Үй чарбасынын башчысынын билим деңгээли боюнча	
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	6,8
Жалпы негизги	10,5
Жалпы орто	11,4
Кесиптик башталгыч / Орто	19,7
Жогорку	38,9
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң жакыр	1,0
Экинчи	2,6
Орто	6,1
Төртүнчү	9,3
Эң бай	76,9
Аймак боюнча	
Баткен облусу	2,8
Жалал-Абад облусу	15,9
Ысык-Көл облусу	13,6
Нарын облусу	7,1
Ош облусу	1,3
Талас облусу	8,8
Чүй облусу	11,1
Бишкек ш.	59,9
Ош ш.	32,1

КККИ маалыматтары боюнча.

Имараттарда абанын сапаты боюнча колдонмо принциптер: үйдө шартында күйүү адамдардын ден-соолугун туура сактоо үчүн отунга жана технологияга көңүл буруунун маанилүүлүгүн баса белгилейт. Бул көрсөтмөлөрдө, үйдөгү отун менен технологиянын айкалышы (плита, лампа ж.б.) таза энергия менен байланышкан максаттуу формасы боюнча техникалык сунуштар берилген. Ошондой эле бул сунуштар иштетилбеген чийки көмүрдү жана үй шартында керосинди (катуу эмес, бирок булгоочу күйүүчү отун) колдонбоону сунуштайт. Ошондой эле алар үй чарбасынын бардык негизги энергиялары (тамак-аш жасоо, жайларды жылытуу, жарык берүү) ден-соолукка пайдалуу отундарды жана технологиялардын айкалышын пайдаланышын сунушташат. Ушул себептен, ДСУнун көрсөтмөлөрүндөгү техникалык сунуштарга ылайык, үй шартында тамак бышыруунун заманбап чечимине жетүү «таза отунга жана технологияларга жетүү» катары аныкталат.

Өлкө калкынын бештен бир бөлүгү гана тамак-аш жана жылытуу үчүн таза отунду жана технологияларды колдонгон үй чарбаларында жашашат.

7.2.1.1. Энергия керектөөсүнүн жалпы көлөмүндө энергияны кайра жаратуучу булактардын үлүшү

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Энергия керектөөсүнүн жалпы көлөмүндө энергияны кайра жаратуучу булактардын үлүшү, пайыз менен	38,7	36,7	30,6	31,6	36,5	33,9
Суу электр чордондору тарабынан электр энергиясын өндүрүү, млн. кВт. С	11 254,7	13 297,6	11 092,7	11 497,8	14 191,2	14 318,3

Энергияны кайра жаратуучу булактарды пайдалануу боюнча технологиялар дүйнө жүзү боюнча экономиканы жашылдандыруу жана климаттын өзгөрүүсүнүн эң маанилүү глобалдык көйгөйүн чечүү стратегиясынын негизги элементтеринин бири болуп саналат. Энергияны калыбына келтирүүчү булактарга бир катар аныктамалар бар; берилген энергиянын бардык түрлөрү, алардын керектелишине карабастан, келечекте жеткиликтүү болот. Буларга күн энергиясы, шамал, океан, гидроэнергетика, геотермалдык ресурстар жана биоэнергия кирет (эгерде биоэнергия түгөнүп калса, биоэнергия булактарын кыска жана орто мөөнөттө алмаштырса болот). Бул көрсөткүч ар дайым толук колдонула бербеген калыбына келтирилүүчү энергияны өндүрүү кубаттуулугуна эмес, иш жүзүндө керектелүүчү энергиянын көлөмүнө багытталгандыгын белгилей кетүү керек.

Кайра калыбына келүүчү энергия керектөөсүнө гидроэнергетикадан, катуу биоотундан, шамалдан, күндөн, суюк биоотундан, биогаздан, геотермалдык жана башка булактардан алынган энергияны керектөө кирет.

Энергиянын жалпы керектелишинде калыбына келтирүүчү булактардан алынган энергия үлүшү 2010-жылдагы 38,7 пайыздан 2018-жылы 33,9 пайызга чейин төмөндөгөн, бул энергиянын керектөөнүн өсүшү менен шартталган. 2018-жылы суу электр чордондору тарабынан 14,3 млрд кВт-саат электр энергиясы өндүрүлдү, бул 2010-жылга караганда 27,2 пайызга көп.

7.3.1.1. Учурдагы рыноктук бааларда ИДПнын энергия сыйымдуулугу

(1 млн. сомго шарттуу отун тонна)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
ИДПнын учурдагы рыноктук баалардагы энергия сыйымдуулугу	45,5	26,1	26,7	22,0	25,3	25,5

Энергия сыйымдуулугунун көрсөткүчү энергияны керектөө менен экономикалык өнүгүүнүн ортосундагы жалпы байланышты билдирет жана энергияны керектөөнү баалоо үчүн негизди камсыз кылат. ИДПнын энергия сыйымдуулугунун төмөндөө темпи энергияны үнөмдөө боюнча мамлекеттик саясаттын натыйжалуу экендигин көрсөтүп турат. Айрым тармактар боюнча ИДПнын энергия сыйымдуулугунун көрсөткүчтөрү тармактын туруктуу өнүгүү көрсөткүчтөрүн жана энергияны керектөө менен экономиканын ушул тармагынын экономикалык өнүгүүсүнүн ортосундагы жалпы мамилени мүнөздөйт.

7.3.1.2. ИДПнын электр сыйымдуулугу

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
ИДПнын электр сыйымдуулугу (кВтс. /млн. сом)	47,7	36,9	31,5	27,9	26,9	26,3

ИДПнын электр сыйымдуулугу өлкөдө электр энергиясын керектөөнүн натыйжалуулугунун көрсөткүчү болуп саналат. Электр сыйымдуулугунун көрсөткүчү электр энергиясын керектөө менен республиканын экономикалык өнүгүүсүнүн ортосундагы жалпы байланышты билдирет. Кыргыз Республикасында өндүрүлгөн электр энергиясынын 90 пайыздан ашыгы суу энергиясын колдонуучу гидроэлектростанцияларында өндүрүлөт жана экономикалык өсүштүн натыйжасында минималдуу.

ТУРУКТУУ, АР ТАРАПТУУ ЭКОНОМИКАЛЫК ӨСҮШКӨ, БАРДЫГЫ ҮЧҮН ТАТЫКТУУ ЖУМУШ ЖАНА ӨНДҮРҮШТҮК ИШ МЕНЕН КАМСЫЗ КЫЛУУГА КӨМӨКТӨШҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

жумушсуздуктун деңгээли **6,2%**

ЖУМУШТУУ КАЛКТЫН ЖАЛПЫ САНЫНАН

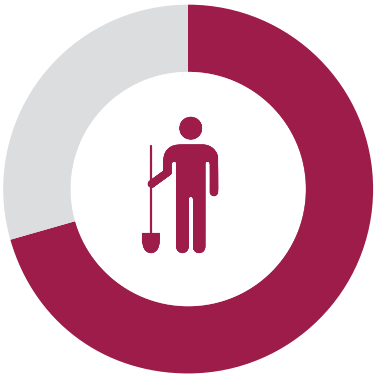

70,8% формалдуу эмес сектордо иштегендер

15-24 жаштагы жаштардын

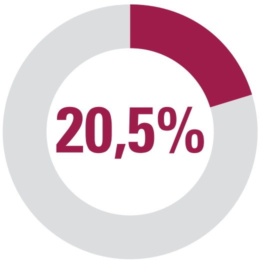

иштебейт, окубайт жана кесиптик көндүмдөргө ээ эмес

Аялдардын ЭМГЕК АКЫСЫНЫН эркектердин эмгек акысына карата КАТЫШЫ **71,6%**

15 жаштан 24 жашка чейинки, иштебеген, окубаган жана кесиптик жөндөмдөргө ээ болбогон

АЯЛДАРДЫН ҮЛҮШҮ

эркектердин үлүшүнөн

2,5 эсеге көп

Коомдук турмушка аялдардын катышуусу өсүп жаткандыгына карабастан, алар эркектерге караганда

3 эсе

көп убакыт коротуп, акы төлөнбөгөн үй жумуштары менен алектенип жатышат

8 - МАКСАТ. ТУРУКТУУ, АР ТАРАПТУУ ЭКОНОМИКАЛЫК ӨСҮШКӨ, БАРДЫГЫ ҮЧҮН ТАТЫКТУУ ЖУМУШ ЖАНА ӨНДҮРҮШТҮК ИШ МЕНЕН КАМСЫЗ КЫЛУУГА КӨМӨКТӨШҮҮ

Дүйнөдөгү калктын болжол менен жарымы күнүнө болжол менен 2 долларга барабар суммада жашашат. Жумушсуздуктун деңгээли 5,7 пайызды түзөт. Көп жерлерде жумуш табуу жакырчылыктан арылуунун кепилдиги эмес. Максатка карай мындай жай жана бир калыпта эмес кыймыл бизди жакырчылыкты жоюуга багытталган социалдык-экономикалык саясатты кайрадан карап чыгууга жана кайра куруууга мажбур кылат.

Жумушка орношуу мүмкүнчүлүгүнүн жоктугу, инвестициянын жана керектөөнүн жоктугу бардык демократиялык коомдордун негизи болгон жана прогрессте жалпы катышууну болжолдогон негизги социалдык келишимдин бузулушуна алып келет. Дээрлик бардык экономикалар үчүн сапаттуу жумушчу орундарды түзүү узак убакытка чейин көйгөй бойдон калууда, ал эми өнүккөн өлкөлөрдө ички дүң өнүмүнүн жылына кеминде 7 пайыз өсүш деңгээлине жетишүү олуттуу чараларды талап кылат.

Туруктуу экономикалык өсүштү камсыз кылуу үчүн, коомдор курчап турган чөйрөгө зыян келтирбестен экономиканын өнүгүүсүнө түрткү берүүчү, адамдардын сапаттуу иштеши үчүн шарттарды түзүшү керек. Бул үчүн, бардык эмгекке жарамдуу адамдарга жумушка орношуу мүмкүнчүлүктөрүн жана татыктуу эмгек шарттарды камсыз кылуу керек. Туруктуу жана бардыгын камтыган экономикалык өсүштүн маанилүү компоненттери болуп эмгек өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуу, айрыкча жаштар арасында жумушсуздуктун денгээлин кыскартуу жана каржылык кызмат көрсөтүүлөргө жана жеңилдиктерге жетүү мүмкүнчүлүктөрүн кенейтүү саналат.

Милдеттер:

8.1 Улуттук шарттарга ылайык калктын жан башына карата экономикалык өсүштү жана атап айтканда азыраак өнүккөн өлкөлөрдө жылына 7 пайыздан кем эмес деңгээлде ички дүң продуктунун өсүшүн колдоо.

8.2 Диверсификациялоо, техникалык модернизациялоо жана инновациялык ишмердик аркылуу, анын ичинде жогорку кошумча наркы бар секторлорго жана эмгек сыйымдуу секторлорго өзгөчө көңүл буруу жолу менен экономика өндүрүмдүүлүктү жогорулатууга жетишүү.

8.3 Өндүрүмдүү ишмердикке, татыктуу жумушчу орундарын түзүүгө, ишкердикке, чыгармачылыкка жана инновациялык ишмердикке шарт түзгөн өнүктүрүүгө багытталган саясатты өткөрүүгө көмөктөшүү жана микро-, чакан жана орто ишканаларды расмий таанууну жана өнүктүрүүнү, анын ичинде аларга финансы кызматтарына жетүү мүмкүндүгүн берүү менен колдоо.

8.4 2030-жылдын акырына чейинки мөөнөт аралыгында акырындык менен керектөө жана өндүрүү тутумдарында ресурстарды пайдалануунун глобалдык натыйжалуулугун жогорулатуу жана керектөөнүн жана өндүрүүнүн сарамжалдуу моделдерин пайдаланууга өтүү боюнча Он жылдык аракеттер стратегиясында каралгандай, экономикалык өсүш курчап турган чөйрөнүн абалынын начарлашы менен коштолбоосуна умтулуу, муну менен биринчи кезекте өнүккөн өлкөлөр алектениши керек.

8.5 2030-жылга карата бардык аялдар жана эркектер, анын ичинде жаштар жана майыптар үчүн толук жана өндүрүмдүү жумуштуулукту жана татыктуу жумушту жана тең баадагы эмгек үчүн тең акыны камсыздоо.

8.6 2020-жылга карата иштебеген, окубаган жана кесиптик көндүмдөрдү албаган жаштардын үлүшүн кыйла кыскартуу.

8.7 Мажбурлаган эмгекти жок кылуу, заманбап кулчулукту жана адам сатууну токтотуу жана балдар эмгегинин эң начар формаларына, анын ичинде балдарды жоокер катары пайдаланууга тыюу салууну жана жоюуну камсыздоо үчүн шашылыш жана натыйжалуу чараларды көрүү, ал эми 2025-жылга карата бардык түрдөгү балдар эмгегин жок кылуу.

8.8 Эмгек укуктарын коргоо жана бардык эмгекчилер, анын ичинде мигрантэмгекчилер, өзгөчө аял-мигранттар жана туруктуу жумуштуулукка ээ болбогон адамдар үчүн ишенимдүү жана коопсуз иштөө шарттарын камсыздоого көмөктөшүү.

8.9 2030-жылга карата жумушчу орундарын түзүүгө, жергиликтүү маданиятты өнүктүрүүгө жана жергиликтүү продукцияны өндүрүүгө шарт түзө турган туруктуу туризмди колдоо стратегияларын иштеп чыгууну жана ишке ашырууну камсыздоо.

8.10 Бардык адамдар үчүн банк, камсыздандыруу жана финансылык кызмат көрсөтүүлөргө жетүү мүмкүндүгүн колдоо жана кеңейтүү жаатында улуттук финансы мекемелеринин жөндөмдүүлүгүн чыңдоо.

8.a «Соодага жардам» демилгесинин алкагында көрсөтүүлүүчү өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдү, анын ичинде азыраак өнүккөн өлкөлөрдү колдоону, анын ичинде азыраак өнүккөн өлкөлөргө соода жаатында техникалык жардам көрсөтүү үчүн Кеңири комплекстүү алкактык программа линиясы боюнча колдоону жогорулатуу.

8.b 2020-жылга карата жаштардын жумуштуулугун камсыздоонун глобалдык стратегиясын иштеп чыгуу жана колдонууга киргизүү жана Эл аралык эмгек уюмунун Жумушчу орундары жөнүндө глобалдык пактыны ишке ашыруу.

8.1.1. Калктын киши башына карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү (төмөндөө) темпи *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Калктын киши башына карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү (төмөндөө) темпи	-1,8	1,8	1,7	2,1	2,6	1,7

Калктын киши башына ИДП- бул белгилүү бир мезгил аралыгында өндүрүлгөн, бир адамга туура келген ички дүң продуктунун номиналдык көлөмү, бул калктын жашоо деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берет.

Калктын киши башына ИДП мамлекеттин экономикалык өнүгүү деңгээлин аныктоочу эң маанилүү мүнөздөмөлөрдүн бири, анткени ал калктын санынын негизинде өлкөнүн экономикалык өнүгүүсүн баалоого мүмкүндүк берет.

Бул көрсөткүчтүн көбөйүшү калктын жашоо деңгээли өскөнүн көрсөтөт, ошондуктан социалдык мааниге ээ.

8.2.1. Бир иштеген адамга карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү темпи *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бир жумушчуга реалдуу ИДПнын жылдык өсүү темпи (эмгек өндүрүмдүүлүгү)	98,4	101,4	101,8	105,7	105,4	103,6

Өлкөдөгү экономикалык өсүш жумушсуздуктун көбөйүшү же иштегендердин натыйжалуу иштеши менен байланыштырууга болот.

Эмгек өндүрүмдүүлүгү- эмгек натыйжалуулугун өлчөөчү көрсөткүч жана өндүрүш көлөмүнүн жана ресурстардын чыгымдарынын катышын чагылдырат.

Бул көрсөткүч чоң экономикалык мааниге ээ, анткени ал экономиканын иштешинин натыйжалуулугун көрсөтөт. Эмгек өндүрүмдүүлүгүнүн көбөйүшү технологиялык прогресстин активдештирүүсүнө байланыштуу болушу мүмкүн, башкача айтканда, жаңы жабдууларды жана технологияларды колдонуу, иштеп жаткан жабдууларды жакшыртуу жана модернизациялоо ж.б. Ошондой эле, экономикада эмгек өндүрүмдүүлүгүнүн өсүшү учурдагы кубаттуулуктарды натыйжалуу пайдалануу же өндүрүштү диверсификациялоо дегенди түшүндүрөт.

14–график. Жалпы жумушсуздуктун жыныс боюнча деңгээли *(пайыз менен)*

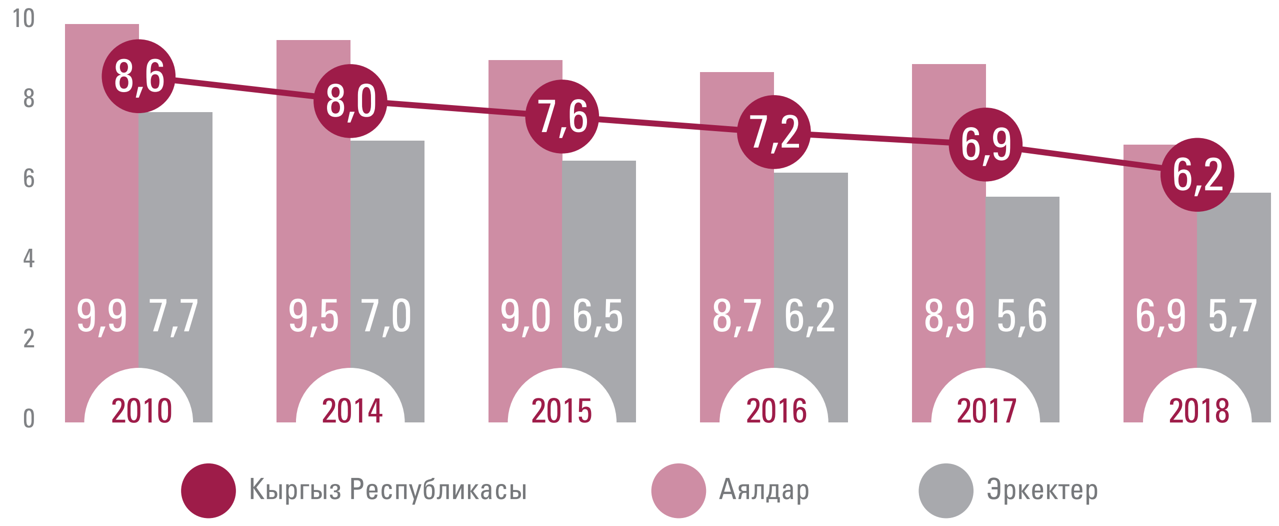

8.5.2. Жалпы жумушсуздуктун жынысы, аймагы жана курактык топтору боюнча деңгээли *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Жумушсуздуктун жалпы деңгээли	8,6	8,0	7,6	7,2	6,9	6,2
Жынысы боюнча						
Аялдар	9,9	9,5	9,0	8,7	8,9	6,9
Эркектер	7,7	7,0	6,5	6,2	5,6	5,7
Курактык топтор боюнча						
15-19 жаш	19,1	17,7	17,3	19,9	18,3	13,9
20-29 жаш	12,4	10,2	10,5	10,4	10,2	9,5
30-39 жаш	6,2	6,7	6,2	5,9	5,4	4,6
40-49 жаш	5,9	6,7	5,8	5,3	5,3	4,3
50-59 жаш	4,8	5,1	4,2	3,5	3,8	4,2
60-69 жаш	2,3	2,6	2,8	1,3	1,6	2,7
70 жаш жана андан улуу	0,6	2,8	1,4	0,9	0,3	…
Аймак боюнча						
Баткен облусу	10,6	12,6	10,9	10,2	9,9	9,0
Аялдар	15,8	18,7	16,5	15,3	16,0	12,2
Эркектер	7,2	9,6	7,6	7,1	6,3	7,3
Жалал-Абад облусу	7,8	7,6	7,7	7,5	7,2	6,2
Аялдар	8,9	10,0	9,9	10,3	10,5	9,1
Эркектер	7,1	6,0	6,1	5,8	5,3	4,7

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Ысык-Көл облусу	10,2	9,3	9,1	8,9	8,7	8,4
Аялдар	10,1	10,1	9,6	8,5	8,0	4,9
Эркектер	10,3	8,7	8,7	9,1	9,0	10,2
Нарын облусу	10,3	9,7	9,3	9,0	8,8	8,8
Аялдар	14,7	15,4	13,7	14,6	12,3	15,0
Эркектер	8,2	7,4	7,6	6,6	7,1	6,2
Ош облусу	6,6[10]	6,6	6,0	5,5	5,1	4,2
Аялдар	7,8	7,3	7,7	7,1	7,7	6,6
Эркектер	5,9	6,0	4,8	4,4	3,5	2,7
Талас облусу	5,1	3,9	3,3	2,8	2,5	2,5
Аялдар	5,2	6,5	5,6	5,0	4,6	3,6
Эркектер	4,9	1,7	1,3	1,2	0,9	1,7
Чүй облусу	10,2	8,9	8,6	8,4	8,1	7,3
Аялдар	11,4	9,6	8,2	8,9	9,1	7,4
Эркектер	9,3	8,4	8,9	8,0	7,4	7,3
Бишкек ш.	10,0	8,9	8,1	7,7	7,3	6,7
Аялдар	10,6	9,5	8,4	7,6	7,9	5,0
Эркектер	9,5	8,4	7,7	7,8	6,7	8,2
Ош ш.	…	4,2	3,9	3,6	3,5	3,0
Аялдар	…	5,2	5,6	6,3	4,5	3,5
Эркектер	…	3,8	3,1	2,5	3,0	2,7

Жумушсуздукдун деңгээли - бул жумушчу күч менен камсыздоонун начар колдонулушунун чарасы. Бул экономиканын иштегиси келген адамдары үчүн, жумушка жеткиликтүүлүгү бар жана жигердүү жумуш издеп жаткан, бирок иштебеген адамдар үчүн жумушчу орундарын түзө албастыгын чагылдырат. Ошентип, ал жумушчу күчүн жана эмгек рыногунда өндүрүмдүүлүктү өздөштүрүү үчүн экономиканын натыйжалуулугунун жана эффективдүүлүгүнүн көрсөткүчү катары каралат. Кыска мөөнөттүү жумушсуздук деңгээли бизнес циклиндеги өзгөрүүлөрдү билдирүү үчүн колдонулушу мүмкүн; индикатордун жогорулаган кыймылы көбүнчө рецессия мезгилине же айрым учурларда кеңейүү мезгилинин башталышы менен дал келет, анткени буга чейин эмгек рыногунда болбогон адамдар активдүү жумуш издөө аркылуу шарттарды сезе баштайт.

2018-жылы жумушсуздуктун деңгээли 6,2 пайызды, ал эми 2014-жылы 8,0 пайызды түзгөн. 15-29 жаштагы калктын арасындагы жумушсуздук деңгээли калган калкка караганда бир кыйла жогору.

8.6.1. Иштебеген, окубаган жана кесиптик көндүмдөрдү үйрөнбөгөн (15 жаштан 24 жашка чейинки) жаштардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бардыгы	**18,3**	**20,7**	**21,4**	**20,4**	**21,0**	**20,5**
Эркектер	11,5	12,5	13,6	12,1	12,3	12,0
Аялдар	25,2	29,2	29,5	29,0	30,1	29,4

Окубаган, иштебеген жана кесиптик көндүмдөрдү үйрөнбөгөн жаштардын үлүшү (NEET көрсөткүчү) билим берүү системасына тартылбаган, окубаган жана жумушка орношпогон жаштардын көрсөткүчү, демек, бул жаштардын жумушсуздугунун көрсөткүчү гана эмес эмгек рыногунун потенциалдуу катышуучуларынын кеңири көрсөткүчү болуп саналат. Бул көрсөткүчкө иштегиси келбеген жаштар, ошондой эле майыптыгы бар жана башка себеп-

[10] Ош шаарын кошо алганда

тердин ичинен үй жумуштарына тартылгандыгынан улам экономикалык жактан активдүү болбогон жаштар кирет. Ошондой эле NEET көрсөткүчү жаштардын жумушсуздук деңгээли менен салыштырмалуу жаштардын эмгек рыногунун потенциалдуу катышуучуларынын эң жакшы көрсөткүчү болуп саналат, анткени буга экономикалык жактан активдүү эмес, бирок билимдүү жаштар кирет, ошондуктан алардын азыркы учурдагы ишке орношуу мүмкүмкүн-чүлүктөрү эсептелбейт.

15 жаштан 24 жашка чейинки, иштебеген, окубаган жана кесиптик көндүмдөргө ээ болбогон аялдардын үлүшү эркектердин үлүшүнөн 2,5 эсе көп.

8.7.1. Жынысы жана курагы боюнча балдар эмгеги менен алектенген 5 жаштан 17 жашка чейинки балдардын үлүшү жана саны *(пайыз менен)*

	2018
Балдар эмгегине тартылган 5-17 жаштагы балдардын пайыздык үлүшү	26,7
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	11,9
Айыл жергеси	33,6
Жынысы боюнча	
Эркектер	33,6
Аялдар	19,0
Курагы боюнча (жаш менен)	
5-11	27,9
12-14	23,3
15-17	26,6
Мектепке баруусу боюнча	
Барат	27,0
Барбайт	21,6
Эненин билим деңгээли боюнча	
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	(33,0)
Жалпы негизги	28,7
Жалпы орто	29,2
Кесиптик башталгыч / Орто	24,4
Жогорку	23,1
Баладагы функционалдык кыйынчылыктар боюнча	
Бар	34,9
Жок	25,9
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң жакыр	32,1
Экинчи	30,6
Орто	31,8
Төртүнчү	28,0
Эң бай	6,1
Аймак боюнча	
Баткен облусу	27,7
Жалал-Абад облусу	34,0
Ысык-Көл облусу	27,0
Нарын облусу	40,5

	2018
Ош облусу	33,3
Талас облусу	35,1
Чүй облусу	24,5
Бишкек ш.	7,3
Ош ш.	6,1

"Балдар эмгеги" деген термин балдар үчүн зыяндуу, терс же жагымсыз болгон жана аларды жоюуга багытталган балдардын иш-аракеттерине тиешелүү. Балдар эмгеги статистикалык эмес, укуктук концепция болуп саналат, ошондуктан аны аныктаган эл аралык укуктук стандарттар балдар эмгегинин статистикасы үчүн зарыл негиз болуп саналат. Балдар эмгеги жөнүндө үч негизги эл аралык конвенция - ЭЭУнун Конвенциясы № 138 (минималдуу жаш курак) (С138), ЭЭУ №182 Конвенциясы (эң начар формалар) (С182) жана Бириккен Улуттар Уюмунун Балдардын Укуктары Конвенциясы (БУК) биргелешип, балдар эмгегинин укуктук чектерин белгилешет жана ага каршы улуттук жана эл аралык деңгээлдеги аракеттердин укуктук негизин камсыз кылышат.

8.8.1. Өлүмгө алып келген жана өлүмгө алып келбеген өндүрүштүк травматизм
(тиешелүү жыныстардын 100 000 жумушчусуна алганда)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Өндүрүштүк жаракат						
Кыргыз Республикасы	**90,1**	**29,2**	**22,1**	**24,5**	**17,0**	**25,0**
Аялдар	19,8	15,5	8,4	16,4	13,6	14,9
Эркектер	164,3	44,6	37,9	33,7	20,9	36,6
Баткен облусу	67,0	60,2	5,9	11,8	16,9	14,2
Аялдар	8,9	-	-	5,6	-	-
Эркектер	112,7	131,4	12,9	18,8	37,2	32,4
Жалал-Абад облусу	41,3	22,7	20,8	26,5	14,6	46,1
Аялдар	3,2	5,6	2,5	10,2	2,4	10,0
Эркектер	82,9	42,6	43,0	46,3	29,0	86,1
Ысык-Көл облусу	67,9	29,2	52,0	44,8	18,6	10,1
Аялдар	10,1	5,1	9,6	19,5	14,9	-
Эркектер	130,3	55,9	102,0	74,2	22,7	22,4
Нарын облусу	30,1	12,3	3,7	35,4	-	-
Аялдар	7,8	-	-	-	-	-
Эркектер	57,6	28,3	8,7	81,4	-	-
Ош облусу	-	-	5,2	2,3	4,5	4,6
Аялдар	-	-	-	3,8	-	3,9
Эркектер	-	-	13,0	-	11,1	5,5
Талас облусу	38,4	26,0	15,1	10,7	-	14,8
Аялдар	10,2	19,3	-	-	-	9,3
Эркектер	71,3	33,9	32,6	23,5	-	21,0
Чүй облусу	39,8	39,5	52,9	20,7	14,9	27,8
Аялдар	18,6	22,3	15,3	9,6	13,3	9,7
Эркектер	62,2	57,7	94,4	31,6	16,5	46,7

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бишкек ш.	172,4	34,4	20,0	30,8	28,1	34,5
Аялдар	36,1	30,3	14,9	33,9	31,0	33,6
Эркектер	309,6	38,7	25,6	27,4	24,9	35,6
Ош ш.	84,3	12,9	2,5	12,5	5,1	2,6
Аялдар	33,3	5,1	5,1	-	-	-
Эркектер	130,2	20,9	-	25,4	10,8	5,6
Өлүмгө алып келген өндүрүштүк жаракат						
Кыргыз Республикасы	**6,1**	**3,6**	**4,1**	**5,0**	**6,7**	**1,5**
Аялдар	0,8	1,1	0,7	0,4	-	0,4
Эркектер	11,8	6,4	8,0	10,4	14,4	2,8
Баткен облусу	15,8	2,9	17,7	20,7	11,3	2,8
Аялдар	-	-	-	-	-	-
Эркектер	28,2	6,3	38,6	43,9	24,8	6,5
Жалал-Абад облусу	1,7	3,0	2,8	1,4	13,2	-
Аялдар	-	-	-	-	-	-
Эркектер	3,5	6,5	6,1	3,1	29,0	-
Ысык-Көл облусу	7,8	2,7	7,8	10,5	8,0	2,5
Аялдар	5,0	-	-	-	-	-
Эркектер	10,9	5,6	17,0	22,8	17,1	5,6
Нарын облусу	8,6	16,3	3,7	19,6	19,3	-
Аялдар	7,8	-	-	-	-	-
Эркектер	9,6	37,7	8,7	45,2	43,4	-
Ош облусу	-	-	2,6	-	6,8	-
Аялдар	-	-	-	-	-	-
Эркектер	-	-	6,5	-	16,7	-
Талас облусу	5,5	10,4	10,0	-	5,1	4,9
Аялдар	-	-	-	-	-	-
Эркектер	11,9	22,6	21,7	-	11,3	10,5
Чүй облусу	4,8	4,9	3,2	3,2	3,3	-
Аялдар	-	9,6	6,1	-	-	-
Эркектер	9,8	-	-	6,3	6,6	-
Бишкек ш.	7,2	1,7	1,7	3,3	2,2	2,1
Аялдар	-	-	-	1,1	-	1,0
Эркектер	14,5	3,4	3,5	5,7	4,5	3,3
Ош ш.	7,9	5,2	2,5	2,5	7,7	2,6
Аялдар	-	-	-	-	-	-
Эркектер	15,0	10,4	4,9	5,1	16,1	5,6

8.9.1.1. Туризмдин ИДПга карата түз салымы *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
ИДПдагы туризмдин үлүшү	3,7	4,3	4,7	4,6	5,0	5,0

2018-жылы туризм тармагында дүң кошумча нарк 28,7 млрд. сомду же ИДПга карата 5,0 пайызды түзүп, өткөн жылдын деңгээлинде калган.

Туризм боюнча дүң чыгарылышынын көлөмүнө туристтерди ташуудан түшкөн кирешелер, даяр тамакты жеткирүү боюнча ресторандардын, барлардын, ашканалардын жана башка тамак-аш ишканаларынын жүгүртүлүшүнөн, туризм тармагында товарларды сатуудан (дүң киреше же соода кошумчасы), туристтик-экскурсия, санаторийлик-курорттук, ден-соолукту чыңдоо кызматтарынан, мейманкана кызматтарынан жана туризм үчүн товарларды өндүрүүдөн түшкөн кирешелер кирет.

8.10.1. 100 000 чоң адамдарга карата коммерциялык банктардын филиаларынын жана б) Кыргыз Республикасында 100 000 чоң адамдарга карата банкоматтардын саны

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
а) 100 000 чоң адамдарга коммерциялык банктардын филиалдарынын саны	5,7	7,4	7,8	7,9	7,7	7,6
b) 100 000 чоң адамдарга банкоматтардын саны	7,6	25,3	30,8	31,9	34,2	37,7
Коммерциялык банктардын филиалдарынын бардыгы*, бирдик	211	293	314	324	319	321
Банкоматтардын бардыгы*, бирдик	280	998	1 236	1 300	1 413	1 583
16 жаштагы жана андан улуу курактагы калктын туруктуу чон адамдарынын саны, адам	3 706 274	3 945 858	4 011 583	4 076 287	4 137 228	4 201 038

**КРУБ маалыматтары боюнча.*

Финансылык кызмат көрсөтүүлөрүнүн жеткиликтүүлүгү жана аларды пайдалануу азыркы коомдун ажырагыс бөлүгү болуп саналат. Аманат, камсыздандыруу, акчалай төлөмдөр жана которуулар, ошондой эле кредиттер сыяктуу кызматтар адамдарга жашоосун башкарууга, чыгымдарды пландаштырууга жана төлөп берүүгө, бизнесин өркүндөтүүгө жана жалпы жыргалчылыгын жакшыртууга мүмкүндүк берет. Банктар расмий финансылык кызмат көрсөтүүлөргө жетүү үчүн негизги институттардын бири бойдон калгандыктан, жеткиликтүү банктык инфраструктуранын болушу финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүнүн жана демек, аларды пайдалануунун маанилүү башталышы болуп саналат. Банк филиалдары алыскы жерлерде финансылык кызмат көрсөтө ала турган бардык расмий финансылык уюмдардын банкоматтары сыяктуу башка мүмкүндүк алуу түйүндөрү менен толукталат.

ИЙИЛМЕ ИНФРАСТРУКТУРАНЫ ТҮЗҮҮ, АР ТАРАПТУУ ЖАНА ТУРУКТУУ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯГА КӨМӨКТӨШҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯГА ТҮРТКҮ БОЛУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

ЖҮРГҮНЧҮЛӨРДҮ ТАШУУ

731,6 млн. адам

алардын ичинен

91,0% автобус жана микроавтобус менен ташууларга туура келет

92,4% жүк автомобиль транспортуна туура келет

Иштетүүчү өнөр жайда иштегендердин үлүшү **12,0%**

Өнөр жайдын кошумча дүң наркындагы чакан ишканалардын үлүшү **1,7%**

ТӨМӨНКҮЛӨР МЕНЕН КАМТЫЛГАН АЙМАКТА ЖАШАШАТ

мобилдик тарамдар менен **99%**

4G жогорку ылдамдыктагы Интернет менен **70%**

АТМОСФЕРАЛЫК АБАГА КАТУУ БУЛГООЧУ ЗАТТАРДЫ ЧЫГАРУУНУН ТӨМӨНДӨШҮ МЕНЕН БИРГЕ,

1 км² үчүн кг

газдуу жана суюк булгоочу заттардын чыгарылышынын өсүшү байкалды

9 - МАКСАТ. ИЙИЛМЕ ИНФРАСТРУКТУРАНЫ ТҮЗҮҮ, АР ТАРАПТУУ ЖАНА ТУРУКТУУ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯГА КӨМӨКТӨШҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯГА ТҮРТКҮ БОЛУУ

Инфраструктурага инвестициялар - транспорт, ирригациялык системалар, энергия жабдуу, маалымат жана байланыш технологиялары туруктуу өнүгүүгө жетишүү жана көптөгөн өлкөлөрдүн жамааттарынын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү үчүн маанилүү. Өндүрүмдүүлүктүн жана кирешенин өсүшүн камсыз кылуу, ошондой эле медициналык жана билим берүү кызматтарын көрсөтүүнүн натыйжаларын жакшыртуу үчүн инфраструктурага инвестиция салуу зарыл экендиги мурунтан эле белгилүү болгон.

Экономикалык өнүгүүнүн, жумуштуулуктун жана социалдык туруктуулуктун негизги кыймылдаткыч күчү болуп өндүрүш өнөр жайы саналат. Бирок, жогорку өнүккөн өлкөлөрдө өндүрүш өнөр жайынын адам башына шарттуу таза көлөмү 4,5 миң АКШ долларын, ал эми эң аз өнүккөн өлкөлөрдө болжол менен 100 АКШ долларын түзөт. Учурдагы өсүү жана урбанизация учурунда туруктуу инфраструктураны түзүүгө кошумча инвестициялар талап кылынат, анын жардамы менен шаарлар климаттын өзгөрүшүнө каршы натыйжалуу күрөшүп, экономикалык өсүшкө жана социалдык туруктуулукка өбөлгө болот. Финансылык, технологиялык жана техникалык ресурстарга муктаж болгон өлкөлөргө мамлекеттик бюджеттен жана өнүгүүгө расмий жардамдан гана эмес, жеке булактардан дагы колдоо көрсөтүлөт. Өнөр жай өндүрүшүнүн жана жумуш менен камсыз кылуунун туруктуу жакшырышына карабастан, эң аз өнүккөн өлкөлөрдө керектүү инфраструктураны түзүү жана 2030-жылга чейин ИДПдагы өнөр жай үлүшүн эки эсеге көбөйтүү үчүн жаңы инвестициялар талап кылынат.

Милдеттер:

9.1 Бардык адамдар үчүн арзан жана тең укуктуу жетүү мүмкүндүгүн камсыздоого өзгөчө көңүл буруу менен, экономикалык өнүгүүнү жана адамдардын бакубатчылыгын колдоо максаттарында сапаттуу, ишенимдүү, туруктуу жана бекем инфраструктураны, анын ичинде аймактык жана чек аралар аралык инфраструктураны өнүктүрүү.

9.2 Ар тараптуу жана туруктуу индустриализацияга көмөктөшүү жана 2030-жылга карата өнөр жайда жумуштуулуктун деңгээлин жана улуттук шарттарга ылайык өнөр жай өндүрүшүнүн ички дүң продуктудагы үлүшүн кыйла жогорулатуу жана азыраак өнүккөн өлкөлөрдө тиешелүү көрсөткүчтөрдү эки эсе жогорулатуу.

9.3 Майда өнөр жай жана башка ишканалардын, өзгөчө өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө, финансылык кызмат көрсөтүүлөргө, анын ичинде арзан кредиттерге жетүү мүмкүндүгүн кеңейтүү жана аларды өндүрүш-сатуу чынжырларына жана рынокторуна интеграциялоону күчөтүү.

9.4 2030-жылга карата жеке мүмкүнчүлүктөрүнө ылайык бардык өлкөлөрдүн катышуусу менен инфраструктураны модернизациялоо жана ресурстарды пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатуунун жана таза жана экологиялык коопсуз технологияларды жана өнөр жай процесстерин кеңири колдонуунун эсебинен өнөр жай ишканаларын туруктуу кылуу менен, кайра жабдуу.

9.5 Бардык өлкөлөрдө, өзгөчө өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө илимий изилдөөлөрдү активдештирүү, өнөр жай секторлорунун технологиялык дараметин өстүрүү, анын ичинде 2030-жылга карата инновациялык ишмердикти өбөлгөлөө жана 1 миллион адамга

эсептөө менен илимий-изилдөө жана тажрыйба-конструктордук иштер (ИИТКИ) чөйрөсүндө кызматкерлердин санын, ошондой эле ИИТКИге мамлекеттик жана жеке чыгымдарды кыйла көбөйтүү аркылуу өстүрүү.

9.a Африка өлкөлөрүн, азыраак өнүккөн өлкөлөрдү, деңизге чыга албаган өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдү жана майда арал мамлекеттерин финансылык, технологиялык жана техникалык колдоону көбөйтүүнүн эсебинен өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө экологиялык туруктуу жана чыдамдуу инфраструктураны өнүктүрүүгө көмөктөшүү.

9.b Өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө ата мекендик технологиялар чөйрөсүндө иштеп чыгууларды, изилдөөлөрдү жана инновацияларды колдоо, анын ичинде өнөр жайды диверсификациялоого жана чийки зат рыногунда кошумча наркты өстүрүүгө шарт түзгөн саясый климатты түзүү аркылуу колдоо.

9.c Маалыматтык-коммуникациялык технологияларга жетүү мүмкүндүгүн кыйла кеңейтүү жана 2020-жылга карата азыраак өнүккөн өлкөлөрдө Интернетке жалпы жана арзан жетүү мүмкүндүгүн камсыздоого умтулуу.

9.1.2. Транспорттун түрү менен жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү ташуунун көлөмү

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Транспорттун бардык түрү менен жүргүнчүлөрдү ташуу (млн.адам)	532,9	638,6	653,1	682,2	709,9	731,6
Темир жол	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Автобустар	492,6	596,1	604,1	627,3	649,7	664,5
Троллейбустар	24,6	20,1	23,3	25,9	29,3	33,1
Такси	14,5	20,9	24,2	27,6	29,2	32,4
Аба	0,5	1,2	1,2	1,1	1,5	1,4
Транспорттун бардык түрү менен жүктөрдү ташуу (млн. тонна)	36,9	28,9	29,7	31,2	31,9	33,0
Темир жол	1,0	1,5	1,3	1,7	1,9	2,3
Автоунаа	35,6	27,2	28,2	29,3	29,8	30,5
Кубур түтүк унаасы	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Суу транспорту, миң. тонна	16,0	15,0	12,2	2,6	-	-
Аба унаасы, миң. тонна	1,0	0,2	0,2	0,1	0,3	1,0

Экономикалык өнүгүүгө көмөктөшүү жана калктын жыргалчылыгын жогорулатуу максатында, бардык адамдардын ушул инфраструктурага бирдей жетүүсүнө көңүл буруп, сапаттуу, ишенимдүү, туруктуу регионалдык жана эл аралык инфраструктураны өнүктүрүү зарыл. Эл аралык инфраструктураны өнүктүрүү мүчө мамлекеттер тарабынан жүргүзүлгөн жүргүнчү менен жүк ташуу үчүн эң керек. Жүргүнчүлөрдү жана жүк ташуунун көлөмүнүн өсүшү, мүчө мамлекеттерде акыркы социалдык-экономикалык пайда менен тең инфраструктуранын дагы туруктуу өнүгүп жаткандыгын көрсөтөт. Аба унаасы айрыкча экономикалык пайдасы үчүн гана эмес, ошондой эле өзгөчө кырдаалдарда жана оорунун башталышында жабыркагандарга азык-түлүк, дары-дармек, медициналык персонал, вакциналар жана башка зарыл материалдарды өз убагында жетүүсүн камсыз кылуу үчүн, транспорттун бир нече түрүнүн ишеничтүүсү болуп саналат.

Жыл сайын жүргүнчүлөрдү ташуунун саны көбөйүүдө. 2018-жылы транспорттун бардык түрү менен 732 млн. жакын адам ташылган, алардын 91 пайызга жакын автобус менен ташылган. Жүк ташуунун жалпы көлөмүнүн 92 пайызынан көбү автомобиль транспорту менен ташылган.

15–график. Иштетүүчү өнөр жайда иштегендердин үлүшү *(пайыз менен)*

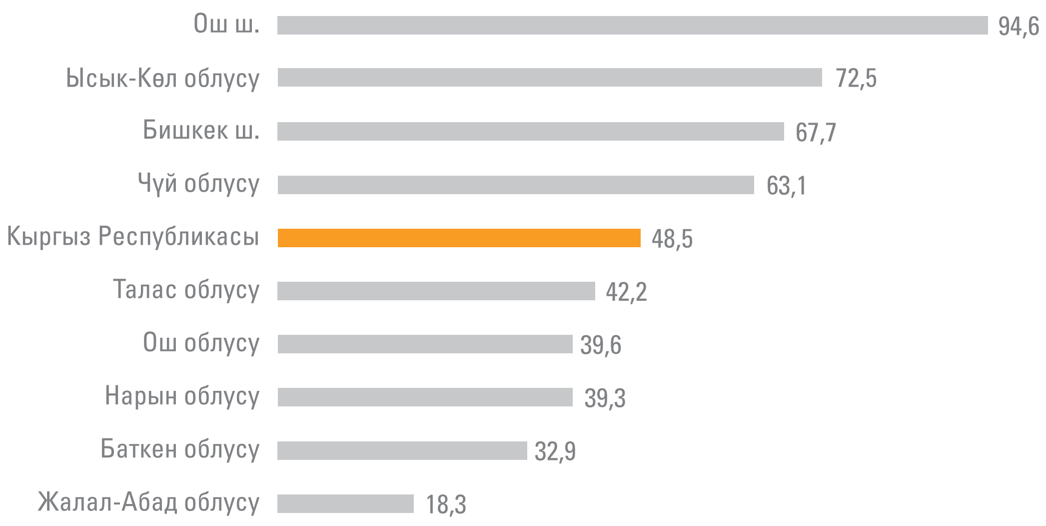

9.2.2. Иштетүүчү өнөр жайда иштегендердин жынысы жана аймагы боюнча үлүшү *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	7,8	6,9	7,4	7,6	10,1	12,0
Жынысы боюнча						
Аялдар	9,3	8,9	8,4	9,1	11,3	12,5
Эркектер	6,7	5,6	6,7	6,7	9,3	11,7
Аймак боюнча						
Баткен облусу	6,4	3,0	2,3	2,4	4,5	6,9
Жалал-Абад облусу	3,1	5,3	5,5	5,4	8,9	15,3
Ысык-Көл облусу	3,2	4,2	4,7	5,3	6,4	8,2
Нарын облусу	2,4	0,9	1,1	1,4	2,3	3,9
Ош облусу	6,3[11]	2,8	3,4	3,3	4,7	6,7
Талас облусу	2,6	2,2	1,9	2,1	3,6	3,8
Чүй облусу	14,3	13,7	15,1	16,0	21,6	21,4
Бишкек ш.	14,5	13,5	14,8	15,4	16,1	16,4
Ош ш.	…	7,8	5,1	5,1	7,6	8,5

Иштеп чыгаруучу өнөр жайда иштегендердин көрсөткүчү өндүрүштүн жумуш орундарын түзүүгө кошкон салымын чагылдырат. Өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө, бул өндүрүштүн айыл чарба жана башка салттуу тармактардан ашыкча эмгек акыларына ээ болгон өндүрүмдүү жумушчу күчүнө жумшоо мүмкүнчүлүгүн көрсөтөт. Өнүккөн өлкөлөрдө инновациялар менен технологиялар, айрыкча өндүрүш тармагында, продукцияны өркүндөтүүгө байланыштуу негизги факторлор болгон, бирок ошол эле учурда, чыгымдарды кыскартуу чаралары катары жумушчу күчүн кыскартууга басым жасалган. Түзүмдүк өзгөрүүлөр интенсивдүү капиталы бар тармакты өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт, демек, жумуш менен камсыз болуунун жалпы көлөмүндө өндүрүштүн үлүшү азайышы мүмкүн.

2018-жылы республиканын кайра иштетүүчү өнөр жай тармагында иштегендердин үлүшү 12 пайызды түзүп, 2010-жылга салыштырмалуу 1,5 эсеге көбөйгөн. Акыркы жылдары өндүрүш тармагында иштегендердин эң көп үлүшү Чүй жана Жалал-Абад облустарында, ошондой эле Бишкек жана Ош шаарларында байкалган.

[11] Ош шаарын кошо алганда.

Бир нече жылдан бери чакан ишканалардын жалпы өндүрүштөгү үлүшү 1,6 – 1,7 пайыз деңгээлинде калган.

9.3.1. Өнөр жайдын таза продукциясынын жалпы көлөмүндөгү чакан ишканалардын үлүшү *(жалпы көлөмүнө пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Өнөр жайдын таза продукциясынын жалпы көлөмүндөгү чакан ишканалардын үлүшү	1,6	1,5	1,5	1,5	1,7	1,7

Чакан (кичине) ишкана базар түзүлүшүнүн эң маанилүү элементтеринин бири. Чакан ишкананы түзүү атаандаштык чөйрөсүн түзүүгө, жаңы жумушчу орундарын түзүүгө жана рынокту товарлар жана кызматтар менен толтурууга зарыл шарт болуп саналат. Ири жана орто ишканаларга караганда, чакан ишканалар, өзгөрүлүп жаткан базар шартына тез жооп кайтарып, өндүрүштү диверсификациялап, инновациялык иш-аракеттерди жүргүзө алышат.

9.4.1.1. 1 кв. км стационардык булактардан чыккан булгоочу заттардын көлөмү *(килограмм)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Бардыгы	**302,6**	**304,9**	**264,3**	**248,2**	**283,6**
анын ичинде:					
катуу	112,7	121,8	101,3	126,1	91,0
суюк же газ түрүндөгү	189,9	183,1	163,0	122,1	192,6
алардын ичинен:					
күкүрт кычкыл газы	92,3	95,4	80,6	39,0	90,3
көмүртек кычкылы	61,5	49,9	47,1	47,1	60,7
азот кычкылдары	21,2	20,0	21,8	19,5	22,8

2018-жылы атмосферага катуу булгоочу заттарды чыгаруунун төмөндөшү менен бирге, газдуу жана суюк булгоочу заттардын чыгарылышынын көбөйүшү байкалды.

9.5.2. Илимий-изилдөөлөрдө жана иштелмелерде иштеген изилдөөчү адистердин 1 000 000 калкка алгандагы саны *(адам)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бардыгы	360	511	572	563	524	555

Изилдөө жана эксперименталдык иштеп чыгуу билимди, анын ичинде адамзат, маданият жана коом жөнүндө билимди жогорулатуу, ошондой эле жеткиликтүү болгон билимдин жаңы колдонмолорун иштеп чыгуу үчүн жүргүзүлүп жаткан чыгармачыл жана системалуу иштерди камтыйт. Алардын катарына изилдөөчүлөр – илимий изилдөө жана иштеп чыгуу менен алектенген жана жаңы билимдерди, продуктуларды, процесстерди, методдорду жана системаларды түзүүнү, ошондой эле ушул иш-аракеттерди башкарууну жүзөгө ашырган адистер кирет.

2018-жылы илимий изилдөө жана иштеп чыгуу менен алектенген изилдөөчү адистердин саны 2010-жылга салыштырмалуу 1,5 эсеге көбөйгөн.

9.c.1. Мобилдик тарамдар менен камтылган калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	2014	2015	2016	2017	2018
2G	97,7	97,8	99,0	99,1	99,2
3G	57,0	59,0	60,0	75,0	88,0
4G	0,5	1,6	40,0	50,0	70,0

МТБМК маалыматтары боюнча.

Мобилдик уюлдук тарам менен камтылган калктын пайызын калктын МБТга жетүүсүнүн минималдык көрсөткүчү катары кароого болот, анткени уюлдук тармак адамдарга мобилдик уюлдук кызматтарга жазылып, аларды байланыш үчүн колдонууга мүмкүнчүлүк берет. Акыркы он жылдын ичинде мобилдик байланыштын уюлдук тармактары тездик менен кеңейип, учурдагы жөнөкөй инфраструктуралык тоскоолдуктарды жеңүүгө жардам беришти, анткени туруктуу телефон тармагы, көбүнчө шаар жана калктуу аймактар менен чектелген, телекоммуникациялык инфраструктура үстөмдүк кылган.

Көрсөткүч мобилдик тарамда камтылган, технология боюнча бөлүштүрүлгөн, мобилдик уюлдук сигналдын чегинде жашаган калктын жалпы калктын санына карата, алардын абоненттери же уюлдук телефондордун колдонуучулары экендигине карабастан эсептелген.

Республиканын калкынын дээрлик бардыгы (99,2 пайыз) мобилдик тарамдар камтылган аймакта жашашат. Ошол эле учурда, калктын 70 пайызы гана жогорку ылдамдыктагы Интернетке (4G) кирүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

ӨЛКӨ ИЧИНДЕ ЖАНА АЛАРДЫН ОРТОСУНДА ТЕҢСИЗДИКТИ АЗАЙТУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

Калктын аз камсыз болгон

40 % КИШИ БАШЫНА ОРТОЧО КИРЕШЕСИНИН ӨСҮШҮ

110% түзгөн,

бул бүткүл калк үчүн орточо көрсөткүчтөн

2,6% төмөн

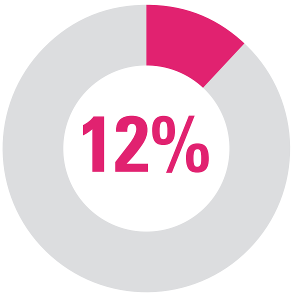

Калктын орточо кирешенин **50%** төмөн кирешеге ээ болушкан

15тен 49 жашка чейинки аялдардын 8% эл аралык укук менен тыюу салынган белгилер боюнча **БАСМЫРЛООНУ ЖЕ КЫСЫМ КӨРСӨТҮҮНҮ** сезишкен

Калктын

КИРЕШЕСИНИН ОРТОЧО МААНИСИ

киши башына айына сом менен

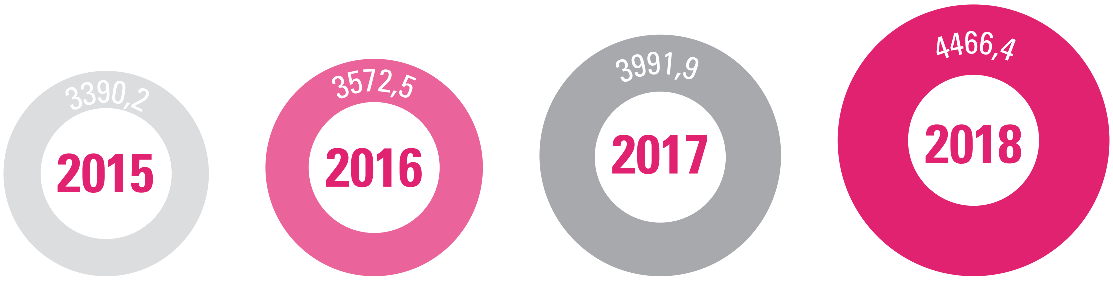

10 -МАКСАТ. ӨЛКӨ ИЧИНДЕ ЖАНА АЛАРДЫН ОРТОСУНДА ТЕҢСИЗДИКТИ АЗАЙТУУ

Эл аралык коомчулук элди жакырчылыктан куткаруу үчүн көп иш жасады. Эң аялуу абалдагы өлкөлөр- аз өнүккөн өлкөлөр, деңизге чыгуу жолу жок өнүгүп келе жаткан өлкөлөр жана өнүгүп келе жаткан чакан арал мамлекеттери жакырчылыкты кыскартуу боюнча чараларды көрүүнү улантышууда. Бирок, теңсиздик көйгөйү дагы деле бойдон калууда: медицина жана билим берүү кызматтарына, ошондой эле башка өндүрүштүк активдерге жетүү деңгээлинде чоң айырмачылыктар бар.

Өлкөлөрдүн ортосундагы кирешелердин деңгээлиндеги айырмачылык менен бирге, өлкөлөрдүн ортосунда теңсиздик көйгөйү бар. Эгерде экономикалык өнүгүү бардыгын камтыбаса жана туруктуу өнүгүүнүн үч (экономикалык, социалдык жана экологиялык) компоненттери боюнча аныкталбаса, анда ал жакырчылыкты төмөндөтпөйт деген түшүнүк барган сайын тамыр жайып баратат.

Теңсиздикти азайтуу үчүн, жалпылуулук принциптерине негизделген, бирок жакыр жана маргиналдашкан адамдардын топторунун муктаждыктарын эске алуу менен саясат сунушталат. Ушуга байланыштуу, чечимдер кабыл алынган эл аралык экономикалык жана финансы мекемелеринин форумдарындагы өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн ролун күчөтүү зарыл.

Мындан тышкары, акча которуулар өздөрү келген мамлекеттердеги эл аралык эмгек мигранттардын үй-бүлөлөрү жана коомчулугу үчүн өтө маанилүү болушу мүмкүн, бирок бул каражаттарды которуунун кымбаттыгы алардан түшкөн реалдуу пайданы дагы эле азайтууда.

Милдеттер:

10.1 2030-жылга карата калктын начар камсыздалган 40 пайызынын кирешесин өлкө боюнча орточодон жогору деңгээлге акырындык менен жеткирүү жана өсүшүн колдоо.

10.2 2030-жылга карата бардык адамдардын курагынан, жынысынан, майыптуулугунан, расасынан, этностук таандыктуулугунан, тегинен, дининен жана экономикалык же башка статусунан көз карандысыз алардын социалдык, экономикалык жана саясый жашоого активдүү катышуусун мыйзам жолу менен колдоо.

10.3 Мүмкүнчүлүктөрдүн теңдигин камсыздоо жана жыйынтыктардын теңсиздигин азайтуу, анын ичинде басмырлоочу мыйзамдарды, саясатты жана практиканы жокко чыгаруу жана бул багыттагы тиешелүү мыйзамдарды, саясатты жана чараларды кабыл алууга көмөктөшүү аркылуу камсыздоо.

10.4 Тиешелүү саясатты, өзгөчө бюджеттик-салык саясатын жана эмгек маяна жана социалдык колдоо маселелериндеги саясатты кабыл алуу жана акырындык менен теңчиликти камсыздоого жетишүү.

10.5 Глобалдык финансы рынокторун жана мекемелерин жөнгө салуу жана мониторинг методдорун өркүндөтүү жана мындай методдорду ырааттуу колдонуу.

10.6 Глобалдык эл аралык экономикалык жана финансы мекемелерин натыйжалуу, беделдүү, отчеттуу жана легитимдүү кылуу үчүн, аларда чечим кабыл алуу процесстерине өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн өкүлчүлүгүн жана добуш берүү укугун камсыздоо.

10.7 Адамдардын иреттүү, коопсуз, мыйзамдуу жана жоопкерчиликтүү миграциясына көмөктөшүү, анын ичинде пландалган жана жакшы ойлонулган миграциялык саясатты өткөрүүнүн жардамы менен көмөктөшүү.

10.a Дүйнөлүк соода уюмунун макулдашууларына ылайык, өнүгүп келе жаткан өлкөлөр, өзгөчө начар өнүккөн өлкөлөр үчүн өзгөчө жана дифференциацияланган режими принцибин ишке ашыруу.

10.b Өтө муктаж болгон мамлекеттерде, өзгөчө азыраак өнүккөн өлкөлөрдө, африка өлкөлөрүндө, өнүгүп келе жаткан чакан арал мамлекеттеринде жана деңизге чыга албаган өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө алардын улуттук пландарына жана программаларына ылайык өнүктүрүү максаттарында расмий жардамды бөлүүнү жана финансы агымдарын, анын ичинде түз чет өлкөлүк инвестицияларды колдоо.

10.c 2030-жылга карата мигранттардын акча каражаттарын которуу менен байланыштуу операциялык чыгымдарын которуу суммасынын 3 пайызына чейин кыскартуу жана бул чыгымдар 5 пайыздан жогору болгон акча которуулар каналдарын жоюу.

10.1.1. 40 пайыздан аз камсыздалган калктын жана жалпы калктын арасындагы үй чарбаларынын кирешелеринин калктын киши башына алгандагы өсүү темпи

(өткөн жылга карата пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Калктын аз камсыз болгон 40 пайызынын орточо киши башына эсептелген кирешесинин өсүү темпи	106,2	123,7	102,2	106,2	113,0	110,0
Калктын орточо киши башына эсептелген кирешесинин өсүү темпи	107,9	121,2	103,0	104,5	111,3	112,6

ҮЧИИ маалыматтары боюнча.

Жалпы жыргалчылыкты жакшыртуу экономикалык өсүштү да, акыйкаттыкты камсыз кылууну да талап кылат. Жалпы гүлдөп өнүгүүгө көмөктөшүү ар бир өлкөдө жетиштүүлүктү бөлүштүрүүнүн 40 пайызынан төмөн кирешелердин өсүшүнө түрткү берүү катары аныкталат жана киши башына орточо реалдуу кирешенин орточо жылдык өсүшүн эсептөө менен өлчөнөт. Калктын максаттуу тобу катары төмөн 40 пайызды тандоо практикалык компромисстердин бири болуп саналат. Төмөн 40 пайыз жетиштүүлүктүн бөлүштүрүлүшүнө жараша ар кайсы өлкөлөрдө өзгөрүлүп турат жана убакыттын өтүшү менен дагы өлкө ичинде өзгөрүлүшү мүмкүн. Жалпы элдин жыргалчылыгын жогорулатуу белгилүү бир өлкөнүн максаты болгондуктан, дүйнө жүзүндө аныкталган бир дагы сандык максат жок.

Төмөнкү 40 пайыздык жети штүүлүктүн жалпы денгээлинин өсүшү болжол менен 5 жылдык үй чарбаларын иликтөөнүн негизинде, өлкөдөгү кирешелерди бөлүштүрүүнүн төмөнкү 40 пайызынын калктын киши башына карата реалдуу кирешенин өсүшүнүн орточо жылдык темпи катары эсептелет. Жалпы жыргалчылыктын орточо улуттук өсүш темпи үй чарбаларды изилдөөнүн негизинде калктын киши башына реалдуу кирешенин жылдык өсүш темпи катары эсептелет.

Акыркы жылдары республикада өлкөнүн аз камсыз болгон 40 пайыз калкынын киши башына орточо кирешесинин өсүшү байкалууда. Ошол эле учурда, 2018-жылы калктын аз камсыз болгон 40 пайызынын киши башына кирешесинин өсүшү 110,0 пайызды түзгөн, бул бүткүл калктын орточо деңгээлинен 2,6 пайызга төмөн.

16-график. Жаш курагы жана жынысы боюнча медиандык кирешеси 50 пайыздан төмөн кирешеси бар калктын үлүшү *(пайыз менен)*

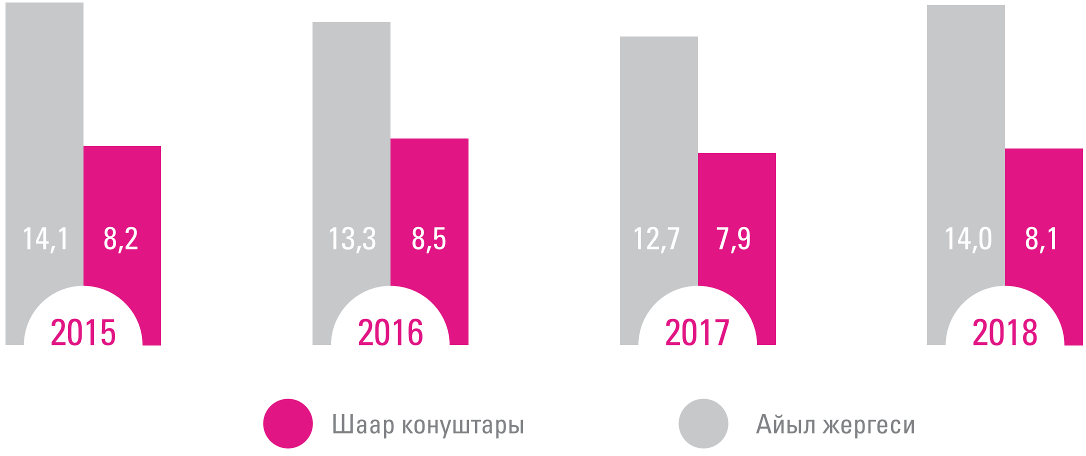

10.2.1. Жаш курагы жана жынысы боюнча медиандык кирешеси 50 пайыздан төмөн кирешеси бар калктын үлүшү *(пайыз менен)*

	2015	2016	2017	2018
Медиандык мааниси, киши башына айына сом	3 390,2	3 572,5	3 991,9	4 466,4
Медиандык маанинин 50 % төмөн кирешеси бар калктын үлүшү	12,0	11,6	11,0	11,9
Жашаган жери боюнча				
Шаар конуштары	8,2	8,5	7,9	8,1
Айыл жергеси	14,1	13,3	12,7	14,0
Жынысы боюнча				
Аялдар	11,7	11,4	10,9	11,8
Эркектер	12,3	11,9	11,2	12,0
Курагы боюнча				
0-17 жаштагы балдар	19,5	17,6	17,4	18,5
14-28 жаштагы жаштар	12,1	12,5	11,4	13,5
Эмгекке жарамдуу курактагы калк (16-57 жаштагы аялдар, 16-62 жаштагы эркектер)	12,3	12,6	11,7	12,2
Эмгек жарамдуу курактан улуу калк (58 жаштагы жана андан улуу аялдар, 63 жаштагы жана андан улуу эркектер)	7,8	7,8	7,5	8,4

ҮЧИИ маалыматтары боюнча.

Көрсөткүч салыштырмалуу жакырчылыктын жана өлкөдөгү кирешелерди бөлүштүрүү теңсиздигинин индикатору болуп эсептелет. Бул көрсөткүч жана салыштырмалуу чаралар, адатта, бай өлкөлөрдө жакырчылыкты өлчөө үчүн колдонулат, ошондой эле барган сайын кирешеси төмөн жана орто деңгээлдеги өлкөлөрдө теңсиздиктин жана жакырчылыктын кошумча чарасы катары колдонула баштады.

Абсолюттук кедейлик сыяктуу эле, республикада айыл жерлеринде, ошондой эле 0-17 жаштагы балдар арасында салыштырмалуу жакырчылыктын деңгээли жогору.

10.3.1. Акыркы 12 ай ичинде эл аралык укук менен тыюу салынган дискриминациянын негизинде жеке өзүнүн башынан өткөн дискриминация көрүнүштөрү же куугунтуктар жөнүндө алар өздөрү маалымдаган адамдардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2018
Акыркы 12 айда кандайдыр бир негизде басмырлоого же кысымга кабылган 15-49 жаштагы аялдардын пайыздык үлүшү	7,7
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	7,9
Айыл жергеси	7,6
Курагы боюнча (жаш менен)	
15-19	6,5
15-17	5,7
18-19	8,3
20-24	9,1
25-29	7,1
30-34	8,8
35-39	8,7
40-44	6,4
45-49	7,0
Билим денгээли боюнча	
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	…
Жалпы негизги	14,0
Жалпы орто	5,9
Кесиптик башталгыч / Орто	6,9
Жогорку	8,2
Баладагы функционалдык кыйынчылыктар боюнча	
Бар	20,7
Жок	7,6
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң жакыр	6,0
Экинчи	6,7
Орто	9,7
Төртүнчү	7,1
Эң бай	8,8
Аймак боюнча	
Баткен облусу	0,4
Жалал-Абад облусу	7,3
Ысык-Көл облусу	1,7
Нарын облусу	2,8
Ош облусу	6,5
Талас облусу	5,0
Чүй облусу	16,6
Бишкек ш.	8,7
Ош ш.	7,0

КККИ маалыматтары боюнча.

Басмырлоо адамдардын мүмкүнчүлүктөргө жана кызматтарга акыйкат жана бирдей жетүүсүнө тоскоол болушу мүмкүн. КККИ - 2018 өткөрүлүп жатканда басмырлоо белгилерине төмөнкүлөр кирген: этностук таандыгы/ иммиграциясы, жынысы, сексуалдык багыты, курагы, дин тутушу / ишеними, майыптыгы жана башка белгилери.

Аялдардын болжол менен 8 пайызы эл аралык мыйзамдарда тыюу салынган негиздер боюнча басмырлоого же кысымга алынган.

10.4.1. Жумушчулардын ИДПдагы кирешелеринин үлүшү, анын ичинде эмгек акы жана социалдык коргоо линиялары боюнча төлөмдөр[12] *(пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
ИДПда эмгек акы төлөөнүн үлүшү	29,6	26,8	27,0	28,4	26,8	29,4

Ички дүң продуктуда (ИДП) жумушчу күчүнүн үлүшү- бул өндүрүштүн жалпы көлөмүнүн чени болуп эсептелген, ИДПдан пайыз менен көрсөтүүлүчү кызматкерлердин жалпы эмгек акысы. Көрсөткүч өндүрүш процессинде капиталга төлөнгөн үлүш менен салыштырганда кызматкерлерге компенсация катары төлөнүүчү продукциянын салыштырма үлүшү жөнүндө маалыматты камтыйт.

Эмгек акыны төлөө кошуп эсептөө ыкмасы боюнча чагылдырылат, башкача айтканда, кызматкер жумуш аяктагандан кийин же алдын-ала ага төлөнгөндүгүнө карабастан, тиешелүү мезгил ичинде аткарылган жумуш үчүн жумуш берүүчүдөн алууга укуктуу болгон акчалай же накталай сый акынын өлчөмү.

12 Эмгек акы жана социалдык төлөмдөрдү кошкондо, ИДПдагы жумушчу күчүнүн үлүшү

ШААРЛАРДЫ ЖАНА КАЛКТУУ КОНУШТАРДЫ АЧЫК, КООПСУЗ, ТИРИЧИЛИККЕ ТУРУКТУУ ЖАНА ЭКОЛОГИЯЛЫК ТУРУКТУУЛУГУН КАМСЫЗ КЫЛУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

КАЛКТЫН САНЫ

5,4 — 2010

6,4 — 2018

млн. адам

1/3 калк

2,2 млн. адам шаар конуштарында жашашат

15 жана андан жогорку жаштагы калктын **49%** коомдук унаага жетүүнү ыңгайлуу деп эсептешет

Ташып чыгарылган катуу тиричилик калдыктарынын **73%** Бишкек, Ош шаарларына жана Чүй облусуна туура келет

жылына 1 адамга **171,4 кг** катуу калдыктар түзүлөт

КАЛКТУУ КОНУШТАРДАГЫ ЖАШЫЛ КӨЧӨТТӨРДҮН ЖАНА МАССИВДЕРДИН АЯНТЫ

(1000 адамга гектар)

Кыргыз Республикасы 1,7

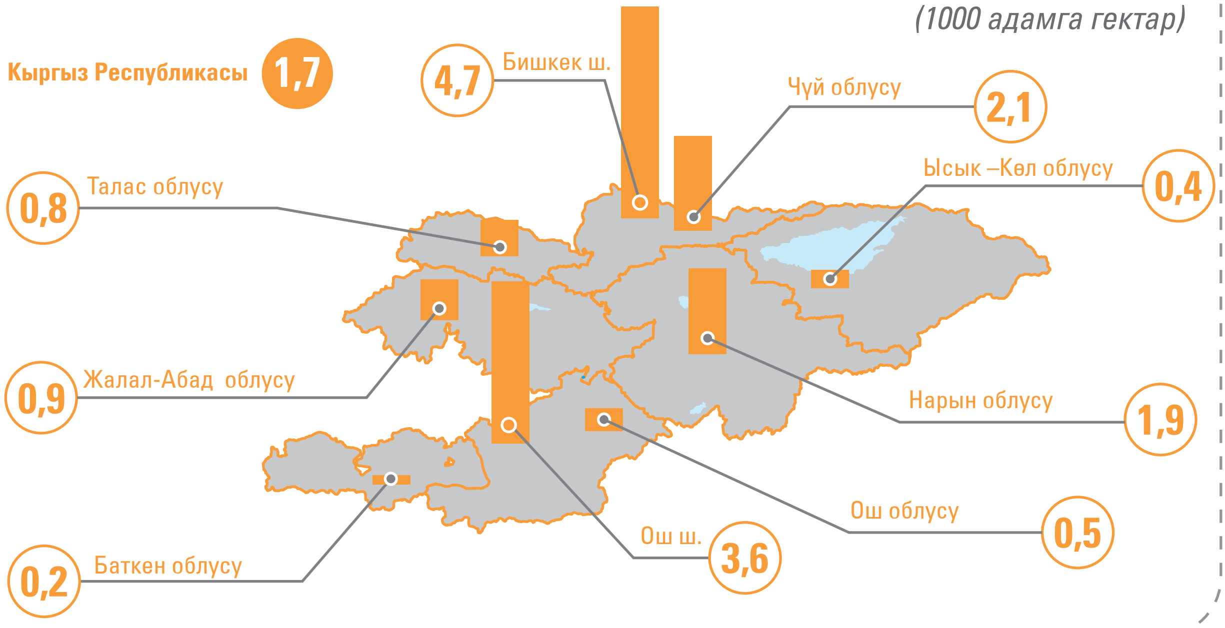

11-МАКСАТ. ШААРЛАРДЫ ЖАНА КАЛКТУУ КОНУШТАРДЫ АЧЫК, КООПСУЗ, ТИРИЧИЛИККЕ ТУРУКТУУ ЖАНА ЭКОЛОГИЯЛЫК ТУРУКТУУЛУГУН КАМСЫЗ КЫЛУУ

Шаарлар-интеллектуалдык ишмердүүлүктүн, соода, маданият, илим, өндүрүштүк эмгектин, социалдык өнүгүүнүн жана көптөгөн башка маанилүү нерселердин борбору болуп эсептелет. Оң өнүгүү жагында шаарлар адамдарга социалдык жана экономикалык жактан өнүгүүгө мүмкүндүк берет. Урнанизациялоо чакырыктарына жооп берүү үчүн шаарды натыйжалуу пландоону жана башкарууну ишке ашыруу зарыл.

Бирок, ага удаа эле шаардык чарбаны башкаруу процессинде жумуш орундарын түзүүгө жана жердин жана ресурстардын түгөнбөй гүлдөшүнө басым жасоо менен, дагы башка бир катар көйгөйлөр келип чыгат. Жалпы шаардык көйгөйлөргө калктын көптүгү, негизги кызматтарды көрсөтүүгө каражаттын жетишсиздиги, тийиштүү турак жайдын жоктугу жана инфраструктуранын бузулушу кирет.

Шаарлардын алдында турган көйгөйлөр ресурстарды натыйжалуу пайдалануу жана айлана-чөйрөнүн булганышын жана жакырчылыкты кыскартуунун эсебинен прогрессивдүү өнүгүү жана өсүү жолунда чечилиши мүмкүн. Ар бир адам үчүн биз каалаган келечек мүмкүнчүлүктөрү бар шаарлардын болушун, негизги кызматтарга жетүүнү, тийиштүү энергия менен камсыздоону, турак-жайларды, транспортторду жана башка көптөгөн нерселерди билдирет.

Милдеттер:

11.1 2030-жылга карата жетиштүү, коопсуз жана арзан турак жайга жана негизги кызмат көрсөтүүлөргө жалпы жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо жана жакыр райондорду көрктөндүрүү.

11.2 2030-жылга карата жол кыймылынын коопсуздугун жогорулатуунун негизинде бардык адамдар коопсуз, арзан, жеткиликтүү жана экологиялык туруктуу транспорттук тутумдарды пайдалана алышын камсыздоо, атап айтканда аярлуу абалда турган адамдардын, аялдардын, балдардын, майыптардын жана улгайган адамдардын муктаждыктарына өзгөчө көңүл буруу менен коомдук транспортту пайдаланууну кеңейтүү.

11.3 2030-жылга карата бардык өлкөлөрдө бардык адамдар үчүн ачык жана экологиялык туруктуу урбанизациянын масштабдарын жана калктуу пункттарды комплекстүү жана туруктуу пландоо жана кеңири катышуунун негизинде аларды башкаруу үчүн мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүү.

11.4 Бүткүл дүйнөлүк маданий жана жаратылыш мурастарын коргоо жана сактоо боюнча аракеттерди активдештирүү.

11.5 2030-жылга карата калктын аз камсыз болгон жана аярлуу топторун коргоого өзгөчө көңүл буруу менен, кырсыктардын жыйынтыгында, анын ичинде суу менен байланыштуу кырсыктарда өлгөн жана жабыркаган адамдардын санын кыйла кыскартуу жана дүйнөлүк ички дүң продуктуну жоготуулар түрүндөгү түз экономикалык чыгашаларды кыйла азайтуу.

11.6 2030-жылга карата калктын жан башына эсептөө менен шаарлардын терс экологиялык таасирин азайтуу, анын ичинде абанын сапатына жана шаардагы жана башка калдыктарды тазалоого өзгөчө көңүл буруу аркылуу азайтуу.

11.7 2030-жылга карата бардык адамдар үчүн коопсуз, жеткиликтүү жана ачык жашыл зоналарга жана коомдук жайларга жалпы, өзгөчө аялдар жана балдар, улгайган адамдар жана майыптар үчүн жетүү мүмкүндүгүн камсыздоо.

11.a Улуттук жана аймактык өнүктүрүүнү пландоонун сапатын жогорулатуунун негизинде шаардык, шаар сыртындагы жана айылдык райондордун ортосундагы позитивдүү экономикалык, социалдык жана экологиялык байланышты колдоо.

11.b 2020-жылга карата социалдык тоскоолдуктарды жоюуга, ресурстарды пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатууга, климаттын өзгөрүүлөрүнүн кесепеттерин жумшартууга, анын өзгөрүүлөрүнө ыңгайлашууга багытталган комплекстүү стратегияларды жана пландарды кабыл алган жана ишке ашырган шаарлардын жана калктуу пункттардын санын жана жаратылыш кырсыктарына каршы турууга жөндөмдүүлүктү кыйла жогорулатуу жана 2015-2030-жылдары кырсыктардын тобокелдигин төмөндөтүү боюнча Сендай алкактык программасына ылайык бардык деңгээлдерде кырсыктар жана тобокелдиктер менен байланыштуу комплекстүү башкаруу боюнча чараларды иштеп чыгуу жана киргизүү.

11.c Начар өнүккөн өлкөлөргө көмөк көрсөтүү, анын ичинде жергиликтүү материалдарды пайдалануу менен экологиялык туруктуу жана бекем имараттарды курууда финансылык жана техникалык жардам аркылуу көмөк көрсөтүү.

17–график. Коомдук транспортко ыңгайлуу жеткилиги бар калктын үлүшү
(15 жаштагы жана андан улуу калктын санына карата пайыздар менен)

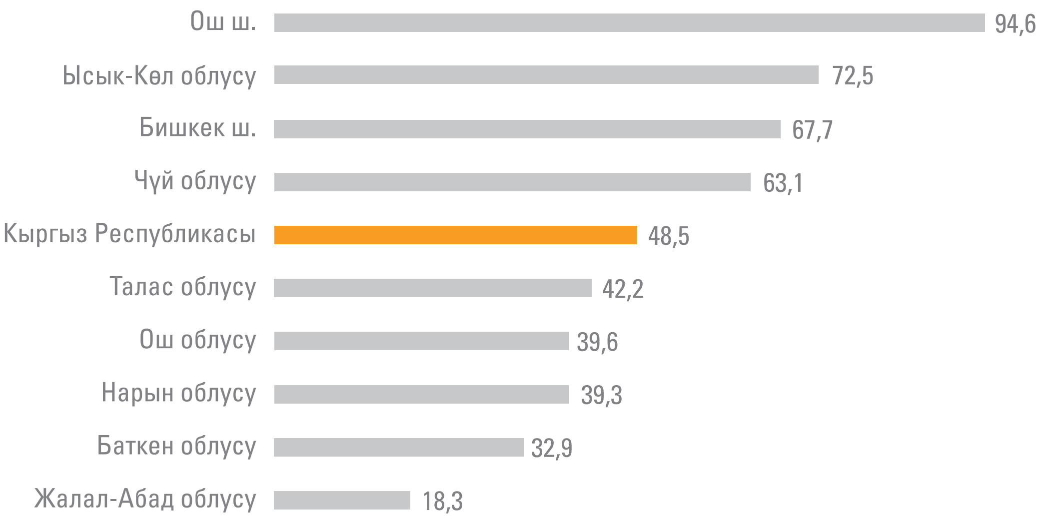

11.2.1. Коомдук транспортко ыңгайлуу жеткилиги бар калктын үлүшү
(15 жаштагы жана андан улуу калктын санына карата пайыздар менен)

	2018
Кыргыз Республикасы	48,5
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	66,0
Айыл жергеси	38,1
Жынысы боюнча	
Эркектер	47,9
Аялдар	49,0

	2018
Курагы боюнча	
Жаштар (15-28 жаш)	48,4
Эмгек жарамдуу курактагы чоң адамдар	48,9
Эмгекке жарамдуу курактан улуу	48,1
Билим деңгээли боюнча	
Баштапкы жана төмөнкү	48,2
Жалпы негизги	51,2
Жалпы орто	42,7
Кесиптик орто /жалпы	55,4
Жогорку кесиптик	56,0
Аймак боюнча	
Баткен облусу	32,9
Жалал-Абад облусу	18,3
Ысык-Көл облусу	72,5
Нарын облусу	39,3
Ош облусу	39,6
Талас облусу	42,2
Чүй облусу	63,1
Бишкек ш.	67,7
Ош ш.	94,6

УЧИИ маалыматтары боюнча.

15 жана андан жогорку жаштагы өлкөнүн калкынын 49 пайызы гана коомдук транспорттор-го жетүүнү ыңгайлуу деп эсептешет, бул төмөнкү критерийлер менен аныкталат: аялдамага чейинки жол, коомдук транспорт кыймылынын аралыгы, коомдук транспорттун абалы жана жайлуулугу жана расмий түрдө таанылган аялдама үйдөн 0,5 км аралыкта жайгашкандыгы.

11.5.1. Кырсыктардын натыйжасында өлгөндөрдүн саны *(адам)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**158**	**62**	**53**	**47**	**141**	**18**
Эркектер	106	39	33	37	85	14
Аялдар	52	23	20	10	56	4
Баткен облусу	15	3	1	9	-	-
Эркектер	11	3	1	7	-	-
Аялдар	4	-	-	2	-	-
Жалал-Абад облусу	32	17	11	13	43	4
Эркектер	21	11	5	9	29	4
Аялдар	11	6	6	4	14	-
Ысык-Көл облусу	15	25	6	2	6	2
Эркектер	10	16	5	1	6	1
Аялдар	5	9	1	1	-	1
Нарын облусу	7	2	9	1	2	-
Эркектер	4	2	6	1	2	-
Аялдар	3	-	3	-	-	-

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Ош облусу	19	-	10	1	35	1
Эркектер	12	-	7	1	17	1
Аялдар	7	-	3	-	18	-
Талас облусу	4	-	-	-	-	-
Эркектер	3	-	-	-	-	-
Аялдар	1	-	-	-	-	-
Чүй облусу	46	13	15	14	55	10
Эркектер	32	7	8	11	31	7
Аялдар	14	6	7	3	24	3
Бишкек ш.	14	2	-	7	-	-
Эркектер	9	-	-	7	-	-
Аялдар	5	2	-	-	-	-
Ош ш.	6	-	1	-	-	1
Эркектер	4	-	1	-	-	1
Аялдар	2	-	-	-	-	-

ӨКМ маалыматтары боюнча.

Кыргыз Республикасы өзүнүн географиялык жайгашуусунан улам көп сандаган табигый кырсыктарга дуушарланган мамлекет болуп саналат. Олуттуу геологиялык, техногендик, климаттык коркунучтар жана климаттын глобалдуу өзгөрүү проблемалары республиканын калкына жана экономикасына дайыма терс таасирин тийгизүүдө. Калк жана инфратүзүм кырсык коркунучунун алдында алсыз.

Сейсмикалык коркунучтуу деп классификацияланган 80ден ашык ири калктуу конуштар жер титирөөнүн мүмкүн болгон борборлорунун зонасында жайгашкан, алардын интенсивдүүлүгү 8- 9 же андан ашык баллга жетиши мүмкүн. Аларда республика калкынын 75 пайызы жашайт.

11.5.2. Улуттук ИДП карата пайыздык катыш менен кырсыктардан түздөн-түз экономикалык жоготуулар

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**0,23**	**0,11**	**0,53**	**0,21**	**0,19**	**0,21**
Баткен облусу	0,33	0,25	3,44	2,21	0,75	1,04
Жалал-Абад облусу	1,15	0,07	0,17	0,44	0,20	0,11
Ысык-Көл облусу	0,00	0,69	0,02	0,17	0,13	0,11
Нарын облусу	1,65	0,04	0,21	0,16	0,09	0,01
Ош облусу	0,20	0,00	4,30	0,05	0,70	0,03
Талас облусу	0,30	0,01	0,06	0,52	0,09	0,00
Чүй облусу	0,01	0,03	0,03	0,12	0,23	0,01
Бишкек ш.	-	-	0,03	0,05	0,01	0,37
Ош ш.	-	-	0,62	0,00	0,20	-

ӨКМ маалыматтары боюнча.

11.6.1.1. Ташылып чыгарылган катуу тиричилик таштандылардын көлөмү
(бир адамга эсептегендеги килограмм)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Бир адамга эсептелген катуу тиричилик таштандылар ташылып чыгарылды	214,6	178,3	195,2	170,9	165,1	171,4

Калктын киши башына таштандыларды чыгаруунун интенсивдүүлүгүнүн жогорулашы социалдык мамилелерде жана өндүрүштүк циклдерде оң өзгөрүүлөрдүн жоктугун мүнөздөйт жана калк үчүн кошумча социалдык чараларды көрүүнү, өнөр жайга экономикалык дем берүү жана мамлекет тарабынан экологиялык көзөмөлдүн күчөтүлүшүн талап кылат.

2018-жылы ташып чыгарылган катуу тиричилик калдыктарынын 73 пайызга жакыны Бишкек, Ош шаарларына жана Чүй облусуна туура келген.

11.7.1.1а. Калктуу конуштардагы жашыл көчөттөрдүн жана массивдердин аянты
(1000 адамга, гектарга эсептегенде)

	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**1,8**	**1,7**	**1,8**	**1,7**	**1,7**
Баткен облусу	0,3	0,1	0,1	0,1	0,2
Жалал-Абад облусу	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9
Ысык-Көл облусу	1,4	1,3	1,4	0,4	0,4
Нарын облусу	1,4	1,5	1,6	1,7	1,9
Ош облусу	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5
Талас облусу	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Чүй облусу	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1
Бишкек ш.	5,3	5,1	5,1	5,0	4,7
Ош ш.	3,8	3,6	3,6	3,5	3,6

Бак-дарактар санитардык-гигиеналык жана социалдык жактан зор мааниге ээ. Жашыл бак-дарактардын маанилүү гигиеналык өзгөчөлүгү жылуулук жана радиациялык режимдерди жөнгө салууда, тышкы чөйрөнүн жагымдуу шарттарын камсыздоочу микроклиматты түзүүдө чагылдырылат. Жашыл бак-дарактардын мааниси, алар калктуу конуштарды чаңдан, газдардан, шамалдан жана ызы-чуудан коргоонун кубаттуу фактору экендигинде. Мындан тышкары, алар адамдын борбордук нерв системасынын сезимдерин өркүндөтүп, анын ден-соолугун жакшыртышат.

Жайкы күндөрдө ачык мейкиндиктердин температура режиминин жумшартылышына жашыл бак-дарактардын таасири эки маанилүү фактор менен аныкталат: биринчиден, жашыл бак-дарактар туура жайгаштырылганда, дубалдардын, топурактын жана жасалма каптоолордун бетин күн нурунан коргойт, экинчиден, күн нурунун олуттуу чагылышынан жана нымдын чоң бууланусунан улам, жашыл түстөгү кыртыштын бетинин температурасы ачык топурактын температурасы, жасалма каптоо жана таш дубалынын температурасы сыяктуу жогорку мааниге жетпейт.

Республикада 1000 адамга алганда орто эсеп менен 1,7 гектар жашыл бак-дарактар туура келет. Аймактарда, Бишкек шаарында жана Ысык-Көл облусунда бул көрсөткүчтүн туруктуу маанисинин алкагында, анын төмөндөшү байкалууда.

Натыйжада, Бишкек шаарынын индустриалдык райондорунда 2018-жылы азот диоксидинин чектүү жол берилген концентрациясынын учурларынын санынын ашып кеткендиги (61 пайыз) катталган.

КЕРЕКТӨӨНҮН ЖАНА ӨНДҮРҮҮНҮН САРАМЖАЛДУУ МОДЕЛДЕРИНЕ ӨТҮҮНҮ КАМСЫЗДОО

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018- жыл үчүн Улутстаткомдун, ӨКМ жана КРӨ караштуу СРМАнын маалыматтары

Кыргызстан - Борбор Азиядагы **суу ресурстары** дээрлик толугу менен өз аймагында түзүлгөн жалгыз мамлекет

Суу ресурстардын чоң көлөмү

6 580 мөңгүдө топтолгон

760 млрд. м³

ЖАЛПЫ АЛЫНГАН СУУНУН **2 085,2 млн. м³**

ташуу учурундагы СУУНУН ЧЫГЫМЫ **27%**

Жалпы алынган суу **7758,0** млн м³

Жалпы көлөмү **307,12 млн. м³** болгон уулуу жана радиоактивдүү калдыктары бар

92 объект

кыртыш ачылган, бош тектер жана стандарттык эмес рудалардын **100** төгүнү

РАДИОАКТИВДҮҮ КАЛДЫКТАРДЫН ЖАЛПЫ МАССАСЫ **2 млрд. тонна болгон**

12-МАКСАТ. КЕРЕКТӨӨНҮН ЖАНА ӨНДҮРҮҮНҮН САРАМЖАЛДУУ МОДЕЛДЕРИНЕ ӨТҮҮНҮ КАМСЫЗДОО

Туруктуу керектөө жана өндүрүш – ресурстардын жана энергиянын натыйжалуу пайдаланышын, туруктуу инфраструктуранын түзүлүшүн, негизги социалдык тейлөө кызматтарына жетүүнү камсыз кылууну, "жашыл" жана жакшы жумушчу орундарын жана бардык адамдар үчүн жашоонун жогорку сапатын талап кылат. Бул программаны ишке ашыруу өнүгүүнүн жалпы пландарын аткарууга, экономикалык, экологиялык жана социалдык чыгымдарды кыскартууга, экономикалык атаандаштыкка жөндөмдүүлүктү жогорулатууга жана жакырчылыктын денгээлин кыскартууга жардам берет.

Бүгүнкү күндө жаратылыш ресурстарын керектөө деңгээли өсүп жатат, көптөгөн мамлекеттер абанын, суунун жана топурактын булгануусу жаатында көйгөйлөргө туш болушууда.

Туруктуу керектөө жана өндүрүш "мурдагыдан да аз каражаттарды колдонуп, жакшы жасоого", ресурстарды пайдалануу көлөмүн азайтуунун, жердин жакырланышын жана айлана-чөйрөнүн булганышын төмөндөтүүнүн эсебинен жыргалчылык деңгээлин колдоо жана жашоонун сапатын жогорулатуу үчүн экономикалык ишмердүүлүктөн түшкөн таза пайданы көбөйтүүгө багытталган. Бул үчүн, жеткирүү түйүнүнүн катышуучуларынын - өндүрүүчүдөн баштап акыркы керектөөчүгө чейин системалуу мамилени жана кызматташууну талап кылат. Бул туруктуу керектөө жана жашоо мүнөзү маселелери боюнча билим берүү жана окутуу демилгелери аркылуу керектөөчүнүн катышуусун камтыйт; стандартташтыруу жана маркалоо аркылуу керектөөчүлөрдү жетиштүү маалымат менен камсыз кылуу; туруктуулук принциптерине негизделген мамлекеттик сатып алууларды уюштуруу жана башкалар.

Милдеттер:

12.1 Бардык өлкөлөрдүн катышуусу менен керектөөнүн жана өндүрүүнүн сарамжалдуу моделдерин пайдаланууга өтүү боюнча аракеттердин Он жылдык стратегиясын ишке ашыруу, мында биринчиден болуп ага өнүккөн өлкөлөр кириши керек жана өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн өнүгүүсүн жана дараметин эске алуу менен ишке ашыруу.

12.2 2030-жылга карата жаратылыш ресурстарын сарамжалдуу өздөштүрүүгө жана натыйжалуу пайдаланууга жетишүү.

12.3 2030-жылга карата калктын жан башына эсептөө менен чекене жана керектөө деңгээлдеринде тамак-аш калдыктарынын жалпы дүйнөлүк өлчөмүн эки эсе кыскартуу жана өндүрүштүк-сатуу чынжырында азык-түлүктү жоготууларды, анын ичинде жыйнагандан кийинки жоготууларды азайтуу.

12.4 2020-жылга карата химиялык заттарды жана бардык калдыктарды алардын жашоо циклинин аралыгында макулдашылган эл аралык принциптерге ылайык экологиялык сарамжалдуу пайдаланууга жетишүү жана алардын адамдын ден-соолугуна жана курчап турган чөйрөгө терс таасирин азайтуу үчүн алардын абага, сууга жана кыртышка түшүүсүн кыскартуу.

12.5 2030-жылга карата калдыктардын пайда болушунун алдын алуу, аларды азайтуу, кайра иштетүү жана кайра пайдалануу боюнча чараларды көрүү аркылуу алардын көлөмүн кыйла азайтуу.

12.6 Компанияларга, өзгөчө ири улуттар аралык компанияларга өндүрүүнүн туруктуу методдорун колдонууну жана өзүнүн отчетторунда ресурстарды сарамжалдуу пайдаланыу жөнүндө маалыматты чагылдырууну сунуштоо.

12.7 Улуттук стратегияларга жана артыкчылыктарга ылайык мамлекеттик сатып алуулардын туруктуук практикасын камсыздоого көмөктөшүү.

12.8 2030-жылга карата дүйнө жүзүндөгү адамдардын туруктуу өнүгүү жана жаратылыш менен шайкештиктеги жашоо образы жөнүндө тиешелүү маалыматтарга ээ болуусун камсыздоо.

12.a Өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө керектөөнүн жана өндүрүүнүн сарамжалдуу моделдерине өтүү үчүн алардын илимий-техникалык дараметин өстүрүүдө жардам көрсөтүү.

12.b Жумушчу орундарын түзүүгө, жергиликтүү маданиятты өнүктүрүүгө жана жергиликтүү продукцияны өндүрүүгө шарт түзө турган, туруктуу туризм менен туруктуу өнүгүүгө көрсөтүүлүүчү таасир этүү мониторингинин куралын иштеп чыгуу жана киргизүү.

12.c Ысырапкорчулук менен керектөөгө алып келүүчү казылып алынуучу отунду пайдалануунун натыйжалуулугу менен айырмаланган субсидиялоону улуттук шарттарды эске алуу менен рыноктук диспропорцияларды жоюу аркылуу, анын ичинде салык салуууну кайра уюштуруу жана алардын экологиялык кесепеттерин эсепке алуу үчүн, өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн өзгөчө керектөөлөрүн жана шарттарын көңүлгө алуу менен жана калктын муктаж жана аярлуу топторунун кызыкчылыктарын коргоо үчүн, аларды өнүктүрүү үчүн терс кесепеттерди минимумга жеткирүү менен, акырындык менен зыяндуу субсидиялардан баш тартуу аркылуу сарамжалдаштыруу.

18–график. Кооптуу калдыктардын пайда болушу (1-3-кооптуулук классы), миң тонна

19–график. 1 адамга эсептегенде коркунучтуу калдыктардын пайда болушу килограмм / адам

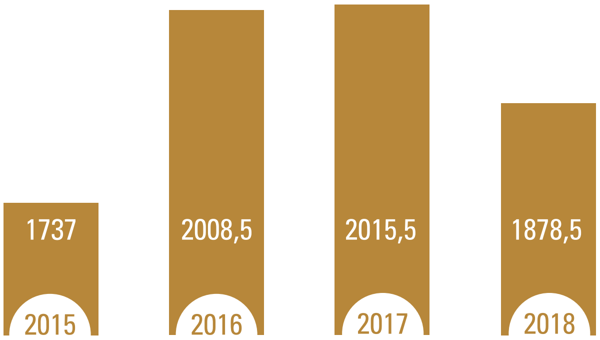

12.4.2. Калктын киши башына карата коркунучтуу калдыктардын түзүлүшу

	2015	2016	2017	2018
Кооптуу калдыктардын пайда болушу (1-3-кооптуулук классы), миң тонна	10 455,8	12 332,6	12 610,3	12 002,6
1 адамга эсептегенде коркунучтуу калдыктардын пайда болушу килограмм / адам	1 737,0	2 008,5	2 015,5	1 878,5

Коркунучтуу калдыктардын пайда болушу-бул өндүрүштүн жана керектөөнүн 1-3-класстарынын белгилүү бир мезгилде калктын киши башына түзүлгөн калдыктарынын саны. "Өндүрүш жана керектөө калдыктары жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык бардык коркунучтуу калдыктар адамга жана айлана-чөйрөгө зыяндуу таасиринин деңгээли боюнча класстарга бөлүнөт. Өндүрүш жана керектөө калдыктары коркунучтун беш классы-

на бөлүнөт: биринчи класс - өтө коркунучтуу заттар (калдыктар), экинчи класс - өтө кооптуу заттар (калдыктар), үчүнчү класс - кооптуу заттар (калдыктар), төртүнчү класс - аз кооптуу заттар (калдыктар), бешинчи класс - дээрлик кооптуу эмес заттар (калдыктар).

2018-жылы Кыргыз Республикасында бир адамга 1,9 тонна коркунучтуу калдыктар түзүлгөн. Коркунучтуу калдыктардын кыйла көлөмү Ысык-Көл облусуна туура келет.

13 КЛИМАТТЫН ӨЗГӨРҮҮСҮ МЕНЕН КҮРӨШҮҮ

КЛИМАТТЫН ӨЗГӨРҮШҮ ЖАНА АНЫН КЕСЕПЕТТЕРИ БОЮНЧА КҮРӨШҮҮНҮН ШАШЫЛЫШ ЧАРАЛАРЫН КАБЫЛ АЛУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018- жыл үчүн Улутстаткомдун, ӨКМ жана КЧКТЧМАнын маалыматтары

Кыргыз Республикасы тарабынан **2000-жылдын майында** БУУнун климаттын өзгөрүшү боюнча алкактык конвенциясы (БУУ КӨАК) ратификацияланган

600 калктуу конуш ар кандай деңгээлдеги жер көчкү процесстерине дуушар болууда

ПОТЕНЦИАЛДУУ КООПТУУ ЖЕРЛЕРДЕ **10 000** чейин турак-жайлар жайгашкан

Республиканын аймагында **5 000 ашуун** жер көчкү коркунучу бар участоктор бар

ӨЛКӨДӨ

3 900 жакын сел бассейни бар

200 бийик тоолуу көлдөрдүн жырып кетүү ыктымалдыгы жогору

300 калктуу конуштар коркунуч алдында турат

Сейсмикалык коркунучтуу деп классификацияланган **80 ден ашык** ИРИ КАЛКТУУ КОНУШТАР жер титирөөнүн мүмкүн болгон борборлорунун зонасында жайгашкан, алардын интенсивдүүлүгү **8-9** же андан ашык баллга жетиши мүмкүн.

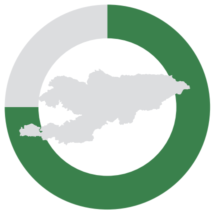

АЛАРДА КАЛКТЫН **75%** жашайт

2014 - 2018-жылдары республиканын аймагында ар кандай мүнөздөгү **1 092** өзгөчө кырдаал катталган

Өзгөчө кырдаалдардан келтирилген МАТЕРИАЛДЫК ЧЫГЫМ **6 млрд. сомду** түздү

Акыркы беш жылдын ичинде кырсыктардын кесепетинен **321** адам каза болгон

13-МАКСАТ. КЛИМАТТЫН ӨЗГӨРҮШҮ ЖАНА АНЫН КЕСЕПЕТТЕРИ БОЮНЧА КҮРӨШҮҮНҮН ШАШЫЛЫШ ЧАРАЛАРЫН КАБЫЛ АЛУУ

Экономикалык өсүш жана калктын санынын өсүшү менен шартталган климаттын өзгөрүшү ар бир континенттеги ар бир мамлекетте адамдарга жана жаратылыш системаларына кеңири таасирин тийгизүүдө. Абанын жана океандын температурасы көтөрүлүп, кар менен муздун көлөмү азайып, деңиз деңгээли көтөрүлдү. Учурдагы божомолдорго ылайык, 21-кылымдын аралыгында жер бетинин температурасы жогорулай берет.

Климаттын өзгөрүлүшү экономикалык өнүгүүгө, табигый ресурстарга жана жакырчылык менен күрөшүүгө кыйла таасирин тийгизгендиктен, бул маселени чечүү туруктуу өнүгүүнүн ажырагыс бир бөлүгү болуп калды. Бул маселени чечүү үчүн анча кымбат эмес жана масштабдуу чечүү ыкмаларын табуу акыркы он жылдыктардын жетишкендиктерин сактап, өлкөлөргө өнүгүп кете алган экономиканы камсыз кылат.

Милдеттер:

1. Бардык өлкөлөрдө кооптуу климаттык көрүнүштөргө жана жаратылыш кырсыктарына каршы туруу жана ыңгайлашуу жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу.
2. Климаттын өзгөрүүсүнө жооп кылуу чараларын улуттук деңгээлдеги саясатка, стратегияларга жана пландоого киргизүү.
3. Климаттын өзгөрүшүнүн курчтугун жумшартуу жана кесепеттерин начарлатуу, аларга ыңгайлаштыруу жана эрте алдын алуу боюнча адамдарды жана мекемелерди агартууну, маалымат жайылтууну жана мүмкүнчүлүктөрүн жакшыртуу.
4. Бириккен Улуттар Уюмунун климаттын өзгөрүшү жөнүндө алкактык конвенциясынын катышуучусу болуп саналган өнүккөн өлкөлөр өздөрүнө алган 2020-жылга карата жалпы аракет менен климаттын өзгөрүшүнүн курчтугун жана кесепеттерин жумшартуу боюнча чара көрүү контекстинде өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн керектөөлөрүн канааттандыруу үчүн бардык булактардан жыл сайын 100 млрд. АКШ долл. мобилизациялоо максатына жетүү жана аларды ишке ашыруунун айкындуулугун камсыздоо милдеттенмесин аткаруусу, ошондой эле мүмкүн болгон кыска мөөнөттө аны капиталдаштыруу менен Жашыл климаттык фонддун толук масштабдуу иштөөсүн камсыздоо.
5. Начар өнүккөн өлкөлөрдө жана чакан арал өнүгүп келе жаткан мамлекеттерде климаттын өзгөрүшү менен байланыштуу пландоо жана башкаруу мүмкүнчүлүктөрүн бекемдөө боюнча механизмдерди түзүүгө көмөктөшүү, мында аялдарга, жаштарга, ошондой эле жергиликтүү жана маргиналдашкан жамааттарга өзгөчө көңүл буруу.

Республиканын аймагында 5 000 ашуун жер көчкү коркунучу бар участоктор бар. 600 калктуу конуш ар кандай деңгээлдеги жер көчкү процесстерине дуушар болууда. Потенциалдуу кооптуу жерлерде 10 миңге чейин турак-жайлар жайгашкан. Өлкөдө 3900гө жакын сел бассейни бар, 200 бийик тоолуу көлдөрдүн жырып кетүү ыктымалдыгы жогору, 300 калктуу конуштар коркунуч алдында турат. Акырындык менен өнүгүп жаткан коркунучтардын 8 түрүнүн ичинен 6сы республиканын аймагында орун алган. Буга жердин деградациясы жана токой оорулары, температуранын жогорулашы, дарыялар агымынын режиминдеги өзгөрүүлөр, мөңгүлөрдүн аянтынын төмөндөшү, биологиялык ар түрдүүлүктүн өзгөрүшү жана кургакчылыктын айрым белгилери кирет.

13.1.1. Жынысы жана аймагы боюнча кырсыктын натыйжасында каза болгондордун саны *(адам)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	**158**	**62**	**53**	**47**	**141**	**18**
Эркектер	106	39	33	37	85	14
Аялдар	52	23	20	10	56	4
Баткен облусу	15	3	1	9	-	-
Эркектер	11	3	1	7	-	-
Аялдар	4	-	-	2	-	-
Жалал-Абад облусу	32	17	11	13	43	4
Эркектер	21	11	5	9	29	4
Аялдар	11	6	6	4	14	-
Ысык-Көл облусу	15	25	6	2	6	2
Эркектер	10	16	5	1	6	1
Аялдар	5	9	1	1	-	1
Нарын облусу	7	2	9	1	2	-
Эркектер	4	2	6	1	2	-
Аялдар	3	-	3	-	-	-
Ош облусу	19	-	10	1	35	1
Эркектер	12	-	7	1	17	1
Аялдар	7	-	3	-	18	-
Талас облусу	4	-	-	-	-	-
Эркектер	3	-	-	-	-	-
Аялдар	1	-	-	-	-	-
Чүй облусу	46	13	15	14	55	10
Эркектер	32	7	8	11	31	7
Аялдар	14	6	7	3	24	3
Бишкек ш.	14	2	-	7	-	-
Эркектер	9	-	-	7	-	-
Аялдар	5	2	-	-	-	-
Ош ш.	6	-	1	-	-	1
Эркектер	4	-	1	-	-	1
Аялдар	2	-	-	-	-	-

ӨКМ маалыматтары боюнча.

Кыргыз Республикасы өзүнүн географиялык жайгашуусунан улам көп сандаган табигый кырсыктарга дуушарланган мамлекет болуп саналат. Олуттуу геологиялык, техногендик, климаттык коркунучтар жана климаттын глобалдуу өзгөрүү проблемалары республиканын калкына жана экономикасына дайыма терс таасирин тийгизүүдө. Калк жана инфратүзүм кырсык коркунучунун алдында алсыз.

Сейсмикалык коркунучтуу деп классификацияланган 80ден ашык ири калктуу конуштар жер титирөөнүн мүмкүн болгон борборлорунун зонасында жайгашкан, алардын интенсивдүүлүгү 8- 9 же андан ашык баллга жетиши мүмкүн. Аларда республика калкынын 75 пайызы жашайт.

2014-жылдан 2018-жылга чейинки мезгилде республикада Кыргыз Республикасынын Өзгөчө кырдаалдар министрлиги ар кандай мүнөздөгү 1 092 өзгөчө кырдаалдарды каттаган, алардын кесепетинен 321 адам каза болгон. Өзгөчө кырдаалдардан келтирилген материалдык чыгым болжол менен 6 миллиард сомду түздү.

Катталган өзгөчө кырдаалдардын түрлөрү төмөндөө иретинде бөлүштүрүлөт: сел жана суу ташкыны, кар көчкү, ири өрт, катуу шамал, ири жол кырсыгы, жер титирөөлөр, жер көчкү, жер астындагы суулардын деңгээли көтөрүлүп жаткан сел жана башкалар.

13.1.2 2015–2030 жылдарга карата кырсыктардын тобокелдигин төмөндөтүү боюнча Сендай алкагына ылайык кырсыктардын тобокелдигин азайтуу боюнча улуттук стратегияларды кабыл алган жана жүзөгө ашырган өлкөлөрдүн саны

2015-жылдын март айында Кыргыз Республикасы кырсыктардын тобокелдигин төмөндөтүү боюнча Сендай алкагындагы негизги артыкчылыктарды аткарууга милдеттенди, анын алкагында 2018-2030-жылдарга Кыргыз Республикасынын калкын жана аймактарын өзгөчө кырдаалдардан ар тараптуу коргоо Концепциясы кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2018-жылдын 29-январындагы № 58 токтому менен бекитилген жана 2018-2022-жылдарга ишке ашыруу планы иштелип чыккан.

14-МАКСАТ. ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫГЫНДА ОКЕАНДАРДЫ, ДЕҢИЗДЕРДИ ЖАНА ДЕҢИЗ РЕСУРСТАРЫН САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУ ЖАНА САКТОО

Дүйнөлүк океандар, алардын температурасы, аларда өтүп жаткан химиялык процесстер, агымдары жана жалпы жашоосу глобалдуу системалардын аракеттерин аныктап, Жер шарын адамзаттын жашоосу үчүн жарактуу кылат. Жаан суусу, ичүүчү таза суу, аба ырайы, климат, жээк сызыгы, тамагыбыздын көп бөлүгү, керек болсо биз дем алып жаткан абадагы кычкылтек – бардыгы тең деңизден пайда болот жана деңиз аркылуу жөнгө салынат. Адамзаттын тарыхында деңиз менен океандар өтө эле маанилүү соода жана жүк ташуу жолдору катары кызмат кылган. Мына ушул өтө маанилүү ресурсту рационалдуу пайдалануу – туруктуу келечектин кепили.

Климаттын өзгөрүшүнүн барган сайын терс таасирлери (океандын кычкылданышын кошо алганда), балыктардын промыслолук түрлөрүн кармоо жана деңиз чөйрөсүнүн булганыусу дүйнөлүк океандарды коргоонун акыркы жетишкендиктерине коркунуч келтирип жатат.

Океандын кычкылдануусу суудагы карбонаттык курамдын өзгөрүшү менен тыгыз байланышта, бул көптөгөн деңиз түрлөрүнүн раковиналары менен скелеттеринин кескин жука болушуна алып келиши мүмкүн (мисалы, раковиналары бар риф жаратуучу шурулар жана моллюскалар). Ачык океандагы жана дүйнө жүзүндөгү жээк аймактардагы деңиз чөйрөсүнүн кычкылдуулугун изилдөө учурдагы кычкылдуулук мааниси көбүнчө өнөр жайга чейинки көрсөткүчтөрдөн ашып кеткендигин көрсөтөт.

Милдеттер:

14.1 2025-жылга карата деңиз чөйрөсүнүн булгануусунун, өзгөчө кургактагы ишмердиктин жыйынтыгында булгануусунун, анын ичинде деңиз таштандылары жана азыктык заттар менен булгануусунун алдын алууну жана олуттуу кыскартууну камсыздоо.

14.2 2020-жылга карата олуттуу терс таасирлерди токтотуу максатында деңиздерди жана жээктердеги экотутумдарды сарамжалдуу пайдаланууну жана коргоону, анын ичинен бул эко тутумдардын туруктуулугун жогорулатуу жолу менен камсыздоо жана океандардын жакшы экологиялык абалын жана продуктивдүүлүгүн камсыздоо үчүн аларды калыбына келтирүү боюнча чараларды көрүү.

14.3 Океандын кычкылдануусун минималдаштыруу жана кесепеттерин жоюу, анын ичинде бардык деңгээлдерде илимий кызматташтыкты өнүктүрүү аркылуу жоюу.

14.4 2020-жылга карата балыктардын запасын мүмкүн болушунча кыска мөөнөттө калыбына келтирүү, бул запастардын биологиялык мүнөздөмөлөрүн эске алуу менен максималдуу натыйжалуу экологиялык сарамжалдуу кармоону камсыздоого жөндөмдүү болгон деңгээлдерге жеткирүү үчүн балык кармоону натыйжалуу жөнгө салууну камсыздоо жана ашыкча кармоону, мыйзамсыз, билдирилбеген жана жөнгө салынбаган балык кармоону жана түгөтүүчү балык кармоо практикасын токтотуу, ошондой эле чарбалык ишмердүүлүктүн илимий жактан негизделген пландарын аткаруу.

14.5 2020-жылга карата улуттук мыйзамдарга жана эл аралык укукка ылайык жана колдонуудагы эң мыкты илимий маалыматтардын негизинде жээктердин жана деңиз райондорунун эң аз болгондо 10 пайызын жаратылышты коргоо чаралары менен камтуу.

14.6 2020-жылга карата ашыкча кубаттуулукту түзүүгө жана бардыгын кармоого көмөктөшүүчү балык өндүрүшү үчүн субсидиялардын айрым формаларына тыюу салуу, мыйзамсыз, билдирилбеген жана жөнгө салынбаган балык өндүрүшүнө көмөктөшкөн субсидияларды токтотуу жана өнүгүп келе жаткан жана начар өнүккөн өлкөлөргө карата өзгөчө жана дифференциацияланган режимди талаптагыдай жана натыйжалуу колдонуу Дүйнөлүк соода уюмунун алкагында балык өндүрүшүн субсидиялоо жөнүндө маселе боюнча сүйлөшүүлөрдүн бир бөлүгү болушу керектигин таануу менен мындай жаңы субсидияларды киргизүүдөн карману.

14.7 2030-жылга карата деңиздин ресурстарын экологиялык сарамжалдуу пайдалануудан, анын ичинен балык чарбасын, аквамаданиятты жана туризмди экологиялык сарамжалдуу пайдалануу аркылуу өнүгүп жаткан чакан арал мамлекеттердин жана азыраак өнүккөн мамлекеттердин алган экономикалык кирешесин жогорулатуу.

14.a Океан чөйрөсүнүн экологиялык абалын жакшыртуу жана өнүгүп жаткан өлкөлөрдүн, өзгөчө өнүгүп жаткан чакан арал мамлекеттердин өнүгүшүнө деңиздин биологиялык ар түрдүүлүгүнүн салымын жогорулатуу үчүн Өкмөттөр аралык океанографиялык комиссия тарабынан иштелип чыккан деңиз технологияларын өткөрүп берүүгө тиешелүү критерийлерди жана жетектөөчү принциптерди көңүлгө алуу менен илимий билимдердин көлөмүн көбөйтүү, илимий изилдөөлөрдү кеңейтүү жана деңиз технологияларын өткөрүп берүүнү камсыздоо.

14.b Кол менен балык уулаган майда чарбалардын деңиз ресурстарына жана рынокторго жетүүсүн камсыздоо.

14.c Бириккен Улуттар Уюмунун Деңиз укугу боюнча конвенциясына бекитилген Эл аралык укуктун ченемдерин сактоо жолу менен океандарды жана алардын ресурстарын сактоо жана сарамжалдуу пайдалануу боюнча ишти жакшыртуу, документтин «Биз каалаган келечек» 158-пунктунда Дүйнөлүк океанды жана анын ресурстарын сактоо жана рационалдуу пайдалануу үчүн юридикалык база каралган.

15 КУРГАКТЫКТАГЫ ЭКОСИСТЕМАЛАРЫН САКТОО

КУРГАКТЫКТАГЫ ЭКОСИСТЕМАНЫ КАЛЫБЫНКА КЕЛТИРҮҮ ЖАНА САКТОО ЖАНА АЛАРДЫ САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУГА КӨМӨКТӨШҮҮ, ТОКОЙЛОРДУ САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУ, ЧӨЛГӨ АЙЛАНЫП КАЛУУ МЕНЕН КҮРӨШҮҮ, ЖЕРДИН ДЕГРАДАЦИЯ ПРОЦЕССИН АРТКА КАЙТАРУУ ЖАНА БИОАРТҮРДҮҮЛҮКТҮН ЖОГОЛУУ ПРОЦЕССИН ТОКТОТУУ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018- жыл үчүн Улутстаткомдун жана КЧКТЧМАнын маалыматтары

ТОКОЙ ФОНДУНУН ЖАЛПЫ АЯНТЫ

2,6 млн. гектарды

түздү, анын ичинен

1,1 млн. гектары

же өлкөнүн жалпы аянтынын

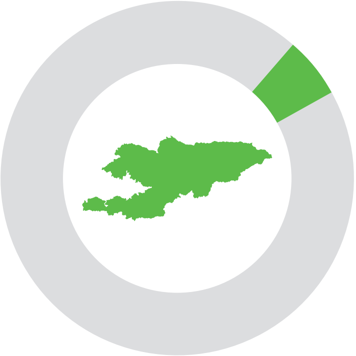

5,6%

токой менен капталган аянтка туура келет

Корголуучу аймактары менен курчалган жерлердин жана агын сууларынын биологиялык ар түрдүүлүгүнүн

МААНИЛҮҮ ОБЪЕКТИЛЕРИНИН ЖАЛПЫ АЯНТЫ

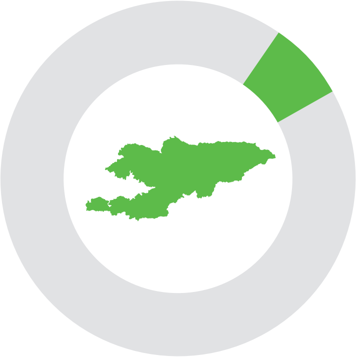

Өлкөнүн жалпы аянтынын

7,4%

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АЙМАГЫНДА

10 мамлекеттик жаратылыш коруктары

578,5 миң.га

13 мамлекеттик жаратылыш парктары

724 миң.га

15 – МАКСАТ. КУРГАКТЫКТАГЫ ЭКОСИСТЕМАНЫ КАЛЫБЫНКА КЕЛТИРҮҮ ЖАНА САКТОО ЖАНА АЛАРДЫ САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУГА КӨМӨКТӨШҮҮ, ТОКОЙЛОРДУ САРАМЖАЛДУУ ПАЙДАЛАНУУ, ЧӨЛГӨ АЙЛАНЫП КАЛУУ МЕНЕН КҮРӨШҮҮ, ЖЕРДИН ДЕГРАДАЦИЯ ПРОЦЕССИН АРТКА КАЙТАРУУ ЖАНА БИОАРТҮРДҮҮЛҮКТҮН ЖОГОЛУУ ПРОЦЕССИН ТОКТОТУУ

Токойлор азык-түлүк коопсуздугун камсыз кылып, жан сактоого жай гана бербестен, алар климаттын өзгөрүлүшү менен күрөшүүдө эң эле маанилүү ролду ойнойт, биологиялык ар түрдүүлүктү сактоого жардам берет жана ошол токойлордо жашаган элдердин үйү болуп эсептелет.

Адамдын ишмердүүлүгү менен шартталган токойлордун жер бетинен жоголушу жана чөлдөрдүн пайда болушу жакырчылык менен күрөшүп жаткан миллиондогон адамдардын жашоосуна жана жашоо каражаттарына терс таасирин тийгизет жана туруктуу өнүгүүгө жетүүгө чоң тоскоолдук болуп эсептелет. Учурда токой чарбасын рационалдуу башкарууга жана жердин чөлгө айлануусуна каршы чаралар көрүлүүдө.

Милдеттер:

15.1 2020-жылга карата жер үстүндөгү жана ички таза суулуу экотутумдарды жана алардын кызмат көрсөтүүлөрүн, анын ичинен токойлорду, суу-саз чарба жерлерин, тоолорду жана кургак жерлерди эл аралык макулдашуулардан келип чыккан милдеттенмелерге ылайык сактоону, калыбына келтирүүнү жана рационалдуу пайдаланууну камсыздоо.

15.2 2020-жылга карата бүткүл дүйнөдө токойлордун бардык түрлөрүн рационалдуу пайдалануу методдорун киргизүүгө көмөктөшүү, токойсуз калууну токтотуу, деградацияланган токойлорду калыбына келтирүү жана токой отургузуунун жана токойлорду калыбына келтирүүнүн масштабын кеңейтүү.

15.3 2030-жылга карата чөлгө айланууга каршы күрөшүү, деградацияланган кыртыштарды жана жерлерди, анын ичинен чөлгө айланган, кургап калган жана суу каптаган жерлерди калыбына келтирүү, бүткүл дүйнөдө жерлердин абалын начарлабашына умтулуу.

15.4 2030-жылга карата туруктуу өнүгүү үчүн зарыл болгон жыргалчылыкты берүүгө шарт түзүү үчүн тоолуу экотутумдардын, анын ичинен алардын биологиялык ар түрдүүлүгүнүн сакталышын камсыздоо.

15.5 Жок болуу коркунучунда турган түрлөрдүн табигый жашоо чөйрөлөрүнүн деградациясын токтотуу боюнча олуттуу чараларды токтоосуз көрүү, биологиялык ар түрдүүлүктүн жок болушун токтотуу жана 2020-жылга карата сактап калууну жана жок болуусун токтотууну камсыздоо.

15.6 Генетикалык ресурстарды пайдалануудан алынган жыргалчылыкты адилет бөлүштүрүүгө көмөктөшүү жана эл аралык деңгээлде макулдашылган шарттарда мындай ресурстарга тиешелүү жетүүнү камсыздоого шарт түзүү.

15.7 Мыйзамсыз аңчылыкты жана флора менен фаунанын корголгон түрлөрүн контрабандалык сатууну токтотуу үчүн токтоосуз чара көрүү жана жандуу жаратылыштын мыйзамсыз продукттарына болгон суроо-талапка жана сунушка байланыштуу көйгөйдү чечүү.

15.8 2020-жылга карата бөтөн инвазивдүү түрлөрдүн өтүп келүүсүн токтотуу жана алардын жер үстүндөгү жана суудагы экотутумдарга тийгизүүчү таасирин олуттуу азайтуу боюнча чараларды көрүү, ошондой эле артыкчылыктуу түрлөрдүн санын чектөөнүн же жок кылуунун алдын алуу боюнча чараларды көрүү.

15.9 2020-жылга карата жалпы улуттук жана жергиликтүү пландоонун жүрүшүндө жана өнүгүү процесстеринде, ошондой эле жакырчылыктын масштабдарын азайтуу стратегияларын жана пландарын иштеп чыгууда экотутумдардын жана биологиялык ар түрдүүлүктүн баалуулуктарын эсепке алууну камсыздоо.

15.a Биологиялык ар түрдүүлүктү жана экотутумдардын сактоо жана рационалдуу пайдалануу максатында бардык булактардын финансылык каражаттарын мобилизациялоо жана олуттуу көбөйтүү.

15.b Сарамжалдуу токой пайдаланууну каржылоо үчүн бардык булактардан жана бардык деңгээлдерде олуттуу ресурстарды мобилизациялоо жана өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө мындай башкаруу методдорун колдонуу үчүн, анын ичинен токойлорду сактоо жана калыбына келтирүү максатында адекваттуу өбөлгөлөрдү берүү.

15.c Мыйзамсыз аңчылыкка жана корголгон түрлөр менен контрабандалык соода кылууга каршы күрөш боюнча, анын ичинде жергиликтүү калктын экологиялык коопсуз жол менен жашоого каражат алуу мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү аркылуу глобалдуу аракеттерди активдештирүү.

15.1.1.1. Токойлордун аянты *(өлкөнүн жалпы аянтына карата пайыздык катышы менен)*

	2011
Кыргыз Республикасы	**5,6**
Баткен облусу	9,8
Жалал-Абад облусу	4,1
Ысык-Көл облусу	3,2
Нарын облусу	3,1
Ош облусу	6,4
Талас облусу	4,5
Чүй облусу	2,2

2011-жылдагы токойлорду Улуттук инвентаризациялоонун жыйынтыгы боюнча.

Токойлор адамзат үчүн өтө маанилүү болгон бир катар функцияларды аткарат, анын ичинде товарларды (жыгач жана жыгач эмес токой товарларды) берүү, ошондой эле биоартүрдүүлүк үчүн жашоо чөйрөсү, көмүртектин бөлүнүшү, жээктерди коргоо, кыртышты жана суу ресурстарын сактоо сыяктуу функцияларды аткарат.

Кыргыз Республикасынын токой фондусунун жалпы аянты 2,6 млн. гектарды түздү, анын ичинен 1,1 млн. гектары же өлкөнүн жалпы аянтынын 5,6 пайызы токой менен капталган аянтка туура келет.

15.1.2. Корголуучу жаратылыш аймактар менен камтылган кургак жерлердин жана тузсуз аймактардын маанилүү биологиялык объектилеринин үлүшү *(пайыз менен)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Кыргыз Республикасы	6,0	6,0	7,3	7,4	7,4

Корголуучу жаратылыш аймактар менен камтылган кургак жерлердин жана тузсуз аймактардын маанилүү биологиялык объектилеринин үлүшү – бул жердин жана тузсуз суулардын биологиялык ар түрдүүлүгү үчүн маанилүү жерлердин (башкача айтканда, биологиялык ар түрдүүлүктү сактоого олуттуу салым кошкондордун) пайызы, бул өлкөнүн жалпы аянтына карата айрым корголуучу аймактар менен толук камтылган.

Кыргыз Республикасында биологиялык ар түрдүүлүктүн маанилүү объектилеринин үлүшүнүн көбөйүү тенденциясы байкалууда.

15.3.1.1. Пайдаланбаган себептер боюнча айдоо аянты *(жылдын башына карата, гектар)*

	2015	2016	2017	2018	2019
Бардыгы	**1 280 570**	**1 280 570**	**1 287 859**	**1 287 810**	**1 287 584**
пайдаланбаган себептер боюнча айдоо аянты	89 985	81 920	74 796	67 337	63 332
Алардын ичинен: себептер боюнча:					
шордонуу жана сазданууу	4 958	3 840	3 288	3 103	2 792
сугат тармагынын иштебей калгандыгына байланыштуу сугаруунун жетишсиздиги	13 756	14 039	11 954	11 774	11 105
табигый кырсыктарга дуушар болуу (жер көчкү, сел)	394	352	1 035	1 539	512

Пайдаланылбай жаткан айдоо аянттарынын 5 пайызы алардын шордонуу жана саздануу жана табигый кырсыктарга (жер көчкү, сел) кабылуу себептерине байланыштуу иштетилбейт.

15.7.1.1 Браконьерликтин же мыйзамсыз жүгүртүүнүн объектиси болгон жапайы жаныбарлардын үлүшү *(түрлөрдүн жалпы санына карата пайыз менен)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Сүт эмүүчүлөр	15,4	12,1	14,3	9,9	9,9
Канаттуулар	3,7	3,7	2,2	2,7	2,5
Амфибиялар жана сойлоп жүрүүчүлөр	-	2,2	2,2	-	2,2

КЧКТЧМА маалыматтары боюнча.

15.а.1.1 Айлана-чөйрөнү коргоого мамлекеттик бюджеттин чыгымдары *(млн. сом)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Бардыгы	**665,9**	**810,1**	**934,5**	**921,5**	**962,4**
анын ичинде:					
айлана-чөйрөнүн булганышына каршы күрөшүүгө	56,2	71,5	60,4	52,7	64,1
коруктарга жана жаратылыш парктарына	93,3	114,1	145,8	131,7	136,5
жаныбарларды коргоого	8,4	9,4	10,4	9,8	10,4
өсүмдүктөрдү коргоо	1,6	1,5	1,5	-	-
эпизоотияга каршы иш-чараларга	61,2	46,6	109,3	105,6	153,6
ветеринардык диагностика	109,3	107,2	150,8	134,6	245,1
химиялаштыруу, өсүмдүктөрдү коргоо жана карантинге алууга	42,5	60,1	88,8	85,9	132,2
биологиялык ар түрдүүлүктү жана ландшафтты коргоо боюнча башка кызматтар	277,1	392,6	358,6	231,4	212,8
айлана-чөйрөнү коргоого байланыштуу илимий-изилдөө жана тажрыйбалык-конструктордук иштеп чыгууларга	6,7	7,1	6,3	6,3	-

	2014	2015	2016	2017	2018
башка категорияларга таандык эмес айлана-чөйрөнү коргоо маселелерине	9,6	-	-	163,5	-
айлана чөйрөнү коргоо боюнча дагы башка кызмат көрсөтүүлөргө	-	-	2,6	-	7,7

2018-жылы айлана-чөйрөнү коргоого мамлекеттик бюджеттен 963 млн сом бөлүнгөн. Ошол эле учурда, чыгашалардын негизги үлүшү ветеринардык диагностикага (25,5 пайыз) жана биоартүрдүүлүктү жана ландшафттарды коргоого (22,1 пайыз) багытталган.

16 ТЫНЧТЫК, СОТ АДИЛЕТТИГИ ЖАНА НАТЫЙЖАЛУУ ИНСТИТУТТАР

ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА СОЦИАЛДЫК ТОСКООЛДУКТАРДАН ТЫНЧТЫККА УМТУЛГАН ЖАНА ЭРКИН КООМДУ ТҮЗҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ, БАРДЫГЫ ҮЧҮН АДИЛЕТТҮҮ СОТКО БОЛГОН ЖЕТКИЛИКТҮҮЛҮГҮН КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫК ДЕҢГЭЭЛДЕРДЕ НАТЫЙЖАЛУУ, ОТЧЕТТУУ МЕКЕМЕЛЕРДИ ТҮЗҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

Туулгандыгы тууралуу күбөлүк

5 жашка чейинки балдардын

98,8% туулгандыгы

мамлекеттик органдарда катталган

15 жана андан жогорку жаштагы калктын

58%

караңгыда өз районунда жалгыз жүргөндө өздөрүн коопсуз сезишет

МЫНДА

67% эркектер арасында

45% аялдар арасында

Багуучу адам тарабынан

КАНДАЙДЫР БИР ФИЗИКАЛЫК ЖАЗАГА

же психологиялык агрессияга

КАБЫЛГАН БАЛДАРДЫН ҮЛҮШҮ

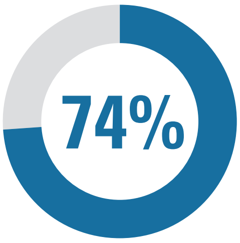

МАМЛЕКЕТТИК КЫЗМАТКЕРЛЕР

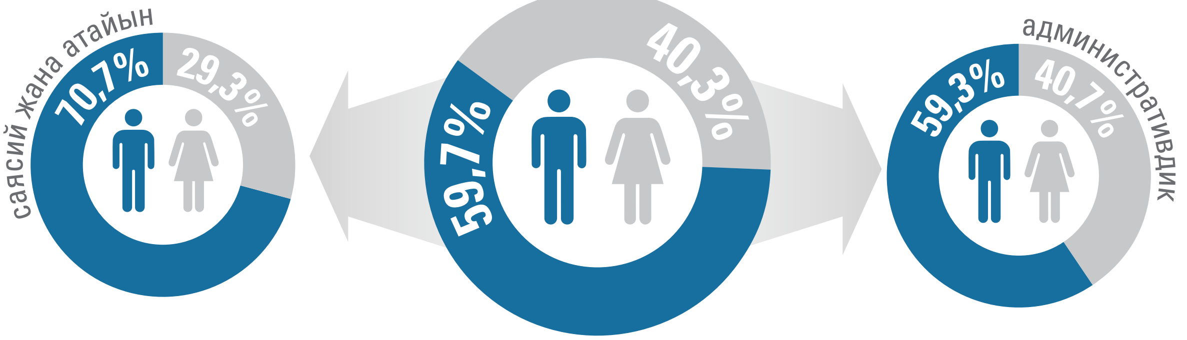

16 - МАКСАТ. ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА СОЦИАЛДЫК ТОСКООЛДУКТАРДАН ТЫНЧТЫККА УМТУЛГАН ЖАНА ЭРКИН КООМДУ ТҮЗҮҮГӨ КӨМӨКТӨШҮҮ, БАРДЫГЫ ҮЧҮН АДИЛЕТТҮҮ СОТКО БОЛГОН ЖЕТКИЛИКТҮҮЛҮГҮН КАМСЫЗДОО ЖАНА БАРДЫК ДЕҢГЭЭЛДЕРДЕ НАТЫЙЖАЛУУ, ОТЧЕТТУУ МЕКЕМЕЛЕРДИ ТҮЗҮҮ

Тынч жана инклюзивдүү коомду курууга көмөктөшүү үчүн адам өлтүрүү, балдарды кордоо, адам сатуу жана сексуалдык зомбулук маселелерин чечүү керек. Ушул көйгөйлөрдү чечүү менен гана адилеттүүлүккө жетүүгө жана бардык деңгээлдеги отчеттук мекемелерди натыйжалуу түзүүгө жол ачылат.

Акыркы он жылдын ичинде адам өлтүрүү жана адам сатуу фактыларынын саны кыйла азайгандыгына карабастан, миңдеген адамдар атайылап өлтүрүү коркунучунда турушат. Дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндө агрессиянын жана сексуалдык зомбулуктун кесепетинен балдардын укуктарынын бузулушу, жазасыздыктын жана маалыматтын жетишсиздигинин натыйжасында, көйгөйдү күчөтүп жатат.

Милдеттер:

16.1 Бүткүл дүйнөдө зомбулуктун бардык формаларынын жайылышын кыскартуу жана бул көрүнүштөн болгон өлүмдүн көрсөткүчтөрүн азайтуу.

16.2 Балдарды кордоонун, пайдалануунун, сатуунун жана балдарга карата зомбулуктун жана кыйноонун бардык формаларын токтотуу.

16.3 Улуттук жана эл аралык деңгээлдерде укук үстөмдүгүнө көмөктөшүү жана бардык адамдарга бирдей сот адилеттигин камсыздоо.

16.4 2030-жылга карата мыйзамсыз финансылык агымдарды жана курал-жарак агымдарын олуттуу азайтуу, уурдалган активдерди табуу жана кайтарып алуу боюнча иштерди активдештирүү жана уюшкан кылмыштуулуктун бардык формалары менен күрөш жүргүзүү.

16.5 Бардык түрдөгү коррупциянын жана паракорлуктун масштабын олуттуу кыскартуу.

16.6 Бардык деңгээлдерде натыйжалуу, отчеттуу жана ачык мекемелерди түзүү.

16.7 Коомдун бардык катмарларынын катышуусу менен бардык деңгээлдерде репрезентативдүү органдар тарабынан чечимдерди жооптуу кабыл алууну камсыздоо.

16.8 Глобалдуу жөнгө салуу органдарынын ишине өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн катышуусун кеңейтүү жана активдештирүү.

16.9 2030-жылга карата бардык адамдардын мыйзамдуу өздүк күбөлүктөрүнүн, анын ичинде туулгандыгы тууралуу күбөлүктөрүнүн болушун камсыздоо.

16.10 Улуттук мыйзамдарга жана эл аралык макулдашууларга ылайык коомчулуктун маалыматтарга жетүүсүн камсыздоо жана негизги эркиндиктерин коргоо.

16.a Бардык деңгээлдерде, анын ичинде өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө зомбулукту токтотуу жана террорчулукка жана кылмыштуулуккка каршы күрөшүү ишинде дараметти өстүрүү максатында тиешелүү улуттук мекемелерди, анын ичинен эл аралык кызматташуу аркылуу бекемдөө.

16.b Туруктуу өнүгүүнүн кызыкчылыгында басмырлоосу жок мыйзамдарды жана саясатты колдоо жана ишке ашыруу.

20–график. Өз районундагы көчөлөрдө жалгыз басканда өзүн коопсуз сезген адамдардын үлүшү *(аймагы боюнча, пайыз менен)*

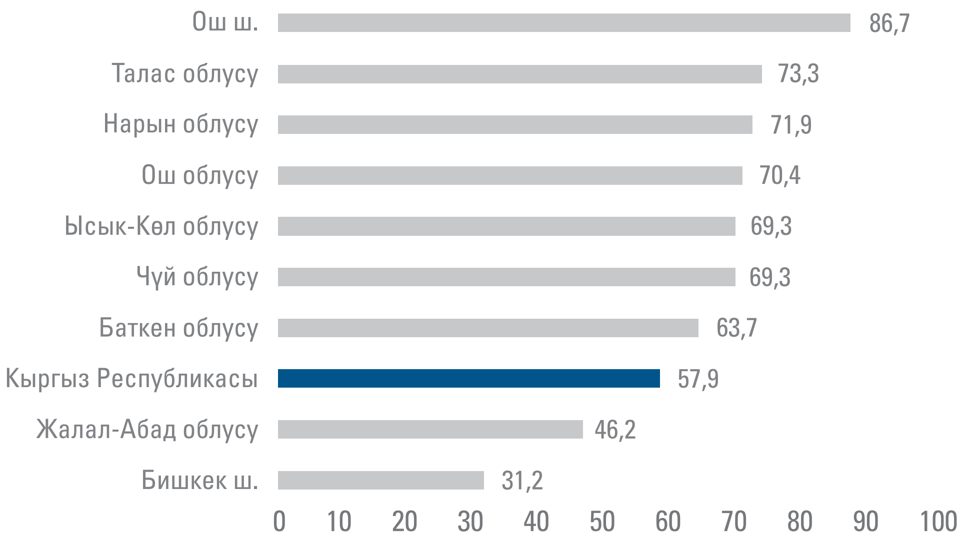

16.1.4. Өз районундагы көчөлөрдө жалгыз басканда өзүн коопсуз сезген адамдардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2018
Кыргыз Республикасы	57,9
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	50,7
Айыл жергеси	62,8
Жынысы боюнча	
Эркектер	67,4
Аялдар	44,7
Курагы боюнча	
Жаштар (15-28 жаш)	56,6
Эмгекке жарамдуу курактагы чоң адамдар	59,4
Эмгекке жарамдуу курактан улуу	54,1
Билим деңгээли боюнча	
Баштапкы жана төмөнкү	58,8
Жалпы негизги	63,3
Жалпы орто	57,7
Кесиптик орто /жалпы	59,7
Жогорку кесиптик	53,7
Аймак боюнча	
Баткен облусу	63,7
Жалал-Абад облусу	46,2
Ысык-Көл облусу	69,3
Нарын облусу	71,9
Ош облусу	70,4
Талас облусу	73,3
Чүй облусу	69,3
Бишкек ш.	31,2
Ош ш.	86,7

УЧИИ маалыматтары боюнча.

Бул көрсөткүч караңгыда өз аймактарында жалгыз жүргөндө өзүн коопсуз сезген 15 жана андан жогорку жаштагы адамдардын үлүшүн билдирет. Суроо кылмыштан коркуу сезимин үйдүн чегинен тышкары жерде баалайт жана респонденттин ошол коркуу сезимин түздөн-түз баштан өткөргөндүгүн билдирет. "Кылмыштан коркуу" бул кылмыштуулуктун таралышынан бөлөк болгон жана ал иш жүзүндө тажрыйбадан көзкарандысыз көрүнүш экендигин түшүнүү керек, анткени кылмышты кабыл алуу жана андан келип чыккан коркуу кылмышты билүү, коомдук пикир, маалымат каражаттары жана жеке жагдайлар сыяктуу бир катар факторлор менен байланыштырылат. Ошентсе да, "кылмыштан коркуу" өзү маанилүү көрсөткүч болуп саналат, анткени коркуунун жогорку деңгээли жыргалчылыкка терс таасирин тийгизип, коомдук мамилелердин төмөндөшүнө, ишенимдин жана активдүүлүктүн төмөндөшүнө алып келип, өнүгүүгө тоскоол болот.

15 жана андан жогорку жаштагы калктын 58 пайызы караңгыда өзүлөрүнүн аймагында жалгыз жүргөндө өздөрүн коопсуз сезишет. Аялдар арасында бул көрсөткүч 45 пайызды түзгөн. Айыл жеринде бул көрсөткүч 63 пайызды, шаар жеринде 51 пайызды түзгөн. Андан тышкары, Бишкектин үчтөн бир бөлүгү гана караңгыда көчөдө жалгыз басып жүргөндө өзүн коопсуз сезет.

16.2.1. Акыркы айда аны багуучу адам тарабынан кандайдыр бир физикалык жазага жана/же психологиялык агрессияга кабылган 1 жаштан 14 жашка чейинки балдардын үлүшү

(пайыз менен)

	2014	2018
Кандайдыр бир зордук-зомбулук ыкмасына дуушар болгон 1-14 жаштагы балдардын пайыздык үлүшү	**57,1**	**74,3**
Жашаган жери боюнча		
Шаар конуштары	60,0	76,9
Айыл жергеси	56,0	73,1
Жынысы боюнча		
Эркектер	59,9	75,5
Аялдар	54,4	73,0
Курагы боюнча, жаш		
1-2	45,5	55,3
3-4	67,1	71,2
5-9	61,9	79,4
10-14	52,7	78,8
Баладагы функционалдык кыйынчылыктар боюнча (курагы: 2-14 жаш)		
Бар	…	83,7
Жок	…	75,6
Энедеги функционалдык кыйынчылыктар боюнча (курагы: 18-49 жаш)		
Бар	…	92,4
Жок	…	74,4
Маалымат жок	…	69,8
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча		
Эң жакыр	55,1	70,9
Экинчи	58,1	70,6
Орто	54,7	73,1
Төртүнчү	56,5	81,4
Эң бай	62,5	77,4

	2014	2018
Аймак боюнча		
Баткен облусу	49,4	46,8
Жалал-Абад облусу	42,9	65,5
Ысык-Көл облусу	48,2	80,9
Нарын облусу	58,0	74,0
Ош облусу	57,8	74,4
Талас облусу	71,1	79,9
Чүй облусу	66,8	83,5
Бишкек ш.	70,3	80,5
Ош ш.	71,1	85,6

ККИ маалыматтары боюнча.

Көбүнчө, балдардын керексиз жүрүм-турумун жазалоо жана шыктандыруу үчүн физикалык күч же ооз менен коркутууну камтыган ыкмалар колдонулуп тарбияланышат. Балдарга зордук-зомбулук менен мамиле жасоо алардын укуктарынын бузулушун билдирет. Физикалык тартип жана психологиялык агрессия бири-бирине дал келет жана чогулуп, кыска жана узак мөөнөттүү зыянды күчөтөт. Зордук-зомбулук менен тарбиялоо кесепеттери балдардын бойго жеткенде узак мөөнөткө келтирилген зыянына түздөн-түз таасирин тийгизет. Зордук-зомбулук дисциплинасы - балдарга карата зомбулуктун кеңири таралган жана коомдук кабыл алынган түрү.

ККИ-2018 сурамжылоосуна ылайык, психологиялык агрессияга балага кыйкыруу жана бакыруу, ошондой эле "келесоо" же "жалкоо" сыяктуу сөздөр менен балдарды акаараттоо сыяктуу аракеттер кирет (70,0 пайыз). Физикалык (же денелик) жаза - бул физикалык ооруга же ыңгайсыздыкка бирок жаракатка эмес (47,5 пайыз) багытталган аракет. Физикалык жаза - баланы чайпалтуу, колуна / бутуна чаап салуу, көчүгүн же дененин башка жерин катуу нерсе менен уруп, көчүгүнө колу менен уруп-сабоо.

1 жаштан 14 жашка чейинки балдардын 74 пайызына бул тартиптин зомбулук ыкмалары колдонулат жана баланын курагы менен бул үлүш жогорулайт. Функционалдык кыйынчылыктары бар 2-14 жаштагы балдардын 84 пайызы жана энелеринин функционалдык кыйынчылыктары бар балдардын 92 пайыздан ашыгы кандайдыр бир зордук-зомбулукка кабылышат.

16.3.1. Акыркы 12 ай ичинде компетенттүү органдарга же чыр-чатактарды жөнгө салуу механизмдери расмий таанылган башка органдарга тийиштүү даттануу арызын берген, зомбулук курмандыктарынын үлүшү *(пайыз менен)*

	2018
Акыркы 12 айда талап-тоноо жана / же кол салуу түрүндөгү физикалык зомбулуктун курмандыгы болгон жана полицияга акыркы талап-тоноо жана / же кол салгандыгы жөнүндө кабарлаган 15-49 жаштагы аялдардын үлүшү	29,5
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	38,4
Айыл жергеси	22,4

ККИ маалыматтары боюнча.

Акыркы 12 айда талап-тоноо жана / же кол салуу түрүндөгү физикалык зомбулуктун курмандыгы болгон жана полицияга акыркы талап-тоноо жана / же кол салгандыгы жөнүндө кабарлаган 15-49 жаштагы аялдардын үлүшү 29,5 пайызды түздү. Ошол эле учурда, шаар жериндеги физикалык зомбулук же талап-тоноочулук жөнүндө билдирген аялдардын үлүшү айыл жериндеги бул көрсөткүчтөн ашып кетет.

16.7.1. Мамлекеттик мекемелердеги кызматтардын үлүшү[13] *(пайыз менен)*

	2014	2015	2016	2017	2018
Саясий кызматтарда	3,1	4,4	4,5	1,6	1,3
Эркектер	5,7	5,7	5,9	2,3	2,0
Аялдар	2,6	2,5	2,6	0,5	0,4
Атайын кызматтарда	0,9	2,2	2,6	2,7	2,6
Эркектер	2,2	2,6	2,8	2,8	2,7
Аялдар	1,7	1,7	2,3	2,4	2,5
Административдик кызматтарда	96,0	93,4	92,8	95,8	96,1
Эркектер	92,2	91,7	91,3	94,8	95,4
Аялдар	95,7	95,8	95,1	97,1	97,2

Мамлекеттик органдардагы саясий, атайын жана административдик кызматтардагы кызматчылардын үлүшү мамлекеттик органдардагы мамлекеттик кызматкерлердин санына карата эсептелет.

16.9.1. Алардын төрөлгөндүгү жарандык органдарда катталган беш жашка чейинки балдардын үлүшү, жаш курагы боюнча *(пайыз менен)*

	2018
Төрөлгөндүгү жарандык (мамлекеттик) органдарда катталган беш жашка чейинки балдардын үлүшү	**98,9**
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	99,1
Айыл жергеси	98,9
Жынысы боюнча	
Эркектер	99,5
Аялдар	98,4
Курагы боюнча (айлар менен)	
0-11	96,9
12-23	98,8
24-35	99,2
36-47	99,9
48-59	99,8
Эненин билим деңгээли боюнча	
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	(*)
Жалпы негизги	98,1
Жалпы орто	98,8
Кесиптик башталгыч / Орто	98,8
Жогорку	99,5
Баладагы функционалдык кыйынчылыктар боюнча (курагы: 2-4 жаш)	
Бар	(100,0)
Жок	99,6
Энедеги функционалдык кыйынчылыктар боюнча (курагы: 18-49 жаш)	
Бар	97,7
Жок	98,9
Маалымат жок	100,0

[13] Коргоо, коомдук тартип жана коопсуздукту камсыз кылган мамлекеттик органдарды кошпогондо

	2018
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң жакыр	99,0
Экинчи	98,4
Орто	98,8
Төртүнчү	99,1
Эң бай	99,6
Аймак боюнча	
Баткен облусу	99,7
Жалал-Абад облусу	99,4
Ысык-Көл облусу	99,8
Нарын облусу	99,3
Ош облусу	99,3
Талас облусу	99,5
Чүй облусу	96,8
Бишкек ш.	99,2
Ош ш.	97,5

ККИ – 2018 маалыматтары боюнча.

Баланын туулгандыгын каттоо, анын мыйзам тарабынан таанылышын, анын укугун коргоонун жана бул укуктардын кандайдыр бир бузулушунун көз жаздымда калбашын камсыз кылуунун биринчи кадамы.

Кыргызстанда туулгандыгын каттоо баланын туулган жери же ата-энесинин жашаган жери боюнча (ата-энелеринин бири) граждандык ал-абалдын актыларын жазуунун мамлекеттик органы тарабынан жүргүзүлөт. Туулгандыгы жөнүндө күбөлүктө баланын туулган жери же бала табылган жердин аты жазылат.

ККИ -2018 маалыматы боюнча, туулгандыгы мамлекеттик органдарда катталган 5 жашка чейинки балдардын үлүшү 98,9 пайызды түзгөн.

16.b.1. Эл аралык укук тарабынан тыюу салынган дискриминациянын негизинде акыркы 12 айда жеке өзүнүн башынан өткөн дискриминация көрүнүштөрү же куугунтуктар жөнүндө билдирген адамдардын үлүшү *(пайыз менен)*

	2018
Акыркы 12 айда адам укуктары боюнча эл аралык мыйзамдар тарабынан тыюу салынган дискриминациянын негизинде дискриминация көрүнүштөрүнө же мазактоого дуушар болгон 15–49 жаштагы аялдардын пайыздык үлүшү	7,7
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	7,9
Айыл жергеси	7,6
Курагы боюнча (жаш менен)	
15-19	6,5
15-17	5,7
18-19	8,3
20-24	9,1
25-29	7,1

	2018
30-34	8,8
35-39	8,7
40-44	6,4
45-49	7,0
Билим деңгээли боюнча	
Мектепке чейинки же жок / Башталгыч	(*)
Жалпы негизги	14,0
Жалпы орто	5,9
Кесиптик башталгыч / Орто	6,9
Жогорку	8,2
Функционалдык кыйынчылыктар боюнча (курагы: 18-49 жаш)	
Бар	20,7
Жок	7,6
Жетиштүүлүктүн квинтилинин индекси боюнча	
Эң кедей	6,0
Экинчи	6,7
Орто	9,7
Төртүнчү	7,1
Эң бай	8,8
Аймак боюнча	
Баткен облусу	0,4
Жалал-Абад облусу	7,3
Ысык-Көл облусу	1,7
Нарын облусу	2,8
Ош облусу	6,5
Талас облусу	5,0
Чүй облусу	16,6
Бишкек ш.	8,7
Ош ш.	7,0

ККИ – 2018 маалыматтары боюнча.

Басмырлоо адамдардын мүмкүнчүлүктөргө жана кызматтарга акыйкат жана бирдей жетүүсүнө тоскоол болушу мүмкүн. ККИ-2018 маалыматына ылайык, акыркы 12 айда адам укуктары боюнча эл аралык мыйзамдар тарабынан тыюу салынган дискриминациянын негизинде дискриминация көрүнүштөрүнө же мазактоого дуушар болгон 15–49 жаштагы аялдардын пайыздык үлүшү 8 пайызды түзгөн.

ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ ЖЕТҮҮНҮН КАРАЖАТТАРЫН БЕКЕМДӨӨ ЖАНА ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА ГЛОБАЛДУУ ӨНӨКТӨШТҮК МЕХАНИЗМ ИШТЕРИН АКТИВДЕШТИРҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун жана МТБМКнын маалыматтары

МАМЛЕКЕТТИК БЮДЖЕТТИН КИРЕШЕЛЕРИ

151,6 млрд. сом

ИДПга карата **26,6%**

76,9% Бюджеттик ресурстарды толтуруунун негизги булагы болуп салыктык түшүүлөр эсептелет

СТАЦИОНАРДЫК КЕҢ ТИЛКЕЛҮҮ ИНТЕРНЕТ АБОНЕНТТЕРИН БӨЛҮШТҮРҮҮ

256 Кбит/с - 2 Мбит/с чейин: **5,2%**

2 Мбит/с - 10 Мбит/с чейин: **30,4%**

10 Мбит/с тең жана жогору: **64,4%**

ИНТЕРНЕТТИ КОЛДОНГОНДОРДУН ЭҢ КӨП БӨЛҮГҮ

15-28 жаштагы жаштар **82%**

жогорку билимдүү калк **81%**

Интернетти колдонгон 15 жаштагы жана андан жогору куракттагы калктын үлүшү

62,8%

ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ ЖЕТҮҮНҮН КАРАЖАТТАРЫН БЕКЕМДӨӨ ЖАНА ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА ГЛОБАЛДУУ ӨНӨКТӨШТҮК МЕХАНИЗМ ИШТЕРИН АКТИВДЕШТИРҮҮ

Кыргыз Республикасынын фактылары жана цифралары

2018-жыл үчүн Улутстаткомдун маалыматтары

МАКРОЭКОНОМИКАЛЫК КӨРСӨТКҮЧТӨРДҮН ПАНЕЛИ

ИДПнын түзүмүндө эң чоң үлүш **50%** ашыгы төмөнкү тармактарга туура келди

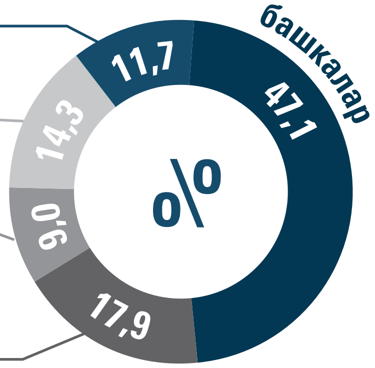

ИМПОРТ

5 291,9 млн. АКШ доллары

ЭКСПОРТ

1 836,8 млн. АКШ доллары

2018-жылы импорттук жөнөтүүлөрдүн көлөмү экспорттун көлөмүнөн **2,9 эсеге ашты.**

2018-жылы ТЫШКЫ СООДА ЖҮГҮРТҮҮ

7,1 млрд. сом

суммасында түзүлдү жана 2017-жылга салыштырмалуу

13,9% өсүү

КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ЖАНА ТАРИФТЕРДИН ИНДЕКСИ

(мурунку жылга карата пайыз менен)

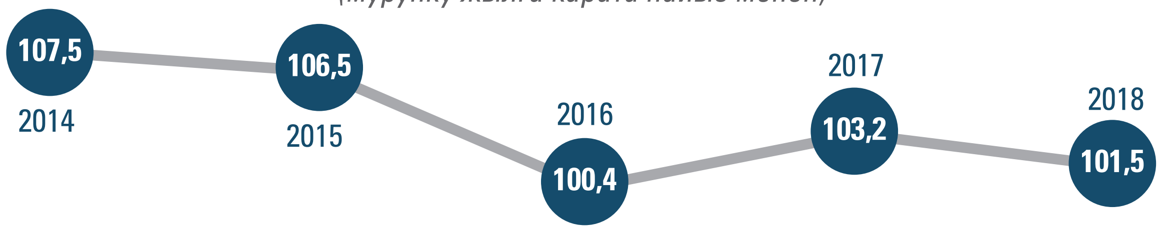

МАМЛЕКЕТТИК БЮДЖЕТТИН ТАРТЫШТЫГЫ

6,2 млрд. сомду

же **ИДПга карата**

1,1% түздү

2018-ЖЫЛЫ ТИКЕ ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫН КӨЛӨМҮ

851,7 млн. АКШ долларын түздү, бул 2017-жылга караганда

38,1% көп

17-МАКСАТ. ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮГӨ ЖЕТҮҮНҮН КАРАЖАТТАРЫН БЕКЕМДӨӨ ЖАНА ТУРУКТУУ ӨНҮГҮҮНҮН КЫЗЫКЧЫЛЫКТАРЫНДА ГЛОБАЛДУУ ӨНӨКТӨШТҮК МЕХАНИЗМ ИШТЕРИН АКТИВДЕШТИРҮҮ

Туруктуу өнүгүү чөйрөсүндөгү күн тартибин турмушка ийгиликтүү ашыруу глобалдуу, аймактык жана жергиликтүү деңгээлдердеги өкмөттөрдүн, жеке сектордун жана жарандык коомдун ортосундагы бардык тармактарды камтыган жана планетабыздын, жалпы эле адамзаттын кызыкчылыктарын канааттандырууга багытталган, ошого негизделген принциптер менен баалуулуктарга, жалпы максаттарга жана көз караштарга негизделген шериктештик мамилелерисиз мүмкүн эмес.

Милдеттер:

Каржы

17.1 Салыктарды жана башка кирешелерди топтоо боюнча улуттук мүмкүнчүлүктөрдү жогорулатуу үчүн ички булактардын ресурстарын, анын ичинен өнүккөн өлкөлөрдү эл аралык колдоо аркылуу мобилизациялоо.

17.2 Өнүккөн өлкөлөр өздөрүнүн өнүгүү максатында расмий жардам (ӨРЖ) көрсөтүү боюнча милдеттенмелерин, анын ичинен көптөгөн өнүккөн өлкөлөр алган өзүнүн улуттук дүң кирешесинин (УДК) 0,7 пайыз деңгээлинде өнүгүп жаткан өлкөлөргө ӨРЭ тилкеси боюнча каражат бөлүү жана өзүнүн УДК 0,150,20 пайыз деңгээлинде азыраак өнүккөн өлкөлөргө ӨРЖ бөлүү көрсөткүчүнө жетүү милдеттенмелерин толук аткаруусун камсыздоо, ӨРЖ берген мамлекеттерге азыраак өнүккөн өлкөлөргө ӨРЖ линиясы боюнча өздөрүнүн ИДК 0,20 пайыздан аз эмес каражат бөлүүгө максат коюуну сунуштоо.

17.3 Өнүгүп жаткан өлкөлөр үчүн ар башка булактардан кошумча финансылык ресурстарды мобилизациялоо.

17.4 Жагдайга жараша өбөлгөлөөгө, карыз каражаттардын эсебинен каржылоого, карыздын жүгүн жеңилдетүүгө жана карыздарын реструктуризациялоого багытталган координацияланган саясатты жүргүзүү аркылуу өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн карыздарынын деңгээлинин узак мөөнөттү алгылыктуулугун камсыздоо максатында аларга жардам берүү жана ири карызы бар жакыр өлкөлөрдүн карыз жүгүн жеңилдетүү үчүн алардын тышкы карыз көйгөйүн чечүү.

17.5 Азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн кызыкчылыгында инвестицияларды колдоо режимин кабыл алуу жана колдонуу.

Технология

17.6 Түндүк-Түштүк жана Түштүк-Түштүк линиясы боюнча кызматташууну, ошондой эле илим, техника жана инновациялар жаатындагы үч тараптуу аймактык жана эл аралык кызматташууну жана тиешелүү жетишкендиктерге жетүүнү кеңейтүү; өз ара макулдашылган шарттарда билимдерди алмашууну активдештирүү, анын ичинен колдонуудагы механизмдердин ортосундагы координацияны жакшыртуу аркылуу, атап айтканда, Бириккен Улуттар Уюмунун деңгээлинде, ошондой эле технологияларды

өткөрүп берүүгө көмөктөшүүнүн глобалдык механизимдеринин жардамы менен активдештирүү.

17.7 Өз ара макулдашылган жагымдуу шарттарда, анын ичинде жеңилдетилген жана преференцияланган шарттарда өнүгүп келе жаткан өлкөлөр алгандай экологиялык коопсуз технологияларды иштеп чыгууга, өткөрүп берүүгө, жайылтууга жана өздөштүрүүгө көмөктөшүү.

17.8 2017-жылга карата азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн кызыкчылыгында технологиялар банкынын толук масштабдуу иштөөсүн жана илимдин, технологиялардын жана инновациялардын өнүгүү механизмин камсыздоо жана жогорку натыйжалуу технологияларды, атап айтканда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдаланууну кеңейтүү.

Дараметти өстүрүү

17.9 Туруктуу өнүгүү жаатындагы бардык максаттарга жетүү боюнча улуттук пландарды ишке ашырууга көмөктөшүү үчүн өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн дараметин натыйжалуу жана максаттуу өстүрүүнү эл аралык контролдоону күчөтүү, анын ичинен Түндүк-Түштүк жана Түштүк-Түндүк линиясы жана үч тараптуу кызматташтык аркылуу күчөтүү.

Соода

17.10 Дүйнөлүк соода уюмунун алкагында универсалдуу, эрежелерге негизделген, ачык, басмырлоосу жок жана адилеттүү көп тараптуу соода тутумун жайылтуу, анын ичинен өнүгүү чөйрөсүндөгү Доха күн тартиби боюнча сүйлөшүүлөрдү аяктоо аркылуу жайылтуу.

17.11 2020-жылга карата өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн экспортун олуттуу түрдө көбөйтүү, анын ичинен азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн экспортун эки эсе жогорулатуу.

17.12 Дүйнөлүк соода уюмунун чечимдерине ылайык азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн баарына узак мөөнөттүү негизде алымсыз жана квотасыз рынокторго кирүүгө уруксат берүүнү өз убагында камсыздоо, анын ичинде азыраак өнүккөн өлкөлөрдөн импорттолгон товарларга карата колдонулуучу преференциалдык эрежелер ачык жана жөнөкөй болуусун жана рынокторго жетүүгө жеңилдетүүгө шарт түзүүсүн камсыздоо жолу менен камсыздоо.

Тутумдук маселелер

Мекемелердин саясатынын жана ишинин ырааттуулугу

17.13 Глобалдык макроэкономикалык туруктуулукту, анын ичинде саясатты координациялоо жана саясаттын ырааттуулугун камсыздоо аркылуу жогорулатуу.

17.14 Туруктуу өнүгүүнү камсыздоо боюнча саясатты ырааттуу кылуу.

17.15 Ар бир өлкөнүн стратегиялык маневру үчүн мейкиндигин жана жакырчылыкты жоюу боюнча саясатты жана туруктуу өнүгүү боюнча саясатты иштеп чыгуудагы жана жүзөгө ашыруудагы алдыңкы ролун сыйлоо.

Көптөгөн кызыкдар тараптар катышкан өнөктөштүк

17.16 Бардык өлкөлөрдө, анын ичинде өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө туруктуу өнүгүү жаатындагы максаттарга жетүүнү колдой турган билимдерди, тажрыйбаларды, технологияларды жана финансы ресурстарын мобилизациялаган жана жайылткан көптөгөн кызыкдар тараптардын катышуусу менен толукталган туруктуу өнүгүүнүн кызыкчылыгында Глобалдык өнөктөштүктү бекемдөө.

17.17 Өнөктөштүктүн ресурстарын пайдалануу тажрыйбасына жана стратегиясына таянуу менен, мамлекеттик уюмдардын ортосундагы, мамлекеттик жана жеке сектордун ортосундагы, жарандык коомдун уюмдарынын ортосундагы натыйжалуу өнөктөштүктү колдоо жана жайылтуу.

17.18 2020-жылга карата кирешелеринин деңгээли, гендердик абалы, курагы, расасы, улуту, миграциялык статусу, мыйыптуулугу, географиялык жайгашкан орду боюнча жана улуттук шарттарды эске алуу менен олуттуу болгон башка мүнөздөмөлөрдү эске алуу менен дезагрегацияланган жогорку сапаттуу, актуалдуу жана так маалыматтардын жеткиликтүүлүгүн олуттуу жогорулатуу үчүн өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн, анын ичинде азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн, өнүгүп келе жаткан чакан арал мамлекеттердин дараметин өстүрүү максатында колдоону күчөтүү.

17.19 2030-жылга карата азыркы демилгелерге таянуу менен ички дүң продукциянын көрсөткүчтөрүнө кошумча түрдө туруктуу өнүгүүнү камсыздоо ишиндеги прогрессти өлчөөнүн башка көрсөткүчтөрүн иштеп чыгуу жана өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн статистика жаатындагы дараметин өстүрүүгө көмөктөшүү.

17.1.1. Булактар боюнча бөлүнүшүндө ИДПга карата пайыздык катышта мамлекеттик кирешелердин жалпы көлөмү *(ИДПга пайыз менен)*

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Кирешелер, бардыгы	26,3	29,8	29,8	27,4	28,2	26,6
Салыктык кирешелер	17,9	20,6	19,7	19,7	19,5	20,5
Социалдык муктаждыктар үчүн салымдар / чегерүүлөр	-	-	-	0,0	0,5	-
Алынган расмий трансферттер	3,2	2,5	2,2	2,1	2,5	1,6
Салыктык эмес кирешелер	5,0	6,7	8,0	5,6	5,7	4,5
Финансылык эмес активдерди сатуудан түшкөн кирешелер	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

2018-жылы мамлекеттик бюджеттин кирешелери (финансылык эмес активдерди сатуудан келип түшкөн каражаттарды кошкондо) 151,6 млрд. сом көлөмүндө же ИДПга карата 26,6 пайыз, ал эми 2014-жылы - 29,8 пайыз өлчөмүндө аныкталган. Ошол эле учурда, ИДПга карата кирешелердин түзүмүндө эң чоң салыштырма салмак салыктык келип түшүүлөргө туура келген, алардын үлүшү 2018-жылы 20,5 пайызды түзгөн (2014-жылы - 20,6 пайыз).

17.1.2. Ички салыктар менен каржыланган мамлекеттик бюджеттин үлүшү
(жалпы кирешеге пайыз менен)

	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Салыктык кирешелер	67,9	69,2	65,9	71,8	69,1	76,9

Бюджеттик ресурстарды толуктоонун негизги булагы - салыктык түшүүлөр. 2018-жылы салыктык түшүүлөрдүн көлөмү 2014-жылдын деңгээлине салыштырмалуу 1,4 эсе көбөйүп, 116,6 млрд. сомду түздү. Ошол эле учурда, 2018-жылы бюджетке келип түшкөн кирешелер түзүмүндөгү алардын салыштырма салмагы акыркы 10 жыл ичиндеги максималдуу мааниге жетип, 76,9 пайызды түзгөн (2014-жылы - 69,2 пайыз).

17.6.2. Ылдамдык боюнча бөлүнүштө, кеңири тилкелүү Интернеттин стационардык абоненттеринин саны

	2014	2015	2016	2017	2018
256 кбит / с.- 2 Мбит / с. чейин ылдамдыктагы абоненттик туташуулар	105 680	46 408	27 317	27 428	12 521
2 Мбит/с- 10 Мбит/с. чейин ылдамдыктагы абоненттик туташуулар	65 345	59 374	91 834	101 786	73 099
10 Мбит / с. тең жана жогору ылдамдыкта кошулган абоненттик туташуулар	14 032	105 739	117 068	128 799	154 572

МТБМК маалыматтары боюнча

Интернет маалыматка жетүүнү камсыз кылуунун барган сайын маанилүү куралы болуп калды жана илим жана технологиялар, инновациялар жана аларга жетүү жаатындагы региондук жана эл аралык кызматташтыктын өнүгүшүнө жана кеңейишине, ошондой эле билим бөлүшүүсүнүн кеңейишине өбөлгө болот. Интернетке жогорку ылдамдыкта кирүү колдонуучуларга сапаттуу Интернетке жетүүнү камсыз кылуу жана Интернет колдонуучулардын жараткан мазмунун, кызматтарын жана маалыматтарын камтыган өсүп жаткан интернет мазмунун колдоно алышы үчүн маанилүү.

Акыркы жылдары ылдамыраак интернетти (10 Мбит / с. же андан жогору) колдонгон кең тилкелүү Интернет абоненттеринин санынын өсүү тенденциясы байкалууда.

21–график. Интернет колдонгон адамдардын үлүшү

(акыркы 3 ай ичинде каалаган түзмөктөн Интернетти колдонгон 15 жана андан жогорку жаштагы калктын пайыздык бөлүштүрүлүшү)

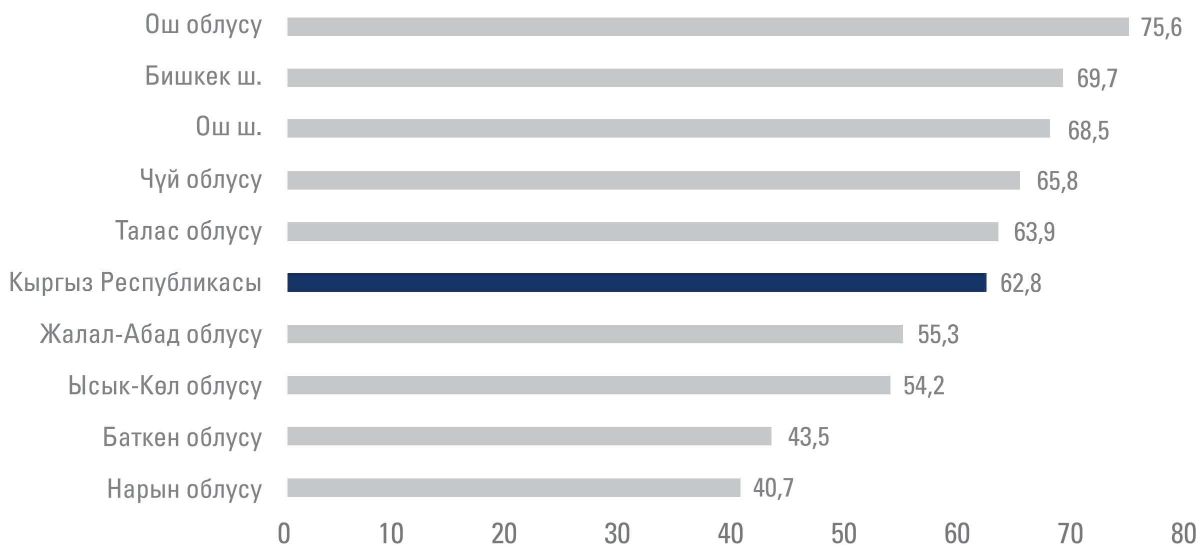

17.8.1. Интернет колдонгон адамдардын үлүшү

(акыркы 3 ай ичинде каалаган түзмөктөн Интернетти колдонгон 15 жана андан жогорку жаштагы калктын пайыздык бөлүштүрүлүшү)

Кыргыз Республикасы	62,8
Жашаган жери боюнча	
Шаар конуштары	67,1
Айыл жергеси	60,2
Жынысы боюнча	
Эркектер	63,7
Аялдар	62,1
Курагы боюнча	
Жаштар (15-28 жаш)	82,1
Эмгекке жарамдуу курактагы чоң адамдар	63,1
Эмгекке жарамдуу куруктан улуу	25,9
Билим деңгээли боюнча	
Баштапкы жана төмөнкү	47,9
Жалпы негизги	69,5
Жалпы орто	56,1
Кесиптик орто /жалпы	61,9
Жогорку кесиптик	81,1
Аймак боюнча	
Баткен облусу	43,5
Жалал-Абад облусу	55,3
Ысык-Көл облусу	54,2
Нарын облусу	40,7
Ош облусу	75,6
Талас облусу	63,9
Чүй облусу	65,8
Бишкек ш.	69,7
Ош ш.	68,5

ҮЧИИ маалыматтары боюнча.

Методологияга ылайык, Интернет колдонгон адамдардын үлүшү акыркы үч айда ар кандай булактардан Интернетти колдонгон 15 жана андан жогорку жаштагы адамдардын үлүшү катары аныкталат.

Кыргыз Республикасында жалпысынан 15 жаштан жогорку курактагы калктын 63 пайызы Интернетти колдонушат. 2018-жылы Интернет колдонуучуларынын көпчүлүгү 15-28 жаштагы жаштар (82 пайыз) жана жогорку билимдүү адамдар (81 пайыз) болушкан.

1-ТИРКЕМЕ

ТӨМ ГЛОБАЛДЫК ЖАНА УЛУТТУК КӨРСӨТКҮЧТӨРДҮН БАР БОЛГОН МАТРИЦАСЫ

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
1	1.1.1 Кедейчиликтин эл аралык чегинде жашаган калкынын жыныс, жаш курак, иш менен камсыздоо жана жашаган жери боюнча калктын үлүшү (шаардык/айылдык)	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
2	1.1.1.1а Кедейчиликтин өтө жогорку деңгээли пайыз менен жалпы калктын санына карата	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
3	1.2.1 Өлкөнүн кедейчиликтин улуттук чегинде жашаган калкынын жыныс жана жаш курак боюнча калктын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
4	1.2.1.1а Расмий жакырчылык чегине ылайык жумуш менен камсыз болгон калктын арасындагы кедейчилик деңгээли	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок
5	1.2.2 Улуттук аныктамаларга ылайык, кедейчиликтин бардык көрүнүшүндө жашаган бардык куррактагы Аялдардин, аялдардын жана балдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
6	1.3.1 Социалдык коргоонун минималдуу деңгээли/системасы менен камтылган калктын жыныскы, балдарды белгилөө менен, жумушсуз, карылар, майыптар, кош бойлуу аялдар, жаңы төрөлгөн балдар, жаракат алган, ошондой эле жакыр жана аялуу адамдардын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
7	1.3.1.1е Расмий катталган жумушсуздардын деңгээли	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
8	1.3.1.1f Пенсия жана майыптуулук боюнча жөлөкпулдарды алган адамдардын жалпы калктын санына карата үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
9	1.3.1.1g БМЖдан төмөн пенсия алган пенсионерлердин курагы боюнча үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
10	1.4.1 Базалык кызмат көрсөтүүлөрдү алууга мүмкүндүгү бар үй чарбаларда жашаган калктын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	ооба	ооба	жок	ооба
11	1.4.2 Мыйзамда таанылган документтер менен ырасталган жер ээлигине кепилдик берген укуктарга ээ болгон жана жерге өз укугунун кепилденгендигин эсептеген, жынысы жана жер пайдалануунун формасы боюнча жашы жеткен калктын жалпы үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
12	1.5.1 100 000 адамга алгандагы дайынсыз жоголгондордун, кырсыктардын натыйжасынан жаракат алгандардын жана өлгөндөрдүн саны	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
13	1.5.2 Кырсыктардан түз экономикалык жоготуулар, улуттук ИДПга карата пайыздык катышы	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
14	1.5.3 2015-2030-жылдары табигый кырсык коркунучун азайтуу боюнча Сендай алкактык программасына ылайык, табигый кырсык коркунучун азайтуу боюнча стратегияны кабыл алган жана ишке ашырган өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
15	1.5.4 Кырсыктардын тобокелдигин азайтуу стратегиясына ылайык кырсыктардын тобокелдигин азайтуу боюнча жергиликтүү стратегияларды кабыл алган жана жүзөгө ашырып жаткан жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
16	1.a.1 Жакырчылык масштабын кыскартуу боюнча программаларга өкмөт тарабынан түздөн-түз бөлүнгөн мамлекеттик ресурстардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
17	1.a.2 Негизги кызмат көрсөтүүлөргө (билим берүү, саламаттыкты сактоо, социалдык жактан коргоо) мамлекеттик чыгымдардын жалпы үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
18	1.b.1 Аялдарга, кедей жана аялуу топторго артыкчылыктуу пайдалуу болгон секторлордо мамлекеттик жана капиталдык чыгымдардын үлүшү	жок, улуттук 1.b.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
19	1.b.1.1 Секторлордо учурдагы мамлекеттик чыгымдардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
20	2.1.1 Жетишсиз тамактануунун жайылышы	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
21	2.1.1.1е Керектөөнүн орточо физиологиялык нормасына карата негизги тамак-аш азыктарынын калктын киши башына бөлүнгөн керектөөсү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
22	2.1.2 Калктын азык-түлүк коопсуздугунун орточо же курч жоктугунун деңгээли (азык-түлүк коопсуздугунун жоктугунун деңгээлин баалоонун шкаласынын негизинде)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
23	2.2.1 Беш жашка чейинки жаштагы балдардын арасында боюнун өспөй калуусунун жайылышы (Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан аныкталган балдардын өсүү ченемдерине ылайык, баланын боюнун жаш курагына карата өсүүнүн медиалык көрсөткүчүнөн орточо квадраттык артта калуу)	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	ооба

24	2.2.2 Түрү боюнча (арык же семиз) бөлүнүшүндө беш жашка чейинки балдардын арасындагы жетишсиз тамактануунун жайылышы (Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан аныкталган балдардын өсүү ченемдерине ылайык, баланын салмагынын жаш курагына карата өсүүнүн медиалык көрсөткүчүнөн орточо квадраттык артта калуу)	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	ооба
25	2.3.1 Фермердик / мал / токой чарбачылыгынын өлчөмүнүн классы боюнча бөлүштүрүлгөн өндүрүш бирдигине өндүрүлгөн өндүрүштүн көлөмү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
26	2.3.2 Жынысы жана түпкү элге таандык статусу боюнча бөлүштүргөн тамак-аш продукциянын кичи өндүрүүчүлөрүнүн орточо кирешеси	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
27	2.4.1 Айыл чарбасын жүргүзүүнүн өндүрүмдүү жана туруктуу эмес усулдары колдонулуучу айыл чарба жерлеринин аянтынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
28	2.5.1 Тамак-аш жана айыл чарбасын өндүрүүгө арналган, орто же узак мөөнөттүү сактоочу атайын жайларда сакталган өсүмдүк жана зоологиялык жактан келип чыккан генетикалык ресурстардын саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
29	2.5.2 Жок болуп кетүү коркунучу алдында турган категорияга, жок болуп кетүү коркунучу жок категорияга же жок болуу коркунучу белгисиз деңгээлде болгон категорияга кирген жергиликтүү породалардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
30	2.a.1 Мамлекеттик чыгымдардын түзүмү боюнча аныктала турган айыл чарбасына багыттоочулук индекси	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
31	2.a.2 Айыл чарбасына карата расмий каражаттардын чогуу алгандагы агымы (өнүгүү боюнча расмий жардамдар кошумча расмий каражаттардын башка агымдары)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
32	2.b.1 Айыл чарба продукциясынын экспортун субсидиялоо	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
33	2.c.1 Азык-түлүккө баалардын аномалиясынын көрсөткүчү	жок, улуттук 2.c.1.1b алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
34	2.c.1.1b Кыргыз Республикасы жана облустар боюнча азык-түлүк товарларына керектөө бааларынын индекси	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
35	3.1.1 Энелердин өлүмүнүн коэффициенти	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
36	3.1.2 Квалификациялуу медицина кызматкерлери кабыл алган төрөттөрдүн үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
37	3.2.1 5 жашка чейинки балдардын өлүмү	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
38	3.2.2 Неонаталдык өлүм	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
39	3.3.1 Инфекцияга кабылган эмес калктын 1000ине алгандагы АИВнын жаңы учурларынын жыныс жана аймактар боюнча саны	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
40	3.3.2 1000 адамга алгандагы кургак учук оорусу	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
41	3.3.3 1000 адамга алгандагы безгек оорусу	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
42	3.3.4 100 000 адамга алгандагы гепатит В оорусу	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
43	3.3.5 Тийиштүү көңүл бурулбай жаткан тропикалык ооруларды дарылоодо жардамга муктаж адамдардын саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
44	3.4.1 Жүрөк-кан тамыр ооруларынан, рак, диабет, өнөкөт респиратордук оорулардан келип чыккан өлүм	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
45	3.4.2 Өзүн-өзү өлтүрүүдөн келип чыккан өлүм	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
46	3.5.1 Психоактивдүү заттарды колдонуудан келип чыккан бузулууларды дарылоо менен камтуу (медикаменттик, психосоциалдык жана реабилитациялык кызмат көрсөтүүлөр жана андан кийинки кароо боюнча кызмат көрсөтүүлөр).	жок, улуттук 3.5.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
47	3.5.1.1 Жынысы жана аймагы боюнча 100 000 калкка алгандагы баңги затына көз каранды болуу оорусу	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
48	3.5.2 Алкоголдук ичимдиктерди календардык жылда литрлерде кыйнаттык менен пайдалануу (15 жаштан жогору курактагы калктын киши башына алкоголдук ичимдиктерди ичүүнүн улуттук өзгөчөлүктөрүнө ылайык аныкталган)	жок, улуттук 3.5.1.2 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
49	3.5.2.1 Жынысы жана аймагы боюнча 100 000 калкка алгандагы алкоголго көз каранды оорусу	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
50	3.6.1 Жол-транспорт кырсыктарынын натыйжасындагы өлүм	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
51	3.7.1 Үй-бүлөнү пландаштырүу боюнча муктаждыктары заманбап ыкмалар менен канааттандырылган репродуктивдүү жаш курактагы аялдардын үлүшү	ооба	жок	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба
52	3.7.2 (10 жаштан 14 жашка чейинки курактагы жана 15 жаштан 19 жашка чейинки курактагы) бул курактык топтогу 1000 аялга алгандагы өспүрүмдөрдүн арасындагы төрөлүү	ооба	жок	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок

53	3.8.1 Негизги медициналык-санитардык кызматтар менен камтуу (репродуктивдик ден соолукту сактоо, эне жана баланын ден соолугун коргоо, жугуштуу ооруларды дарылоо кирген байкоого алынган жол-жоболор боюнча негизги кызмат көрсөтүүлөрдү орточо камтуу катары аныкталган)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
54	3.8.2 Үй чарбаларынын чыгымдарынын же кирешелеринин жалпы көлөмүндө медициналык жардамга үй-бүлөлүк чыгымдардын чоң салыштырма салмагы менен калктын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
55	3.9.1 Турак-жай бөлмөлөрүндөгү жана айлана-чөйрөдөгү абанын булганышынан болгон өлүм	жок, улуттук 3.9.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
56	3.9.1.1 100 000 калкка алгандагы көмүртек кычкылынын уулуу таасиринен болгон өлүм	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
57	3.9.2 Коопсуз суунун, коопсуз санитариянын жана гигиенанын жоктугунан болгон өлүм (суу менен жабдуу, санитария жана гигиена боюнча коопсуз кызмат көрсөтүүнүн жоктугунан)	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
58	3.9.3 Уулуу заттардан кокусунан ууланудан жана алардын таасиринен келип чыккан өлүм	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
59	3.a.1 15 жаштан жогору курактагы адамдар тарабынан тамеки колдонуунун курагы боюнча стандартташтырылган жайылуу	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
60	3.b.1 Арзан дары-дармек каражаттарына жана вакциналарга туруктуу негизде жеткиликтүүлүгү бар калктын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
61	3.b.2 Медициналык изилдөө жана негизги саламаттык сактоо тармагына багытталган өнүктүрүү максатында расмий жардамдын таза жалпы көлөмү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
62	3.c.1 Калктын киши башына медицина кызматкерлеринин саны жана аларды бөлүштүрүү	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
63	3.d.1 Эл аралык медициналык - санитардык эрежелердин потенциалы (ЭМСЭ) жана коомдук саламаттык сактоо тармагындагы өзгөчө кырдаалдарга даярдык	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
64	3.b.3 Негизги зарыл жана жеткиликтүү дары-дармек каражаттары топтолгон медициналык мекемелердин үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
65	4.1.1 Балдардын жана жаштардын үлүшү: а) 2-/ 3-класста, b) аз дегенде төмөнкүлөрдүн минималдуу деңгээлине жеткен башталгыч мектептердин бүтүрүүчүлөрү, c) орто мектептердин бүтүрүүчүлөрү i) сабаттуулук жана ii) эсептөө көндүмдөрүнүн, жынысы боюнча бөлүнүшүндө	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
66	4.1.1.1а Жалпы билим берүү уюмдарында сабактарга киришпеген 7-17 жаштагы балдардын жана өспүрүмдөрдүн жынысы жана себептери боюнча саны	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок
67	4.2.1 Жынысы боюнча саламаттыгы, окуусу жана психикалык бакубатчылыгы жактан четтөөсүз өсүп жаткан беш жашка чейинки жаштагы балдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	ооба
68	4.2.2 Уюштурулган окутуулардын түрлөрүнө катышуунун деңгээли (мектепке кире турган расмий жаш куракка чыкканга чейинки бир жыл үчүн)	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
69	4.2.2.1а Мектепке чейинки билим берүү менен балдарды камтуу	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
70	4.3.1 Акыркы 12 айда жыныстык топторго бөлүштүрүлгөн чоң адамдардын жана жаштардын формалдуу жана формалдуу эмес кесиптик даярдоо жана окутуу түрлөрүнө катышуу деңгээли	жок, улуттук 4.3.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
71	4.3.1.1 Жаштардын жынысы боюнча билимдүү болушу	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
72	4.4.1 Көндүмдөрдүн түрлөрү боюнча бөлүнүшүндөгү маалыматтык-коммуникациялык технологиялар (МКТ) жаатында көндүмдөргө ээ болгон чоң адамдардын жана жаштардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба
73	4.4.1.1а Баштапкы кесиптик, орто кесиптик жана жогорку кесиптик билим берүү системасында МКТ багыты боюнча окуган студенттердин саны	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
74	4.5.1 Билим берүүгө байланышкан бардык маселелер боюнча теңдик индекси (аялдар жана Аялдар, шаар жана айыл тургундары, төмөнкү жана жогорку киреше квинтили, жана башка топтордун, мисалы, мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын, чыр-чатакка тиешеси бар түпкү элдердин жана адамдардын)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
75	4.6.1 Ушул курактагы топтун жынысы боюнча бөлүштүрүлгөн, эң аз дегенде функционалдык a) сабаттуулук жана b) математикалык сабаттуулук белгиленген деңгээлине жетишкен калктын пайыздык үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
76	4.7.1 Статус i) дүйнөлүк жарандыктай тарбиялоолор жана ii) гендерлик теңдик жана адам укуктарын кошкондогу туруктуу өнүктүрүүнүн бардык деңгээлдеги жайылтуулары: a) билим берүүдөгү улуттук саясатта, b) окутуу программаларында, c) мугалимдерди даярдоо программаларында жана d) окуучулардын күбөлүк системасында	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

77	4.a.1 а) Электр энергиясына; б) билим берүү максатында Интернетке; в) билим берүү максатында компьютерлерге; г) мүмкүнчүлүгү чектелгендер жана окугандар үчүн ылайыкташтырылган инфраструктурага жана материалдарга; д) ичүүчү суунун негизги булактарына; f) өзүнчө минималдуу жабдылган ажатканаларга ж) кол жуугучтун негизги буюмдарына (ССГК демилгесинин көрсөткүчтөрүнүн аныктамаларына ылайык) мүмкүнчүлүгү бар мектептердин үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
78	4.b.1 Стипендияларды төлөөгө багытталган өнүктүрүү максатында окутуунун тармактары жана түрлөрү боюнча бөлүштүргөндө расмий жардамдардын көлөмү	жок, улуттук 4.b.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
79	4.b.1.1 Кабыл алуучу тараптын эсебинен чет өлкөдө кадрларды даярдоо үчүн Кыргызстанга расмий өкмөттөр аралык жана мамлекеттер аралык келишимдердин жана макулдашуулардын алкагында берилүүчү орундардын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
80	4.c.1 Мугалимдердин үлүшү, а) мектепке чейинки билим берүү уюмдарында, b) башталгыч мектепте, c) кичине орто мектепте жана d) ошол өлкөдө жок деген-де минималдуу уюштурулган профессионалдык мугалимдик даярдоону (мисалы мугалимдик) жумуш башталганга чейин же жумуш учурунда тийиштүү деңгээлде алган, чондордун орто мектебинде	жок, улуттук 4.c.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
81	4.c.1.1 Билим берүү мекемелериндеги диплому бар мугалимдердин үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
82	5.1.1 Жынысы боюнча теңдикди жана басмырлабоону камсыз кылуу жана жайылтуу үчүн жана бул чөйрөдөгү кырдаалга байкоо жүргүзүү үчүн ченемдик укуктук базанын болушу	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
83	5.2.1 Акыркы 12 айда учурдагы же мурунку жакын өнөктөш тарабынан физикалык, сексуалдык же психологиялык зомбулукка дуушар болгон, зордук-зомбулуктун формасы жана курагы боюнча бөлүнгөн 15 жаштан жогору өнөктөшү болгон аялдар менен кыздардын үлүшү	жок, улуттук 5.2.1.1a жана 5.2.1.1b алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
84	5.2.1.1a Үй-бүлөдөгү зомбулук боюнча саламаттык сактоо органдарына кайрылган аялдардын саны	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
85	5.2.1.1b Жынысы, курагы, билим деңгээли жана кесиби боюнча үй-бүлөлүк зомбулуктун курмандыктарынын саны	ооба	ооба	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок
86	5.2.2 Акыркы 12 айда жыныстык зомбулукка дуушар болгон 15 жаштан жогору аялдар менен кыздардын жашы жана окуя болгон жер боюнча бөлүштүргөндөгү үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
87	5.3.1 15 жаштан жана 18 жашка чейин никеге же бирликке турган 20 жаштан 24 жашка чейинки аялдардын үлүшү	ооба	жок	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба
88	5.3.2 Жыныс органдарынын жабыркашына / кесилишине дуушар болгон 15–49 жаштагы кыздардын жана аялдардын жаш курагы боюнча бөлүштүрүлгөн үлүшү	алынып салынган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
89	5.4.1 Жынысы, курагы жана жашаган жери боюнча үйдү жыйноо жана үй ишин кылуу боюнча төлөнбөгөн эмгекке карата убакыттын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
90	5.5.1 Улуттук парламенттерде жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында аялдар ээлеген орундардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
91	5.5.2 Жетекчилик кызмат орундарындагы аялдардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
92	5.6.1 Сексуалдык мамилелер, бойго бүтүрбөөчү каражаттарды колдонуу жана репродуктивдүү ден-соолук кызматтарына кайрылуу жөнүндө чечим кабыл алган 15 жаштан 49 жашка чейинки аялдардын үлүшү	жок, улуттук 5.6.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
93	5.6.1.1 Контрацепциянын заманбап ыкмасын билген 15 жаштан 49 жашка чейинки үй-бүлөлүү жана сексуалдык активдүү жана бойдок аялдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок
94	5.6.2 15 жаштан жогору аялдар менен Аялдарге жыныстык жана тукум улоого ден соолугу жана маалымат боюнча кызмат көрсөтүүлөргө толук жана бирдей жеткиликтүүлүктү кепилдик кылган жана бул тармакта билим берген, мыйзамдары жана нормативдик актылары иштеген өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
95	5.a.1 (а) Айыл чарба багытындагы жерлерге ээ болгон же аны пайдаланууга кепилденген укугу бар, дыйканчылык менен алектенген адамдардын жалпы санында, жынысы боюнча бөлүштүрүлгөн адамдардын үлүшү; жана (б) айыл чарба багытындагы жерлерге ээлик кылган же ага ээ болгон аялдардын жерди пайдалануу түрү боюнча жер үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
96	5.a.2 Укуктук базасы (кадимки укукту кошо алганда) аялдарга жер ээлик кылуу жана / же тескөө боюнча бирдей укуктарды кепилдеген өлкөлөрдүн үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
97	5.b.1 Жынысы боюнча мобилдик телефону бар адамдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок
98	5.b.1.1 100 үй чарбасына алгандагы мобилдүү телефондордун саны	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
99	5.c.1 Гендердик теңчилик жана аялдардын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү үчүн мамлекеттик каражаттарды бөлүү жана көзөмөлдөө механизмдери бар өлкөлөрдүн үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

100	6.1.1 Коопсуздук талаптарына ылайык уюштурулган суу менен камсыз кылуу кызматтарын пайдаланган калктын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
101	6.1.1.2b Гигиена талаптарына жооп бербеген суу үлгүлөрүнүн үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
102	6.2.1 Санитариялык, самын жана суу менен колду жуучу түзүлүштөрдүн коопсуздук талаптарын сактоо менен уюштурулган, кызмат көрсөтүүлөрүн пайдаланган калктын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	ооба	ооба	жок	ооба
103	6.2.1.1 Санитардык курулмаларга туруктуу мүмкүнчүлүгү бар калктын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	ооба	жок	жок
104	6.3.1 Коопсуз тазаланган агып чыкма суулардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
105	6.3.2 Жакшы суу сапаты менен көлмөлөрдүн үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
106	6.4.1 Сууну пайдалануунун натыйжалуулугун өзгөртүү	жок, улуттук 6.4.1.2 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
107	6.4.1.2 Аймак боюнча ташуу учурунда суу чыгымдары	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
108	6.4.2 Суу жүгүнүн деңгээли: ичилүүчү суунун жеткиликтүү ресурстарына карата пайыздык катышта ичилүүчү сууну алуу	жок, улуттук 6.4.2.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
109	6.4.2.1 Суу алуунун жалпы көлөмү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
110	6.5.1 Суу ресурстарын комплекстүү башкарууну киргизүү даражасы (0дөн 100гө чейин)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
111	6.5.2 Суу ресурстарын пайдалануу жаатында кызматташуу жөнүндө учурдагы келишимдерде камтылган трансчек аралык суу бассейндеринин үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
112	6.6.1 Экосистеманын суу менен байланышкан аянттарын өзгөртүү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
113	6.a.1 Мамлекеттик чыгымдардын макулдашылган программасынын алкагында суу менен жабдуу жана санитарияны өнүктүрүү максатында расмий жардамдын көлөмү	жок, улуттук 6.a1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
114	6.a.1.1 Мамлекеттик маалыматтарга ылайык, мамлекеттик чыгымдардын макулдашылган программасынын алкагында суу менен жабдуу жана санитарияга бөлүнгөн расмий жардамдын көлөмү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
115	6.b.1 Суу ресурстарын жана санитарияны башкарууга жергиликтүү жамааттардын катышуу эрежелери жана жол-жоболору иштеген жергиликтүү административдик органдардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
116	7.1.1 Электр энергияны алууга мүмкүндүгү бар калктын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок
117	7.1.2 Негизинен отундун таза түрлөрүн жана технологияларын пайдаланган калктын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	ооба	ооба	жок	жок
118	7.2.1 Акыркы энергия керектөөсүнүн жалпы көлөмүндө энергияны кайра жаратуучу булактардын үлүшү	жок, улуттук 7.2.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
119	7.2.1.1 Энергия керектөөсүнүн жалпы көлөмүндө энергияны кайра жаратуучу булактардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
120	7.3.1 Баштапкы энергиянын чыгымдалышынын ИДПга карата катышы катары эсептелген энергия сыйымдуулугу	жок, улуттук 7.3.1.1, 7.3.1.2 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
121	7.3.1.1 Учурдагы рыноктук баада ИДПнын энергия сыйымдуулугу	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
122	7.3.1.2 ИДПнын электр сыйымдуулугу	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
123	7.a.1 «Таза» энергияны жана кайра жаратуучу булактарда энергетиканы, анын ичинде айкалыштырылган тутумдарды өнүктүрүү жаатында изилдөө жана иштеп чыгууну колдоо үчүн өнүгүп келе жаткан мамлекеттерге эл аралык финансылык агымдардын көлөмү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
124	7.b.1 Инфраструктураны кеңейтүү жана модернизациялоо максаттарына туруктуу өнүгүүнү камсыз кылган келип түшкөн финансылык ресурстарга түз инвестициялардын үлүшү жана ИДПга карата энергия натыйжалуулугун камсыздоого инвестициялар	жок, улуттук 7.b.1.1a алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

125	7.b.1.1a Энергетикалык инфраструктураны кеңейтүү жана технологияларды модернизациялоо максаттарына тикелей чет өлкөлүк инвестициялардын келип түшкөн тикелей чет өлкөлүк инвестициялардын жалпы көлөмүнө карата түшүүсү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
126	8.1.1 Калктын киши башына карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү темпи	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
127	8.2.1 Бир иштеген адамга карата реалдуу ИДПнын жылдык өсүү темпи	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
128	8.3.1 Айыл чарбасынан тышкары тармактарда расмий эмес жумуштуулуктун жынысы боюнча үлүшү	жок, улуттук 8.3.1.1 жана 8.3.1.2 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
129	8.3.1.1 Жынысы, курагы, шаар-айыл, экономиканын тармактары боюнча бөлгөндө жана айыл чарбасын кошкондо формалдуу эмес сектордогу жумуш менен камсыз болуу	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок
130	8.3.1.2 Экономикада бардык иштеген калктан чакан жана орто ишканаларда иштегендердин үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
131	8.4.1 Ресурстук чыгымдар жана калктын киши башына жана ИДПга карата жалпы ресурстук чыгымдар	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
132	8.4.2 Жалпы ички материалдык керектөө жана калктын киши башына жана ИДПга карата ички материалдык керектөө	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
133	8.5.1 Аялдардын жана Аялдардин иштеген иши, курагы жана майыптыгы боюнча орточо сааттык эмгек акысы	жок, улуттук 8.5.1.1 алмаштырылган	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
134	8.5.1.1 Аялдардын жана Аялдардин иштеген иши боюнча орточо айлык акысы	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
135	8.5.2 Жалпы жумушсуздуктун жыныс, жаш курак жана майыптыгы боюнча деңгээли	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
136	8.6.1 Иштебеген, окубаган жана кесиптик көндүмдөрдү үйрөнбөгөн (15 жаштан 24 жашка чейинки) жаштардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок
137	8.7.1 Жашы жана жыныстык бөлүнүшү боюнча, эмгектенген балдардын 5 тен 17 чейинки жаштагы балдардын саны жана үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба
138	8.8.1 Жынысы жана миграциялык статусу боюнча бөлүнүшүндөгү өлүмгө алып келген жана өлүмгө алып келбеген өндүрүштүк травматизм	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
139	8.8.2 Эл аралык эмгек уюмунун (ЭЭУ) жана улуттук мыйзамдардын жынысы жана миграциялык статусу боюнча бөлүштүрүлгөн документалдык булактарына негизделген улуттук деңгээлде эмгек укуктарынын сакталышынын абалы (бириктирүү эркиндиги жана жамааттык эмгек келишимдерди түзүү)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
140	8.9.1 Туризмдин ИДПга карата пайыздык катышта жана өсүү темпи боюнча ИДПга түз салымы	жок, улуттук 8.9.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
141	8.9.1.1 ИДПга туризмдин түздөн-түз салымы ИДПнын жалпы пайызына карата	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
142	8.9.2 Туристтик тармактардагы жумуш орундарынын саны жумуш орундарынын жалпы санынан пайыз менен жана жынысы боюнча бөлгөндө жумуш менен камсыз кылуунун өсүү темпи	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
143	8.10.1 100 000 чоңдорго алгандагы коммерциялык банктардын жана банкоматтардын филиалдарынын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
144	8.10.2 Уюлдук байланыш операторлорунун кызматын колдонгон жана банк же башка финансылык мекемеде эсеби бар адамдардын (15 жаштан өйдө) үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок
145	8.10.2.2 Камсыздандыруу компанияларынын финансылык индикаторлору	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
146	8.a.1 «Соодага көмөктөшүү» демилгесинин алкагында милдеттенмелердин жана төлөмдөрдүн көлөмү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
147	8.b.1 Жаштар менен камсыз кылуунун өзүнчө стратегиясы катары же иш менен камсыз кылуу жаатында улуттук стратегиянын алкагында иштелип чыккан жана жүзөгө ашырылып жаткан улуттук стратегиянын болушу	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
148	9.1.1 Жыл бою иштеп жаткан жолдон 2 км чегинде жашаган айыл калкынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
149	9.1.2 Транспорттун бардык түрү менен жүргүнчүлөрдүн жана жүктөрдүн ташылышы	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
150	9.2.1 ИДПга карата жана калктын киши башына карата пайыздык катышта иштетүү өнөр жайында түзүлгөн кошумча нарк	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
151	9.2.2 Жалпы жумуштуулукка карата иштетүүчү өнөр жайда иштегендердин үлүшү	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
152	9.3.1 Өнөр жай өндүрүшүнүн кошумча дүң наркынын чакан ишканаларындагы үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

153	9.3.2 Кредит же кредит линиясы бар чакан ишканалардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
154	9.4.1 Кошумча нарк бирдигине CO2 чыгындылары	жок, улуттук 9.4.1.1 алмашты-рылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
155	9.4.1.1 1 кв.км стационардык булактардан чыккан булгоочу заттардын көлөмү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
156	9.5.1 ИДП га болгон тажрыйбалык-конструктордук жумуштун жана илимий изил-дөөнүн чыгымдарынын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
157	9.5.2 Илимий-изилдөөлөрдө жана иштелмелерде иштеген изилдөөчү адистердин саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
158	9.a.1 Инфраструктурага багытталган расмий эл аралык колдоонун жалпы көлөмү (өнүктүрүү максатындагы расмий жардамдын жана расмий каржылоонун башка агымдарынын)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
159	9.b.1 Кошумча нарктын жалпы көлөмүндө орто технологиялык жана жогорку тех-нологиялуу тармактардын продукцияларынын кошумча наркынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
160	9.c.1 Технологиялар боюнча бөлүнүшүндө, мобилдик тарамдар менен камтылган калктын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
161	10.1.1 40 пайыздан аз камсыздалган калктын жана жалпы калктын арасындагы үй чарбалардын кирешелеринин калктын жан башына алгандагы өсүү темпи	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
162	10.2.1 Жаш курагы, жынысы жана майыптыгы боюнча медиандык кирешеси 50 пайыздан төмөн кирешеси бар адамдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок
163	10.3.1 Акыркы 12 ай ичинде эл аралык укук менен тыюу салынган дискримина-циянын негизинде жеке өзүнүн башынан өткөн дискриминация көрүнүштөрү же куугунтуктар жөнүндө алар өздөрү маалымдаган адамдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба
164	10.3.1.1а Акыйкатчыга кайрылгандардын, анын ичинде каралган жана канааттан-дырылган кайрылуулардын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
165	10.4.1 Жумушчулардын ИДПдагы кирешелеринин үлүшү, анын ичинде эмгек акы жана социалдык коргоо линиялары боюнча төлөмдөр	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
166	10.5.1 Финансылык туруктуулук көрсөткүчтөрү	жок, улуттук 10.5.1.1 алмашты-рылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
167	10.5.1.1 Финансылык туруктуулук көрсөткүчтөрү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
168	10.6.1 Эл аралык уюмдардагы өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн ичиндеги мүчөлөрдүн үлүшү жана алардын добуштарынын салыштырма салмагы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
169	10.7.1 Кызматкер дайындалган өлкөдөгү анын жылдык кирешесиндеги ишке орношууга кеткен чыгымдардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
170	10.7.2 Миграциялык саясатты тартиптүү, коопсуз, мыйзамдуу жана жоопту миграцияны жана адамдык мобилдүүлүктү жүргүзгөн мамлекеттердин саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
171	10.a.1 Нөл тарифтери колдонулган өнүккөн өлкөлөрдүн жана өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн товардык позицияларынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
172	10.b.1 Агымдардын түрлөрү жана алуучу өлкөлөр жана донор-өлкөлөр боюнча бөлүнүшүндөгү өнүктүрүү максатында ресурстар агымынын жалпы көлөмү (мисалы, өнүктүрүү максатындагы расмий жардам, тике чет өлкөлүк инвестициялар жана башка финансылык агымдар)	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
173	10.c.1 Которуунун наркы которулуучу суммага карата пайыздык катыш менен	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
174	11.1.1 Түнт жерлерде, формалдуу эмес конуштарда же канааттандырарлык турак-жай шарттарында жашаган шаар калкынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
175	11.2.1 Коомдук транспортко ыңгайлуу жеткилиги бар калктын жынысы, жаш курагы жана майыптыгы боюнча үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок
176	11.3.1 Курулуш темптеринин жана калктын өсүү темптеринин катышы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
177	11.3.2 Шаар куруунун пландоодо жана шаардык чарбаны башкарууда жарандык коомдун түздөн-түз катышуусун камсыздоочу структуралар туруктуу жана демократиялык негизде иштеген шаарлардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
178	11.4.1 Мамлекеттик башкаруунун (улуттук, региондук жана жергиликтүү/муниципалдык) деңгээли боюнча, мурастын түрлөрү боюнча (маданий, табигый, аралаш мүнөздөгү жана бүткүл дүйнөлүк мурас объектиси катары таанылган дүйнөлүк мурас борбору),чыгымдардын түрлөрү боюнча (эксплуатациялык чыгымдар/капиталдык салымдар) жана жеке каржылоонун түрлөрү (табигый формада кайрымдуулук, жеке, коммерциялык эмес сектор жана демөөрчүлүк) боюнча бөлүштүргөндө бардык маданий жана жаратылыш мурастарын сактоо жана коргоо максатында калктын киши башына эсептегендеги (мамлекеттик жана жеке) чыгымдардын жалпы суммасы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

179	11.5.1 100 000 адамга алгандагы кырсыктын кесепетинен каза болгондордун, дайынсыз жоголгондордун жана жабыркагандардын саны	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
180	11.5.2 Жалпы дүйнөлүк ИДП карата пайыздык катыш менен экономикалык түздөн-түз жоготуулар, инфраструктуранын маанилүү объектилерине зыян жана негизги кызматтардын ишиндеги кырсыктан улам бузулуулардын саны	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
181	11.6.1 Шаар катуу таштандыларынын жалпы массасында үзгүлтүксүз чогултулган жана туура алынып чыгарылган катуу тилиричилик таштандылардын үлүшү	жок, улуттук 11.6.1.1 жана 11.6.1.1а алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
182	11.6.1.1 Ташып чыгарылган катуу тиричилик таштандылардын үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
183	11.6.1.1а Тиричилик таштандыларынан үй-чарбаларынын түрлөрү менен арылуу (таштанды өткөрүүчү түйүктөр; жүк ташуучу унаа, контейнер менен чогултуу; таштанды төгүүчү жайга таштоо; өрттөө; көмүү)	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
184	11.6.2 Шаарлардын атмосферасында майда катуу бөлүкчөлөрдүн курамынын орточо жылдык деңгээли (мисалы, PM2.5 жана PM10-классы) (калктын санына кайра эсептегенде))	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
185	11.7.1 Бардык коомдук жайлар үчүн ачык болгон, жеткиликтүүлүктү көрсөткөн жыньсы, жаш курагы жана майыптыгы боюнча бөлүштүрүлгөндөгү курулган шаар аймагынын орточо үлүшү	жок, улуттук 11.7.1.1а алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
186	11.7.1.1а 1 гектарга 1000 адамды алгандагы калктуу конуштардагы жашыл көчөттөрдүн жана массивдердин аянты	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
187	11.7.2 Акыркы 12 айдын ичинде жынысы, курагы, майыптыгы жана окуя болгон жери боюнча физикалык же сексуалдык кысымга кабылган адамдардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
188	11.а.1 Шаарлардын өлчөмдөрү боюнча бөлүштүрүүдө калктын өсүшүнүн жана ресурстарга муктаждыктын божомолдору эске алынган, шаардык жана региондук пландарды жүзөгө ашырган, шаарларда жашаган калктын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
189	11.b.1 2015-2030-жылдарга кырсыктардын коркунучун азайтуу боюнча Сендай алкактык программасына ылайык кырсыктардын коркунучун азайтуунун улуттук стратегиясын кабыл алган жана ишке ашырган өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
190	11.b.2 Кырсыктардын коркунучун азайтуунун улуттук стратегияларына ылайык кырсыктардын коркунучун азайтуунун жергиликтүү стратегиясын кабыл алган жана ишке ашырган жергиликтүү бийлик органдарынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
191	11.c.1 Экологиялык, бекем жана ресурстарды үнөмдөөчү имараттарды курууга жана алардын экологиялык жактан жарамдуулугун, бекемдигин жана ресурстарды үнөмдөө үчүн имараттарды кайра жабдууга бөлүнгөн аз өнүккөн өлкөлөрдүн финансылык колдоосунун үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
192	12.1.1 Керектөө жана өндүрүштүн рационалдуу үлгүлөрүнө өтүү боюнча улуттук иш-аракеттер планы бар же рационалдуу керектөөнү жана өндүрүүнү улуттук саясаттын приоритети же максаты катары камтыган өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
193	12.2.1 Ресурстук чыгымдар жана калктын киши башына жана ИДПга карата жалпы ресурстук чыгымдар	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
194	12.2.2 Жалпы ички материалдык керектөө жана калктын киши башына жана ИДПга карата ички материалдык керектөө	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
195	12.3.1 a) азык-түлүк жоготуу индекси жана b) тамак-аш калдыктарынын индекси	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
196	12.4.1 Ар бир келишимдин талаптарына ылайык, маалыматтарды берүү боюнча өз милдеттерин жана жоопкерчиликтерин аткарган, коркунучтуу калдыктар жана башка химиялык заттар боюнча эл аралык көп тараптуу макулдашуулардын катышуучуларынын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
197	12.4.2 Кайра иштетүү түрлөрү боюнча киши башына коркунучтуу калдыктардын топтолушу жана кайра иштелип чыгуучу коркунучтуу калдыктардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
198	12.5.1 Калдыктарды иштетүүнүн улуттук деңгээли, иштетилген материалдардын массасы тонна менен.	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
199	12.6.1 Ресурстарды рационалдуу колдонуу отчетторун жарыялаган компаниялардын саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
200	12.7.1 Экологиялык, мамлекеттик сатып алууларды камсыз кылуу боюнча стратегияны жана иш-аракеттер планын жүзөгө ашырган өлкөлөрдүн саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
201	12.8.1 Статус i) дүйнөлүк жарандыктай тарбиялоолор жана ii) туруктуу өнүктүрүүнүн жайылтуулары (климаттын өзгөрүшү көйгөйү боюнча окутууну кошкондогу) a) билим берүүдөгү улуттук саясатта, b) окутуу программаларында, c) мугалимдерди даярдоо программаларында жана d) окуучулардын күбөлүк системасында	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

202	12.a.1 Экологиялык жактан коопсуз технологияларды рационалдуу пайдаланууну жана өндүрүү жана киргизүү кызыкчылыгында илимий-изилдөө жана тажрыйба-конструктордук иштер чөйрөсүндө өнүгүп жаткан өлкөлөргө жардам көрсөтүүнүн көлөмү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
203	12.b.1 Баалар жана мониторинг инструменттери менен макулдашылган туруктуу туризм тармагындагы ишке ашырылуучу иш-чаралар планынын жана директивалардын же стратегиялардын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
204	12.c.1 ИДП бирдигине казылып алынуучу отунга субсидиялардын суммасы (өндүрүү жана керектөө) жана казылып алынуучу отунга жүргүзүлгөн жалпы улуттук чыгашалардагы алардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
205	13.1.1 100 000 адамга алгандагы түздөн-түз жапа чеккен кырсыктардын натыйжасында дайынсыз жоголгон, өлгөн адамдардын саны	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
206	13.1.2 2015-2030-жылдарга кырсыктардын коркунучун азайтуу боюнча Сендай алкактык программасына ылайык кырсыктардын коркунучун азайтуунун улуттук стратегиясын кабыл алган жана ишке ашырган өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
207	13.2.1 Азык-түлүк өндүрүшүнө коркунуч келтирбеген климаттын өзгөрүүсүнө карата өзүлөрүнүн чыйрактыгын өнүктүрүүгө салымым кошкон жана күнөскана газдарын бөлүп чыгарууну азайткан жана климаттын терс таасирин тийгизген өзгөрүүсүнүнө ылайыкташууга жөндөмдүүлүгүн жогорулаткан ар тараптуу саясатты / стратегияны /планды түзүү жана киргизүү жөнүндө билдирген өлкөлөрдүн саны (анын ичинде улуттук деңгээлде аныкталган улуттук адаптациялык план, калктты маалыматтоо улуттук системасы, жаңыланган эки жылдык баяндаманы даярдоо же башка)	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
208	13.3.1 Баштапкы жана орто мектептин жана жогорку окуу жайлардын окуу программаларына климаттын өзгөрүшүнүн, аларга адаптациянын кесепеттерин азайтуу жана эрте эскертүү маселелерин камтыган өлкөлөрдүн саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
209	13.3.2 Климаттын өзгөрүүсүнө ылайыкташуу чараларын ишке ашыруу, азайтуу жана өткөрүп берүү жана технологияларын өнүктүрүү үчүн институттук, системалуу жана жеке мүмкүнчүлүктөрүн бекемдөө жөнүндө билдирген өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
210	13.a.1 2020-жылдан тартып бир жыл үчүн мобилизацияланган, 100 млрд. АКШ доллар мобилизация боюнча милдеттенмеге ылайык АКШ доллары суммасында	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
211	13.b.1 Адистештирилген жардамды алган, анын ичинде аялдарга, жаштарга жана жергиликтүү жана маргиналдык жамааттарга багытталган колдоону алган аз өнүккөн мамлекеттердин жана чакан аралдык мамлекеттердин саны жана мындай колдоо көлөмү, анын ичинде каржылоону, технологияны жана климаттын өзгөрүшүнө байланыштуу пландоо жана башкаруу жагындагы мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүүчү механизмдерди түзүү үчүн берилүүчү потенциалды бекемдөө	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
212	14.1.1 Жээк эвтрофикациясынын индекси жана калкып сүзүүчү пластмассалардын тыгыздыгы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
213	14.2.1 Экосистемалык мамилелерди колдонуп башкарылуучу улуттук эксклюзивдүү экономикалык зоналардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
214	14.3.1 Тандалган сынамык станциясынын макулдашылган тобунда өлчөнгөн деңиз суусунун орточо кычкылдуулугу (pH)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
215	14.4.1 Биологиялык туруктуу чектерде турган балык запастарынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
216	14.5.1 Корголуучу деңиз аймактарынын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
217	14.6.1 Мыйзамсыз, кабарланбаган жана жөнгө салынбаган балык уулоого каршы эл аралык укуктук документтерди сактоо жагынан өлкөлөрдүн жетишкендиги	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
218	14.7.1 Экологиялык жактан таза балык чарбалары ИДПдан чакан аралдык өнүгүп келе жаткан мамлекеттерде, аз өнүккөн өлкөлөрдө жана бардык өлкөлөрдө	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
219	14.a.1 Деңиз технологиясы жаатындагы илимий изилдөө иштерине бюджеттик каражаттардын жалпы көлөмүндө илимий изилдөө иштерине бюджеттик каражаттын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
220	14.b.1 Чакан балык уулоочу ишканалардын кирүү укугун тааныган жана коргогон ченемдик / стратегиялык / институттук негиздерди колдонуу деңгээли жагынан өлкөлөрдүн жетишкендиги	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
221	14.c.1 Океандар жана анын ресурстарын сактоо жана сарамжалдуу пайдалануу жөнүндө деңиз укугу боюнча Бириккен Улуттар Уюмунун Деңиз укугу жөнүндө конвенциясында камтылган эл аралык укук ченемдерин жүзөгө ашырууга багытталган, укуктук, стратегиялык жана институттук негизде океандар боюнча укуктук документтерди ратификациялоодо, кабыл алууда жана жүзөгө ашырууда ийгиликтерге жетишкен өлкөлөрдүн саны.	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
222	15.1.1 Токойлордун аянты кургак жерлердин жалпы аянтына пайыздык катыш менен	жок, улуттук 15.1.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
223	15.1.1.1 Токойлордун аянты жалпы жерлердин аянтына пайыздык катыш менен	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок

224	15.1.2 Экосистеманын түрлөрү боюнча корголуучу жаратылыш аймактары камтылган жерлердин жана түзсүз аймактардын маанилүү биологиялык объектилеринин үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
225	15.1.2.1 Өлкөнүн бүткүл аянтынан ӨКЖАнын (улуттук жаратылыш коруктарынын жана парктардын) аянты	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
226	15.2.1 Токой чарбасын коомдошуп алып баруу боюнча прогресс	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
227	15.3.1 Кургак жерлердин жалпы аянтына карата деградацияланган жерлердин үлүшү	жок, улуттук 15.3.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
228	15.3.1.1 Пайдаланбагандыгынын себеби боюнча айдоо аянты	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
229	15.4.1 Биологиялык толук аймактар үчүн маанилүү багыттардын ичинен корголуучу аймактардын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
230	15.4.2 Тоо өсүмдүк катмарынын индекси	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
231	15.5.1 Кызыл тизме индекси	жок, улуттук 15.5.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
232	15.5.1.1 Браконьерчиликтин же мыйзамсыз жүгүртүүнүн объектиси болгон Кызыл китепке кирген жаныбарлардын бардык тиешелүү түрлөрүнүн үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
233	15.6.1 Жыргалчылыктарды адилеттүү жана басмырлабаган бөлүштүрүүнү камсыз кылуучу мыйзамдык, административдик жана директивалык негиздерди кабыл алган өлкөлөрдүн саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
234	15.7.1 Браконьерчиликтин же мыйзамсыз жүгүртүүнүн объектиси болгон сатылуучу жапайы жаныбарлардын үлүшү	жок, улуттук 15.7.1.1 жана 15.7.1.2 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
235	15.7.1.1 Браконьерчиликтин же мыйзамсыз жүгүртүүнүн объектиси болгон жапайы жаныбарлардын үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
236	15.7.1.2 CITES конвенциясына ылайык жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү, алардын бөлүктөрүн жана туундуларын чыгарууга жана киргизүүгө берилген уруксаттардын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
237	15.8.1 Тиешелүү улуттук мыйзамдарды кабыл алуучу жана башкача инвазивдүү түрлөрдүн санынын өтүп кетишин же жөнгө салынышын болтурбоо үчүн жетиштүү ресурстарды бөлүүчү өлкөлөрдүн үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
238	15.9.1 Биологиялык ар түрдүүлүктү сактоо боюнча 2011-2020-жылдарга стратегиялык пландын алкагында биологиялык ар түрдүүлүк боюнча 2-максаттуу Айтин милдеттерине ылайык белгиленген улуттук максаттуу көрсөткүчтөргө жетишүү жаатындагы Прогресс	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
239	15.a.1 Биологиялык ар түрдүүлүктү жана экосистемаларды туруктуу пайдалануу жана сактоого бөлүнгөн өнүктүрүү максатында официалдуу жардамдын жана мамлекеттик чыгымдардын көлөмү	жок, улуттук 15.a.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
240	15.a.1.1 Айлана-чөйрөнү коргоого мамлекеттик бюджеттин чыгымдары	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
241	15.b.1 Биологиялык ар түрдүүлүктү жана экосистемаларды туруктуу пайдалануу жана сактоого бөлүнгөн өнүктүрүү максатында официалдуу жардамдын жана мамлекеттик чыгымдардын көлөмү	жок, улуттук 15.b.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
242	15.c.1 Соода жүргүзүлүп жаткан түрлөрдүн арасында браконьерликтин же мыйзамсыз жүгүртүүнүн объектиси болгон жапайы жаныбарлардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
243	16.1.1 Жынысы жана курагы боюнча бөлүнүшүндөгү 100 000 адамга карата атайын өлтүрүүлөрдүн саны	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
244	16.1.1.1а Жынысы жана курагы боюнча бөлүнүшүндөгү 100 000 адамга алгандагы кол салуудан өлүм	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
245	16.1.1.4а Коомдук жайларда жана көчөлөрдө жасалган кылмыштардын жалпы катталган кылмыштардын санынан үлүшү	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
246	16.1.2 Жынысы, курагы жана себептери боюнча бөлүнүшүндөгү 100 000 адамга алгандагы конфликтке байланыштуу каза болгондордун саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

247	16.1.3 Өткөн 12 айда физикалык, психологиялык же сексуалдык зомбулукка дуушарланган калктын үлүшү	жок, улуттук 16.1.3.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
248	16.1.3.1 Акыркы 12 айда физикалык зомбулукка кабылган 15-49 жаштагы аялдардын үлүшү: талап-тоноо же кол салуу	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	ооба	жок	жок
249	16.1.4 Өз районундагы көчөлөрдө жалгыз баратканда өзүн коопсуз сезген адамдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	ооба
250	16.2.1 Акыркы айда аны багуучу адам тарабынан кандайдыр бир физикалык жазага жана/же психологиялык агрессияга кабылган 1 жаштан 17 жашка чейинки балдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	ооба	ооба
251	16.2.2 Жынысы, курагы жана эксплуатация формасы боюнча бөлүнүшүндөгү 100 000 адамга алгандагы адамдарды сатуунун курмандыктарынын саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
252	16.2.3 18 жашка чейин сексуалдык зомбулукка кабылган 18 жаштан 29 жашка чейинки курактагы жаш аялдар жана Аялдардин үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
253	16.3.1 Акыркы 12 ай ичинде компетенттүү органдарга же чыр-чатактарды жөнгө салуу механизмдери расмий таанылган башка органдарга тийиштүү даттануу арызын берген, зомбулук курмандыктарынын үлүшү	ооба	жок	ооба	жок	жок	жок	жок	жок
254	16.3.2 Камакка алынган адамдардын жалпы санында өкүм чыгарылганга чейин кармалган адамдардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
255	16.4.1 Кирүүчү жана чыгуучу мыйзамсыз финансылык агымдардын жалпы көлөмү (учурдагы баа, АКШ доллары менен)	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
256	16.4.2 Эл аралык стандарттарга жана укуктук документтерге ылайык каттоодон өткөрүлүп, көзөмөлгө алынган ок атуучу куралдардын жана жеңил куралдардын үлүшү	жок, улуттук 16.4.2.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
257	16.4.2.1 Алынган жана ыктыярдуу өткөрүлүп берилген ок атуучу куралдын саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
258	16.5.1 Мурунку 12 айда жок дегенде бир жолу мамлекеттик кызмат адамы менен байланышып, мамлекеттик кызмат адамына пара берген же ошол адамдан мамлекеттик кызмат адамы пара сураган адамдардын үлүшү	жок, улуттук 16.5.1.1a жана 16.5.1.1b алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
259	16.5.1.1а "Мамлекеттик аткаруу бийлик органдарында жана жергиликтүү бийлик органдарында коррупциянын деңгээлин жеке көрсөтүү" индекси (II жарым жылдыктын жыйынтыгы боюнча)	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
260	16.5.1.1b Кызматтык кылмыштар, анын ичинде коррупция жана пара алуу үчүн соттолгондордун саны	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
261	16.5.2 Мурунку 12 айда жок дегенде бир жолу мамлекеттик кызмат адамы менен байланышып, мамлекеттик кызмат адамына пара берген же ошол компаниядан мамлекеттик кызмат адамы пара сураган коммерциялык компаниялардын үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
262	16.6.1 Секторлор боюнча баштапкы бекитилген бюджетке карата пайыздык катыш менен өкмөттүн алгачкы чыгымдары (же бюджеттик классификациянын коддору же аналогиялык категориялар боюнча)	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
263	16.6.2 Мамлекеттик кызматтарды пайдалануу боюнча акыркы тажрыйба менен канааттандырылган калктын үлүшү	жок, улуттук 16.6.2.1а алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
264	16.6.2.1а "Мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишин баалоо" индекси (II жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча)	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
265	16.7.1 Улуттук бөлүштүрүү менен салыштырганда мамлекеттик мекемелердеги (улуттук жана жергиликтүү мыйзам чыгаруу жыйындарындагы, мамлекеттик кызматтардагы жана сот органдарындагы) кызмат үлүшү (калктын жынысы, курагы, майыптыгы жана топтугу боюнча)	ооба	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок
266	16.7.2 Чечимдерди кабыл алуу ар тараптуу жана сезимтал деп эсептеген калктын жынысы, курагы, майыптыгы жана калктын тобу боюнча бөлүнүшүндөгү үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
267	16.8.1 Эл аралык уюмдардагы өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн ичиндеги мүчөлөрдүн үлүшү жана алардын добуштарынын салыштырма салмагы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
268	16.9.1 Алардын төрөлгөндүгү жарандык органдарда катталган беш жашка чейинки балдардын үлүшү, жаш курагы боюнча	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба

269	16.10.1 Акыркы 12 ай ичинде тастыкталган өлтүрүүлөрдүн, уурдоолордун, күчкө салып дайынсыз жоголгон адамдардын, журналисттерди жана массалык маалымат каражатарынын тиешелүү өкүлдөрүн, кесиптик бирликтерин жана укук коргоочуларды негизсиз кармоонун жана кыйноонун саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
270	16.10.2 Маалыматка жарандардын конституциялык, мыйзамдуу жана/же саясий кепилдигинин жеткиликтүүлүгү кабыл алынган жана иштеп жаткан өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
271	16.a.1 Париж принциптерине ылайык көз карандысыз улуттук укук коргоо мекемелеринин болушу	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
272	16.b.1 Эл аралык укук тарабынан тыюу салынган дискриминациянын негизинде акыркы 12 айда жеке өзүнүн башынан өткөн дискриминация көрүнүштөрү же куугунтуктар жөнүндө билдирген адамдардын үлүшү	жок, улуттук 16.b.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
273	16.b.1.1 Акыркы 12 ай ичинде адам укуктары жаатындагы эл аралык укук менен тыюу салынган дискриминациянын негизинде жеке дискриминация же куугунтуктар жөнүндө маалымдаган 15-49 жаштагы аялдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок
274	17.1.1 Булактар боюнча бөлүнүшүндө ИДПга карата пайыздык катышта мамлекеттик кирешелердин жалпы көлөмү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
275	17.1.2 Ички салыктар менен каржыланган улуттук бюджеттин үлүшү	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
276	17.2.1 Өнүктүрүү максатында расмий жардамдын таза көлөмү (суммардык сыяктуу эле, эң аз өнүккөн өлкөлөргө бөлүнгөндөй) ЭКӨУ өнүктүрүүгө көмөк көрсөтүү комитетинин мүчө — донорлорунун дүң улуттук кирешесине карата пайыздык катышта	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
277	17.3.1 Тике чет өлкөлүк инвестициялар (ТЧИ), өнүктүрүү жана кызматташуу максатында улуттук жалпы бюджетке пайыздык катышта расмий жардам	жок, улуттук 17.3.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
278	17.3.1.1 Экономикалык иштин түрлөрү боюнча бөлүү менен чет өлкөлөрдөн тикелей инвестициялардын келиши	ооба	жок	жок	ооба	жок	жок	жок	жок
279	17.3.2 Акча которуулардын көлөмү (АКШ долларында) ИДПга карата пайыздык катышта	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
280	17.4.1 Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспортуна карата пайыздык катыш менен карыздарды тейлөөнүн чыгымдары	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
281	17.5.1 Азыраак өнүккөн өлкөлөрдүн кызыкчылыктары үчүн инвестицияны тартуу режимин кабыл алынган жана иштеген өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

№	Көрсөткүчтүн аталышы	Бар болушу	Жыныс	Курак	Аймак	Киреше деңгээли	Билим	ДМЧА	Улут
282	17.6.1 Кызматташуу түрлөрү боюнча өлкөлор ортосундагы техникалык жана /же илимий кызматташуу программалардын жана келишимдердин саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
283	17.6.2 Ылдамдык боюнча бөлүнүштө, 100 жашоочуга алгандагы кеңири тилкелүү Интернеттин стационардык абоненттеринин саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
284	17.7.1 Экологиялык жактан коопсуз технологияларды иштеп чыгууга, өткөрүүгө, жайылтууга жана өздөштүрүүгө көмөктөшүү максатында өнүгүп келе жаткан өлкөлөр үчүн бекитилген каржылоонун жалпы суммасы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
285	17.8.1 Интернет колдонгон адамдардын үлүшү	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	ооба	жок	жок
286	17.9.1 Өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө (анын ичинде Түндүк-Түштүк, Түштүк-Түштүк линиялары боюнча жана үч тараптуу кызматташтыктын алкагында көрсөтүлгөн) финансылык жана техникалык жардамдын доллардык көлөмү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
287	17.10.1 Орточо алынган дүйнөлүк тарифтин деңгээли	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
288	17.11.1 Дүйнөлүк экспортто өнүгүп келе жаткан жана эң аз өнүккөн өлкөлөрдүн үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
289	17.12.1 Өнүгүп келе жаткан өлкөлөргө, аз өнүккөн өлкөлөргө жана чакан аралдык өнүгүп келе жаткан мамлекеттерге карата колдонулуучу тарифтердин орточо деңгээли	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
290	17.13.1 Контролдук макроэкономикалык көрсөткүчтөрдүн бирдиктүү топтому	жок, улуттук 17.13.1.1 алмаштырылган	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
291	17.13.1.1 Макроэкономикалык көрсөткүчтөрдүн панели	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
292	17.14.1 Туруктуу өнүктүрүү жаатында саясаттын макулдашылгандыгын жогорулатуу үчүн механизмдер түзүлгөн өлкөлөрдүн саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
293	17.15.1 Өнүктүрүү максатында, өлкөлөр тарабынан даярдалган кызматташуу процессинин катышуучуларынын пландоосунун интрументтеринин жана натыйжаларынын болжолдуу тизмегин пайдалануу масштабдары	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок

294	17.16.1 Туруктуу өнүгүү максаттарына жетүүдө талаш болуп кызмат кылган, көптөгөн кызыкдар тараптардын катышуусу менен өнүгүүнүн натыйжалуулугун контролдоо механизмдерин колдонуу ишиндеги прогресс жөнүндө билдирген өлкөлөрдүн саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
295	17.17.1 Мамлекеттик-жеке өнөктөштүккө жана жарандык коомдун уюмдарынын өнөктөштүгүнө бөлүнүүчү сумма АКШ доллары менен	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
296	17.18.1 Расмий статистиканын негиз салуучу принциптерине ылайык тиешелүү белгилер боюнча толук дезагрегация менен улуттук деңгээлде чогултулган туруктуу өнүктүрүү көрсөткүчтөрүнүн үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
297	17.18.2 Расмий статистиканын негиз болуучу принциптерине ылайык, улуттук статистикалык мыйзамдары бар өлкөлөрдүн саны	ооба	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
298	17.18.3 Каржылоо булактары боюнча бөлүнүшүндөгү толугу менен каржыланган жана улуттук статистикалык планы ишке ашырылган өлкөлөрдүн саны	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
299	17.19.1 Статистика жаатында өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн потенциалын жогорулатууга бөлүнгөн бардык ресурстардын доллардык наркы	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
300	17.19.2 А) акыркы 10 жылдын ичинде эл жана турак жай фондуна жок дегенде бир жолу каттоо жүргүзгөн; жана б) 100 пайыздык учурларда туулгандыгын каттоонун жана 80 пайыздык учурларда өлүмдүн каттоосунун максатына жетишкен өлкөлөрдүн үлүшү	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок	жок
Бар болгон көрсөткүчтөрдүн жыйынтыгы		159	56	36	80	22	24	10	13
алардын ичинен:									
	Глобалдык	102	42	29	55	20	19	8	13
	Улуттук	57	14	7	25	2	5	2	0

Кыргыз Республикасындагы Туруктуу өнүгүү максаттардын көрсөткүчтөрүнүн мониторинги

Статистикалык жыйнак

Чыгарууга жооптулар:
Н. Керималиева
Г. Самохлеб
Б. Калымбетова
Н. Байханова
Т. Бердикеева

Редактор:

Н. Власова

Компьютердик калыптоо:
Николай Пизан

Басып чыгарууга кол коюлду: 2020-ж. июль